

Tvari
žuvininkystės
regionų
plėtra

VŠĮ „PASIENIO ŽUVYS“

Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės tvarios žuvininkystės plėtros strategija

ŠILUTĖ
2010 m.

TURINYS

ĮVADAS.....	4
I. VŠĮ „PASIENIO ŽUVYS“ VEIKLOS ORGANIZAVIMAS	5
1.1. VšĮ „Pasienio žuvis“ kūrimosi istorija, vizija, misija ir vertybės	5
1.2. Atstovavimas žuvininkystės regiono gyventojų interesams	8
1.3. VšĮ „Pasienio žuvis“ valdymo struktūra ir funkcijos, jų suderinamumas su veikla	9
1.4. Pagrindinės procedūros.....	14
1.4.1. Darbo organizavimo tvarka.....	14
1.4.2. Sprendimų priėmimas	15
1.4.3. Naujų narių priėmimo ir išstojimo iš ŽRVVG tvarka. Atsakomybė išstojus iš ŽRVVG	17
1.4.4. Galimų interesų konfliktų sprendimo būdai.....	18
1.5. Veiklos sklaida, bendruomenės aktyvinimas ir konsultavimas	18
1.6. ŽRVVG (narių) kompetencija, gebėjimai ir patirtis	19
1.7. ŽRVVG valdybos narių dalyvavimas strategijos rengimo procese ir konsultacijos su vietos bendruomene	25
1.8. Socialiai pažeidžiamų ir atskirtų asmenų įtraukimas į žuvininkystės sektoriaus plėtrą ir bendruomenės veiklą.....	28
1.9. Vietos, teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas, dalyvavimas tinklo veikloje	29
II. ŽRVVG „PASIENIO ŽUVYS“ TERITORIJOS EKONOMINĖS SOCIALINĖS IR APLINKOSAUGOS BŪKLĖS APRAŠYMAS.....	32
2.1. Geografinė padėtis.....	32
2.2. Gyventojai.....	34
2.3. Senosios žvejų gyvenvietės	36
2.4. Kultūra	39
2.5. Žuvininkystės regiono esamos padėties vertinimas ir tvarios plėtros užtikrinimas.....	46
2.5.1. Trumpa pažintis su regiono gamta	46
2.5.2. Baltijos jūros įtaka Kuršių marioms ir vietos žvejų verslui	47
2.5.3. Nemuno įtaka žuvininkystės regiono ekologinei būklei ir vietos žvejų verslui.....	49
2.5.4. Žuvininkystės regionas – svarbiausias šalies žuvų ir paukščių migracijos koridorius	51
2.5.5. Žuvininkystės regiono ekologinės pusiausvyros palaikymas užtikrinant tarptautinį bendradarbiavimą.....	56
2.5.6. Svarbiausia Kuršių marių ekologinė problema – eutrofikacija	57
2.5.7. Kompleksinis Nemuno žemupio ir Kuršių marių gamtos išteklių panaudojimas	61

2.6. Verslinė žuvininkystė ir žuvis perdirbimas.....	64
2.7. Rekreacinė žuvininkystė.....	70
2.8. Vandens turizmas	80
2.9. Verslinės ir rekreacinės žuvininkystės infrastruktūra	84
2.10. VšĮ „Pasienio žuvis“ teritorijos žuvininkystės bendruomenės poreikių analizė	89
2.11. VšĮ „Pasienio žuvis“ atstovaujamos teritorijos stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizė	97
III. VŠĮ „PASIENIO ŽUVYS“ REGIONO VIZIJA, PRIORITETAI, PRIEMONĖS IR VEIKLOS SRITYS.....	101
3.1. Regiono vizija	101
3.2. Strategijos prioritetai, priemonės, veiklos sritys – jų poveikis ir planuojama sukurti pridėtinė vertė	101
3.3. Išsamus strategijos veiklos sričių aprašymas.....	106
3.4. Strategijos įgyvendinimo rodikliai	114
3.5. Pritarimo strategijai organizavimas.....	115
IV. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PLANAS	116
4.1. Strategijos įgyvendinimo etapai.....	116
4.2. Strategijos įgyvendinimo finansinis planas	119
4.3. Strategijos įgyvendinimo priežiūros bei vertinimo sistema.....	121
V. STRATEGIJOS NAUJOVIŠKUMAS IR DAUGIASEKTORIŠKUMAS	123
VI. STRATEGIJOS ATITIKTIS EB HORIZONTALIOMS SRITIMS, SUDERINAMUMAS SU KITAIS FINANSAVIMO ŠALTINIAIS IR PAPILDOMUMAS	126
6.1. Strategijos atitiktis horizontalioms EB sritims	126
6.2. Strategijos suderinamumas su nacionaliniais ir regioniniais dokumentais	127
6.3. Takoskyros tarp VšĮ „Pasienio žuvis“ ir asociacijos „Lamatos žemė“ parengtų strategijų	133
PRIEDAI	136

IVADAS

Žuvininkystės regiono vietos veiklos grupė VŠĮ „Pasienio žuvis“ (ŽRVVG) įsteigta 2007 m. balandžio 3 d. Šios organizacijos pagrindinis tikslas – plėtoti žuvininkystę savo atstovaujame regione. ŽRVVG valdyba 2010 m. sausio – rugpjūčio mėnesiais parengė Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės tvarios žuvininkystės plėtros strategiją, kuri numato atstovaujamo žuvininkystės regiono plėtros kryptis 2010–2015 m. laikotarpiu. Strategijos dokumentas parengtas pasinaudojus Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos parama pagal IV prioritetinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ priemonę „Techninė parama žuvininkystės regionų studijoms atlikti, žuvininkystės regionų plėtros strategijoms rengti, asmenims, rengiantiems žuvininkystės regionų plėtros strategiją, mokyti“. Vadovaujantis LR žemės ūkio ministerijos parengta skaičiavimo metodika, strategijai įgyvendinti skiriama 6,47 mln. Lt parama.

Atlikus atstovaujamo žuvininkystės regiono socialinės ekonominės situacijos bei bendruomenės poreikių analizę, taip pat stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizę, buvo suformuluota tokia regiono vizija:

VšĮ „Pasienio žuvis“ regionas 2020 m. – tai išskirtinio grožio kraštas prie Kuršių marių: čia puoselėjamos unikalios žvejybos tradicijos, yra išplėtoti šiuolaikiška turizmo ir žvejybos infrastruktūra, o žvejų bendruomenė yra versli, sauganti krašto gamtos išteklius ir atvira turistams. Tai vieta, kur kiekvienas pabuvęs nors kartą gyvenime, svajoja sugrįžti...

Siekdama šios vizijos, ŽRVVG suformulavo tokius plėtros prioritetus:

- *Žuvininkystės regiono konkurencingumo stiprinimas*
- *Žuvininkystės verslo plėtros suderinimas su Neringos kurorto ir Šilutės rajono turizmo plėtros poreikiais*

Svarbiems pokyčiams regiono žuvininkystės sektoriuje pasiekti reikalingos žymiai didesnės investicijos, nei kad dabar skiriama strategijai įgyvendinti. Tačiau ŽRVVG tiki, kad praktiškai įgyvendinus partnerystės principą ir apjungus vietos valdžios, žuvininkystės bendruomenės ir žuvininkystės verslo atstovų pastangas, ši parama gali sukurti didelę vertę Šilutės rajonui ir Neringos savivaldybei.

Strategijos dokumentas susideda iš 6 struktūrinių dalių: pirmoje pristatoma ŽRVVG veikla; antroje pateikiama regiono socialinės ekonominės situacijos ir gyventojų poreikių analizė bei SSGG analizė; trečiojoje – regiono vizija bei išsamus prioritetų, priemonių ir veiklos sričių aprašas, ketvirtojoje – strategijos įgyvendinimo planas, penktojoje aprašomas strategijos naujoviškumas ir daugiasektoriškumas, šeštojoje dalyje parodomas strategijos atitiktis EB horizontalioms sritims bei takoskyros ir papildomumas su kitais finansavimo šaltiniais.

I. VŠĮ „PASIENIO ŽUVYS“ VEIKLOS ORGANIZAVIMAS

1.1. VŠĮ „Pasienio žuvis“ kūrimosi istorija, vizija, misija ir vertybės

Dar 2006 m. Šilutės rajone ir Neringos savivaldybėje imta kalbėti apie naujas plėtros galimybes žuvininkystės regionams 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu. Praėjus metams (2007 m. balandžio 3 d.), dviejų jau minėtų savivaldybių teritorijoje buvo įsteigta žuvininkystės regiono vietos veiklos grupė – VšĮ „Pasienio žuvis“. Šios įstaigos steigėjais tapo 4 juridiniai asmenys ir 1 fizinis asmuo, – tai Šilutės rajono savivaldybė, atstovaujama Algio Bulsio, Neringos savivaldybė, atstovaujama Viganto Giedraičio, Žuvininkystės įmonių asociacija „Lampetra“, atstovaujama Virginijaus Domarko, Žuvininkų sąjunga, atstovaujama Algirdo Domarko bei Gintautas Čepas.

Kaip numatyta VšĮ „Pasienio žuvis“ įstatuose, pagrindiniai įstaigos tikslai yra plėtoti žuvininkystę Lietuvos ir Rusijos pasienio regione bei veikti kaip regioninei žuvininkystės veiklos grupei pagal ES Žuvininkystės fondo reglamentus. Įstatai taip pat numato, kad įstaiga turi: siekti savo paslaugomis padėti Lietuvos subjektams, susijusiems su gamtinių išteklių naudojimu, atlikti žuvininkystės ir gamtinius tyrimus bei diegti jų rezultatus, palaikyti ir plėtoti ryšius su Lietuvos ir užsienio žuvininkystės institucijomis, įstaigomis ir kitomis organizacijomis, siekiant diegti naujausią tyrimo ir tyrimo rezultatų įdiegimo patirtį (darbo metodus, veisimo ir auginimo technologijas, ligų profilaktiką, pašarų receptūras, specialistų mokymą, mokslinę literatūrą ir kt.); padėti Lietuvos subjektams gauti informacijos apie inovacijas žuvų ir gamtinių išteklių naudojimo srityje (pažangiausias mokslo, technologijų ir technikos pasiekimus); rengti, valdyti ir su fondų parama bei savarankiškai įgyvendinti investicinius bei eksperimentinius projektus, žuvų apsaugos, atkūrimo, racionalaus naudojimo priemonės; rengti ir aprūpinti organizacijas reikiamos kokybės ir kiekybės žmogiškaisiais ištekliais. Kiti VšĮ „Pasienio žuvis“ tikslai yra nukreipti į viešų interesų tenkinimą, vykdant visuomenei naudingą veiklą, kuria yra siekiama bendro Lietuvos ūkio konkurencingumo augimo. ŽRVVG įstatai numato, kad įstaiga savo tikslams pasiekti gali verstis ūkine komercine veikla: žuvų ūkių veikla, žvejyba, žuvų auginimu ir susijusių paslaugų veikla, konsultavimo veikla verslo įmonių vadovavimo ir praktinio tvarkymosi klausimais bei kita veikla (*išsamus veiklų sąrašas pateikiamas įstatuose, 1 priedas*).

ŽRVVG „Pasienio žuvis“ valdymo organas yra valdyba, turinti sprendimų priėmimo teisę ir atstovaujanti įvairiems žuvininkystės regiono gyventojų interesams. Valdyba buvo suformuota iš 12 asmenų, laikantis nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų ŽRVVG valdybos sudėčiai.

Veiklos pradžioje vietos valdžiai valdyboje atstovavo 3 asmenys: tai Šilutės rajono savivaldybės mero pavaduotojas J. Jaunius, Šilutės rajono savivaldybės vyr. specialistas R. Budrikas, Neringos savivaldybės vyr. specialistė I. Stulgaitytė. Žuvininkystės verslui atstovavo taip pat 3 asmenys: V. Griciūnienė (UAB „Venteris“), R. Višinskas (UAB „Kintai“), D. Jasaitis (UAB „Edita“). Žvejų bendruomenei atstovavo 6 asmenys: R. Kauneckas (žvejas), atstovaujantis A. Kaunecko įmonei, G. Kuprevičius (žvejas) – UAB „Storasis ungurys“ direktorius ir atstovas, V. Domarkas – žuvininkystės įmonių asociacijos „Lampetra“ tuometis vadovas ir jos atstovas, S. Jakubauskienė (deleguota žuvininkystės įmonių asociacijos „Lampetra“), S. Aleksandravičius (žuvivaisininkas), žvejų bendruomenės atstovas ir mokslininkas A. Švagždys (tuomečio Lietuvos valstybinio žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro darbuotojas, Klaipėdos universiteto doktorantas).

2009 m. ŽRVVG valdymo struktūroje įvyko kai kurių organizacinių pakeitimų: pasikeitus darbuotojams, vietoje Neringos savivaldybei atstovaujančios I. Stulgaitytės buvo deleguota savivaldybės vyr. specialistė E. Baltranaitė; iš asociacijos „Lampetra“ vadovų pasitraukus V. Domarkui, vietoj jo į valdybą deleguotas Giedrius Griciūnas (žvejas), atstovaujantis UAB „Pamarėnas“, o valdybos narė V. Griciūnienė liko atstovauti ŽIA „Lampetra“. Valdybos nariui R. Kauneckui savanoriškai pasitraukus iš valdybos, vietoj jo į valdybą nuo Žvejų klubo „Skirvytėlė“ išrinkta Edita Šoblinskienė. Taigi, dabartinėje ŽRVVG valdyboje yra 4 moterys ir 8 vyrai; santykis tarp vietos valdžios, žuvininkystės verslo ir žuvininkystės bendruomenės atstovų yra atitinkamai 25:25:50 (žr. 1.1 lentelę).

VšĮ „Pasienio žuvis“ įgyvendinamo strategijos rengimo projekto veikla apima Šilutės rajono ir Neringos miesto savivaldybes bei tarp jų įsiterpusias Kuršių marias.

ŽRVVG valdybos nariai strategijos rengimo pradžioje aptarė savo organizacijos viziją. Jų manymu, VšĮ „Pasienio žuvis“ yra/turėtų būti:

- besirūpinanti Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių teritorijos žuvininkystės bendruomenės interesais. Tai „bendruojanti“ organizacija, kuri siekia suderinti interesus;
- bendradarbiaujanti su savivaldybe visais žuvininkystės plėtros klausimais;
- sauganti gamtos išteklius, besirūpinanti vandens telkinių išuvinimu;
- suinteresuota padėti plėtoti turizmą ir kitą verslą, susijusį su žuvininkystės efektyvia plėtra; padedanti žvejams mėgėjams įgyvendinti jų viešąsias iniciatyvas;
- tarpininkaujanti plėtojant dialogą tarp Europos, nacionalinės valdžios institucijų ir vietos bendruomenės sprendžiant opiausias vietos problemas ir randant kompromisus tarp įvairių suinteresuotų grupių;

- „grojanti pirmu smuiku“ tarp Lietuvos ŽRVVG ir intensyviai bendradarbiaujanti su Lietuvos ir užsienio partneriais;
- siekianti gerinti visuomenės santykius, t.y. teikianti gėrį ir šilumą (greta dalykinio veiklos aspekto visada prisimenami ir dvasiniai dalykai).

Kai kurie iš šių punktų yra įgyvendinami ir šiuo metu, o kiti aspektai valdybos narių buvo įvardyti kaip siekiamybė. Jų įgyvendinimas yra įmanomas kruopščiai planuojant ŽRVVG veiklą bei nuosekliai veikiant.

VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos nariai, suvokdami savo vaidmens svarbą numatant regiono plėtros galimybes, atsakingai aptarė savo organizacijos pagrindinę paskirtį, t.y. misiją, kuri skamba taip:

**PADĖTI ŽUVININKYSTĖS BENDRUOMENEI TAPTI SAVO KRAŠTO
ŠEIMININKU IR UŽTIKRINTI TVARIĄ REGIONO PLĖTRĄ**

VšĮ „Pasienio žuvis“ remiasi programos LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale – ryšiai tarp kaimo ekonomikos plėtros veiksmų) patirtimi, kuri orientuoja į platesnį kontaktų mezgimą bei palaikymą, taip pat bendro požiūrio formavimą. Regione sukurta partnerystės grupė (kaip ir šiuo atveju žuvininkystės regiono vietos veiklos grupė) yra skirta būti tarpininke tarp nacionalinės valdžios ir žuvininkystės bendruomenės, o sutelkdama savo teritorijos įvairius suinteresuotuosius ir paskatindama juos diskusijoms, kartu ieško įsisenėjusių problemų sprendimo būdų.

VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos nariai vieningai sutaria, kad svarbiausia ŽRVVG paskirtis – skaidriai ir sąžiningai atstovauti įvairiems žuvininkystės bendruomenės interesams, kaip galima atsižvelgti į visų poreikius. Valdyba, žinodama savo atstovaujamo regiono problemas, įsipareigoja inicijuoti konkrečias priemones, kurios galėtų pakeisti esamą situaciją: remti žvejybos ir kito verslo bei turizmo atstovų bendradarbiavimą; skatinti kooperaciją ir gamintojų organizacijų kūrimą žuvininkystės sektoriuje; rūpintis, kad žvejybos (tiek verslinės, tiek rekreacinės) veikla būtų subalansuota pagal galimybes ir poreikius; užtikrinti žvejybos krašto tradicijų išsaugojimą ir puoselėjimą ir t.t.

VšĮ „Pasienio žuvis“ taip pat įvertino, kad savo misiją įgyvendinti bus nelengva – susiejant dviejų savivaldybių teritoriją ypač išryškėja nevienoda situacija bei skirtingi poreikiai ir interesai. Todėl valdyba, vėlgi pasinaudodama senosiose ES šalyse įgyvendintos LEADER programos praktika, sutarė savo veikloje vadovautis tokiomis vertybėmis:

- **SKAIDRUMAS.** Tai reiškia, kad susirinkimai ir atviras kalbėjimasis vyksta tol, kol pasiekama sutarimo. Priimti sprendimai yra įgyvendinami, laikomasi žodžio. Dalijamasi visa turima informacija su valdybos nariais, vengiama klanų formavimosi.

- **TEISINGUMAS IR SAŽINGUMAS.** Objektyviai įvertinama, kam labiausiai reikia paramos. Siekiama kuo platesnio naudos gavėjų skaičiaus. Paimama visų interesų. Siekiama efektyvumo teikiant paramą, orientuojamasi į ilgalaikę perspektyvą. Situacija pirmiausia yra išsiaiškinama (kiekvienas išklausomas), priimami motyvuoti sprendimai (vadovaujantis visiems priimtinais kriterijais).

- **PASTOVUMAS IR NUOSEKLUMAS.** Ši vertybė reiškia, kad tai kas nusprendžiama, yra ir įgyvendinama. ŽRVVG veikla neapsiriboja vien strategijos projektu – yra siekiama veiklos tęstinumo.

- **IMLUMAS.** Tai reiškia, kad reaguojama į pasikeitusią situaciją, veiksmai koreguojami. Domimasi naujovėmis ir jų pritaikymu veikloje.

- **ATSAKINGUMAS IR ATSKAITINGUMAS.** Priimant sprendimus apsvaustomos visos galimybės, yra siekiama patenkinti bendrą interesą. Priimti įsipareigojimai yra vykdomi. Savanoriškai pasiskirstoma darbais pagal turimą kompetenciją, vykdoma darbų atlikimo kontrolė. Nariai aiškiai suvokia savo vaidmenį valdyboje.

- **DARBO EFEKTYVUMAS.** Numatomos aiškios posėdžių darbotvarkės, priimami suprantami sprendimai, vengiama bereikalingo kalbėjimo ir pakartotinių svarstymų. Priimti nutarimai yra vykdomi, geranoriškai padedama spręsti iškilusias problemas. Valdybos nariai informuojami apie iškilusias naujas aplinkybes. Analizuojama abiejų savivaldybių teritorijų situacija, su ja susipažįstama praktiškai.

- **VADOVAVIMASIS MORALĖS PRINCIPAIS.** Dalininkai ir valdyba vadovaujasi nuostata, jog „tarnaujama savo kraštui“. Priimant sprendimus vengiama asmeniškumų (neutralumo principas).

- **TOLERANCIJA IR PAGARBA, SUSIKLAUSYMAS.** Tai reiškia, kad vyrauja pagarba vienas kitam, išgirstama kito nuomonė.

- **AKTYVUMAS IR INICIATYVUMAS.** Darbai neatidėliojami, kiekvienas turi iniciatyvos teisę. Idėjos pateikiamos atsakingai.

- **LYDERYSTĖ.** Ši vertybė susijusi su įsipareigojimu teikti visapusišką informaciją.

1.2. Atstovavimas žuvininkystės regiono gyventojų interesams

ŽRVVG „Pasienio žuvys“ veikia Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių teritorijose horizontalios ir vertikalios partnerystės pagrindu – jos valdyba sudaryta iš vietos valdžios (25 Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės tvarios žuvininkystės plėtros strategija

proc.), žuvininkystės verslo (25 proc.) ir žuvininkystės bendruomenės (50 proc.) atstovų, savo atstovaujamoje teritorijoje yra užmegzti partnerystės ryšiai su įvairiomis organizacijomis (žr. 1.9 skyrių, bendradarbiavimo veikla). ŽRVVG valdyba taip yra išlaikiusi privalomus struktūros reikalavimus ir visai kitais aspektais – joje yra atstovų iš abiejų savivaldybių, vienas asmuo joje atstovauja jaunimui, 33 proc. valdybos narių yra moterys (t.y. nepažeista privaloma ne mažiau kaip 20 proc. vienos lyties atstovų dalyvavimo taisyklė), valdybos veikloje aktyviai dalyvauja mokslininkas (žr. 1.1 lentelę, mėlyna spalva pažymėtose skiltyse nurodyti Neringos savivaldybės atstovai).

1.1 lentelė. VšĮ „Pasienio žuvis“ valdyba

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Kam atstovauja (delegavusi organizacija)
Vietos valdžios atstovai (25 proc. valdybos narių)		
1.	Eglė Baltranaitytė	Neringos savivaldybė
2.	Jonas Jaunius	Šilutės rajono savivaldybė
3.	Remigijus Budrikas	Šilutės rajono savivaldybė
Žuvininkystės verslo atstovai (25 proc. valdybos narių)		
4.	Rimgaudas Višinskas	UAB „Kintai“
5.	Darius Jasaitis	UAB „Edita“
6.	Giedrius Griciūnas	UAB „Pamarėnas“
Žuvininkystės bendruomenės atstovai (50 proc. valdybos narių)		
7.	Gediminas Kuprevičius	Fizinis asmuo nuo žuvininkystės bendruomenės
8.	Siga Jakubauskienė	ŽIA „Lampetra“
9.	Edita Šoblinkienė	Asociacija Žvejų klubas „Skirvytėlė“
10.	Arvydas Švagždys	Žuvininkystės mokslo srities atstovas, deleguotas Neringos savivaldybės
11.	Vilma Griciūnienė	ŽIA „Lampetra“
12.	Stasys Aleksandravičius	Žuvininkų sąjunga

Kaip matyti iš 1.1 lentelės, ŽRVVG valdyboje pakankamai atstovaujama visiems trims sektoriams iš abiejų savivaldybių teritorijos, taip pat abiejų lyčių bei įvairaus amžiaus gyventojams.

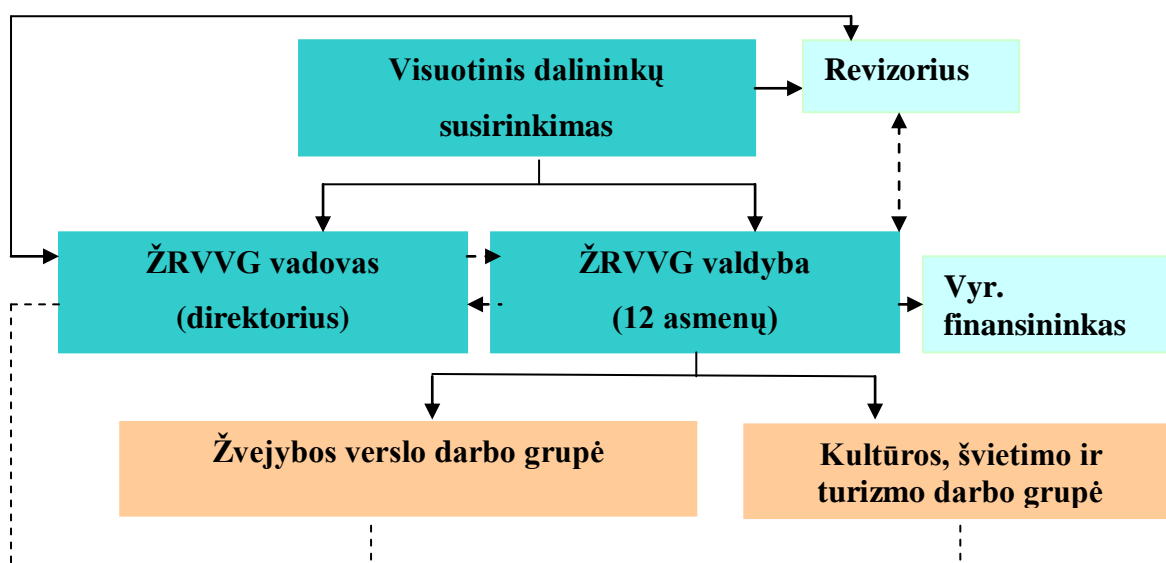
Rengiant tvarios žuvininkystės plėtros strategiją, į darbą panašiai išitraukė abiejų savivaldybių atstovai, todėl viso VšĮ „Pasienio žuvis“ apimamo regiono interesai dar prieš priimant strateginius sprendimus buvo įvardyti ir atstovaujami.

1.3. VšĮ „Pasienio žuvis“ valdymo struktūra ir funkcijos, jų suderinamumas su veikla

ŽRVVG „Pasienio žuvis“ juridinė forma yra viešoji įstaiga. Kaip nurodyta įstatuose, VšĮ „Pasienio žuvis“ yra pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo,

kurio tikslas – tenkinti viešuosius interesus teikiant paslaugas, vykdant mokslinius tyrimus, mokslo taikomąją ir eksperimentinę ūkinę veiklą. Savo veiklą VšĮ „Pasienio žuvis“ grindžia LR Konstitucija, LR civiliniu kodeksu, LR viešųjų įstaigų ir kitais įstatymais, teisės aktais bei savo įstatais.

VšĮ „Pasienio žuvis“ įstatuose numatyta, kad ŽRVVG organai yra visuotinis dalininkų susirinkimas (toliau – visuotinis susirinkimas), kolegialus ŽRVVG valdymo organas – valdyba ir vienasmenis valdymo organas – VšĮ „Pasienio žuvis“ vadovas (direktorius). VšĮ „Pasienio žuvis“ organizacinė ir valdymo struktūra pateikta 1.1 paveiksle.

1.1 pav. VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos organizacinė ir valdymo struktūra

Visuotinio susirinkimo kompetencija:

- 1) įstatų keitimas;
- 2) įstaigos vadovo skyrimas, atleidimas, jo darbo sutarties sąlygų nustatymas, pareiginių nuostatų tvirtinimas;
- 3) valdybos narių skyrimas ir atšaukimas;
- 4) metinės finansinės atskaitomybės tvirtinimas;
- 5) sprendimų priėmimas dėl įstaigos pertvarkymo, likvidavimo, reorganizavimo ir kitais įstatuose numatytais klausimais;
- 6) ŽRVVG vidaus kontrolės tvarkos nustatymas;
- 7) kitų klausimų sprendimas, kaip numatyta įstatuose ir LR viešųjų įstaigų įstatyme.

VšĮ „Pasienio žuvis“ valdyba yra kolegialus valdymo organas, susidedantis iš 12 narių. ŽRVVG valdyba veikia vadovaudamasi Lietuvos Respublikos teisės aktais, įstatais, visuotinio susirinkimo sprendimais bei savo patvirtintu darbo reglamentu (4 priedas). Valdybą 4 metų laikotarpiui renka visuotinis susirinkimas. Kandidatus į valdybos narius visuotiniame

susirinkime siūlo VšĮ „Pasienio žuvis“ dalininkai. Įstatuose yra įtvirtinta, kad ne mažiau kaip 50 proc. valdybos narių sudaro žuvininkystės sektoriaus atstovai, iki 25 proc. – verslo atstovai ir iki 25 proc. – vietos valdžios atstovai. Bent 1 valdybos narys turi būti iki 25 metų amžiaus, ne mažiau kaip 20 proc. valdybos narių turi būti moterys.

Valdybos kompetencija:

1) sprendimų priėmimas dėl sandorių ŽRVVG vardu, kurių vertė viršija 10 tūkst. Lt. Atvejų nustatymas, kada direktorius įstaigos vardu gali atlikti kitus veiksmus tik gavęs išankstinį valdybos sutikimą;

2) rekomendacijų teikimas visuotiniam susirinkimui dėl ŽRVVG naujų dalininkų priėmimo;

3) darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos tvirtinimas, kitų ŽRVVG turtinių klausimų sprendimas;

4) sprendimo priėmimas dėl vyr. finansininko (buhalterio) priėmimo ir atleidimo iš darbo bei jo atlyginimo dydžio;

5) ilgalaikių ir/ar vienkartinių ar tikslinių komisijų, darbo grupių sudarymas, jų narių paskyrimas ir atšaukimas, jų tikslų, funkcijų bei darbo tvarkos nustatymas;

6) tikslinių įnašų lėšomis vykdomų programų tvirtinimas, siūlymų teikimas dalininkams dalyvauti šiose programose.

Valdybos darbo reglamentas patikslina valdybos kompetencijos ribas. Taigi, valdyba taip pat yra atsakinga Visuotiniam susirinkimui ir organizacijoms, kurias atstovauja, už: 1) VšĮ „Pasienio žuvis“ atstovaujamos teritorijos plėtros strategijos rengimą ir įgyvendinimą; 2) principo „iš apačios į viršų“ įgyvendinimą, t.y. už partnerystės santykių mezgimą su ŽRVVG atstovaujamos teritorijos organizacijomis bei žuvininkystės bendruomene; 3) sprendimų priėmimą dėl projektų rengimo bei prisiima atsakomybę už šių projektų įgyvendinimą. Valdybos veiklai vadovauja Valdybos pirmininkas, kuris kaip ir valdyba atsakinga Visuotiniam susirinkimui ir organizacijai, kurią atstovauja. Valdybos pirminko pagrindinės pareigos yra vadovauti valdybos veiklai ir vykdyti projektų rengimo ir įgyvendinimo priežiūrą.

Valdybos nariai ir pirmininkas įstaigos veikloje dalyvauja visuomeniniais pagrindais, tačiau gali būti atšaukti iš valdybos, jei nepaiso viešųjų interesų, nesivadovauja patvirtintu Valdybos darbo reglamentu ar nedalyvauja Valdybos posėdžiuose.

VšĮ „Pasienio žuvis“ vadovas (direktorius) yra vienasmenis ŽRVVG valdymo organas. Jį skiria ir atleidžia iš pareigų, nustato atlyginimą ir kitas darbo sutarties sąlygas, tvirtina pareiginius nuostatus, skatina ir skiria nuobaudas visuotinis susirinkimas. ŽRVVG vadovas savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos įstatymais bei kitais teisės aktais, įstatais, visuotinių

susirinkimų ir valdybos sprendimais bei pareiginiiais nuostatais. Vadovas įstaigos veikloje turi juridinę teisę vykdyti savo funkcijas.

Pagrindinė **ŽRVVG vadovo funkcija** – organizuoti VšĮ „Pasienio žuvis“ veiklą. Vadovas taip pat veikia organizacijos vardu santykiuose su kitais asmenimis, sudaro ir nutraukia darbo sutartis su ŽRVVG darbuotojais.

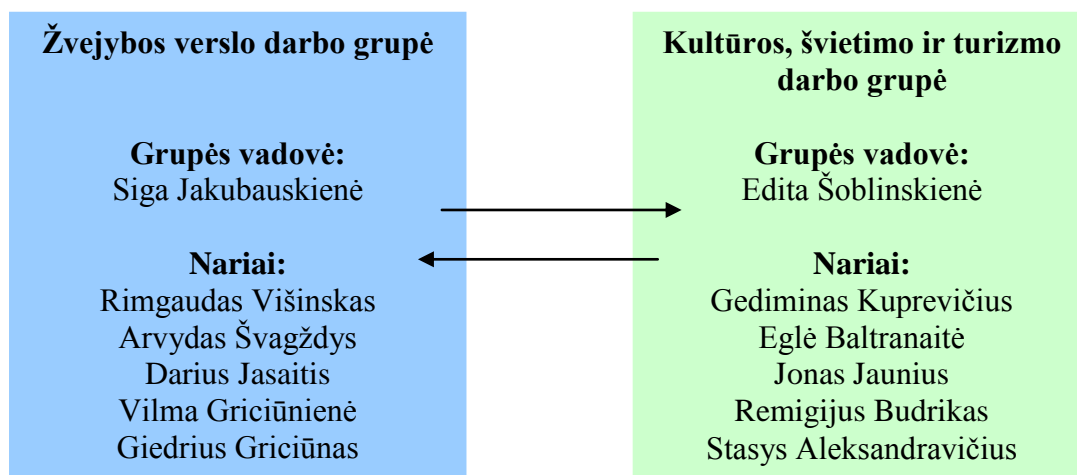
Kitos VšĮ „Pasienio žuvis“ vadovo atsakomybės sritys:

- 1) finansinės atskaitomybės ir ŽRVVG veiklos ataskaitos sudarymas;
- 2) visuotinių susirinkimų sušaukimas, visos reikiamos medžiagos darbotvarkės klausimams svarstyti pateikimas;
- 3) duomenų ir dokumentų pateikimas juridinių asmenų registru;
- 4) dalininkų informavimas apie įvykius, turinčius esminės reikšmės ŽRVVG veiklai, dalininkų registravimas;
- 5) informacijos apie ŽRVVG veiklą pateikimas visuomenei, viešos informacijos paskelbimas;
- 6) kiti veiksmai, kurie numatyti teisės aktuose, ŽRVVG įstatuose bei pareiginiuose nuostatuose.

Įstatuose yra įtraukta nuostata, kad dėl ŽRVVG vardu sudaromų sandorių, kurių vertė viršija 10 tūkst. Lt sumą, vadovas turi gauti rašytinį valdybos sprendimą.

Įstaigos vadovas (direktorius) už savo veiklą yra atsakingas Visuotiniams susirinkimui, valdybai vadovaujantis Lietuvos respublikos įstatymais.

Kad būtų lengviau organizuoti kasdienę veiklą, ŽRVVG valdybos nariai yra suformavę dvi darbo grupes – vieną, kurios nariai kuruoja žvejybos verslo klausimus ir antrą – sprendžiančią kultūros, švietimo ir turizmo sričių klausimus (žr. 1.2 pav.). Visi ŽRVVG valdybos nariai priklauso kuriai nors vienai iš dviejų darbo grupių. Taigi, esant tokiai struktūrai, kiekvienam yra aišku, kas už ką atsakingas ir kokias funkcijas turėtų atlikti.

1.2 pav. Darbo grupių nariai

Ateitis (o ypač strategijos įgyvendinimo laikotarpis) parodys, ar ši pasirinkta valdymo organizacinė struktūra yra optimali. VšĮ „Pasienio žuvis“ yra lanksti organizacija (tai parodo ir pasirinkta vertybė „Imlumas“, žr. 1.2. skyrių) ir visada pasirengusi priimti pokyčius bei atlikti su tuo susijusius organizacinius pakeitimus.

1.4. Pagrindinės procedūros

Kaip jau buvo minėta, pagrindiniai dokumentai, kuriais savo veikloje vadovaujasi ŽRVVG, yra įstatai (*1 priedas*), LR viešųjų įstaigų įstatymas bei kiti LR teisės aktai. ŽRVVG įstatai apibrėžia VŠĮ „Pasienio žuvys“ veiklos tikslus ir pagrindines kryptis, nustato dalininkų priėmimo ir teisių perleidimo tvarką, ŽRVVG organų kompetenciją, informacijos pateikimo visuomenei tvarką ir kitus svarbiausius klausimus. Detaliau valdybos darbo procedūras apibrėžia valdybos darbo reglamentas (*4 priedas*).

1.4.1. Darbo organizavimo tvarka

Pagrindinė ŽRVVG darbo organizavimo forma yra susirinkimai ir posėdžiai. ŽRVVG įstatai numato, kad eilinis visuotinis susirinkimas turi įvykti kartą į metus per keturis mėnesius nuo įstaigos finansinių metų pabaigos. Neeilinių visuotinių susirinkimų savo iniciatyva gali sušaukti ŽRVVG vadovas, valdyba arba dalininkai, turintys daugiau kaip pusę visų balsų, rašytiniu sprendimu. Įstatai numato ir teisminį kelią visuotiniam susirinkimui sušaukti, jei pastarasis nebuvo sušauktas teisės aktų nustatyta tvarka.

Valdybos posėdžiai organizuojami pagal poreikį, tačiau kaip numato įstatai, ne rečiau kaip kartą per ketvirtį. Pvz., strategijos rengimo metu buvo renkama ne rečiau kaip kartą per mėnesį, o laikotarpiu tarp valdybos posėdžių ŽRVVG nariai organizavo susitikimus su žvejų bendruomenės atstovais, įvairiomis suinteresuotomis organizacijomis.

Valdybos posėdžių šaukimo iniciatyvos teisę turi kiekvienas valdybos narys. Įstatai numato, kad pranešimą apie valdybos posėdį jį inicijuojantis asmuo privalo įteikti kitiems valdybos nariams pasirašytinai arba kitais būdais: išsiųsti registruotu laišku, perduoti telefonu, elektroniniu paštu likus ne mažiau kaip 7 dienoms iki valdybos posėdžio dienos. Pranešime privalu nurodyti posėdžio vietą, laiką ir darbotvarkę. Valdybos posėdis gali būti sušauktas ir nesilaikant 7 dienų termino, jei visi valdybos nariai su tuo raštiškai sutinka.

Kaip numato valdybos darbo reglamentas, valdybos posėdžiui vadovauja valdybos pirmininkas, jam nesant – pavaduotojas arba kitas valdybos narys, įgaliotas pirmininko. Pavadavimų metu atlikti pavaduotojo ar kito valdybos nario veiksmai aprobuojami valdybos pirmininko parašu.

Valdybos darbo reglamente įtvirtinta, kad kiekvienas valdybos narys apie gautą kvietimą į valdybos posėdį turi informuoti valdybos pirmininką elektroniniu paštu arba telefonu per dvi dienas nuo pranešimo gavimo. Apie negalėjimą dalyvauti valdybos posėdyje valdybos narys turi informuoti pirmininką elektroniniu paštu arba telefonu ne vėliau kaip dvi dienos iki posėdžio.

Valdybos nariams yra privalu lankytis valdybos posėdžiuose. Jei valdybos narys nedalyvauja iš eilės trijuose posėdžiuose apie tai iš anksto neinformavęs, valdybos pirmininkas išsiaiškina priežastis. Reglamentas numato, kad valdyba gali teikti visuotiniam dalininkų susirinkimui svarstyti klausimą dėl ŽRVVG valdybos nario pašalinimo iš valdybos.

ŽRVVG įstatatai numato, kad valdybos posėdžiuose patarimojo balso teise gali dalyvauti direktorius, jei jis nėra valdybos narys. Strategijos rengimo metu įstaigos vadovas dalyvavo beveik visuose valdybos posėdžiuose bei susitikimuose su gyventojais.

Visi valdybos posėdžiai protokoluoja valdybos pirmininko paskirto asmens, o priimti sprendimai išdėstomi protokole.

ŽRVVG yra atvira organizacija – į posėdžius gali būti kviečiami suinteresuotų institucijų atstovai, ekspertai, kitų institucijų, įstaigų ir organizacijų atstovai savo kompetencijos klausimais. Riboti galima nebent tada, kai to reikia užtikrinant efektyvaus valdybos darbo sąlygas.

Kartą per metus organizuojama ŽRVVG savianalizė. Tai reiškia, kad būtinai aptariami ŽRVVG laimėjimai, ŽRVVG valdybos narių pasitenkinimas veikla, galimos dalyvavimo veikloje kliūtys ir problemos bei kiti panašūs klausimai. Valdybos darbo reglamentas numato, kad esant poreikiui, savianalizė gali būti atliekama ir dažniau.

1.4.2. Sprendimų priėmimas

Visuotinio susirinkimo sprendimai. Sritys, kuriose yra priimami visuotinio susirinkimo sprendimai, yra įvardytos 1.3 skyriuje. Visuotinis dalininkų susirinkimas gali priimti sprendimus, kai jame dalyvauja ne mažiau kaip pusė visų balsus turinčių ŽRVVG dalininkų. Visi dalininkai visuotiniame susirinkime turi po vieną balsą. Visuotinio susirinkimo sprendimai priimami paprasta dalyvaujančių susirinkime dalininkų balsų dauguma. Sprendimams dėl ŽRVVG reorganizavimo, pertvarkymo bei likvidavimo priimti reikalinga ne mažiau kaip 2/3 susirinkime dalyvaujančių dalininkų balsų. ŽRVVG įstatatai numato, kad dalininkas turi teisę įgalioti kitą asmenį už jį balsuoti visuotiniame susirinkime ar perleisti balsavimo teises LR civilinio kodekso nustatyta tvarka.

ŽRVVG įstatatai numato, kad visuotiniame susirinkime nesant kворumo, ne vėliau kaip per mėnesį turi būti sušauktas pakartotinis visuotinis susirinkimas, kuris turi teisę priimti sprendimus neįvykusio susirinkimo darbotvarkės klausimais, nesvarbu, kiek susirinkime dalyvautų VšĮ „Pasienio žuvis“ dalininkų.

Valdybos sprendimai. Sritys, kuriose yra priimami valdybos sprendimai, taip pat nurodytos 1.3 skyriuje.

Darbotvarkės klausimai paprastai svarstomi tokia tvarka:

- 1) pagrindinis pranešimas;
- 2) klausimų pateikimas pranešėjui;
- 3) pranešėjo atsakymai į klausimus;
- 4) valdybos narių pasisakymai;
- 5) kviestinių asmenų/svečių komentarai;
- 6) sprendimo (nutarimo) priėmimas.

Valdybos nariai yra sutarę, kad pagrindiniam pranešėjui skiriama laiko iki 15 min. (pagal poreikį šis laikas gali būti pratęstas). Svarstomu klausimu nuomonę gali pareikšti kiekvienas valdybos narys. Pasisakoma turi būti dalykiškai, orientuojantis į 5 min. trukmę. Kalbama po vieną, nepertraukinėjant pasisakančiųjų. Pagal poreikį gali būti skiriamas ir ilgesnis laikas pasisakyti. Išklausus nuomonių, posėdžio pirmininkas gali leisti pasisakyti pranešėjui ir tada teikti nutarimo projektą. Nutarimo projektą parengia klausimo pagrindinis pranešėjas arba valdyba.

1.3 pav. ŽRVVG valdybai teko priimti daug sprendimų

Įstatuose įtvirtinta, kad valdyba gali priimti sprendimus ir jos posėdis laikomas įvykusi, kai jame dalyvauja daugiau kaip pusė visų valdybos narių. Visi nariai turi lygias balso teises. Sprendimas yra priimtas, kai už jį balsuoja daugiau kaip pusė posėdyje dalyvaujančių narių.

Valdybos nariai siūlydami sprendimą vadovaujasi atsakingumo ir atskaitingumo vertybėmis, taip pat nepamiršta moralės principų (žr. 1.2 skyrių). Tai reiškia, kad priimant sprendimus apsvaistomos visos galimybės ir parenkami tokie sprendimai, kad būtų tenkinamas bendras interesas. Valdybos nariai taip pat vadovaujasi nuostata, jog tarnaujama savo kraštui ir yra vengiama asmeniškumų.

Valdybos priimami sprendimai įforminami protokolu, apie priimtus sprendimus posėdžio sekretorius informuoja visus valdybos narius elektroniniu paštu išsiųsdamas jiems posėdžio protokolą.

1.4.3. Naujų narių priėmimo ir išstojimo iš ŽRVVG tvarka. Atsakomybė išstojus iš ŽRVVG

Priėmimo ir išstojimo tvarka. VšĮ „Pasienio žuvis“ įstatai numato, kad po ŽRVVG įsteigimo jos dalininkais taip pat gali tapti fiziniai ar juridiniai asmenys, raštu pareiškę norą būti ŽRVVG nariais, perdavę VšĮ „Pasienio žuvis“ įnašą ir visuotinio susirinkimo sprendimu priimti į ŽRVVG dalininkus. VšĮ „Pasienio žuvis“ dalininku taip pat gali būti asmuo, kuriam ŽRVVG dalininkas šių įstatų ir įstatymų nustatyta tvarka perleido dalininko teises.

Asmuo VšĮ „Pasienio žuvis“ dalininku tampa nuo tos dienos, kurią į ŽRVVG banko sąskaitą pervedama visuotinio susirinkimo sprendimu nurodyta suma arba kurią įstatymų nustatyta tvarka visuotinio dalininkų susirinkimo sprendimu nurodytas turtas pereina ŽRVVG nuosavybėn.

VšĮ „Pasienio žuvis“ įstatai taip pat numato galimybę dalininkams perleisti savo teises kitiems dalininkams bei nustato tvarką, kaip tai atliekama.

Dalininkai visuotiniame susirinkime iškelia kandidatus į valdybos narius. Išrinktais į valdybos narius laikomi tie, kurie susirinkime surenka daugiausia balsų, bet ne mažiau kaip pusę susirinkime dalyvaujančių ŽRVVG dalininkų balsų.

Visuotinis susirinkimas gali atšaukti visą valdybą arba pavienius jos narius nesibaigus jų kadencijai. Valdybos nariai gali atsistatydinti, išpėję ŽRVVG apie tai raštu ne vėliau kaip prieš 14 dienų.

Valdybos darbo reglamentas numato, kad jei valdybos narys nedalyvauja valdybos darbe – t.y. nedalyvauja nesant objektyvių priežasčių 3 valdybos posėdžiuose, valdyba gali teikti visuotiniam dalininkų susirinkimui svarstyti klausimą dėl pastarojo nario pašalinimo iš valdybos.

Įstatuose numatyta, kad jei atšaukiama ar atsistatydina visa valdyba, visuotinis susirinkimas išrenka naują valdybą. Tuo atveju, jei atšaukiami ar atsistatydina atskiri valdybos nariai, naujai išrenkamas tik trūkstamas narių skaičius.

Atsakomybė išstojus iš ŽRVVG. Kaip jau buvo minėta, bet kuris valdybos narys turi teisę atsistatydinti, prieš tai iš anksto pranešęs. VšĮ „Pasienio žuvis“ didelį dėmesį skiria savo veiklos tęstinumui. Todėl valdybos nariai sutarė, kad jei valdybos nariui buvo priskirtos vykdyti funkcijos ar patikėtos atskiros užduotys, jis prieš išstodamas iš valdybos turi perduoti savo atliktus darbus bei su tuo susijusią dokumentaciją kitam valdybos paskirtam nariui. Valdybos narys taip pat raštu turi išipareigoti neplatinti konfidencialios informacijos, kurią sužinojo būdamas valdybos nariu (pvz., susijusios su projektų idėjomis ir pan.), taip pat neskleisti informacijos, kuri galėtų pakenkti VšĮ „Pasienio žuvis“ įvaizdžiui ir ateities darbams. Šios nuostatos yra įtvirtintos valdybos darbo reglamente.

1.4.4. Galimų interesų konfliktų sprendimo būdai

ŽRVVG veikloje dalyvaujant įvairių interesų turintiems veikėjams iš skirtingų sektorių, negalima atmesti prielaidos, jog iškils konfliktinių situacijų. VšĮ „Pasienio žuvys“ valdyba sutarė, kad svarbu nevengti konfliktų, o laiku juos „užčiuopti“ ir valdyti. Strategijos rengimo metu valdybos nariai išskyrė sritis, kur gali kilti interesų konfliktai:

- 1) skirtingi interesai ir požiūris į ŽRVVG veiklos organizavimą;
- 2) nerealizuojamas pagrindinis principas „iš apačios į viršų“;
- 3) siekis tenkinti tik siauros grupės interesus;
- 4) paramos skirstymo tarp Neringos ir Šilutės savivaldybių objektyvumas.

Valdybos nariai taip pat numatė priemones, skirtas interesų konfliktų prevencijai ir sprendimui:

- 1) nuolat analizuoti, kaip dalininkų ir valdybos narių interesai atitinka ŽRVVG veiklos tikslus, ieškoti bendrų vardiklių;
- 2) vadovautis ŽRVVG vertybėmis;
- 3) motyvuotai sutarti dėl investicijų dydžio į abi savivaldybes;
- 4) valdybos nariui informuoti valdybą, jei jis suinteresuotas konkrečiu projektu;
- 5) valdybos nariui nusišalinti rengiant, svarstant ir priimant sprendimus dėl projekto, kuriuo jis yra suinteresuotas asmeniškai.

ŽRVVG valdyba tikisi, kad šios priemonės padės išvengti didesnių nesklaidumų ir, iškilus konfliktinei situacijai, bus priimti teisingi sprendimai. ŽRVVG nepamiršta bendrų vertybių, kuriomis sutarė vadovautis. Atsižvelgiant į situaciją, konfliktų sprendimo priemonės bus peržiūrėtos ir, esant reikalui, papildytos naujomis priemonėmis.

1.5. Veiklos sklaida, bendruomenės aktyvinimas ir konsultavimas

ŽRVVG, pradėjusi rengti strategiją, vienu pagrindinių uždavinių iškelė praktiškai įgyvendinti vieną iš LEADER programos principų – „iš apačios į viršų“. Tenka pripažinti, kad tai nebuvo lengva užduotis. Jau nuo savo įsikūrimo, t.y. 2007 m. pradėjusi kalbėti žuvininkystės bendruomenei apie ES teikiamas plėtros galimybes žuvininkystės sektoriui, dar ir 2010 m. viduryje negalėjo pasiūlyti konkrečios paramos spręsti vietos problemas. Tad buvo nelengva įtikinti bendruomenę, jog dar kartą reikia rinktis, diskutuoti, teikti pasiūlymus, kaip geriau panaudoti viešąją paramą ir ją „padauginti“.

Pirmenybę ŽRVVG teikė asmeniniams kontaktams ir betarpiškam bendravimui. Todėl jau 2010 m. kovo pradžioje susirinkime kreipėsi į Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės žvejus

(daugiau kaip 50 asmenų), informuodama apie rengiamą strategiją ir ragindama prisidėti prie šio proceso. Susirinkusių buvo paprašyta užpildyti apklausos anketas, apibendrinti jų duomenys vėliau buvo panaudoti priimant sprendimus dėl strategijos prioritetų, priemonių ir veiklos sričių.

Padedant konsultantams, VšĮ „Pasienio žuvis“ organizavo susitikimus vietose: Rusnėje, Kintuose, Nidoje ir Juodkrantėje. Susitikimuose buvo informuojama apie rengiamą strategiją, aiškinamasi, kokios yra vietos problemos, labiau kreipiant dėmesį į žuvininkystės sektorių. Susirinkusių žvejų buvo klausiama, „Ką gyvenamojoje vietovėje reikia pagerinti?“, „Ką naujo reikia sukurti?“. Taip buvo sužinotos vietovės stiprybės („plusai“), silpnybės („minusai“) ir surinktos potencialių projektų idėjos. Tačiau bene svarbiausia tai, kad žvejų bendruomenės atstovai buvo įtraukti į diskusijas dėl regiono ateities.

Strategijos rengimo procesas taip pat buvo nušviestas ir vietos spaudoje (laikraščiuose „Šilutės žinios“, „Vakarų ekspresas“), įvairiose interneto svetainėse (7 priedas, *Straipsniai apie ŽRVVG veiklą*), kartu kviečiant aktyviai įsijungti ir gyventojus.

Siekdami į strategijos rengimo procesą įtraukti įvairių organizacijų atstovus, valdybos nariai organizavo įvairius susitikimus, užmezgė formalius bendradarbiavimo ryšius (plačiau apie bendradarbiavimą su vietos organizacijomis – 1.9 skyriuje).

Artimiausiu metu VšĮ „Pasienio žuvis“ ketina sukurti interneto svetainę, kurioje bus talpinama svarbiausia informacija apie ŽRVVG veiklą – organizacijos kontaktai, teisės aktai, susiję su ŽRVVG veikla ir strategijos įgyvendinimu, informacija apie planuojamus renginius, posėdžius, planuojamus įgyvendinti projektus ir pan. Vietos projektų rengėjai šioje svetainėje ras visą reikiamą informaciją, susijusią su vietos projektų įgyvendinimu. ŽRVVG taip pat planuoja teikti konsultacijas vietos projektų rengėjams – tą atliks pasamdytas profesionalus administracijos darbuotojas.

ŽRVVG taip pat esant galimybėms organizuos mokymus vietos projektų pareiškėjams, kurie padėtų parengti kokybiškas vietos projektų paraiškas ir tinkamai įgyvendinti projektus.

1.6. ŽRVVG (narių) kompetencija, gebėjimai ir patirtis

VšĮ „Pasienio žuvis“ yra pelno nesiekianti organizacija, jos valdybos nariai yra susibūrę bendram tikslui – atstovauti savo regiono žuvininkystės bendruomenės interesams, bent iš dalies spręsti šio regiono problemas. Visi valdybos nariai ŽRVVG veikloje dalyvauja visuomeniniais pagrindais, laisvu nuo pagrindinio darbo laiku. Finansavimo savo veiklai organizacija ilgą laiką taip pat nebuvo gavusi. Tad šios priežastys didžiąja dalimi nulėmė, kad ŽRVVG per savo gyvavimo laikotarpį plačiai veiklos neišvystė. Juo labiau, kad ir baigiant rengti strategiją, nebuvo aiškios nacionalinių teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios ŽRVVG veiklą, strategijos

rengimą ir jos įgyvendinimą. Tačiau VšĮ „Pasienio žuvis“ valdyba įrodė, kad esant reikalui gali susitelkti, priimti būtinus sprendimus ir juos įgyvendinti.

ŽRVVG 2009 m. parengtas projektas „Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių tvarios žuvininkystės plėtros strategija“ buvo pripažintas tinkamu finansuoti, jam paskirta 69,64 tūkst. Lt parama. Gavus paramą strategijos rengimui, per mažiau nei pusę metų buvo užmegztas platus ryšių ir kontaktų tinklas Šilutės rajono ir Neringos savivaldybėse, taip pat Lietuvoje ir užsienyje (žr. 1.9 skyrių apie bendradarbiavimo veiklą). Trūkstant patirties kurioje nors srityje, ŽRVVG turi partnerius, į kuriuos gali kreiptis pagalbos.

Svarbiausia, kad su šia parama ŽRVVG sugebėjo inicijuoti diskusijas dėl regiono ateities ir priimti sprendimus, ką reikia padaryti, kad būtų išspręsta bent dalis žuvininkystės regiono problemų. Valdybos narių turima kompetencija (žr. 1.2 lentelę) leidžia tikėtis, kad ne mažiau sėkmingai ir efektyviai strategija bus įgyvendinama, o viešoji parama regione bus panaudota kuo efektyviau.

VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos nariai buvo parinkti ne tik kad atitiktų formalius reikalavimus, keliamus ŽRVVG valdybai. Buvo stengiamasi parinkti tokius asmenis, kurie yra visuomeniški ir kurių kompetencija neabejotinai turėjo padėti parengti puikią strategiją, taip pat kurie keltų pasitikėjimą žuvininkystės regiono bendruomenei. 1.2 lentelėje pateikiama informacija apie ŽRVVG valdybos narių išsilavinimą, profesinę patirtį, kompetenciją projektų administravimo, finansų valdymo, aplinkosaugos, bendradarbiavimo su šalies ar užsienio organizacijomis, mokslo, žuvininkystės srityse. Išsamesnės informacijos galima rasti valdybos narių gyvenimo aprašymuose (9 priedas, ŽRVVG valdybos narių CV).

1.2 lentelė. VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos narių kompetencija

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Duomenys apie išsilavinimą, įgūdžius ir kompetenciją
1.	Arvydas Švagždys* ** (valdybos pirmininkas, žuvininkystės srities mokslininkas)	<p><i>Išsilavinimas.</i> Aukštasis, įgytas Kaliningrado žuvis pramonės ir technikos universitete. Šiuo metu baigiamos doktorantūros studijos Klaipėdos universitete, ekologijos srityje.</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> Žuvininkystės tyrimų tarnybos vyr. mokslo bendradarbis ir specialistas, taip pat inžinierius–ekonomistas.</p> <p><i>Visuomeninė veikla.</i> VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos pirmininkas, NVO „Rusnės gamtos fondas“ pirmininkas.</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> Dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant PHARE finansuojamus projektus subalansuotų gamtos išteklių naudojimo, aplinkosaugos priemonių įgyvendinimo projektuose, dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant Interreg IIIB ir MPP finansuojamus projektus žuvininkystės srityje. Dalyvavimas projekte Interreg/Tacis „Lietuvos ir Rusijos pasienio vandens telkinių atkūrimo sąlygų mokslinė techninė plėtra Nr.2006/289</p> <p><i>Kvalifikacijos tobulinimas.</i> Išklaudyti mokymai temomis: „Žuvininkystės regionų vietos veiklos grupių gebėjimų ugdymas įgyvendinant žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos IV prioritetinę kryptį „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“.</p>

		<p>„Žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos ketvirtosios prioritetinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ įgyvendinimas ir LEADER metodo pagrindai“, „Projektų rengimas“, „Efektyvios veiklos organizavimas“ ir kt.</p> <p><i>Papildoma informacija.</i> Nuolatinis dalyvavimas LR Aplinkos ministerijos bei LR Žemės ūkio ministerijos užsakomuosiuose moksliniuose tyrimuose (atlikta daugiau kaip 20 darbų), publikacijų skelbimas mokslinės ir populiariuose spaudos leidiniuose iš žuvininkystės srities (parengta daugiau kaip 20 publikacijų), dalyvavimas Žuvų išteklių naudojimo ir atkūrimo taryboje, taip pat tarpvalstybinėje Lietuvos–Rusijos darbo komisijoje žuvininkystės Kuršių marių ir Nemuno žemupio žuvų išteklių naudojimo klausimais</p>
2.	Eglė Baltranaite** (valdybos pirmininko pavaduotoja)	<p><i>Išsilavinimas.</i> Aukštasis. Klaipėdos universitete pagal rekreacijos ir turizmo studijų programą įgytas bakalauro kvalifikacijos laipsnis</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> Neringos savivaldybės Verslo ir strateginės plėtros skyriaus vyriausioji specialistė; papildomo ikimokyklinio ugdymo pedagogė Nidos lopšelyje–darželyje “Ažuoliukas” (užsiėmimų vedimas apie ekologinį ugdymą bei aplinkosaugą pagal Regio Comenius daugiašalį projektą „Lobių sala“)</p> <p><i>Visuomeninė veikla.</i> Neringos savivaldybės jaunimo reikalų tarybos narė; Neringos savivaldybės atstovė Nacionalinėje kurortų asociacijoje</p> <p><i>Kvalifikacijos tobulinimas.</i> „Ne pelno organizacijų buhalterinės apskaitos tvarkymas ir projektų finansų valdymas“ (programos kodas 596131017).</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> Dalyvavimas Norvegijos finansinio mechanizmo subsidijų schemos „Patirties perdavimo ir bendradarbiavimo ryšių tarp vietinio, regioninio ir euroregioninio lygio partnerių Lietuvoje ir Norvegijoje stiprinimas“ paprojektyje „Kuršių nerijos ir Vega archipelago – UNESCO pasaulio paveldo – išsaugojimas per tarptautinį bendradarbiavimą“; ES struktūrinės paramos priemonės „Viešoji turizmo infrastruktūra ir paslaugos“ projekto „Informacinės priemonės. Informacinių stendų sistema Neringoje“ komandos narė, projekto Baltijos jūros regiono programos „AGORA 2“ projektas „Inspiracijos/įkvėpimas inovacijoms – paveldo turizmas, didinant Baltijos jūros regiono identitetą“ komandos narė</p> <p><i>Kiti gebėjimai ir kompetencijos.</i> Puikios švedų, anglų, rusų kalbos žinios</p> <p><i>Savanoriška veikla.</i> Neringos tradicinio tarptautinio folkloro festivalio „Tek saulužė ant maračių“ grupės koordinatore; akcijos „Darom 2009“, „Darom 2010“ taško koordinatore; „Nacionalinė Idėjų Diena 2010“ taško koorganizatorė</p>
3.	Siga Jakubauskienė* **	<p><i>Išsilavinimas.</i> Aukštesnysis, igyta techniko–technologo kvalifikacija</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> Žuvininkystės įmonių asociacijos „Lampetra“ tarybos pirmininkė, S.Jakubauskienės individualios įmonės savininkė. Trejų metų patirtis Rusnės žuvivaisos aklimatizacijos įmonėje, žuvivaisininkės – valstybinės aplinkos apsaugos inspektorės pareigose.</p> <p><i>Visuomeninė veikla.</i> Žuvininkystės įmonių asociacijos „Lampetra“ tarybos narė ir pirmininkė.</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> Dalyvavimas įgyvendinant projektą pagal Šilutės rajono strateginės plėtros programą „Smulkaus ir vidutinio verslo seminarų – mokymų bei informavimo bukletų išleidimas“, skirtą rekreacinės žuvininkystės plėtrai; dalyvavimas įgyvendinant VšĮ „Pasienio žuvis“ projektą „Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių tvarios žuvininkystės plėtros strategija“, projektą „Lietuvos ir Rusijos pasienio vandens telkinių žuvų išteklių atkūrimo sąlygų mokslinė–techninė sistema“; dalyvavimas rengiant Šilutės r. savivaldybės kaimo vietovių plėtros strategiją 2007–2013 m.</p>

		<p><i>Kvalifikacijos tobulinimas.</i> Išklaustyti vyr. buhalterių UAB „Pačiolis“ kursai; išklaustyti mokymai tema „VVG kūrimo ir LEADER+ pobūdžio priemonės rengimo strategijos principai“; išklaustyti mokymai Rusijos federacijos Valstybinio Kaliningrado technikos universitete tema „Vertingų žuvų rūšių mailiaus įveisimas naujose uždaruose talpyklose“; išklaustyti mokymai temomis „Žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos IV prioritetinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ įgyvendinimas ir LEADER metodo pagrindai“ (programos kodas–396131004); „Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos federacijos Kaliningrado srities kaimynystės programa INTERREG IIIA“, „Uždarytų recirkuliacinių sistemų įrengimas, žuvų auginimas jose“; „Ne pelno organizacijų buhalterinės apskaitos tvarkymas ir projektų finansų valdymas“ (organizatorius – programos „LEADER“ ir žemdirbių mokymo metodikos centras), dalyvauta LR Žemės ūkio veiklos subjektų konsultavimo programoje, išklaustyti mokymai tema „Verslumo skatinimas kaimo bendruomenėse“</p> <p><i>Papildoma informacija.</i> Dalyvavimas LR Žemės ūkio ministerijos sudarytoje darbo grupėje, kuriant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. nacionalinį strateginį planą</p>
4.	Remigijus Budrikas*	<p><i>Išsilavinimas.</i> Aukštasis, Klaipėdos universitete įgytas viešojo administravimo magistro kvalifikacinis laipsnis</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> Šilutės rajono savivaldybės Planavimo ir plėtros skyriaus vyr. specialistas, VVG „Lamatos žemė“ kordinatorius–konsultantas</p> <p><i>Visuomeninė veikla.</i> VVG „Lamatos žemė“ pirmininkės pavaduotojas</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> Penkerių metų patirtis rengiant ir įgyvendinant įvairius ES finansuojamus projektus</p> <p><i>Kvalifikacijos tobulinimas.</i> Išklaustyti mokymai pagal tęstinio profesinio mokymo programą „Žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos ketvirtosios prioritetinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ įgyvendinimas ir LEADER metodo pagrindai“. (Programos kodas 396131004); išklaustyti įvairūs mokymai LEADER programos įgyvendinimo, projektų rengimo ir įgyvendinimo, strateginio planavimo ir kt. temomis (žr. CV)</p>
5.	Jonas Jaunius**	<p><i>Išsilavinimas.</i> Aukštasis, baigtos studijos Vilniaus valstybiniame universitete</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> Mero pavaduotojas Šilutės rajono savivaldybėje</p> <p><i>Visuomeninė veikla.</i> Šilutės rajono Saugų bendruomenės narys, Šilutės sporto senjorų klubo vienas iš steigėjų ir narys</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> Patirtis rengiant ir vykdant aplinkosaugos projektus, įvairių projektų įgyvendinimo vertinimo patirtis</p> <p><i>Kvalifikacijos tobulinimas.</i> Išklaustyti mokymai įmonių finansinio vertinimo, kompiuterių tinklų administravimo, projektų rengimo ir kitais klausimais. Išklaustyti mokymai pagal tęstinio profesinio mokymo programą „Žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos ketvirtosios prioritetinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ įgyvendinimas ir LEADER metodo pagrindai“. (Programos kodai 396131004, 596131015)</p> <p><i>Kiti gebėjimai ir kompetencijos.</i> Patirtis formuojant investicijų politiką, koordinuojant socialinės ir ekonominės raidos bei verslo plėtros programų rengimą; organizuojant gyventojų užimtumą, jų kvalifikacijos tobulinimą ir perkvalifikavimą; gerinant aplinkos kokybę ir jos apsaugą</p>
6.	Rimgaudas Višinskas	<p><i>Išsilavinimas.</i> Aukštasis, baigtas Kauno politechnikos institutas, įgytas magistro kvalifikacinis laipsnis</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> UAB „Kintai“ generalinis direktorius, pagrindinis akcininkas (pagrindinė įmonės veikla – žuvies auginimas ir pardavimas)</p> <p><i>Visuomeninė veikla.</i> Lietuvos žuvų produktų (akvakultūros) gamintojų</p>

		<p>asociacijos narys, Rotary klubo narys</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> UAB „Kintai“ akvakultūros ūkio modernizavimo 2004–2008 m. projekto įgyvendintojas, Ekologinio žuvininkystės ūkio 2003–2005 m. projekto įgyvendintojas, UAB „Kintai“ gamtotvarkos, tvenkinių renovacijos, aplinkosaugos, ornitologijos, ekologinės žuvininkystės 2009–2013 m. projekto įgyvendintojas</p> <p><i>Kiti gebėjimai ir kompetencijos.</i> Ilgametė patirtis žuvų auginimo, veisimo, pardavimų, turizmo paslaugų teikimo srityje, dalyvavimas tarptautinėse konferencijose Vokietijoje, Lenkijoje, Austrijoje, Latvijoje akvakultūros klausimais</p> <p><i>Papildoma informacija.</i> UAB „Kintai“ sukurtas verslo modelis galėtų būti vienas iš Pamario krašto verslo pavyzdžių</p>
7.	Darius Jasaitis**	<p><i>Išsilavinimas.</i> Aukštasis, Klaipėdos universitete įgytas edukologijos magistro kvalifikacinis laipsnis</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> UAB „Edita“ (žvejybos įmonė) direktorius, Neringos savivaldybės administracijos kasininkas–inspektorius, savivaldybės tarybos narys, UAB KRATC (Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras) vadybininkas–administratorius</p> <p><i>Kita svarbi informacija.</i> Dirbant savivaldybėje, sukaupta patirtis strateginio planavimo, darbo su jaunimu, smulkaus ir vidutinio verslo skatinimo srityse (darbas atitinkamuose komitetuose ir fonduose). Administracinio darbo patirtis, sprendžiant aplinkosaugos problemas (darbas KRATC), įgyta teisė valdyti laivą vidaus ir pakrančių vandenyse</p>
8.	Edita Šoblinskiene*	<p><i>Išsilavinimas.</i> Įgytas edukologijos bakalauro kvalifikacinis laipsnis, mokytojo profesinė kvalifikacija</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> VŠĮ „Pasienio žuvis“ direktorė.</p> <p><i>Visuomeninė veikla.</i> Žvejų asociacijos „Žmarė“ narė, žvejų klubo „Skirvytėlė“ projektų rengimo, sportinės žūklės ir mėgėjų žvejų varžybų rengimo ir įgyvendinimo dalyvė</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> Dalyvavimas rengiant žvejų klubo „Skirvytėlė“ įvairius projektus (projektas „Lietuviškų žuvininkystės ir akvakultūros produktų eksporto rinkų paieška“ ir kt.)</p> <p><i>Kvalifikacijos tobulinimas.</i> Išklausti mokymai temomis „Projektų, įgyvendinamų pagal LEADER metodą, rengimas ir įgyvendinimas“ (16 val., programos kodas 596131015), „Ne pelno organizacijų buhalterinės apskaitos tvarkymas ir projektų finansų valdymas“ (programos kodas 86131017). „ŽRVVG veiklos organizavimo mokymo programa“ (21 val.)</p> <p><i>Kiti gebėjimai ir kompetencijos.</i> Puikūs komandinio darbo, derybų įgūdžiai</p>
9.	Vilma Gričiūniene*	<p><i>Išsilavinimas.</i> Įgytas aukštasis neuniversitetinis išsilavinimas, Vadybos ir verslo administravimo profesinis bakalauras. Nuo 2008 m. Mykolo Romerio universitete tęsiamos magistrantūros studijos, pagal Darnaus vystymosi vadybos ir administravimo programą.</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> UAB „Pelona“ direktorė (įmonės veikla – verslinė žvejyba Kuršių mariose ir vidaus vandenyse)</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> Dalyvavimas įgyvendinant projektą pagal Šilutės rajono strateginės plėtros programą „Smulkaus ir vidutinio verslo seminarų – mokymų bei informavimo bukletų išleidimas“, skirtą rekreacinės žuvininkystės plėtrai; dalyvavimas įgyvendinat VŠĮ „Pasienio žuvis“ projektą „Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių tvarios žuvininkystės plėtros strategija“</p> <p><i>Kvalifikacijos tobulinimas.</i> išklausti mokymai temomis „Žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos IV prioritetinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ įgyvendinimas ir LEADER metodo pagrindai“ (programos kodas-</p>

		<p>396131004); „Žuvininkystės regionų vietos veiklos grupių gebėjimų ugdymas įgyvendinant žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos ketvirtąją kryptį „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ (programos kodas–596131020); „Ne pelno organizacijų buhalterinės apskaitos tvarkymas ir projektų finansų valdymas“ (programos kodas 596131017). „Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos federacijos Kaliningrado srities kaimynystės programa INTERREG IIIA“, administracijos darbuotojų asociacijos organizuoti mokymai „Viešieji pirkimai“ (2010 m.)</p> <p><i>Papildoma informacija.</i> Organizaciniai gebėjimai įgyti dirbant žuvininkystės įmonių asociacijoje „Lampetra“, pomėgiai – rekreacinė žvejyba, domėjimasis žvejybinio paveldo tradicijomis</p>
10.	Giedrius Gričiūnas*	<p><i>Išsilavinimas.</i> Įgytas aukštesnysis išsilavinimas, komercinio darbo organizatoriaus kvalifikacija</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> UAB „Rusnės žvejys“ direktorius, akcininkas</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> Projekto „UAB „Rusnės žvejys“ žvejybos laivų perorientavimas į kitą nei žvejyba veiklą“ rengimo komandos narys</p> <p><i>Visuomeninė veikla.</i> Žvejų asociacijos „Lampetra“ tarybos narys, žvejų klubo „Skirvytėlė“ bei žvejų mėgėjų asociacijos „Žmarė“ narys</p> <p><i>Kvalifikacijos tobulinimas.</i> Išklaustyti mokymai tema „ŽRVVG veiklos organizavimo mokymo programa“ (21 val.)</p> <p><i>Kiti gebėjimai ir kompetencijos.</i> Didelė patirtis vadovujančio darbo verslinės žvejybos srityje. Turimi bendrovių buhalterinės apskaitos vedimo pagrindai, glaudūs ryšiai tarp žvejų verslininkų</p>
11.	Gediminas Kuprevičius	<p><i>Išsilavinimas.</i> Aukštasis, ISM universitete įgytas verslo administravimo krypties magistro laipsnis</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> UAB „Storasis ungurys“ direktorius ir akcininkas, AB „Ogmios centras“ valdybos narys, generalinio direktoriaus pavaduotojas</p> <p><i>Kvalifikacijos tobulinimas.</i> Išklaustyti mokymo kursai „Žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos IV prioritetinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ įgyvendinimas ir LEADER metodo pagrindai“ (programos kodas–396131004);</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> Patirtis rengiant ir įgyvendinant šių sričių projektus: vandens transporto priemonių konstravimas; laivų paskirties iš žvejybinės į rekreacinę keitimas, kaimo turizmo sodybos įkūrimas, visuomeninių renginių organizavimas, verslo valdymo sistemų diegimas įmonėse, telekomunikaciniai verslo centrų įrengimo projektai</p>
12.	Stasys Aleksandravičius	<p><i>Išsilavinimas.</i> Aukštesnysis, įgytas Vilniaus technikos kolegijoje</p> <p><i>Užimamos pareigos.</i> Žuvininkystės tarnybos prie LR ŽŪM Rusnės poskyrio vedėjas</p> <p><i>Patirtis projektuose.</i> Sukaupta projektų administravimo patirtis. Projektų sritys – bendradarbiavimas su šalies ir užsienio organizacijomis, žuvininkystė</p> <p><i>Visuomeninė veikla.</i> Dalyvavimas bendroje Lietuvos, Rusijos ir Lenkijos programoje INTERREG</p> <p><i>Kvalifikacijos tobulinimas.</i> Išklaustyti mokymai strateginio planavimo, finansų valdymo, veiklos organizavimo, vietos ir tarptautinio bendradarbiavimo, žuvų auginimo necirkuliacinėse sistemose, darbo su kompiuteriu temomis</p> <p><i>Kiti gebėjimai ir kompetencijos.</i> Beveik 20 metų patirtis žuvininkystės srityse. Atsakomybės sritys darbovietėse – žuvų ir vėžiagyvių gausinimas į neišnuomotinus vandens telkinius, aplinkos monitoringas. Puikūs darbo kompiuteriu įgūdžiai</p>

* valdybos narys yra išklauses mokymo kursus, tiesiogiai susijusius su ketvirtosios prioritetinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ įgyvendinimu

** valdybos narys, kompetentingas aplinkosaugos srityje

Lentelėje pateikta informacija neleidžia abejoti, kad VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos nariai turi tinkamų gebėjimų ir įvairios patirties, reikalingos sėkmingai įgyvendinti tvarios žuvininkystės regiono plėtros strategiją. Visi valdybos nariai yra kompetentingi žuvininkystės srityje – tai rodo jų veikla šiame sektoriuje. Net keletas valdybos narių kompetentingi aplinkosaugos klausimais, daugelis ŽRVVG komandos narių turi projektų rengimo ir įgyvendinimo, administracinio darbo patirtį. Be to, į ŽRVVG valdybą parinkti asmenys yra visuomeniški, dažnai jų savanoriškai prisiimti įsipareigojimai yra susiję su žuvininkystės sektoriumi.

Taip pat reiktų paminėti, jog viena iš šios organizacijos vertybių yra „imlumas“, o tai reiškia nuolatinį domėjimąsi naujovėmis ir pastangas jas pritaikyti savo veikloje, tobulėjimo siekimą.

1.7. ŽRVVG valdybos narių dalyvavimas strategijos rengimo procese ir konsultacijos su vietos bendruomene

Šis strategijos dokumentas yra kolektyvinio VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos narių darbo rezultatas. Kiekvienas iš jų pagal galimybes prisidėjo savo darbu, žiniomis, ryšiais, kad būtų pasiektas optimalus rezultatas. ŽRVVG valdybos narių indėlis rengiant strategiją pateiktas 1.3 lentelėje.

1.3 lentelė. ŽRVVG valdybos narių funkcijos rengiant strategiją

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Atlikti strategijos rengimo darbai
1.	Arvydas Švagždys (valdybos pirmininkas)	Paraiškos rengimas dėl paramos gavimo strategijai rengti; strategijos rengimo darbų koordinavimas; vadovavimas valdybos posėdžiams strategijos rengimo klausimais; susitikimų su žvejų bendruomene Kintuose ir Rusnėje organizavimas; dalyvavimas susitikimuose su Nemuno deltos regioninio parko atstovais, Turizmo asociacijos nariais; informacijos situacijos analizei atlikti teikimas; pasiūlymų dėl ŽRVVG veiklos organizavimo ir visais svarbiausiais strategijos rengimo klausimais teikimas; bendradarbiavimo ryšių su Lietuvos valstybiniu žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centru palaikymas; jaunimo fokus grupės organizavimas; susitikimo su Šilutės žemės ūkio mokyklos atstovais organizavimas; vykimas į susitikimą su Lenkijos ŽRVVG bendradarbiavimo ryšiams užmegzti

2.	Siga Jakubauskienė	Dalyvavimas daugumoje valdybos posėdžių strategijos rengimo klausimais, pastabų bei pasiūlymų svarbiausiais klausimais teikimas; vadovavimas Žvejybos verslo darbo grupės veiklai; informacinio renginio žvejų bendruomenei organizavimas; konsultacijų renginio su žvejų bendruomene dėl strategijos prioritetų organizavimas; žvejų bendruomenės anketavimo organizavimas; nacionalinių teisės aktų projektu, reglamentuojančių IV kryptį „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“, analizė ir pasiūlymų dėl jų tobulinimo teikimas; vykimas į susitikimą su Lenkijos ŽRVVG bendradarbiavimo ryšiams užmegzti
3.	Remigijus Budrikas	Anketavimo organizavimas; viešųjų pirkimų įgyvendinant strategijos rengimo projektą organizavimas; dalyvavimas Kultūros, švietimo ir turizmo darbo grupės veikloje; dalyvavimas daugumoje valdybos posėdžių dėl strategijos rengimo ir pasiūlymų svarbiausiais klausimais teikimas
4.	Jonas Jaunius	Dalyvavimas valdybos posėdžiuose ir pasiūlymų svarbiausiais ŽRVVG veiklos klausimais bei strategijos rengimo klausimais teikimas, tiesioginio ryšio tarp ŽRVVG ir Šilutės rajono savivaldybės valdžios palaikymas, anketavimo organizavimas, dalyvavimas Kultūros, švietimo ir turizmo darbo grupės veikloje; dalyvavimas susitikimuose dėl Tinklo steigimo
5.	Eglė Baltranaite	Dalyvavimas valdybos posėdžiuose dėl strategijos rengimo ir pasiūlymų dėl ŽRVVG veiklos bei svarbiausiais strategijos rengimo klausimais teikimas, atstovaujant Neringos savivaldybės interesams; strategijos rengimo konsultantų susitikimo su Neringos savivaldybės administracija organizavimas; susitikimų su vietos bendruomene Nidoje bei Juodkrantėje organizavimas ir dalyvavimas juose, žuvininkystės bendruomenės anketavimo Neringos savivaldybėje organizavimas; informacijos apie strategijos rengimą viešinimas Neringos savivaldybės teritorijoje; bendradarbiavimo ryšių su Klaipėdos universitetu, Klaipėdos miesto ir rajono birža, Kuršių nerijos nacionaliniu parku užmezgimas; dalyvavimas Kultūros, švietimo ir turizmo darbo grupės veikloje
6.	Rimgaudas Višinskas	Dalyvavimas valdybos posėdžiuose ir pasiūlymų svarbiausiais ŽRVVG bei strategijos rengimo klausimais teikimas; dalyvavimas Žvejybos verslo darbo grupės veikloje, informacijos ir pasiūlymų, susijusių su akvakultūros sritimi teikimas strategijos rengimo darbo grupei, anketavimo organizavimas
7.	Darius Jasaitis	Dalyvavimas strategijos rengimo konsultantų susitikime su Neringos savivaldybės vadovais ir pasiūlymų dėl strategijos rengimo teikimas, anketavimo Neringos savivaldybėje organizavimas, dalyvavimas susitikime su žvejų bendruomene Nidoje, dalyvavimas valdybos posėdžiuose, pasiūlymų dėl prioritetinių ŽRVVG regiono plėtos kryptių teikimas, dalyvavimas Žvejybos verslo darbo grupės veikloje; vykimas į susitikimą su Lenkijos ŽRVVG bendradarbiavimo ryšiams užmegzti
8.	Edita Šoblinskienė	Dalyvavimas daugumoje valdybos posėdžių rengiant strategiją; pasiūlymų, atitinkančių žvejų mėgėjų interesus, teikimas; pasiūlymų svarbiausiais ŽRVVG veiklos klausimais teikimas; žvejų mėgėjų anketavimo organizavimas, bendradarbiavimo ryšių su žvejų mėgėjų asociacija „Žmarė“ užmezgimas; vadovavimas Kultūros, švietimo ir turizmo darbo grupės veiklai; vykimas į susitikimą su Lenkijos ŽRVVG bendradarbiavimo ryšiams užmegzti; Strategijos rengimo projekto administravimas
9.	Vilma Griciūnienė	Dalyvavimas valdybos darbe ir pasiūlymų teikimas dėl ŽRVVG vertybių, misijos, bendradarbiavimo veiklos, galimų interesų

		konfliktų sprendimų būdų, ŽRVVG regiono vizijos; dalyvavimas anketavime; bendradarbiavimo ryšių užmezgimas su Nemuno deltos regioniniu parku, Gyvosios gamtos apsaugos inspekcija; viešojo pritarimo strategijai organizavimas; dalyvavimas Žvejybos verslo darbo grupės veikloje; vykimas į susitikimą su Lenkijos ŽRVVG bendradarbiavimo ryšiams užmegzti
10.	Giedrius Griciūnas	Dalyvavimas daugumoje valdybos posėdžių dėl strategijos rengimo, pastabų ir pasiūlymų svarbiausiais klausimais teikimas; anketavimo organizavimas; dalyvavimas žvejų bendruomenės susirinkimuose, skirtuose informuoti apie rengiamą strategiją bei pasikonsultuoti dėl prioritetų, priemonių bei veiklos sričių projekto, dalyvavimas Žvejybos verslo darbo grupės veikloje; bendradarbiavimo ryšių su Šilutės darbo birža užmezgimas; vykimas į susitikimą su Lenkijos ŽRVVG bendradarbiavimo ryšiams užmegzti
11.	Gintautas Kuprevičius	Dalyvavimas svarstant strategijos prioritetus, priemones ir veiklos sritis bei pasiūlymų teikimas, pasiūlymų strategijos įgyvendinimo planui teikimas, dalyvavimas strategijos pristatyme visuomenei
12.	Stasys Aleksandravičius	Pasiūlymų svarbiausiais strategijos rengimo klausimais teikimas

1.3 lentelėje pateikti valdybos narių pagrindiniai atlikti darbai rengiant strategiją. Valdybai daug talkino administracijos vadovės – iš pradžių Živilė Pakalniškytė–Vingienė, vėliau ją pakeitusi Edita Šoblinskienė. Pagrindinis jų rūpestis buvo strategijos rengimo projekto administravimas, strategijos rengimo darbų koordinavimas (ryšio tarp konsultantų ir ŽRVVG valdybos palaikymas, medžiagos valdybos posėdžiams rengimas, dokumentų kaupimas ir saugojimas, informacijos apie strategijos rengimo eigą teikimas valdybos nariams ir visuomenei) ir kiti darbai.

Strategija buvo rengiama tokiu principu: rengimo metodiką parengė LŽŪU konsultantai, taip pat ir žuvininkystės bendruomenės apklausos anketas, fokus grupių interviu klausimynus. Valdybos nariai teikė pastabas anketų struktūrai, turiniui, su jais buvo aptartas strategijos rengimo darbo planas. Reguliariai buvo renkamosi į valdybos posėdžius, kur žingsnis po žingsnio buvo svarstomi visi svarbiausi klausimai ir priimami reikiami sprendimai. Posėdžių metu buvo nutariama, kokius darbus reikia atlikti ir pasiskirstoma atsakomybėmis. Strategijos rengimo konsultantai dalyvavo visuose posėdžiuose, susijusiuose su strategijos rengimu, taip pat vyko į susitikimus su bendruomenės ir įvairių organizacijų atstovais. Pagrindinė jų funkcija buvo užtikrinti, kad rengiama strategija atitiktų nacionalinių teisės aktų reikalavimus, keliamus tokio pobūdžio strategijoms. Visus sprendimus dėl regiono plėtros priėmė ŽRVVG valdybos nariai, konsultuodamiesi su įvairiais regiono veikėjais. Konsultantai taip pat parengė galutinį strategijos tekstą, t.y. „įvilko“ ŽRVVG sprendimus į reikiamą formą.

ŽRVVG taip pat nepamiršo pasikonsultuoti su žvejų bendruomene dėl strategijos prioritetų ir priemonių – dar gegužės 14 d. asociacijos „Lampetra“ patalpose 29 žvejų įmonių atstovai buvo supažindinti su prioritetų ir priemonių projektu, išklausti jų pasiūlymai ir pastabos (žr. 1.4 pav.).

1.4 pav. Asociacijos „Lampetra“ būstinėje žvejams buvo pristatytas strategijos prioritetų projektas

Pagrindinė pastaba buvo ta, jog reikia žymiai daugiau lėšų, norint pastebimo poveikio teritorijai. Tenka pažymėti ir tą faktą, jog daug žvejų pareiškė nusivylimą, kad vėl kalbama apie tas pačias problemas, kaip ir prieš keletą metų, tačiau jokių realių pokyčių neįvyko ir tikriausiai neįvyks. Šis faktas dar kartą parodė, kaip svarbu bendromis pastangomis siekti, jog atsirastų tinkamos prielaidos įgyvendinti projektus, ypač kai kalbama apie teisinius klausimus. Taip pat finansuoti tokius projektus, kurie duotų akivaizdžią naudą žvejų bendruomenei ir kartu ją telktų, skatintų bendradarbiauti sprendžiant visiems aktualius klausimus.

1.8. Socialiai pažeidžiamų ir atskirtų asmenų įtraukimas į žuvininkystės sektoriaus plėtrą ir bendruomenės veiklą

Rengiant strategijos dokumentą buvo pagalvota ir apie tas gyventojų grupes, kurios dėl pačių įvairiausių priežasčių negali visavertiškai dalyvauti viešajame gyvenime ir pasinaudoti ateinančiomis galimybėmis. Manant, kad šios gyventojų grupės gali likti nuošalyje sprendžiant aktualias problemas, buvo suorganizuoti susitikimai (fokus grupės) su šių gyventojų grupių atstovais ir atsiklausta jų nuomonės, surinkti pasiūlymai.

VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos narių sprendimu, yra dvi grupės, reikalaujančios ypač didelio dėmesio, tai:

- 1) moterys;
- 2) jaunimas.

Dar teikdama paraišką strategijai rengti, ŽRVVG išipareigojo strategijoje numatyti priemones, skirtas pritraukti jaunus asmenis į žuvininkystės sektorių. ŽRVVG skirs papildomų balų tiems vietos projektams, kurie bus skirti jaunų žmonių verslumui ugdyti bei gerajai patirčiai perduoti ir kurti darbo vietų jaunimui. Strategijoje taip pat numatytos ir priemonės, skirtos su žuvininkystės verslu susijusioms moterims: moterų įdarbinimo projektai, mokymai ir kitos

šviečiamosios akcijos, iniciatyvos kultūros srityje ir kt. Tokio pobūdžio projektus parengusiems pareiškėjams taip pat bus skirta papildomai balų.

1.9. Vietos, teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas, dalyvavimas tinklo veikloje

VšĮ „Pasienio žuvis“ savo veikla stengėsi įgyvendinti ne tik principą „iš apačios į viršų“, bet ir dar vieną – bendradarbiavimo principą. ŽRVVG valdybos nariai užmezgė vietas, teritorinio ir tarptautinio bendradarbiavimo ryšius. Kai kurie bendradarbiavimo santykiai yra neformalūs, o kiti įtvirtinti bendradarbiavimo sutartimis. Kol kas nesant paramos bendradarbiavimo projektams, ŽRVVG su savo partneriais numatė bendradarbiavimo sritis, kuriose ateityje gali „gimti“ konkretūs projektai.

Vietos bendradarbiavimas. ŽRVVG savo misijoje užsibrėžė paisyti skirtingų suinteresuotųjų interesų, juos derinti ir ieškoti visiems labiausiai priimtino sprendimo. Tam reikėjo išsiaiškinti įvairius poreikius, o kartu juos įtraukti į strategijos rengimo procesą. ŽRVVG manė, jog yra svarbu sužinoti kuo daugiau nuomonių. Laikantis šio atvirumo principo, buvo suorganizuoti susitikimai su Šilutės rajono bei Neringos savivaldybių vadovais, Šilutės rajono administracijos Kultūros, Kaimo reikalų skyrių darbuotojais, Šilutės rajono turizmo asociacijos atstovais, Kuršių nerijos nacionalinio parko bei Nemuno deltos regioninio parko darbuotojais, Šilutės žemės ūkio mokyklos atstovais, žvejų mėgėjų asociacijos „Skirvytėlė“ atstovais.

Susitikimų metu valdybos nariai informavo apie savo veiklą, apie planuojamą skirti paramą atstovaujamai teritorijai per ŽRVVG parengtą strategiją. Organizacijų atstovų buvo prašoma pateikti nuomonę apie esamą situaciją toje srityje, kurioje organizacija yra kompetentinga, atskleisti opiausias problemas. Taip pat buvo surenkami pasiūlymai, ką reikėtų daryti, kad būtų pakeista nepageidaujama situacija (gauta informacija matyti poreikių analizėje, žr. 2.7 skyrių). Organizacijų atstovų buvo prašoma „sekti“ strategijos rengimo eigą ir turint pastabų bei pasiūlymų kreiptis į ŽRVVG.

Per susitikimus su savivaldybių vadovais pokalbių turinys buvo šiek tiek kitoks – pagrindinis tikslas buvo išsiaiškinti poziciją dėl strategijos priemonių, taip pat sužinoti, kokius projektus abi savivaldybės pasirengusios rengti ir įgyvendinti sprendžiant žuvininkystės sektoriaus problemas.

Vėliau buvo užmegztas dar platesnis ryšių ir kontaktų tinklas – valdybos nariai kreipėsi į kitas vietas organizacijas. Vėliau užmegzti kontaktai dar labiau sutvirtėjo, pasirašius bendradarbiavimo sutartis. VšĮ „Pasienio žuvis“ šiuo metu turi raštiškus susitarimus bendradarbiauti su:

1. Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcija;
2. VO „Moterų užimtumo centras“;
3. Žvejų klubas „Skirvytėlė“;
4. VšĮ „Neringa FM“;
5. Juodkrantės Liudviko Rėzos jūrų kadetų mokykla;
6. Šilutės turizmo ir paslaugų verslo mokykla;
7. Žuvininkystės tarnyba prie ŽŪM;
8. Nemuno deltos regioninio parko direkcija.

Raštiškai įtvirtintas pagrindinis bendras tikslas – telkti ŽRVVG atstovaujamos teritorijos bendruomenę ir ugdyti jos gebėjimus veikti kartu žuvininkystės sektoriaus ir bendruomenės labui. Šiam tikslui pasiekti buvo išskirti tokie uždaviniai: 1) išlaikyti esamas ir kurti naujas darbo vietas ŽRVVG teritorijoje; 2) didinti žuvininkystės ir akvakultūros produktų vertę ir konkurencingumą; 3) skatinti ŽRVVG teritorijos pakrančių ir gyvenviečių aplinkos kokybės gerinimą; 4) plėtoti bendradarbiavimą su kitais Lietuvos ir užsienio žuvininkystės regionais; 5) spręsti žuvininkystės srityje dirbančių asmenų socialines, sveikatos ir laisvalaikio organizavimo problemas; 6) puoselėti unikalią žvejybos verslo ir žvejų krašto etnokultūrą.

Uždaviniams pasiekti šalis įsipareigojo keistis žiniomis ir kita turima informacija, kuri galėtų pasitarnauti rengiant strategiją ir vėliau ją įgyvendinant, prireikus teikti konsultacijas pagal savo kompetenciją. Buvo sutarta, kad visi partnerių veiksmai, reikalaujantys bendrų išlaidų, bus įtvirtinti atskiromis sutartimis.

Teritorinis bendradarbiavimas. VšĮ „Pasienio žuvis“ užmezgė bendradarbiavimo ryšius su vienais artimiausių savo „kaimynų“ – Tauragės žuvininkystės vietos veiklos grupe. Pagrindinis bendradarbiavimo tikslas – plėtoti partnerystę įgyvendinant projektus, kurie būtų naudingi Šilutės bei Tauragės rajonų ir Neringos savivaldybės bendruomenei (*6 priedas, Bendradarbiavimo sutartys*). Partneriai sutarė ateityje įgyvendinti tokius bendrus projektus, kuriais būtų skatinamas naujų darbo vietų kūrimas žuvininkystės sektoriuje bei išlaikomos esamos, taip pat būtų plėtojamas bendradarbiavimas su kitais Lietuvos ir užsienio žuvininkystės regionais. Partneriai taip pat įsipareigojo leisti bendrus leidinius ir skleisti informaciją, skatinant rekreacinės žuvininkystės bei akvakultūros plėtrą savo atstovaujamos teritorijose. Dar viena svarbi bendradarbiavimo sritis – vietos projektų paraiškų vertinimas. Abi ŽRVVG sutarė, jog esant reikalui pasikeis ekspertais, siekiant kuo objektyvesnio ir nešališko projektų vertinimo.

VšĮ „Pasienio žuvis“ neatmeta galimybės ateityje formalizuoti bendradarbiavimo ryšius ir su kitomis Lietuvos ŽRVVG, kai tam pribręs realus poreikis.

Tarptautinis bendradarbiavimas. 2010 m. rugsėjo mėn. ŽRVVG valdybos nariai lankėsi Lenkijos Branewo vaivadijoje, kur pasirašė bendradarbiavimo sutartį su šio krašto Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės tvarios žuvininkystės plėtros strategija

ŽRVVG (Lokalna Grupa Rybacka) „Zalew Wiślany”. Bendradarbiavimo ryšiai su šia organizacija užmegzti neatsitiktinai – pastaroji ŽRVVG taip pat įsikūrusi prie marių (Aismarių), todėl krašto problematika yra itin artima VšĮ „Pasienio žuvis“ atstovaujamam regionui. Abi ŽRVVG taip pat mato prasmę ateityje kartu rengti ir įgyvendinti bendrus projektus. Sutartyje buvo numatytas bendradarbiavimas keturiose srityse: 1) verslumas; 2) kultūra, švietimas, sportas ir turizmas; 3) aplinkos apsauga; 4) rinkodara. Abi šalys sutarė, jog organizuos minėtų sričių specialistų ir kitų suinteresuotųjų susitikimus, kuriuose būtų dalinamasi svarbia informacija bei praktinės veiklos patirtimi. ŽRVVG taip pat sutarė, kad bus rengiami ir įgyvendinami bendri kūrybiniai projektai, taip pat projektai, kurių tikslas – infrastruktūros plėtra.

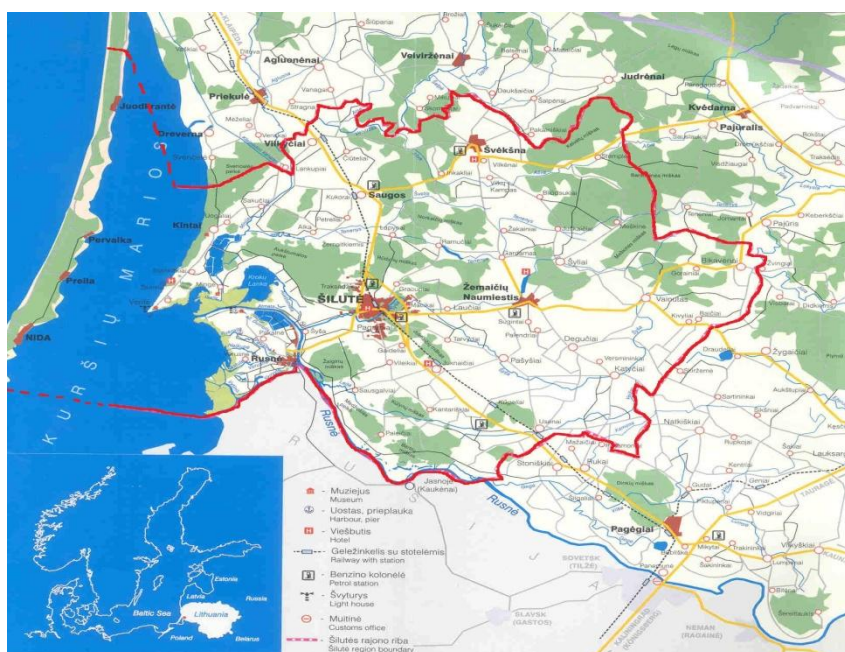
Dalyvavimas tinkle. VšĮ „Pasienio žuvis“ nuo 2010 rugsėjo 17 d. yra ką tik įsikūrusio ŽRVVG tinklo nariai. ŽRVVG dalyvavo Tinklo formavimo procese – valdybos nariai Jonas Jaunius, Siga Jakubauskienė dalyvavo LR žemės ūkio ministerijos organizuotuose renginiuose dėl tinklo steigimo ir teikė pasiūlymus Tinklo koncepcijai.

II. ŽRVVG „PASINIO ŽUVYS“ TERITORIJOS EKONOMINĖS SOCIALINĖS IR APLINKOSAUGOS BŪKLĖS APRAŠYMAS

Šioje strategijos dalyje pateikiami duomenys, geriausiai atskleidžiantys VšĮ „Pasienio žuvis“ atstovaujamo žuvininkystės regiono būklę. Strategijos 16 ir 17 prieduose pateikiama daugiau duomenų apie žuvininkystės regiono socialinę ekonominę būklę (kurie netiesiogiai daro įtaką žuvininkystės sektoriui) ir papildoma informacija apie Kuršių marių būklę. ŽRVVG atsižvelgė į šiuos duomenis atlikdama regiono stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių analizę (SSGG) bei priimdama strateginius sprendimus.

2.1. Geografinė padėtis

ŽRVVG „Pasienio žuvis“ teritorija apima Šilutės rajono ir Neringos m. savivaldybes ir tarp jų įsiterpusias Kuršių marias. Šilutės savivaldybė apima virš 170 km² (140 km² kaimo vietovės), kur Šilutės mieste gyvena 20,9 tūkst., kaimo vietovėse – 31,9 tūkst. gyventojų. Neringos savivaldybė apima 90 km² plotą, kuriame, gyvena 3685 gyventojai (Lietuvos statistikos departamento duomenys, 2010 m.).

2.1 pav. ŽRVVG „Pasienio žuvis“ teritorija bendrame Lietuvos teritorijos žemėlapyje

Žuvininkystės regionas, atstovaujamas VšĮ „Pasienio žuvis“, apimdamas Neringos savivaldybės bei Šilutės rajono teritoriją, patenka į Mažosios Lietuvos etnokultūros regioną. Regionas iš vakarų pusės ribojasi su Kuršių nerija, iš pietų pusės regionas remiasi į dabartinę Rusijos Kaliningrado sritį – Lietuvos valstybės siena eina Nemuno upe (tiksliau Rusnės – Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės tvarios žuvininkystės plėtros strategija

Skirvytės – Tiesiosios) pietiniu farvateriu ir toliau Kuršių mariomis iki Kuršių nerijos. Šiaurės rytuose žuvininkystės regiono kaimynai yra Klaipėdos rajonas ir uostamiestis, o pietryčiuose – Tauragės rajonas ir Pagėgių savivaldybė.

Didesnę žuvininkystės regiono dalį sudaro Šilutės rajono savivaldybės teritorija, kurios didesniąją dalį sudaro Nemuno delta, o vakariniame pakraštyje tyvuliuoja Kuršių marios. Be to, jai tenka apie 42 km Kuršių marių pakrantės. 49,6 proc. teritorijos sudaro žemės ūkio naudmenos, 22,32 proc. užima miškai, 20,42 proc. – vandens telkiniai, 1,66 proc. – užstatyta teritorija, 1,45 proc. – keliai, 4,55 proc. – kitos paskirties žemės. Visiškai arti savivaldybės teritorijos (maždaug 50 km atstumu nuo rajono centro) yra neužšalantis Klaipėdos uostas. Su Klaipėda Šilutės teritoriją jungia krašto kelias NR. 141. Juo taip pat galima pasiekti ir antrą pagal dydį Lietuvos miestą – Kauną.

Šilutės rajono savivaldybėje gausu vidaus vandenų. Per ją teka Nemuno intakai – Minija, Leitė, Veiviržas, Gėgė. Rajone yra 55 ežerai, 8 tvenkiniai¹. Savivaldybės teritorijoje yra didžiausias (793 ha) ir vienintelis Lietuvoje lagūninis ežeras – Krokų Lanka. Nors Nemuno delta sukuria išskirtinius krašto bruožus, ji kelia ir tam tikrų problemų. Kiekvieną pavasarį savivaldybės teritorijoje Nemuno potvynis apsemia didelius plotus, atkirsdamas sausumos transporto susisiekimą į Rusnę ir kai kuriuos kitus kaimus. Tai apsunkina ne tik pravažiuojančiųjų judėjimą, bet sukelia ir didelių nepatogumų vietos gyventojams.

Vakarinė ŽRVVG teritorijos dalis apima Neringos miestą, įsikūrusį Kuršių nerijoje – siaurame pusiasalyje, skiriančiame Kuršių marias nuo Baltijos jūros. Neringos miestą sudaro keturios Kuršių nerijos gyvenvietės: Nida, Preila, Pervalka ir Juodkrantė. 1961 m. jos buvo sujungtos į vieną administracinį vienetą – Neringos miestą, kurio centras – Nida. Neringos sav. buvo įkurta 1995 m. priimto Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo pagrindu.² Neringa – tai labiausiai į vakarus nutolęs ir ilgiausias Lietuvos miestas (ilgis – daugiau kaip 50 km), turintis savivaldybės statusą.

Neringos didžiausią plotą užima miškai – 68,52 km² (daugiau kaip 75 proc. sausumos). Ariama žemė sudaro 0,05 km², ganyklos, pievos – 0,17 km², vidaus vandenys – 0,01 km², keliai – 2,32 km², smėlynai – 24,85 km², užstatyti plotai – 1,52 km², pelkės – 0,28 km², sodai – 0,02 km².

Neringa patenka į Kuršių nerijos nacionalinio parko teritoriją ir turi sausumos, vandens, oro erdvės sieną su Rusijos Federacija (Kaliningrado sritimi).

¹ www.pamarys.lt

² LR teritorijų planavimo įstatymas (1995 m. gruodžio 12 d. Nr. I-1120)

2.2. Gyventojai

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2010 m. pradžioje VšĮ „Pasienio žuvis“ teritorijoje gyveno 55794 gyventojai, iš jų 52109 Šilutės r. savivaldybės, o 3685 – Neringos savivaldybės teritorijoje (žr. 2.1 lentelę). ŽRVVG teritorija apgyvendinta rečiau (40,9 gyventojų/km² Neringos savivaldybėje ir 30,5 gyventojų/km² Šilutės rajone) nei vidutiniškai Lietuvos teritorija (51 gyventojas/km²).

Naujausiais Neringos savivaldybės duomenimis (2010 m. balandžio 1 d.), deklaravusių gyvenamąją vietą Neringoje yra 4128 žmonės, bet tam tikrą gyventojų dalį sudaro Kuršių nerijoje nuolat negyvenantys asmenys: tai žmonės, besiverčiantys pigių akcizinių prekių gabenimu iš Kaliningrado srities, arba nekilnojamąjį turtą turintys, bet tik atostogų metu ir per šventes į Neringą atvykstantys asmenys.

2.1 lentelė. Gyventojų skaičiaus dinamika VšĮ „Pasienio žuvis“ teritorijoje

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Lietuvos Respublika	3425324	3403284	3384879	3366357	3349872	3329006
Klaipėdos apskritis	382179	380612	379472	378843	378221	376502
Neringos sav.	2834	3018	3132	3371	3621	3685
Šilutės r. sav.	54217	53736	53373	52960	52566	52109
Iš viso ŽRVVG teritorijoje	57051	56754	56505	56331	56187	55794

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

ŽRVVG teritorijoje vykstantys demografiniai pokyčiai nėra palankūs. Per pastarąjį vidutinės trukmės laikotarpį (2005–2010 m.) gyventojų rajone nuolat mažėjo – vidutiniškai 0,4 proc. per metus. Tenka pastebėti, kad tik Neringos savivaldybėje gyventojų daugėjo – vidutiniškai 5,4 proc. per metus, tačiau šis didėjimas neatsvėrė gyventojų mažėjimo tendencijų Šilutės rajono teritorijoje (vidutiniškai 0,8 proc. per metus).

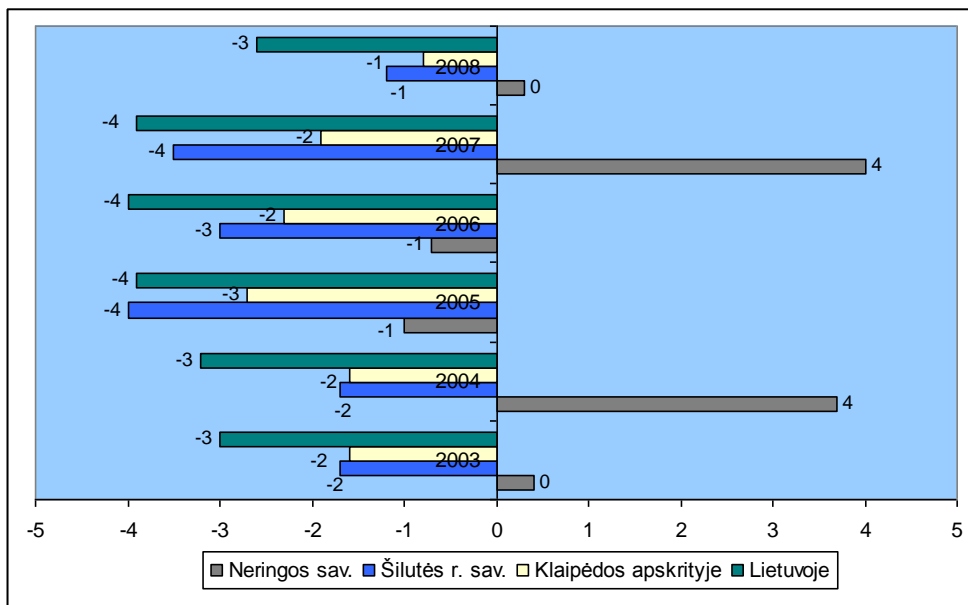
2.2 lentelė. 1000–iui gyventojų tenka migracijos saldo (atvykusių ir išvykusių gyventojų skirtumas)

	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
ŽRVVG teritorijoje	2,1	-1,0	-1,4	-1,5	0,0	-1,4	-4,8
Klaipėdos apskrityje	-0,2	-1,1	-1,4	-0,7	0,2	-0,8	-4,6
Lietuvoje	-1,8	-2,8	-2,6	-1,4	-1,5	-2,3	-4,6

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

Gyventojų mažėjimą ŽRVVG teritorijoje daugiausia lėmė gyventojų migracija ir nepalankūs natūralios gyventojų kaitos rodikliai. Vidutiniu (2003 – 2009 m.) laikotarpiu iš Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės tvarios žuvininkystės plėtros strategija

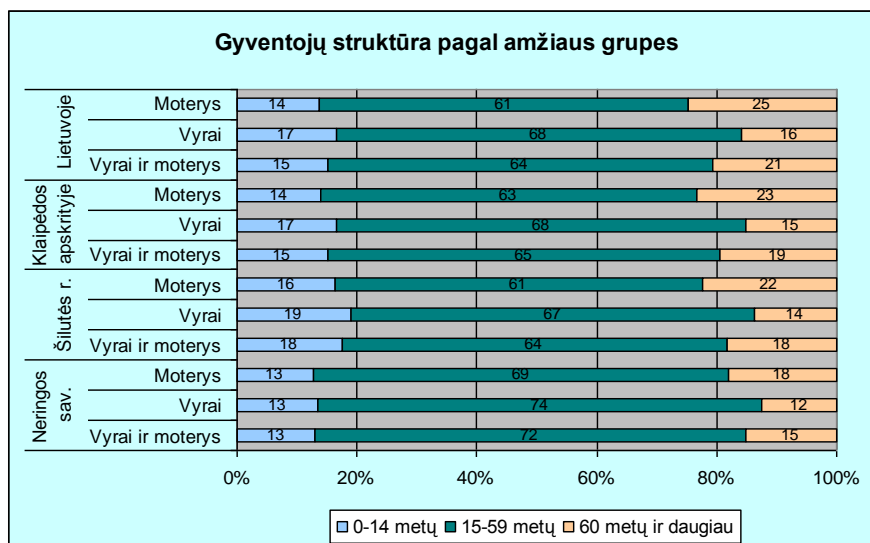
ŽRVVG teritorijos vidutiniškai išvyko 1,2 gyventojų daugiau nei atvyko (tai atitinka Klaipėdos apskrities tendencijas), kai tuo tarpu Lietuvoje kasmet vidutiniškai išvyko pustrėčio gyventojų daugiau nei atvyko (žr. 2.2 lentelę). Ypač nepalankus išvykstančių ir atvykstančių santykis užfiksuotas 2009 m., kai tiek ŽRVVG teritorijoje, tiek Klaipėdos apskrityje bei Lietuvoje išvyko 5 gyventojais daugiau, nei atvyko (skaičiuojant 1000–iui gyventojų).

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.2 pav. Natūrali gyventojų kaita (gimusiųjų ir mirusiųjų gyventojų skirtumas)

Neringos savivaldybėje 2003–2009 m. laikotarpiu fiksuojami palankūs gyventojų kaitos rodikliai (vidutiniškai per šį laikotarpį vienu žmogumi gimė daugiau, nei mirė, skaičiuojant 1000–iui gyventojų), tačiau neigiami rodikliai Šilutės rajono savivaldybėje (per tą patį laikotarpį mirė 3 gyventojais daugiau, nei gimė) sąlygoja visos ŽRVVG teritorijos nepalankius gyventojų kaitos rodiklius.

Šaltinis: apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.3 pav. Gyventojų struktūra pagal amžiaus grupes

ŽRVVG teritorijos ekonominės ir socialinės plėtros požiūriu, gyventojų amžiaus struktūra panaši į Klaipėdos apskrities ir Lietuvos rodiklius (žr. 2.3 pav.). Tik Neringos savivaldybėje yra didesnė darbingo amžiaus gyventojų dalis nei apskrityje ir Lietuvoje bei mažesnė senyvo amžiaus gyventojų dalis. Neringos savivaldybėje darbingo amžiaus žmonėms taip pat tenka mažesnis nei apskrityje ar šalyje ekonominis krūvis. 2009 m. pradžioje šimtui 15–59 metų amžiaus žmonių teko 18 jaunų ir 21 senyvo amžiaus (iš viso 39) išlaikytinių. Šilutės rajono savivaldybės rodikliai (iš viso 56 išlaikytiniai) panašūs su Klaipėdos apskrities (53 išlaikytiniai) ir šalies (57 išlaikytiniai) rodikliais. Šilutės rajono savivaldybės teritorija pasižymi tuo, kad vidutinis gyventojų amžius (37 metai) čia mažesnis nei Neringos savivaldybėje (38,6 metų), Klaipėdos apskrityje (38,6 metų) ar šalyje (39,2 metų).

2.3. Senosios žvejų gyvenvietės

Į ŽRVVG teritoriją patenka Šilutės rajono ir Neringos m. savivaldybės miestai, miesteliai ir kaimai. Joje yra du miestai: Šilutė, Neringos ir 7 miesteliai (Gardamas, Katyčiai, Kintai, Rusnė, Švėkšna, Vainutas ir Žemaičių Naumiestis) bei 311 kaimų.

ŽRVVG teritorijoje yra 11 kaimiškų seniūnijų (skliausteliuose nurodoma seniūno būstinė): Gardamo seniūnija (Gardamas); Juknaičių seniūnija (Juknaičiai); Katyčių seniūnija (Katyčiai); Kintų seniūnija (Kintai); Rusnės seniūnija (Rusnė); Saugų seniūnija (Saugos); Šilutės seniūnija (Šilutė); Švėkšnos seniūnija (Švėkšna); Usėnų seniūnija (Usėnai); Vainuto seniūnija (Vainutas); Žemaičių Naumiesčio seniūnija (Žemaičių Naumiestis).

Nemuno žemupio ir deltos teritorijos apgyvendinimo sistema pasižymi palyginti retu gyvenviečių tinklu – yra tik vienas didesnis miestas Šilutė su 24 tūkst. gyventojų, keletas didesnių miestelių ir daug retai išsibarsčiusių kaimų bei vienkiemų.

Pagrindinės žvejų gyvenvietės ŽRVVG teritorijoje yra Kintai (833 gyventojai), Rusnė (1984 gyventojai), Mingės kaimas (42 gyventojai) bei Kuršių nerijos gyvenvietės – Alksnynė, Juodkrantė, Pervalka, Preila, Nida, kurios priklauso Neringos miestui.

Rusnė yra pasienio miestelis, įsikūręs didžiausioje Lietuvos saloje (plotas – 43,5 km²), Nemuno deltoje, tarp Atmatos ir Skirvytės upių. Senoji Rusnės žvejų gyvenvietė minima jau nuo XIV a. Kitoje Skirvytės upės pusėje – jau Rusijos Federacijos Kaliningrado sritis. Beveik pusę (40 proc.) Rusnės seniūnijos teritorijos užima vandenys. Pavasarinių potvynių metu Rusnė dažnai būna atskirta nuo žemyno. Rusniškius nuo potvynių saugo pylimai, kurių pirmieji buvo supilti po didžiulio 1888 m. potvynio. Saloje veikia 20 vandens kėlimo stočių.

Rusnėje galima aplankyti Uostadvario vandens kėlimo stotį ir polderių muziejų (tai pirmoji vandens kėlimo stotis Klaipėdos krašte, pastatyta 1907 m.), Uostadvario švyturį, kuris šiuo metu restauruotas. Rusnės saloje veikia etnografinė žvejo sodyba, įsikūrus Nemuno deltos regioninio parko informacinis centras. Saloje yra išlikusių daug senųjų kapinaičių, kurių gražiausios – Skirvytėlės kaime.

Kasmet Rusnėje rengiama originali žuvies šventė – Šaktarpis. Paragauti žuvies kulinarinio paveldo produktų susirenka galybė žmonių ne tik iš viso Šilutės rajono, bet ir iš kitų Lietuvos miestų. Tačiau į rusniškių šventę atvyksta patys smalsiausi ir drąsiausi svečiai, nes kelias į Rusnę tuo metu dažnai būna apsemtas.

Kintai – žvejų gyvenvietė Šilutės rajone, įsikūrusi ant Kuršių marių pakrantės, buvusioje Mažojoje Lietuvoje. Tai istorinė gyvenvietė. XVIII–XIX a. Kintai garsėjo žuvų turgumis, į kuriuos atplaukdavo ir Kuršių nerijos žvejai. Dabar tai seniūnijos ir parapijos centras. Kintų gyvenvietės išplanavimas – linijinis. Gyvenvietėje yra įrengta mažųjų laivų prielauka.

Kintuose yra išlikusi 1705 m. statyta evangelikų bažnyčia, bei tais pačiais metais statytas buvusios mokyklos pastatas, kurioje nuo 1888 m. mokytojavo Vydūnas. Dabar mokyklos pastate įsikūrus Vydūno kultūros centras, įrengta Vydūno muziejaus ekspozicija. Kintų Vydūno kultūros centras yra pakeliui į vieną labiausiai lankomų rajono objektų – Ventės ragą ir joje veikiančią ornitologijos stotį. Ši aplinkybė galėtų būti geriau išnaudojama pritraukiant didesnius lankytojų srautus. Ventės rago ornitologų duomenimis, metinis jų stoties lankytojų skaičius svyruoja nuo 30 iki 60 tūkstančių lankytojų.

Pagrindinis Kintų miestelio gyventojų darbdavys sovietiniu laikotarpiu buvo Kintų J. Čiulados vardo žuvininkystės ūkis. Atkūrus Lietuvoje nepriklausomybę, šio žuvininkystės ūkio pagrindu susikūrė 15 žemės ūkių bendrovių, kurios po kelių metų iširo. 1994 m. įkurtos UAB „Kintai“ ir UAB „Šturmai“. UAB „Kintai“ turi tvenkinius, kurie įžuvinti. Dalis tvenkinių skirti pramoginei žūklei. UAB „Šturmai“ užsiima žvejyba mariose ir vandens turizmu.

Minija (Mingė) – žvejų gatvinis kaimas Minijos žemupyje, tarp Kuršių marių, Kniaupo įlankos ir Krokų lankos, Nemuno deltos regioniniame parke (žr. 2.4 pav.). Šita vieta lietuvininkų nuo seno buvo vadinama Minės kaimu.

Kaimas yra vietinės reikšmės architektūros paminklas – vienos gatvės (devyniolika sodybų) išretėjusio užstatymo žvejų kaimas. Dauguma gyvenamųjų namų dvigaliai, tvartai su paaukštintomis pastogėmis (ertikiais – juose laikomi pašarai, kraikas), mūryti iš raudonų plytų. Yra išlikę medinių pastatų, kurių konstrukcijos, išorės formos bei dekoras būdingi Pamario krašto architektūrai. Sodybos išsidėsčiusios Minijos krantuose, kiemai su darželiais atgręžti į upę. Prie kiekvieno namo įrengtos prielaukos valtims. Abi kaimo pusės gali susisiekti tik valtėmis per upę. Mingės kaimas – vienintelis Lietuvoje, kur centrinio kelio vietą užima Minijos

upė. Tai daro šį kaimą unikaliu, jis laikomas Šilutės rajono pasididžiavimu ir dažnai pavadinamas lietuviškąja Venecija.

2.4 pav. Bendras Minijos kaimo vaizdas

Sovietiniais laikais iš esmės pasikeitė ūkinis gyvenimas – 1948 m. įkurtos žvejų artelės, kurios vykdė valstybinius žvejybos planus. Žemė ir pievos iki 1957 m. priklausė Sakučių tarybiniam ūkiui, o vėliau Kintų žvejybos ir Sakučių tarybinis ūkis buvo sujungti į Kintų žuvininkystės ūkį.

Šiandien, atkūrus Nepriklausomybę ir pergyvenus santvarkų transformacijos sunkumus, Mingės kaimas keliasi naujam gyvenimui. Kintų buriavimo mėgėjų klubo „Marių burės“, Nemuno deltos regioninio parko direkcijos ir Šilutės rajono savivaldybės iniciatyva Minijoje įrengta moderni prieplauka jachtoms ir gerinama krantinė. Įrengta aikštelė automobiliams ir dengtas laivų remonto elingas, buities patalpos bei nedidelės administracinės patalpos, kuriose įsikūrė Kintų buriavimo klubas.

Minijos kaime yra puikios galimybės priimti jachtas ir jų keleivius. Dabartiniu metu jachtoms pritaikyti tik Kuršių mariose esantys uostai ir prieplaukos. Privačių jachtų skaičius kasmet auga, nes Minijos gylis pakankamas, siekia net iki 2,4 metrų, todėl puikiai tinka priimti kruizines jachtas. Vietovę supa laukinė gamta, puikiai tinka ilsėtis gamtos mylėtojams ir paukščių stebėtojams.

Ventė. Senas žvejų kaimas Kuršių marių pakrantėje, kyšulyje, kuris vadinamas Ventės ragu. Gyvenvietė patenka į Nemuno deltos regioninio parko teritoriją. Ventės pasididžiavimas – 1863 m. statytas švyturys pačiame rago smaigalyje. Per Ventę eina paukščių kelias iš Europos šiaurės į pietus – net iki Afrikos. Ventės rage nuo 1929 m. veikia ornitologijos stotis, čia per sezoną apžieduojama keliasdešimt tūkstančių paukščių.

Kuršių nerijos gyvenvietės. Pirmoji gyvenvietė Kuršių nerijoje minima 1385 m. Iki XX a. pradžios gyvenvietės buvo tik žvejų kaimai. 1961 metais, sujungus penkias gyvenvietes – Alksnynę, Juodkrantę, Nidą, Pervalką ir Preilą – buvo suformuotas Neringos miestas.

Ne tik unikalus kraštovaizdis, bet ir gyvenvietės bei statinių kompleksai, išlikę po II pasaulinio karo, lėmė, kad nerija sulaukė pasaulinio pripažinimo. Nedaug trūko, kad šis turtas būtų prarastas. XVII a. – XVIII a. žmonėms plėtojant neapgalvotą veiklą (negalvojant apie ateitį intensyviai buvo kertami miškai, ganomi gyvuliai), buvo sunaikinti nerijos žalieji plotai, kurie pavirto pustomo smėlio laukais. Žmonėms teko palikti smėlyje skęstančias trobas ir keltis kitur. Net 14 kaimų buvo palaidota: Senoji ir Naujoji Agila, Naujieji Pilkopiai, Prėda, Kunčiai, Senoji ir Naujoji Latenvaldė, Karvaičiai ir kiti. Dabartinių baltų kalvų pamatuose liko dūlėti kiemai, sodai, kapai.

Laimei, XVIII a. pabaigoje buvo susigriebta ir taikant kraštotvarkos priemonės išvengta pražūtingų pasekmių. Neringa šiandien – retas gamtos bei žmogaus darbo derinys: čia savita sodybų architektūra (skiriamieji jų ženklai – vėtrungės), įdomi, tik pamario kraštui būdinga namų puošyba. Liaudies architektūros statiniai baigiami restauruoti ir pritaikomi šių dienų poreikiams.

Nerijos gyvenvietės yra nepaprastai unikalios tuo, kad saugo atmintį apie dar prieškarį gyvenusių žmonių nusistovėjusį gyvenimo būdą, jų statybos sugebėjimus, susiformavusią ekologinę kultūrą. Šios gyvenvietės, anot kraštotvarkininko Jurgio Bučo yra „...laiko bei gamtinių sąlygų patikrinti žvejų prisitaikymo gyventi nepalankioje aplinkoje archetipai, turintys išskirtinę etnologinę, etnografinę, urbanistinę ir architektūrinę reikšmę“.

Nerijos gyvenvietėse yra sukaupta didžiulia Kuršių nerijos etninės kultūros paveldo: iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo į Kultūros paminklų sąrašą buvo įrašyti 102 gyvenvietėse esantys statiniai (žvejų namai ir ūkiniai pastatai).

Šiandien jau nebėra bendruomenės, sukūrusios šį nuostabų palikimą, todėl dabarties kartai yra ypač didelis uždavinys – šį turtą išsaugoti ateities kartoms.

2.4. Kultūra

Žuvininkystės regionas apima Kuršių neriją – istorinį kuršių kraštą – ir dalį Mažosios Lietuvos. Šio regiono tragiška istorinė raida ir jos etninis savitumas verčia labai atidžiai puoselėti šio regiono kultūros unikalumą.

Trumpai apžvelgus žuvininkystės regiono istorinę raidą, galima teigti, kad čia buvo sukurta protestantiška ir provakarietiška visuomenė, kuri buvo pasiekusi žymiai aukštesnę kultūros ir ekonomikos lygį nei Didžiojoje Lietuvoje. Mažoji Lietuva demonstravo Didžiajai Lietuvai aukštesnės kultūros pavyzdį ir gelbėjo Lietuvos tautinį judėjimą žiaurios carinės Rusijos priespaudos metais. Savo laiku Mažosios Lietuvos inteligentų parama padėjo lietuvių tautiniam

judėjimui iškovoti Lietuvos Nepriklausomybę, o po sovietinės okupacijos, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, yra galimybė atiduoti skolą šiam tragiško likimo kraštui.

Šio krašto gyvoji kultūros tradicija nutrūko per Antrąjį pasaulinį karą. Istorijos kataklizmai lėmė, kad beveik nebeliko senųjų Mažosios Lietuvos ir Kuršo gyventojų. Karo metais sovietų armija šio krašto gyventojų atžvilgiu vykdė tautinio valymo politiką: senieji gyventojai pasitraukė, kurie liko, buvo arba išžudyti, arba deportuoti į Sibirą. Ištuštėjusias gyvenvietes pokario metais užpildė ateiviai iš pačių įvairiausių Lietuvos ir Sovietų sąjungos vietų.

Kuršių nerijos ir Nemuno deltos kultūrinis kraštovaizdis, pamario gyvenvietės kaip istorijos paveldo vietovės ir unikalūs prieškarinio statiniai bei kiti pavieniai kultūros paveldo objektai nebeturi savo kūrėjo, kuris natūraliai galėtų tęsti krašto dvasinę tradiciją. Išnykus istorinėms etninėms kuršių ir lietuvininkų bendrijoms, jų sukurtas kultūros paveldas tapo nebepakartojamas. Išlikęs žuvininkystės regiono kultūros paveldas yra unikalus išnykusio etnoso kultūros ir kraštotvarkos tradicijų liudytojas, turi artimas dvasines, menines, religines, memorialines sąsajas su istorine praeitimi ir garsių personalijų gyvenimu bei kūryba (Jurgis Bučas, 2001).

Karo ir pokario metais išnykus savitam žvejų bendruomenių gyvenimo būdai, amatams, vietos papročiams, su kiekvienu metais dabartinės krašto bendruomenės saitai su praeitimi vis labiau tampa svarbesni ir vertingesni.

Atgaivinti tragiškai nutrauktą šimtametę žvejų krašto kultūros tradiciją yra vienas iš svarbiausių dabartinio žuvininkystės regiono kultūros raiškos iššūkių. Po kruopelę atkūrus unikalios žvejų krašto kultūros paveldą, būtų sukurtas ne tik kuklus paminklas daug iškentėjusiems lietuvininkams ir kuršiams bei jų senai, turtingai žvejų kultūrai. Svarbiausia, jog dabartinė žuvininkystės bendruomenė įgytų tvirtesnę dvasinį pagrindą, leidžiantį sėkmingai galynėtis su dabarties iššūkiais.

Žuvininkystės sektoriaus tvarios plėtros pagrindą galima suformuoti tik integravus šio krašto paveldą į nūdienos gyvenimą. Šio uždavinio sprendimas reikalauja telkti ir įtraukti vietos gyventojus (ypač vaikus ir jaunimą) į vietos kultūros pažinimo sąjūdį, populiarinti žvejų amatų paveldą, remti edukacinių programų įgyvendinimą, skatinti kraštotyra ir saviveiklą. Ši veikla sustiprins dvasinius krašto plėtros pagrindus ir formuos turistams patrauklaus krašto įvaizdį.

Senovėje dauguma šio krašto gyventojų buvo „vandens kultūros“ žmonės, kurie vertėsi žvejyba – pavojingu, bet pelningu verslu. Šios veiklos kultūros paveldas yra labai patrauklus vandens turizmo ir mėgėjiškos žūklės gerbėjams. Tai senoviniai švyturiai, išlikusios senosios žvejų gyvenvietės, sakmės ir padavimai, kulinarinis krašto paveldas ir pan.

Pamario gyvenvietės, ypač Kuršių nerijoje, išliko kaip kultūros paveldo vietovės, turinčios urbanistinę, architektūrinę, etnografinę ir kitokią kultūros reikšmę. Tai tarsi savotiški kuršių ir lietuvininkų etninės architektūros paveldo muziejai.

2.5 pav. Žvejo K.Banio etnografinė sodyba–muziejus Rusnėje

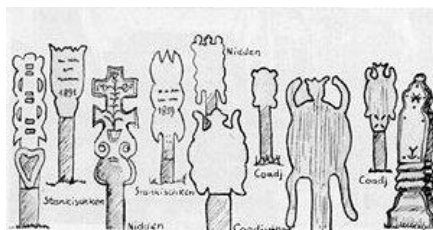
Žuvininkystės regiono kultūros paveldą gerai reprezentuoja K.Banio etnografinė sodyba–muziejus Rusnėje, įkurta 1997 m., kaip tipiška žvejojančio ūkininko sodyba. Joje išlikę prieš šimtą, o gal ir du šimtus metų statyti visi trys pastatai: gyvenamasis namas, tvartas su daržine ir malkine.

Žuvininkystės tvarios plėtros strategija kreipia žvejus imtis turizmo verslo. Taip didinamas vietos gyventojų interesus išsaugoti istorijos ir kultūros paveldo objektus, taip pat šiam kraštui būdingų amatų tradicijas. Šis procesas taptų katalizatoriumi formuojant šiuolaikišką krašto gyventojų savastį, kurioje dabarties kultūra harmoningai derėtų su praeities kultūros tradicija.

Vien Šilutės rajone yra apie 500 kultūros objektų, kurie skleidžia daugiasluoksnią krašto istorinę patirtį ir gali padėti sukurti pridėtinę vertę daugeliui ekonominių veiklų, vykdomų rajone. Kuršių nerijoje į LR Kultūros vertybių registrą įrašyti 87 etninės ir kurortinės architektūros objektai.

Išsamiai išanalizuoti žuvininkystės regiono kultūros paveldo vertybes nėra galimybių, tačiau būtina paminėti pačias unikaliausias ir nepakartojamas šio krašto vertybes. Pagrindinis Pamario krašto verslas, nulėmęs savitus simbolius, buvo žvejyba. Ryškiausiai Pamario krašto simboliais galima laikyti krikštus, vėtrunges ir kurėnus.

Prie kiekvienos Kuršmarių gyvenvietės buvo kapinaitės, su savotiškais antkapiniais paminklais – krikštais. Tai itin sudėtingai išpjaustytos ir spalvingai nudažytos lentos, puoštos paukščių, arklių galvomis, žmogaus siluetais ir kitomis figūromis. Tačiau mediniai krikštai nėra ilgaamžiai, todėl dauguma jų sunyko ar buvo sunaikinti po 1944 m.

2.6 pav. Nidos krikštai

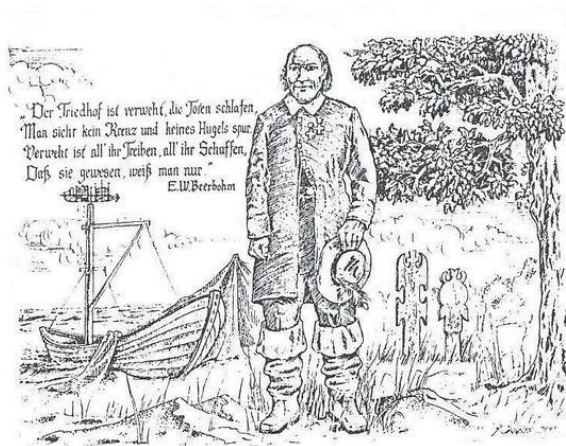
Kitas šio krašto simbolis yra Kuršmarių vėtrungės. Siekiant lengviau kontroliuoti žvejybos taisyklių laikymąsi, 1844 m. patvirtintuose Karaliaučiaus žvejybos inspekcijos nuostatuose Kuršmarių gyvenvietėms buvo paskirti atskiri žvejybos plotai ir nurodyta, kad kiekviena valtis ant stiebo turėtų 2 pėdų ilgio ir pėdos pločio vėtrungę. Minėtas potvarkis apibrėžė žvejybos tvarką 133 žvejų kaimams ir dviems žvejų uostams. Nors pradžioje naujoji tvarka labai nepatiko žvejams, tačiau ilginiui žvejų valčių vėtrungės tapo meninės saviraiškos priemone ir XIX – XX a. sandūroje buvo tikros laivų puošmenos, reprezentuojančios žvejų gyvenvietę ir patį žveją.

Reto Europos regiono gyvenvietės gali pasigirti tokia meniška ir funkcionalia vaizduojamąja simbolika. Vėtrungėse simboliais buvo užkoduojama tam tikra informacija apie Kuršmarių žveją. Naudojama simbolių sistema leido nustatyti žvejo rangą, patirtį, jo šeimyninę ir turtinę padėtį, religinius įsitikinimus ar netgi tiksliai parodyti jo gyvenamąją vietą gyvenvietėje. Neišlikus gyviems senųjų vėtrungių meistrams, Kuršmarių vėtrungių simbolikos vertinimas tėra tik spėliojimai ir įvairios prielaidos. Dabartiniai Neringos gyvenviečių herbai yra sukurti remiantis senovinių Kuršmarių vėtrungių simbolika.

2.7 pav. Nidos vėtrungė

Rengiant žuvininkystės regiono tvarios plėtros strategiją, buvo daug diskutuojama apie amatus, kuriais galėtų užsiimti vietos žvejai. Iš įvairiausių pasiūlymų realiausi yra planai imtis gaminti Kuršmarių vėtrunges kaip vietos suvenyrus, kurie ne tik reprezentuotų vietos kultūrą, bet ir atitiktų užsakovo charakteristikas.

2.8 pav. Ernstas Vilhelmas Berbomas (dail. Juozas Griušys)

Vėtrunges – skiriamuosius žvejų kaimų ženklus – sukūrė ir įvedė Vilhelmas Ernstas Berbomas (W. E. Beerbohm) (1786–1865 m.), dirbęs Klaipėdos burmistru, vėliau paskirtas Kuršių marių karališkuoju žvejybos meistru. Įsikūręs Muižės dvare, jis tapo ne tik kūrybišku valdininku, bet ir vienu pirmųjų pamario kraštotyrininku, tautosakos rinkėju ir archeologinių tyrinėjimų vykdytoju, išsaugojusiu mūsų kartoms dalelę šių vietų istorinio palikimo. Asmuo, daug nusipelnęs lietuvininkų kultūrai, palaidotas pamario kapinaitėse šalia kelio į Kintus, prie didelio ąžuolo.

Pagrindinis žvejybos laivas Kuršių mariose seniau buvo burinė valtis: venterinė, kiudelinė, bradinė ir kurėnas. Valties pavadinimas priklausydavo nuo to, kokį tinklą traukdavo burinė valtis. Kurėnai – tai senosios kuršių žvejų valtys, kurios istoriniuose šaltiniuose minimos jau XII a. Kurėnas siekdavo iki 10 m ilgio ir 3 m pločio. Juo galėdavo plaukti 4–5 žvejai. Kiekviena Kuršmarių žvejo sodyba turėjo bent po vieną kurėną, kuris būdavo švartuojamas prie marių kranto priešais žvejo sodybą.

Po 2-ojo pasaulinio karo kurėnai buvo sudeginti malkoms ir juos pakeitė motorinės valtys bei žvejybos botai. Šiuo metu entuziastams – tautodailininkui E. Jonušiui su H. Mališausku, Jūrų muziejaus specialistui R. Adomavičiui Kuršių mariose pavyko atstatyti kelių kurėnų flotilę. Seniau kurėnas buvo statomas mėnesį laiko ir kainuodavo tiek pat, kiek ir žvejo namas. Dabar tai nepigiai kainuojanti duoklė istorijai, kuri džiugina Kuršmarių vandens turistus ir poilsiautojus.

2.9 pav. Kuršių marias skrodžia entuziastų rekonstruotas kurėnas

Kadangi žuvininkystės regionas apima kurortines Neringos gyvenvietes ir turistų pamėgtą Nemuno delta, čia kultūros gyvenimas yra labai intensyvus. Kultūros renginių skaičius ypač išauga turizmo sezono metu.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2008 m. Neringos savivaldybėje veikė 3 kultūros centrai. Visus metus kultūrinis gyvenimas vyksta Nidos kultūros ir turizmo informacijos centre „Agila“. L. Rėzos kultūros centre Neringoje rengiamos įvairios Lietuvos ir užsienio menininkų parodos, organizuojami kultūriniai renginiai, vykdomi įvairūs kultūriniai, edukaciniai projektai, taip pat organizuojama ir meno kolektyvų veikla. Thomo Manno kultūros centras Neringoje yra žinomo Thomo Manno festivalio rengėjas.

Atvykusieji į Neringos savivaldybę gali aplankyti Thomo Manno memorialinį muziejų, Neringos istorijos muziejų, Žvejo etnografinę sodybą, V. ir K. Mizgirių gintaro galerija–muziejų, Hermano Blodės muziejų, meno centrą „Auksinės kopos“, Meno galeriją, Miniatiūrų muziejaus ekspoziciją Juodkrantėje.

Visos Lietuvos ir užsienio lankytojus traukia tradiciniais tapę Neringos savivaldybės renginiai: sakralinės muzikos festivalis „Laudate Dominum“, Neringos vasaros sezono atidarymo šventė „Nida 2010“, tarptautinis festivalis „Vargonų vasara 2010“, tarptautinis folkloro festivalis „Tek saulužė ant maračių“, tarptautinis kamerinės muzikos ir ekologijos festivalis „Nepaklusniųjų žemė“, tarptautinis Thomo Manno festivalis „Dvasios diduomenė?“, tarptautinis kamerinės muzikos vasaros festivalis „Kuršių nerija 2010“, tarptautinis džiazo festivalis „Nida Jazz maratonas 2010“, Senujų amatų dienos Neringoje, tarptautinis chorinės ir vokalinės muzikos festivalis „Vox academia“, tarptautinis tapybos pleneras Nidoje, tęsiantis ekspresionistines „Brücke“ kartos tradicijas, folkloro šventė „Pūsk, vėjuži!“, medžio skulptorių simpoziumas „Raganų kalnas–2010“, nendrių ugnies skulptūrų simpoziumas ir deginimo akcija, Neringos miesto šventė, Naujųjų metų sutiktuvių ir kuršiškos žuvinės ragavimo šventė.

Šilutės rajone veikia 5 kultūros centrai (įkurti 2001 m. pabaigoje, panaikinus rajono kultūros namus): Šilutės kultūros ir pramogų centras, Kintų Vydūno kultūros centras (garsus ne tik Lietuvos filosofo Vydūno muziejumi, bet ir unikaliais emalio plenerais, kurių metu sukurti darbai eksponuojami ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio šalyse), Senųjų kaimo tradicijų kultūros centras (Bikavėnuose), Žemaičių krašto etnokultūros centras (Žemaičių Naumiestyje), Salos etnokultūros ir informacijos centras (Rusnėje). Rajone stiprus saviveiklos sąjūdis, čia veikia 71 mėgėjų meno kolektyvas. Pastarųjų vadovai ir jų nariai savanoriškai atlieka daug darbų puoselėdami krašto nematerialųjį paveldą.

Kultūros veiklą Šilutės rajone koordinuoja Šilutės rajono savivaldybės Kultūros skyrius.

Šilutės rajono teritorijoje gausu kultūros renginių, kurie yra tapę tradiciniais: tai folkloro festivalis „Išbėg, išbėgo iš Rusnės kiemo...“, Mykolinių šventė Žemaičių Naumiestyje, „Marių šventė“ Kintuose, liaudiškos muzikos kapelų šventė „Grajykit, Bikavos žiogeliai“ Bikavėnuose, krašto kultūrą reprezentuoja rajoniniai renginiai „Giesmių giesmelė“, Žvejo šventė, originalioji žuvies šventė – Šaktarpis, klojimų teatrų festivalis Rusnėje bei netradicinių menų mėgėjų festivalis „9 meno dienos“. Aktyviai švenčiamos miestelių šventės: Kintuose „Miestelio šventė“, Gardamo ir Šylių kaimų šventės, Juknaičių miestelio šventė, Katyčių miestelio šventė, Saugų seniūnijos šventė, Degučių kaimo vasaros šventė, organizuojama Parcinkulio atleidų metu. Be to, dauguma miestelių kasmet švenčia valstybines šventes (Vasario 16–ąją, Mindaugo karūnavimo dieną ir kt.) bei lietuvių liaudies šventes (Užgavėnės, Joninės). Usėnų seniūnijoje kasmet rengiama šventė „Pabūkime kartu“, „Kaziuko mugė“, „Rasos šventė“ bei seniūnijos tradicinė šventė „Mūsų kaimas – pilnas gerumo“. Jau tradicine tapo Saugų seniūnijos rengiama „Padėkos“ šventė, Gedulo ir vilties dienos paminėjimas. Vietos bendruomenei patrauklius renginius organizuoja Juknaičių jaunimo klubas. Įvairius renginius organizuoja Vydūno kultūros centras. Jau tradicinėmis tapo Joninių šventės Vainute, Oninių šventės Gorainiuose, Vasaros šventės Balčiuose, šv. Kazimiero atlidai Saugose, o Žemaičių Naumiesčio populiariausia tradicinė šventė – Dagotuvės.

Apibendrinant žuvininkystės krašto trumpą kultūros apžvalgą galima teigti, kad šis kraštas turi istoriškai susiklosčiusį daugiasluoksnį ir gausų kultūros paveldą. Sudėtinga krašto istorijos raida lėmė, kad vietos paveldas yra svarbus Lietuvai ir kitoms Europos šalims. Išlikęs regiono autochtonų – kuršių ir lietuvininkų kultūros paveldas glaudžiai susijęs su žvejų kultūra ir yra neįkainojamas šio krašto unikalumo ir tapatumo turtas, kurį būtina ne tik išsaugoti, bet ir panaudoti ieškant naujų šio krašto plėtros galimybių.

Tik sąmoningai ir suinteresuotai savo istorinę tapatybę puoselėjanti žuvininkystės bendruomenė gali tapti savo krašto likimo kūrėja. Žvejų kultūros tradicijų ir istorinio paveldo puoselėjimas, numatytas strategijoje, tikrai patriotiškai motyvuos žvejų bendruomenę, o

gebėjimas pademonstruoti krašto savitumą sustiprins žvejų krašto konkurencingumą ir ypač skatins pažintinio turizmo plėtrą.

2.5. Žuvininkystės regiono esamos padėties vertinimas ir tvarios plėtros užtikrinimas

Žuvininkystės regiono vientisumą lemia gausūs, bet aplinkosaugos požiūriu labai pažeidžiami gamtos išteklių. Kraštas pasižymi bendra ir sudėtinga istorija bei turtingu ir daugiasluoksniu kultūros paveldu. Teritoriją taip pat sieja vietos ekonomikos, ypač žvejybos ir turizmo verslo plėtros bendri interesai. Šis unikalus kraštas turi bendrų plėtros problemų, kurių sprendimas reikalauja kuo efektyviau taikyti LEADER metodą ir užtikrinti tvarios plėtros principų įgyvendinimą.

2.5.1. Trumpa pažintis su regiono gamta

Žuvininkystės regiono šerdis yra pagrindinis šalies vidaus vandenių baseinas – Kuršių marios ir Nemuno žemupys su delta. Kuršių marios palyginti neseniai susiformavusi, sekli ir didžiausia Baltijos jūros pakrantės gėlavandenė lagūna, apimanti 1584 km² dydžio pratekama vidaus vandenių baseiną, kurio šiaurinė dalis (413 km²) priklauso Lietuvai (26,1 proc. viso ploto), o didžioji marių dalis (1171 km²) šiuo metu priskiriama Rusijos Federacijai (Kaliningrado sričiai). Kuršių marios, kurias nuo Baltijos jūros atiboja Kuršių nerija, ties Klaipėda jungiasi su jūra siaura tik 370–500 m skersmens protaka – Klaipėdos sąsiauriu.

Žuvininkystės regionas apima ir Nemuno žemupį su delta: žemumą su tankiu sausumos vandenių hidrografiniu tinklu – deltiniu upynu, žiotinėmis protakomis, lagūniniu Krokų Lankos ežeru ir senvaginiais ežerais (žiogiais), polderių kanalais, žuvininkystės tvenkiniais.

Nors Nemuno deltos žemumoje vyrauja žemapelkių lygumos su užliejamomis pievomis, tačiau lietuviškoji Nemuno deltos dalis, apimanti apie 200 km², turi ir kitų kraštovaizdžio elementų: čia tebėra daug polderių, paupio ir žemyninių kopų, moreninių paaukštėjimų. Didžioji dešinėsios pakrantės Nemuno deltos dalis dėl savo gamtos (ypač paukščių) įvairovės yra saugoma kaip tarptautinės reikšmės drėgmenos pagal Ramsaro konvenciją ir sudaro Nemuno deltos regioninį parką.

Labai savitas kitas žuvininkystės regiono pakraštys – tai Kuršių nerija – 97 km ilgio pusiasalis su smėlio kopomis, skiriantis Kuršių marias nuo Baltijos jūros. Kuršių nerija, garsėja 31 km ilgio pustomų 40–67 m aukščio kopų gūbriu. Kuršių nerija yra unikalus ir saugomas kraštas, joje 1991 metais įkurtas Kuršių nerijos nacionalinis parkas, kurio veiklos tikslas išsaugoti vertingiausią gamtiniu ir kultūriniu požiūriu Lietuvos pajūrio kraštovaizdžio kompleksą

su unikaliu Europoje kopagūbriu. Taip pat šiam parkui keliamas tikslas – puoselėti šio unikalaus krašto etnokultūrinio paveldo vertybes. Kuršių nerija 2000 metais buvo įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą kaip tarptautinės reikšmės kultūros kraštovaizdis.

2.5.2. Baltijos jūros įtaka Kuršių marioms ir vietos žvejų verslui

Kuršių marių ekologinei būklei vis didesnę įtaką turi Baltijos jūros vandenys. Daugiamečiai Klaipėdos sąsiaurio (1898–2001 m.) Baltijos jūros vandens lygio tyrimo duomenys rodo, kad vandens lygis ties Lietuvos krantais per šimtmetį pakilo 13,5 cm. Nuo XX amžiaus 7 dešimtmečio pradžios pastebimas spartesnis jūros lygio kilimas, todėl padidėjo marių krantų ardymo mastai. Šio reiškinio padariniai nieko gero nežada: blogėja marių pakrantės hidrotechninių įrenginių būklė ir mažėja jų saugumas. Reikia pažymėti, kad Kuršių nerijos marių krantas sutvirtintas krantinėmis, kurių bendras ilgis siekia net apie 17 km. Kyla grėsmė, kad ilgainiui gali keistis marių krantų linijos, o tai lems šiuo metu dar nenusipėjamus padarinius.

Viena aišku, kad marių vandens lygio pakilimas tiesiogiai paveiks pakrantes ir mažins jų turistinį patrauklumą. Būtina pažymėti, kad marių pakrantėse ir taip maža natūraliai susiformavusių paplūdimių. Daugelis pakrančių kopų tiesiai nusileidžia į pažliugusias ir užpelkėjusias marių įlankas. Marių paplūdimiai yra labai menki (vidutiniškai 3–6 m pločio) ir juos aptikti galima tik nerijos kyšuliuose – raguose (Bulvikio, Preilos, Pervalkos, Žirgų) ir tarp jų esančių įlankų krante. Kuršių nerijos ragų paplūdimius pavasariais vis smarkiau niokoja marių ledo grūstys.

Baltijos jūros įtaka Kuršių marių ekosistemai yra neigiama, nes jūros vandens lygio pokyčiai lemia, jog vis daugiau sūraus vandens iš jūros patenka į marias. Per keletą paskutinių dešimtmečių jūros vandens paplitimo ribos pasistūmėjo nuo Juodkrantės toliau į marias link Pervalkos. Pavyzdžiui, nuo 1981 m. druskingumas ties Juodkrante padidėjo 0,31 ‰ (promilės) (apie 29 proc.), centrinėje marių dalyje ties Nida – 0,01 ‰ (apie 12,5 proc.). Padidėjusi druskingo vandens prietaka į Kuršių marias veikia nuolatos vandenyje ir marių pakrantėse augančių augalų (makrofitų) bendrijas bei lemia kitus vertingų hidrobiocenozė pokyčius, taip pat neigiamai veikia marių bentos (žuvų maisto) ir žuvų išteklius.

Vietos žvejams didžiausią nerimą kelia tas faktas, kad padidėjęs marių vandens druskingumas išstumia gėlavandenes žuvis iš tradicinių žvejybos vietų ir jų didžioji dalis pasitraukia į Rusijos Federacijos kontroliuojamą marių dalį. Žuvų rūšys, toleruojančios padidėjusį vandens druskingumą ar net naujų žuvies rūšių žvejyba mariose (pvz., ties Juodkrante žvejai vis dažniau pagauna plekšnių) nekompensuoja tradicinių žuvies laimikių.

Išryškėję ichtiofaunos pokyčiai kelia realią grėsmę tradiciniam žvejybos verslui Kuršių mariose. Sparčiai mažėjant šio verslo konkurencingumui, tradicinis žvejų verslas Neringos gyvenvietėse gali išnykti, nes čia sėkmingai galima verstis pelningesniais ekonominėmis veiklomis. Be to, aukštos nekilnojamo turto kainos šiose gyvenvietėse skatina žvejus svarstyti: gal verta brangiai parduoti mažai pelno teikiančią turtą? Vietos žvejai rimtai svarsto savo verslo perspektyvas ir tai rodo kitame marių krante įsikūrusių Drevernos žvejų pavyzdys, kai jie 2009 metais masiškai pasitraukė iš žvejybos verslo.

Jei tradicinis žvejybos verslas kurortinėse vietovėse sunyktų, tai būtų didelis praradimas Neringos gyvenviečių ilgalaikei plėtrai: šios gyvenvietės prarastų svarbią savo tapatybės ir įvaizdžio dalį, kuri turi neįkainojamą vertę plėtojant turizmo verslą.

Žvejybos verslo sąlygos vietos žvejams blogėja ne tik dėl marių vandens druskingumo padidėjimo ir su tuo susijusio žuvų sumažėjimo, taip pat per pastarąjį dešimtmetį labai pasunkėjo pats žūklės procesas: statomus tinklaičius vis labiau varto mariose sustiprėjusios vandens srovės ir užkemša jūržolės, be to žvejybos rezultatai dažnai priklauso nuo būtinybės laikytis įvairių aplinkosaugos reikalavimų.

Žvejų įsitikinimu, marių vandens druskingumo padidėjimą ir vandens srovių sustiprėjimą nulėmė Klaipėdos uosto gilinimo darbai. Vietos gyventojams sunku pastebėti Baltijos jūros vandens lygio kilimo įtaką marioms, o marių dugno reljefo keitimas Klaipėdos jūrų uoste, kai 1984 m. buvo pradėta statyti tarptautinė jūrų perkėla, yra akivaizdus. Pastaraisiais metais atliekami Klaipėdos uosto gilinimo darbai dar labiau suintensyvino sūraus jūros vandens prietaką į Kuršių marias. Kadangi su druskėtu vandeniu patenkantys jūros organizmai naudojami gėlavandenių žuvų mitybine baze, marių žuvis kenčia ne tik nuo sūraus vandens: joms vis sunkiau prisitaikyti prie sparčiai kintančių gyvenimo sąlygų. Pasekmė – nuolat mažėjantys Kuršių marių žvejų laimikiai.

Specialistai pripažįsta, kad Klaipėdos uosto gilinimo darbai sudarė palankesnes sąlygas sunkesniai ir tankesniai jūros vandeniui skverbtis į marias bei ilgiau užsilaikyti mariose. Taip pat specialistai nustatė, kad atitinkamai orientuojant uosto krantines galima sumažinti neigiamas uosto gilinimo pasekmes³.

Tačiau specialistai pagrindines priežastis, kodėl didėja marių vandens druskingumas, sieja su sparčiai besikeičiančiomis ir prastėjančiomis hidrometeorologinėmis sąlygomis: su globalios klimato kaitos nulemtu jūros vandens lygio kilimu, su vis labiau vyraujančiais ir dažnėjančiais štorminiais vakarų krypčių vėjais, kurie formuoja vandens lygio patvanką

³ Studijos „Šiaurinės kuršių marių dalies ir Baltijos jūros pakrantės druskingumo stebėjimų apibendrinimas“, 2007 m. bei „Hidrologiniai ir hidrauliniai tyrimai Kuršių marių akvatorijoje tarp Kiaulės nugaros ir Alksnynės“, 2005 m.

pietrytinėje Baltijos jūros dalyje, su Šiaurės Atlanto atmosferos cirkuliacijos pokyčiais, taip pat su mažėjančiu Nemuno vandeningumu. Išvardytos priežastys rodo, kad šiaurinės Kuršių marių dalies žvejų verslo sąlygų pokyčiai yra ilgalaikiai ir vietos žvejams reikia ieškoti naujų verslo nišų.

2.5.3. Nemuno įtaka žuvininkystės regiono ekologinei būklei ir vietos žvejų verslui

Kuršių marias Lietuvos Respublikos teritorijoje „maitina“ 6 upės ir upeliai, iš jų didžiausi Nemunas ir Akmena – Danė. Marių vandens ekologinę būklę iš esmės lemia Nemuno nuotėkis ir vis dar prasta įtekančių į marias vandenų kokybė. Per metus į Kuršių marias vidutiniškai suteka 23 km³ vandens. Vanduo mariose pasikeičia 4,5 karto per metus, t.y. kas 81 dieną.

Į Kuršių marias ir Nemuno žemupį iš plačių teritorijų plūstantys vandenys atneša daug nešmenų. Vidutiniškai per metus į Kuršių marias patenka 6,9 tūkst. t ištirpusių nuotekų, iš kurių apie 5 mln. t sudaro organinės medžiagos. Dalis nešmenų nuteka į Baltijos jūrą, o didžioji dalis nusėda Kuršių marių dugno duburiuose ir Nemuno deltoje, kuri pamažu „slenka“ Kuršių marių link. Pavyzdžiui, skaičiuojant nuo 1800 m. Skirvytės žiotys per tuos porą šimtų metų „pasislinko“ į vakarus daugiau nei 2 kilometrus.

Nešmenų kaupimasis Nemuno deltoje suintensyvėjo paskutiniaisiais dešimtmečiais. 1992 metais 29 hektarų plote įsteigus Nemuno deltos regioninį parką, Kuršių marių pakrantėje dviejų kilometrų pločio zonoje tarp Skirvytės ir Atmatos taikomas gamtos rezervato režimas. Tai reiškia, kad draudžiama bet kokia ūkinė veikla visus metus, todėl nutrūko upių farvaterių ir žiočių valymas, o uždraudus gamtoje žmogaus ūkinę veiklą, vis labiau pastebima gamtos degradacija. Perdėti žūklės draudimai rezervate ir kitur, taip pat stoka racionalių žuvų išteklių valdymo priemonių lėmė, kad žuvingoje Nemuno deltoje ir marių pakrantėse prisiveisė pūgžlių, trispyglių dyglių ir kitokių menkaverčių žuvų, kurios yra vertingųjų rūšių žuvų mitybos konkurentės, be to, sugebančios sėkmingai naikinti vertingų žuvų ikrus ir mailių.

Netvarkant upių nešmenų seklėjo ir išplatėjo visa marių priekrantė. Vasarą, pažemėjus vandens lygiui, įplaukti valtimis į „mažuosius vandenis“ tapo visiškai neįmanoma nei žvejui, nei turistui.

Natūralu, kad Nemuno deltoje sąnašos kaupiasi upių žiotyse ir nešmenimis kemšasi kai kurių upių atšakos bei formuojasi senvagės, kurios vėliau virsta ežerėliais, vietos gyventojų vadinamais žiogiais. Iš sąnašų jau susidarė net kelios didelės salos (Briedžių arba Elenos, Kiemo, Vito ir kt.), kurios vis labiau „artėja“ prie žemyno krantų. Iš senvagių ir ežerėlių konfigūracijos galima atsekti Nemuno deltos formavimosi istoriją. Kita vertus, natūralų sąnašų kaupimosi

procesą būtina reguliuoti, nes nešmenys blogina vandens kelius tiek žmonėms, tiek migruojančioms žuvims.

Intensyvūs Nemuno deltos formavimosi procesai ir vietos ūkinė veikla pavertė Nemuno žemupį neišpajiniamu upių ir upelių, senvagių bei kanalų tinklu, kuriame palankias veisimosi sąlygas randa labai įvairių augalijos ir gyvūnijos rūšių atstovai. Nemuno deltoje yra apie 500 km upių ir upelių: jie raižo susiformavusį kraštovaizdį, reguliuoja paviršinio ir gruntinio vandens lygį, išsklaido gausias Nemuno sąnašas. Ilgi ir siauri upių bei upelių slėniai yra sudėtingos, gamtos sistemų gyvybę ir vienovę palaikančios arterijos, kurias lengvai gali pažeisti žmogaus veikla. Visiškai suprantama, kad tokioms sudėtingoms ekosistemoms turi būti užtikrinta apsauga, o ūkinė veikla turi būti vykdoma labai išmintingai, nepažeidžiant tvarios plėtros interesų.

Skirtingai nei dabartiniais laikais, anksčiau Nemuno delta ir marios buvo tvarkomos labai ūkiškai. Dabar su darnios plėtros lozungais dažnai ginami aplinkosaugos reikalai, juos suprantant kaip kuo didesnę žmogaus ūkinės veiklos ribojimą ir/arba bet kokios ūkinės veiklos uždraudimą (Žuvinto rezervato raida atskleidė tokios pozicijos pragaištingas pasekmes pačiai gamtai). Po tariamais aplinkosaugos ir ES reikalavimais gamtosaugininkai dažnai užmaskuoja savo nenorą ir nesugebėjimą užtikrinti žuvininkystės regiono tvarią plėtrą, kuri be aplinkosaugos reikalų taip pat apima krašto ekonominių ir socialinių problemų sprendimą.

Vienašališkai aplinkosaugininkų įvesta „tvarka“ dažnai tik užmaskuoja tikruosius procesus: pertekliniai aplinkosaugos draudimai erzina vietos gyventojus, skatina teisinį nihilizmą ir kriminalizuoja jų sąmonę, todėl vietos gyventojai labai dažnai toleruoja brakonieriavimą ir kitą gamtai priešišką elgesį. Išėitis viena – remti vietos gyventojų ir žvejų dialogą su aplinkosaugininkais, kad visi vietos plėtros dalyviai suvoktų tikrąją regiono išteklių vertę (būtinai nepamirštant ir žmogiškųjų dalykų).

Tik socialinės sutarties pagrindu galima formuoti krašto šeimininkų mentalitetą. Šiame procese labai svarbu kritiškai perimti ankstesnių kartų gerąją patirtį, liudijančią, kad šiame regione galima sėkmingai spręsti žuvininkystės reikalus.

Šaltinis: www.neregetalietuva.lt

2.10 pav. Krokų Lankos ežeras

Upių sąnašos kažkada atitvėrė didelę Kuršių marių įlanką, tapusią dabartiniu Krokų Lankos ežeru. Vienintelis Lietuvoje jūrinės (lagūninės) kilmės Krokų Lankos ežeras – didžiausias deltoje (plotas – 787 ha, ilgis – 4,1 km, plotis – 3,3 km). Nemuno deltoje yra daug mažų senvaginių ežerų (Dumblis, Juodvalkė, Didysis Žiogis ir kt.). Šiuolaikiškos ūkinės veiklos formos, tokios kaip ekologinis turizmas, licencinė žūklė ir kitos gamtos išteklius tausojančios veiklos gali „atverti“ šiuos užankančius ežerus naujam ūkiniam gyvenimui, nepažeidžiant aplinkosaugos interesų.

Nešmenimis prisotinta Nemuno srovė ir aktyvi plukdomų vandenių sąveika su dugnu lemia deltoje ir Kuršių mariose intensyvius litodinaminius procesus: sedimentaciją, nevienodą nešmenų transportavimą ir krantų eroziją. Žvejams tai reiškia būtinybę nuolat prižiūrėti ir atkurti vandens kelius, taip pat apsaugoti nuo nešmenų žuvų migracijos kelius ir atstatyti natūralias nerštavietes, t.y. nuolat vykdyti Nemuno deltos intakų, protakų ir senvagių gilinimą. Be to, svarbu kasmet pagilinti prieplaukas ir įrengti arba atstatyti laivų švartavimosi vietas pakrantėse. Šiuo metu Vidaus vandens kelių direkcija atlieka regiono svarbiausių farvaterių tik būtiniausių gilinimo darbus.

Džiugu, kad siekiant gerinti regioninės laivybos sąlygas, planuojama rekonstruoti senus hidrotechnikos statinius – bunas Nemuno ruože nuo Kauno iki Kuršių marių. Vidaus vandens kelių direkcijai įgyvendinus iš struktūrinės ES paramos finansuojamą projektą, kurio bendra vertė – 13,08 mln. litų, pagerės ne tik laivybos sąlygos, bet regionas atsigaus ir ekologiniu požiūriu. Renovavus dar XIX a. įrengtus akmeninius špygdamblius ar pastačius naujas bunas, kaip ir anksčiau, bus efektyviai sulaikomas Nemuno krantų išplovimas ir mažinamas didžiųjų atšakų – Atmatos ir Skirvytės žiočių užnešimas nešmenimis. Tikėtina, kad tarp bunų gausiai nerš vertingos žuvis, čia maitinsis ir augs jų jaunikliai.

Siekiant apsaugoti žemiausias Nemuno deltos lygumos vietas nuo neigiamos potvynių įtakos, per keletą amžių regione buvo įrengta polderių sistema, kuri dabar saugo net apie 50 tūkst. ha žemės naudmenų.

Išsamesnė informacija apie polderių įtaką regiono ekologiškai būklei ir žuvininkystės plėtrai pateikiama strategijos 2.8 skyriuje.

2.5.4. Žuvininkystės regionas – svarbiausias šalies žuvų ir paukščių migracijos koridorius

Nemunas su savo intakais, Nemuno delta su nesuskaičiuojama vandens telkinių įvairove, Kuršių marių pakrantė ir marių vandenys yra svarbūs žuvų ir paukščių migracijos koridoriai, turintys tarptautinę kraštovaizdžio ir ekologinę vertę. Nemuno deltoje susiduria gėlųjų ir

druskingųjų vandenių organiniai pasauliai, čia veši vandens augalijos sąžalynai, kuriuose tinkamus biotopus randa vandens paukščiai ir žuvis.

Nemuno delta ir Kuršių marios yra didžiausius žuvis išteklius turintis Lietuvos kraštas. Regione priskaičiuojama apie 50 rūšių žuvų, iš jų 20 rūšių – verslinės. Vertingiausios verslinės žuvis: lašišos, šlakiai, nėgės, stintos, storkiai, vėgėlės, žiobriai, unguriai, sykai, lynai, ešeriai. Menkesnės vertės yra kuojos, plakiai, aukšlės, raudės, dyglės. Žvejų tinkluose daugiausia pasitaiko kuojų, karšių, stintų, ešerių.

Kuršių marių pakrantė, Nemuno deltos atšakų žiotys ir pačios atšakos su savo gausiais intakais yra svarbios daugelio gėlavandenių žuvų nerštavietės. Čia gyvena ir neršia visoje Europoje nykstanti žuvų rūšis – perpelė, taip pat kitos Europoje nykstančios žuvis – ožkos ir salačiai. Didžioji Kuršių marių vertingų žuvų dalis yra praeivės – jos gyvena ir mariose, ir jūroje, o neršti plaukia į upes – tai lašišos, šlakiai, nėgės, sykai.

Perpelėms (marių silkėms) Kuršių marios ir aplinkiniai intakai yra pagrindinė nerštavietė. Čia neršianti perpelė populiacija yra didžiausia ir gyvybingiausia visame Baltijos jūros regione. Kuršių mariose perpelės buvo gausiai paplitusios prieškarį, tačiau vėliau šios žuvis buvo beveik išnaikintos. Tik paskutinį dešimtmetį žuvų populiacija atsigavo ir šias žuvis jau leidžiama žvejoti.

Žuvų orientacinis produktyvumas Kuršių marių 1 ha plote, neįskaitant žvejų mėgėjų sugaunamų žuvų, sudaro apie 29 kg/ha. Ichtologo J. Maniuko duomenimis, pokario laikotarpiu Kuršių mariose buvo sužvejojama beveik 60 kg/ha žuvų. Vien tik karšių buvo sugaunama 25 kg/ha. Didelę pramoninę reikšmę turėjo žiobriai. Jų centrinėje ir vidurinėje Kuršių marių dalyje bei Nemune buvo sugaunama iki 200 t. (Žuvininkystės regiono žuvų išteklių ir jų valdymas išsamiau aprašomas 17 strategijos priede).

2.11 pav. Regionas yra svarbi migruojančių paukščių poilsio ir mitybos vieta.

Per žuvininkystės regioną eina vienas didžiausių Europoje paukščių migracijos kelių „Šiaurė – Pietūs – Šiaurė“, kuriuo pavasarį ir rudenį praskrenda nuo 2 iki 5 mln. paukščių, o Kuršių nerijoje aktyvios rudeninės migracijos metu per dieną galima pamatyti iki pusės milijono Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės tvarios žuvininkystės plėtros strategija

paukščių, traukiančių į pietus. Skandinavijos, Vidurio ir Rytų Europos šalyse yra labai mažai vietų, kur galima stebėti tokią gausybę migruojančių paukščių.

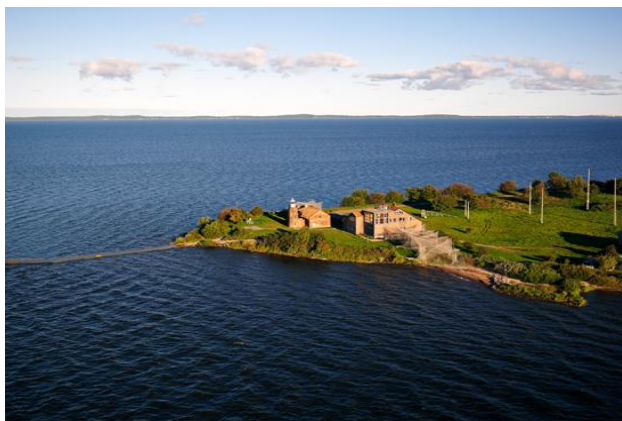

2.12 pav. Pamariu migruojantys paukščiai

Kadangi vakariniu Lietuvos pakraščiu iš Šiaurės į Pietų Europą, prie Viduržemio jūros pakrančių ir į Afriką migruoja dideli paukščių kiekiai, todėl labiausiai į vakarus nutolusi Lietuvos žemyno dalis – Kuršių nerija, Ventės ragas ir Nemuno delta su Kuršių mariomis yra geriausios paukščių stebėjimo vietos. Rudenį iš šiaurės skrendančių paukščių migracija mūsų šalies pajūriu bei pamariu yra intensyviausia – ji prasideda rugpjūčio viduryje ir tęsiasi iki lapkričio.

Šiuo metu Kuršių nerijoje veikia dvi paukščių žiedavimo stotys – Juodkrantės ir Rasytės (Rybačio). Pastaroji paukščių žiedavimo stotis „Die Vogelwartw Rossiten“ buvo įkurta 1902 m. ir tai yra pirmoji pasaulyje ornitologinė stotis.

Šalies ornitologai labiausiai yra pamėgę Ventės ragą – nedidelį tik 5,5 km ilgio ir 2,2 km pločio pusiasalį rytinėje Kuršių marių pakrantėje, kur prof. Tadas Ivanauskas dar 1929 m. įkūrė paukščių žiedavimo stotį. Pro šį pusiasalį kasmet praskrenda maždaug apie 5 mln. migruojančių sparnuočių. Kai būna intensyvi paukščių migracija, tai per vieną dieną pro čia praskrenda net iki 300 tūkst. paukščių.

2.13 pav. Ventės rago ornitologinė stotis

Ventės rago ornitologinėje stotyje apžieduota daugiau kaip 200 rūšių 1,6 mln. paukščių. Ventės rago turistinę trauką padidina legendomis apipinta šios vietovės praeitis ir 1852 m. Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės tvarios žuvininkystės plėtros strategija

pastatytas senovinis raudonų plytų švyturys, į kurį įkopus lankytojams atsiveria gražūs Kuršių marių bei nerijos vaizdai. Kasmet Ventės rago ornitologijos stotį aplanko apie 30–60 tūkst. paukščių mylėtojų iš Lietuvos ir užsienio šalių.

Ornitologinio turizmo plėtra žuvininkystės regione yra labai perspektyvi, nes ji gali pratęsti gana trumpą vasaros turizmo sezoną ir užtikrinti papildomas pajamas vietos žvejams ir laivų savininkams. Siekiant pritraukti į regioną ornitologijos mėgėjus ir jiems pasiūlyti specializuotas paslaugas, reikia atlikti daug organizacinių darbų.

Spartų ornitologinio turizmo populiarėjimą lemia keletas priežasčių: tobulėja stebėjimo įranga – žiūronai bei teleskopai, skaitmeniniai fotoaparatai, kuriais galima padaryti puikių, geros kokybės nuotraukų. Žmonės vis daugiau sužino apie sparnuočių gyvenimą, išleidžiama gražiai iliustruotų vadovų, supažindinančių su įvairiais paukščiais. Be to, paukščius lengviau nei kitus gyvius stebėti natūraliomis gamtos sąlygomis. Ši veikla nereikalauja specialaus pasirengimo, be to, paukščių stebėtojus džiugina didelė stebimų objektų įvairovė. Dabartiniame pasaulyje ornitologai nukeliauja net į tolimiausius kraštus, kad galėtų išvysti vieną ar kitą retą paukščių rūšį. Į Lietuvą atvykstantys užsieniečiai būna „apsiginklavę“ moderniais teleskopais, paukščių stebėti jie keliauja ne tik į pamari, Nemuno delta, bet ir į Kuršių neriją.

2.14 pav. Ornitologai mėgėjai palydi išskrendančius paukščius Mingėje
(M.Jancevičiaus nuotr.)

Neringoje paukščių stebėtojus be migruojančių paukščių dar labai domina pilkųjų garnių perimvietė (peri apie 400 porų) ir sparčiai gausėjanti bei daug diskusijų kelianti kormoranų kolonija. Tai viena didžiausių ir seniausiai žinomų šių paukščių perimvietė ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje. Perimvietė buvo aprašyta dar XIX a. pradžioje. Šiuo metu kormoranų populiacijos ribojimo problema yra tapusi viena iš svarbiausių tvarios žuvininkystės regiono plėtros problemų.

Lietuvoje kormoranų populiacija buvo nnykususi. Po ilgos pertraukos pirmuosius lizdus Juodkrantėje kormoranai susisuko tik 1989 m., o 2009 m. čia jau perėjo 4241 pora. Vidutiniškai kormoranai padeda po 3–5 kiaušinius, todėl nesunku apskaičiuoti šių paukščių skaičiaus ekstrapoliaciją. Vietos gyventojų nuomone, kai paauga šių paukščių jaunikliai, populiacija tiesiog

padvigubėja. Be Juodkrantės kolonijos, žuvininkystės regione jau formuojasi naujos kormoranų kolonijos miške ties Preila ir Briedžių saloje šalia Rusnės.

Didžiųjų kormoranų (*Phalacrocorax carbo*) kolonijos niokoja miškus, kuriuose įsikuria, nes kormoranų išmatose esančios rūgštys naikina medžius. Šalia Juodkrantės įsikūrę kormoranai dergdami medžius jau sunaikino 12 hektarų vertingos sengirės, kurioje augo vertingi kelių šimtų metų senumo medžiai.

2.15 pav. Ties Juodkrante įsikūrę kormoranai

Žuvimi mintantys kormoranai siaubia Kuršių marias ir kitus žuvininkystės regiono vandens telkinius. Menkai reguliuojama populiacija išties daro didelę žalą žuvų ištekliams, nes šie plėšrūs paukščiai daugiausia minta žuvų jaunikliais, o žuvų gaudymo instinktas juos verčia sugauti žymiai daugiau žuvų, nei reikėtų šiems paukščiams pramisti. Mokslininkai teigia, kad suaugęs didysis kormoranas per dieną sulesa ne mažiau kaip 0,75 kg žuvų.

Vietos žvejams akivaizdu, kokį poveikį kormoranai daro žuvų ištekliams ir žvejybos verslui: šių paukščių priviso per daug ir būtina jų skaičių reguliuoti. Žvejai įsitikinę, kad dabartinė nevaldoma kormoranų gausa žlugdo jų verslą.

VU Ekologijos institutas nuo 2005 m. dalyvauja COST 635 veiklos rėmuose vykdomuose tyrimuose, kurių tikslas – sumažinti konfliktą tarp kormoranų ir žuvininkystės Europos mastu. Ši problema yra aktuali ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje.

Mokslininkai išsikėlė tikslą išsiaiškinti konflikto mastą ir pagrįstumą, t.y. įvertinti, ar racionalus dabartinis kormoranų populiacijos dydis, kokie yra kormoranų mitybos ypatumai, koks jų daromas poveikis žuvų ištekliams ir žvejybos sektoriui. Gauti tyrimų rezultatai leis optimaliai apsispręsti pasirenkant konflikto reguliavimo priemones.

Mokslininkų ir žvejų bendruomenės bendradarbiavimas sprendžiant kormoranų populiacijos reguliavimo problemą yra labai svarbus, nes paskutiniaisiais metais regione taikomos priemonės (fejerverkai ir balionai) reguliuoti kormoranų skaičių yra aiškiai nepakankamos.

2.5.5. Žuvininkystės regiono ekologinės pusiausvyros palaikymas užtikrinant tarptautinį bendradarbiavimą

Kuršių marių vandens kokybė labai priklauso nuo 97928 km² dydžio Nemuno upių baseino ekologinės būklės. Šios teritorijos didžiausia dalis – 47,7 proc. – priklauso Lietuvos Respublikai, 46,4 proc. – Baltarusijos Respublikai, 3,2 proc. – Rusijos Federacijos Kaliningrado sričiai, 2,6 proc. – Lenkijos Respublikai ir 0,1 proc. – Latvijos Respublikai.

Iš išvardytų teritorijų daugiausia vandens per savo deltą į Kuršių marias nuplukdo Nemunas (apie 21 km³ vandens). Visame Nemuno baseine suskaičiuojama apie 20 tūkst. upių ir upelių, kurių vandenys per stambesnius intakus patenka į Nemuną. Daugiausia viso metinio vandens kiekio (apie 41 – 46 proc.) nuteka pavasarį. Gilijai tenka 16–29 proc. Nemuno debito, o likusi dalis – Rusnės šakoms: Skirvytei (48–54 proc.) ir Atmatai (23–30 proc.).

Kadangi Nemuno žemupio ir Kuršių marių vandens kokybę lemia buitinės, gamybinės, paviršinės (lietaus) nuotekos, taip pat žemės ūkio, laivybos ir kitokia tarša bei gamtos sąlygos, tai galima konstatuoti, jog šios nuolat besikeičiančios ir labai jautrios ekosistemos likimas priklauso nuo daugelio faktorių. Kitais žodžiais tariant, marių būklei didžiausią įtaką turi ūkinės veiklos tarša, kuri nuolat vyksta didelėse teritorijose už žuvininkystės regiono ribų. Dideli vandens kiekiai, be paliovos plūstantys Nemuno atšakomis ir Minijos, Šyšos, Tenenio, Leitės bei kitų mažesnių upių deltų žiotimis, didina ne tik sąnašas Nemuno deltos lygumoje, bet ir prisotina marių vandenį organinėmis bei biogeninėmis medžiagomis.

Žuvininkystės regiono ekologiškai būklei labai didelę įtaką turi Rusijos Federacijos (Kaliningrado srities) ekonomikos plėtros poveikis, nes šio regiono unikali ekosistema yra dviejų valstybių (Lietuvos ir Rusijos Federacijos) teritorijose.

Teršalai, patenkantys į Nemuno nuotekas iš Lenkijos, sudaro nedidelę teršalų dalį. Daug teršalų į Lietuvą atiteka iš Baltarusijos, bet labiausiai Nemuną teršia iki šiol menkai valomos nuotekos iš Ragainės (Nemano) ir Tilžės (Sovetsko) miestų bei čia esančių celiuliozės fabrikų, taip pat teršalai, atitekantys Šešupe iš kitų Kaliningrado srities (Rusijos Federacija) vietų.

ES fondų finansuojama Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos Federacijos bendradarbiavimo per sieną programa numato suteikti paramą ties Sovetsku ir Nemanu Rusijos pusėje planuojamoms didžiausioms vandenvėlos įrenginių statyboms. Lietuva, savo ruožtu, gaus paramą sutvarkyti Skirsnemunės, Veliuonos ir Raudonės vandens valymo infrastruktūrą. Numatyta, kad abiejų pusių investicijos į šį projektą sieks apie 10 mln. eurų ir planus žadama įgyvendinti iki 2013 metų.

Nors ateityje Nemuno antropogeninės taršos iš Kaliningrado srities mastas sumažės, tačiau dabar didžiausią nerimą kelia Rusijos Federacijos planai statyti dviejų bloką (po 1200 megavatų) atominę elektrinę ties rytine Nemano (Ragainės) rajono dalimi.

Plačiau apie Rusijos plėtros planus Kaliningrado srityje, kuriuos lydi plataus masto viešųjų ryšių kampanijos, galima susipažinti strategijos 17 priede.

2.5.6. Svarbiausia Kuršių marių ekologinė problema – eutrofikacija

Nemunas į Kuršių marias prineša daug maisto medžiagų, todėl mariose labai daug mikroskopinių dumblių ir vanduo visą vasarą atrodo žalsvas. Dumbliais minta mikroskopiniai vėžiukai – dafnijos, ciklopai, kirmėlytės–verpetės. Marių dugne ant akmenų ar geldučių kriauklių ištaisais gurvuoliais prisitvirtinusios tūno mažos geldutės dreisenos – vertingas žuvų maistas.

Kita vertus, marių vandenų pernelyg didelis prisotinimas maistinėmis medžiagomis neigiamai paveikia Kuršių mariose gyvenančius organizmus ir tuo pačiu mažina marių išteklių kiekį bei kokybę. Europos parlamentas 2000 metais patvirtino Bendrąją vandens politikos direktyvą (2000/60/EC)⁴. Pagal šią direktyvą ES šalys narės iki 2015 m. privalo pasiekti „gerą“ visų savo vandens telkinių būklę.

Maisto medžiagų (fosforo ir azoto junginių) koncentracija Kuršių mariose, jų skaidrumas ir kitos šio telkinio vandens charakteristikos neatitinka ES „geros“ būklės reikalavimų, todėl reikia atlikti didelės apimties „namų darbus“ vandens kokybei gerinti. Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo instituto (BPATPI) specialistė Zita Gasiūnaitė pagrįstai abejoja šio uždavinio sprendimo realumu, teigdama, jog visai įmanoma, kad „eutrofikacija yra tiesiog natūralus visų seklių ribotos apykaitos vandens telkinių likimas...“

Plačiau apie Kuršių marių vandenų užterštumo ir eutrofikacijos pasekmes galima sužinoti strategijos 17 priede.

Daugiamečiai tyrimai fiksuoja bendrą fitoplanktono gausos ir biomasės augimo Kuršių mariose tendenciją. Planktono dumblių gausa mažina marių vandens skaidrumą, nes vandens paviršius užsitraukia žalsva dumblių plėvele, vandenyje daug negyvos organinės medžiagos ir mineralinių dalelių, kurios vandens srovių nuolat pakeliamos nuo dugno. Padidėjęs vandens drumstumas blogina vandens augalų gyvenimo sąlygas, mažėja biologinė įvairovė ir nyksta žuvų nerštavietės.

⁴ http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

Kokios yra Kuršių marių savaiminio apsivalymo galimybės? Kuršių marių vandenių užterštumas viršija savaiminio apsivalymo galimybes, nors metinis Kuršių marių vandens pasikeitimo koeficientas yra gana aukštas. Vandens apykaita ypač intensyviai pasireiškia šiaurinėje marių dalyje, nes čia marios sąveikauja su Baltijos jūra – iš marių į Baltijos jūrą kasmet išteka apie 26 km³ vandens, o vidutinis metinis sūraus jūros vandens pritekėjimas į marias sudaro apie 5 km³.

Pagrindinė vandens masė prateka siaura juosta pro Ventės ragą, kartais išsiplėsdama centrinėje marių dalyje, juda į šiaurę, Klaipėdos įlankos link. Pavasarij, Nemuno srovės nulemtas marių vandenių tėkmės greitis Klaipėdos sąsiauryje ištekant į Baltijos jūrą pasiekia 2 m/s ir net didesnį greitį.

Kuršių marios yra plačios, bet palyginti negilios – daugelyje vietų jos siekia apie 2 m gylio ir tik vakariniu pakraščiu tęsiasi 4,5 m gylio Panerijos duburys. Audrų metu marių bangos iškyla net iki 2,5 m aukščio ir išjudina dugno nuosėdas, todėl dar labiau padidėja marių vandens drumstumas.

Pakrantėse biologinius procesus taip pat labiausiai lemia vandens savybės, ypač vandenių skaidrumas ir šiluma, nors nemažos reikšmės turi vandenių dinamika ir jų sąveika su dugno geologiniu pagrindu.

Paskutiniaisiais dešimtmečiais išryškėjo, kad Kuršių marių vandenių savaiminio apsivalymo procesas yra nepakankamas. Marios tampa vis labiau nepajėgios atlaikyti stiprėjantį antropogeninį poveikį. Kuršių marios yra palyginti nedidelis vandens baseinas, kurio įdauboje yra tik apie 6 km³ vandens. Palankias sąlygas Kuršių mariose plėtotis intensyviai eutrofikacijos procesui sudaro ir nedidelis vidutinis (3,8 m) marių gylis, kuris leidžia vasaros metu saulei labai plačiai iššildyti marių pakrančių plotus.

Žinoma, pagrindinė eutrofikacijos priežastis yra biogeninės medžiagos, gausiai patenkančios į Kuršių marias Nemuno upe, taip pat ir per atmosferą. Labiausiai Kuršių marių vandens kokybė priklauso nuo Nemuno vandens kokybės, nes Nemunu į marias atiteka apie 98 proc. viso vandens.

Kita vertus, marių dugno nuosėdose yra sukaupta daug Nemuno tėkmės atneštų medžiagų ir nesuvalytas planktonas. Šios daugiausia per pusšimtį metų „sukauptos atsargos“, pagal Z.Gasiūnaitę, netgi labai sumažinus marių taršą azoto ir fosforo junginiais, dar ilgus metus užtikrintų įprastą marių vandens žydėjimą.

Verta prisiminti, kad po Nepriklausomybės atkūrimo prasidėjus žemės ūkio ir pramonės transformacijai ir nuosmukiui, Kuršių marių tarša ištisą dešimtmetį buvo labai sumažėjusi, bet vandens žydėjimas vasaros metu niekur neišnyko, marių vanduo taip ir išliko netinkamas maudytis.

Kodėl nagrinėjant žuvininkystės regiono konkurencingumą tiek daug dėmesio reikia skirti marių eutrofikacijai? Atsakymas labai paprastas – marių vandens užterštumas ir eutrofikacijos procesas labiausiai neigiamai veikia regiono konkurencingumą: mažėja marių biologinis produktyvumas, taip pat baseino vandens kokybė riboja turizmo verslo plėtrą.

Vis dažniau per patį turizmo sezono piką, kai nusistovi ramūs ir šilti orai, o marių vandenys taip pat išyla, Kuršių marios praranda savo estetinę ir rekreacinę vertę, nes labai pablogėja jų ekologinė būklė.

2.16 pav. Marių pakrantėse vasaros metu vis dažniau pastebimas žuvų dusimas

Melsvabakterių paplitimas lemia, kad mariose mažėja bentoso ir išivysta smulkūs filtratoriai, kurie selektyviai maitindamiesi mažyčiais vienaląsčiais dumbliais pakeičia fitoplanktono pusiausvyrą melsvabakterių naudai.

2.17 pav. Marių pakrantė, kai fitoplanktono biomasė vandenyje siekia 260 mg/l

Žuvininkystės specialistai (J.Maniukas, I.Gasiūnas, A.Kublickas ir kt.) nustatė, kad Kuršių mariose jau trūksta, ypač anksti pavasarį, planktoninių vėžiagyvių, o vasarą – dugninių gyvūnų, kuriais minta žuvis. Vertingos verslinės žuvis kai kuriais metų laikotarpiais priverstos misti atsitiktiniu maistu, todėl jos auga lėčiau, o jų nusipenėjimas sutrinka.

Eutrofikacijos procesą skatina ir Kuršių marių užžėlimas vandens augalais. Augalų sąžalynai plačiai nusidriekę marių pakrantėse. Būtina pabrėžti, kad vandens augmenija skatina marių savaiminį apsivalymą, nes vegetacijos metu augalai sukaupia daug maisto medžiagų. Tačiau, kai šie augalai subręsta ir nėra panaudojami, o supūva, štai tada galima kalbėti apie marių pakrančių sąžalynų žalą, nes nepanaudojus šių augalų, juose sukauptos maisto medžiagos vėl sugrižta į marių vandenį.

Pakrančių ir vandens augalijos kiekiai regione yra labai dideli. Sąžalynų gausą lemia Nemuno deltos kranto ypatumai: krantas yra labai sekus, 1 m gylio izobata nuo kranto nutolsta iki 700 m. Pertekliniai upių nešmenys sudaro mariose palankias sąlygas vešliems daugiajuosčiams makrofitų sąžalynams (daugiausia nendrėms ir švendrėms) veistis.

Vyraujant nuolaidžiam marių krantui paprastojo nendryno bendrijos užima vis didesnius pakrančių plotus, sudarydamos 150–300 m pločio juostą praktiškai visoje Kuršių marių pakrantėje. Labiausiai užžėlusį marių pakrantės dalis – tai Kniaupo įlanka ir vakarinė Rusnės salos pakrantė. Kniaupo įlankoje, šalia pagrindinės Nemuno atšakos – Atmatos žiočių, nendrynų plotis siekia beveik pusę kilometro.

2.18 pav. Krokų Lankos ežere žydinčios lelijų plantacijos (R.Kubiliaus nuotr.)

Padidėjęs Kuršių marių užterštumas per pastaruosius dešimtmečius turėjo įtakos ir vandens augalijos kaitai. Vandens užterštumas pražudė daugumą povandeninių augalų. Sumažėjus vandens skaidrumui, pamažu nyksta plūdžių (*lot. Potamogeton*) populiacija, nes šie augalai dėl šviesos stokos jau negali veistis gilesniuose vandenyse. Anksčiau gana plačiai paplitusių plūdžių mažėjimas turi skaudžių ekologinių pasekmių, nes tai povandeniniai augalai, kurių ploni stiebai ir švelnūs lapų kuokštai daugeliui žuvų sudarydavo geras neršto sąlygas. Be to, šie augalai praturtindavo vandenį deguonimi ir slopindavo dumblių paplitimą.

Anksčiau vietos gyventojų aktyvi ūkinė veikla iš dalies apsaugodavo pakrantes nuo perteklinių sąžalynų, nes pakrantėse būdavo ganomi naminiai gyvuliai, o nendres plačiai naudojo statybose stogams dengti ir kitoms ūkinėms reikmėms. Aplinkosaugos specialistai perspėja, kad

nutrūkus tradicinei ūkinei veiklai ir neįdiegus veiksmingų gamtotvarkos priemonių, gali iškilti pavojų saugomiems biologinės įvairovės objektams.

Pakrančių sąžalynų problemą aktualizuoja ir vis labiau išsirutuliojanti aplinkosaugininkų diskusija apie tikslingumą nendrynais apželdinti marių pakrantes. Dalis aplinkosaugininkų laikosi ankstesniais dešimtmečiais nusistovėjusios nuomonės, kad siekiant apsaugoti Kuršių marių krantus, pigiausia ir naudingiausia pakrantėse įveisti nendrynus. Kadangi nendrynai negali pavasario ar žiemos potvynių laikotarpiu apsaugoti marių kranto nuo ledų sangrūdų poveikio, kita dalis specialistų mano, kad sąžalynų vaidmuo apsaugant marių krantus nuo ardymo yra labai abejotinas.

2.19 pav. Krokų Lankos ežero vaizdas (A.Aleksėjūnienės nuotr.)

Krantų apsauga nendrynais netoli gyvenviečių ar žvejų mėgėjų bei turistų pamėgtose vaizdingose pakrantėse nepriimtina nei landšaftiniu, nei ekologiniu požiūriu: nendrynai užgožia rekreaciniu požiūriu vertingą kraštovaizdį ir jis tampa mažiau patrauklus turistams. Ilgainiui nendrynai uždumblėja, juose kaupiasi ir pūva organinės medžiagos, kurios skleidžia nemalonų kvapą. Pakrantės šabakštynai tampa geromis uodų ir mašalų peryklomis. Padidėjusi kraujasiurbių koncentracija vargina vietos gyventojus, žvejus mėgėjus ir turistus.

Kita vertus, reikia pripažinti, jog tankiai pakrantėse suaugusios nendrės tampa saugiais namais daugeliui paukščių: čia nekliudomi peri kragai, antys, laukiai, gulbės. Nendrynai pilni nendrinukų, krakšlių, nendrinų žiogelių, čia veisiasi įdomiausias Kuršių marių paukštis – urvinė žąsis, arba dar vadinama urvinė antis – paukštis turintis ir anties, ir žąsies bruožų.

2.5.7. Kompleksinis Nemuno žemupio ir Kuršių marių gamtos išteklių panaudojimas

Rūpinantis žuvininkystės regiono plėtros perspektyvomis svarbu užtikrinti, jog marių tarša mažėtų, o eutrofikacijos procesas būtų mažiau intensyvus. Taip pat svarbu pasirūpinti, kad turimi gamtos ištekliai būtų kuo efektyviau panaudojami vietos plėtrai. Jei pavyktų sumažinti

vandens užterštumą, tada didėtų marių produktyvumas ir gerėtų žuvininkystės regiono išteklių rekreacinė vertė, o tai, savo ruožtu, paskatintų rekreacinės žvejybos ir vandens turizmo plėtrą.

Jau kuris laikas, kai įgyvendinama Kompleksinė Nemuno žemupio ir Kuršių marių vandens išteklių apsaugos ir racionalaus naudojimo programa (patvirtinta 2002 06 14 d.). Programos priemonių įgyvendinimas turėtų sumažinti Nemuno ir Kuršių marių užterštumą bei pagerinti Baltijos jūros vandens kokybę, gerinti žuvų gyvenimo sąlygas ir rekreacinę vandenų vertę. Tai grandiozinis uždavinys, nes pagrindinių regiono vandens išteklių Kuršių marių ir Nemuno apsauga didele dalimi priklauso nuo Lietuvos vykdomos aplinkosaugos politikos, taip pat būtinas tarptautinis bendradarbiavimas su kaimyninėmis šalimis, ypač su Baltarusija ir Rusija.

Kita vertus, žuvininkystės regiono bendruomenė gali parengti ir įgyvendinti projektus, kurie prisidėtų prie Kompleksinės Nemuno žemupio ir Kuršių marių vandens išteklių apsaugos ir racionalaus naudojimo programos įgyvendinimo. Žuvininkystės plėtra suinteresuota bendruomenė gali ne tik kompleksiskai valdyti žuvininkystės sektoriaus pokyčius regione, bet ir įsisavinti naują ūkinės veiklos nišą – atlikti aplinkosaugos darbus, kurie leidžia efektyviai panaudoti vietos išteklius ir tuo pačiu gerina žuvininkystės verslo sąlygas.

Kitais žodžiais tariant, dėmesys kompleksiniam šio regiono biologinių išteklių valdymui reikalauja įgyvendinti priemones, kurios didintų Kuršių marių produktyvumą ir mažintų neigiamas eutrofikacijos pasekmes.

Šiuolaikiškų aplinkosaugos priemonių įgyvendinimas vietos žvejams gali sukurti perspektyvias ūkinės veiklos nišas ir garantuoti naujus pajamų šaltinius. Pavyzdžiui, efektyviai žemės ūkiui gamybai netinkami polderiai gali būti naudojami kaip seklūs vandens telkiniai, labai tinkami žuvų jaunikliams veisti.

Žemės ūkio veiklai nenaudojami polderiai ir marių pakrantės labai tinkami įrengti balinio ajero plantacijas. Balinis ajeras – labai produktyvus aliejinis augalas, iš kurio gaunamas vertingas ir turintis didelę paklausą eterinis aliejus, naudojamas parfumerijos pramonėje. Svarbiausia, kad baliniai ajerai yra labai efektyvūs fitoplanktono absorbentai. Balinių ajerų veisimu užsiimantiems marių pakrančių gyventojams plintančios ajerų kolonijos gali tapti patikimu ir geru pajamų šaltiniu. Aplinkosaugos požiūriu ši ūkinė veikla duotų neabejotinos naudos visiems Kuršių marių naudotojams, nes efektyviai mažintų fitoplanktono perteklių.

Balinių ajerų šakniastiebiai taip pat gali būti auginami ant specialaus plūduro – plausto atvirame telkinio plote, kai plaustas įtvirtinamas inkaru dugno grunte. Šis būdas 2005 m. kovo 25 d. Lietuvoje oficialiai pripažintas išradimu (patentas Nr. 5201 „Biogenų kiekiui ir „vandens žydėjimui“ gėlavandeniuose telkiniuose sumažinti būdas ir įrenginys“, patento valdytojas – VšĮ „Grunto valymo technologijos“).

Kuršių marių vanduo taptų švaresnis, jei vykdant žuvivaisos darbus Kuršių mariose būtų veisiami fitoplanktonu mintantys plačiakakčiai (gali užaugti iki 1 m ilgio ir 16 kg svorio) ir perteklinę vandens augaliją mažinantys, makrofitais mintantys amūrai (jų ilgis gali siekti iki 1,2 m, o svoris – iki 30 kg). Tai vertingos verslinės žuvis, kurios vertinamos ne tik dėl savo gerų skonio savybių – šios žuvis geba natūraliai išvalyti vandens telkinius. Kuršių mariose iki šiol niekas nebandė veisti šių žuvų. Kadangi šios žuvis natūraliu būdu nesiveisia, tai neturėtų kilti ir introdukcijos problemų. Suprantama, kad minėtų žuvies rūšių plataus masto žuvivaisa Kuršių mariose reikalauja detalios ichtiologų analizės, tačiau objektyviai įvertinus ekonominius ir aplinkosaugos veiksnius, tikėtina, jog vietos žvejams atsivertų nauja ūkinės veiklos niša. Akivaizdu, kad plačiakakčių ir amūrų gausa Kuršių mariose mažintų eutrofikaciją ir praturtintų vietos žvejų laimikius.

Paradoksalu, bet Kuršių mariose ir Nemuno deltoje, kur pagaunama apie 90 proc. visų vidaus vandenyse sugaunamų žuvų, labai apleisti žuvų išteklių gausinimo ir kokybės reguliavimo darbai: tik 10 proc. viso išuvinimui skirto mailiaus patenka į Kuršių marias, o žuvų išteklių biomelioracija pastaraisiais dešimtmečiais visai nevykdoma.

Marių pakrančių perteklinės augmenijos šienavimas žiemą taip pat yra proekologiška veikla. Ji gali tapti puikiu tvarios vietos ūkinės veiklos regione pavyzdžiu, jei į nendrių paruošų verslą pavyktų įtraukti vietos žvejus. Tai sumažintų jų darbo sezoniškumą, nes nendrių paruošos dėl aplinkosaugos reikalavimų vykdomos žiemos metu, be to, tai pelninga veikla. Šiuo metu šalyje kasmet surenkama apie 25 t nendrių, iš kurių didžioji dalis Kuršių marių regione.

2.20 pav. Kuršių marių nendrių turtai

Nemuno žemupio ir Kuršių marių žuvų išteklių bei pakrančių priežiūra labai pagerėtų, jei regione pavyktų įvesti licencinės žvejybos tvarką, taip pat platesnį mastą įgytų vandens turizmo ir pačių įvairiausių atmainų pažintinio bei ekologinio turizmo plėtra.

2.6. Verslinė žuvininkystė ir žuvies perdirbimas

Regionas turi senas žvejojimo tradicijas. Kryžiuočių ordinui 1360 m. pastačius Ventės (Windenburg) pilį, ordino didysis maršalas Heningas Šindekoptas (H. Schindekopf) ėmėsi darbų, kad būtų užtikrinta Kuršių marių ir Nemuno žiočių kontrolė ir apsauga. Ordino dokumentai liudija, kad pareigūnui Mikeliui fon Švabeniui (M. von Schwaben) 1480 – 1495 m. tarp kitų pareigų buvo pavesta prižiūrėti žvejojimą mariose ir Nemuno deltoje. Išleidus 1583 m. žvejojimo Kuršių mariose taisyklės imta drausti upėse statyti užtvankas ir užtvanas, kurios trukdytų laisvai plaukioti, taip pat griežtai drausta upes teršti atliekomis.

Kaip atidžiai Prūsijos valdžia prižiūrėjo žvejojimo verslą, galima spręsti ir iš šio fakto: Rusnėje 1792 m. įsikūręs žvejojimo inspektorius turėjo sau pavaldžius 2 žvejojimo seniūnus ir dar 12 žemesnių pareigūnų, kurie tiesiogiai kontroliavo vietas žvejus ir saugojo žuvies išteklius. Teigiama, kad pelnas iš žvejojimo nuomos XVIII a. buvo keletą kartų didesnis už tą, kurią valdžia gaudavo iš alaus daryklos, degtinės varyklos, keturių vėjinių malūnų ir nendrynų nuomos kartu paėmus. Be piniginių rinkliavų žvejojimo plotų nuomininkai privalėjo Karaliaučiaus ir Klaipėdos valdžiai pristatyti tam tikrą kiekį rinktinių lydekų, karšių ir žiobrių.

Gana aiškiai žvejojimo reglamentavimo sistemą XIX amžiaus viduryje įdiegė vietos kultūrai labai nusipelnęs Kuršių marių karališkasis žvejojimo meistras Vilhelmas Ernestas Berbomas (W. E. Beerbohm), kuris gyveno šalia Ventės rago įkurtame Muižės dvarelyje. Šis pareigūnas įvedė skiriamuosius pamaro žvejų kaimų ženklus – vėtrunges.

Nors Prūsijos valdžia griežtai reglamentavo ir prižiūrėjo žvejojimo verslą, bet tuo pačiu prekybos skatinimo sumetimais dosniai rėmė laivininkystę: nuolat valė upių žemupius, gilino farvaterius, didesnių intakų (Nemunyno, Gilijos, Inzės, Karklės, Skirvytės, Atmatos) žiotyse XIX–XX a. įrengė kapitalinius švyturius, laivų įplaukas tvirtino akmenimis ir rastaais grįštais molais bei įvairiomis priemonėmis stabdė krantų eroziją.

Sovietmečiu buvo daug ūkinės netvarkos ir aplinkosaugos interesų nepaisymo. Dar šeštame dešimtmetyje žuvis mariose buvo gaudomos tralais. Ichtologo Kazio Gaigalo teigimu Lietuvos ir Kaliningrado srities žvejai 1954 m. Kuršių mariose užregistravo rekordinį laimikį – 94,8 tūkst. cnt, arba 58,9 kg/ha, o Nemuno žemupyje su delta – 8,3 tūkst. cnt. Suprantama, kad žvejojant nepateisinamai dideliais kiekiais, per karo ir pokario suirutę atsikūrę žuvies ištekliai buvo greitai sunaikinti – Lietuvos ir Kaliningrado srities žvejų 1958 m. užregistruoti laimikiai, palyginti su 1954 m., sumažėjo daugiau kaip du kartus.

Įvedus 7 dešimtmečio pradžioje racionalią žuvų apsaugą, mariose ir Nemuno žemupyje žuvies ištekliai atsistatė ir pasiekė optimalų lygį, atitinkantį Kuršių marių baseino ekosistemos biologinį produktyvumą. K.Gaigalas (Kuršių marių baseino žuvis ir žvejojimas, 2001) pagrįstai

teigia, kad 1960–1992 m. mokslui ir žvejams sėkmingai pavyko atkurti ir išsaugoti aukštą Kuršių marių baseino vandenų žuvingumą, o tai, savo ruožtu, garantavo žvejams ganėtinai didelius ir ekonomiškai rentabilius laimikius.

Sovietiniais metais žvejybos veiklai Nemuno deltoje ir Kuršių mariose vykdyti Neringoje, Drevernoje, Kintuose ir Rusnėje buvo sukurti 4 valstybiniai žuvininkystės ūkiai, kurie kompleksiskai plėtojo žuvininkystės sektorių: centralizuotai buvo gaudomos žuvis, vykdoma jų produkcijos gamyba bei realizacija ir užtikrinamas žuvivaisos objektų darbas. Žvejybos ūkiai be tiesioginės ūkinės veiklos rūpinosi, kad kasmet būtų gilinami didžiausių intakų farvateriai ir įplaukų ruožai, taip pat šie ūkiai planingai plėtojo žuvininkystės sektorių aptarnaujančią infrastruktūrą.

Atkurtos Nepriklausomybės laikais, žlugus stambiems sovietiniams žvejybos ūkiams, susikūrė dešimtys naujų akcinių bendrovių ir įmonių, kurios laikui bėgant, susijungė į „Lampetra“ žvejų asociaciją su centru Šilutėje. Žvejyba besiverčiantiems smulkiems ūkio subjektams praktiškai nėra finansinių galimybių vykdyti kompleksinius investicinius projektus, kurie galėtų regione pagerinti bendrąsias žvejybos sąlygas.

Nepriklausomybės laikais nepavyko išvengti neracionalios privatizacijos apraiškų. Nepavyko išvengti ir šiurkščių žvejybos verslo valstybinio reguliavimo klaidų: 1995 m. birželio 20 d. ministro B. Bradausko įsakymas Nr. 105 patvirtino su specialistais neaptartą ir jokiais mokslo duomenimis nepagrįstą Nemuno žemupio ir jo deltos polderių atskyrimą nuo vieningos Baltijos ir Kuršių marių ekologinės sistemos, o 2005 m. gegužės 30 d. ministro A. Kundroto įsakymas Nr. 267 žuvininkystės problemų sprendimą Baltijoje „atskyrė“ nuo Kuršių marių ir Nemuno deltos baseino problemų.

Kaip valstybinio reguliavimo klaidą galima vertinti valdžios institucijų siekį išimtinai administracinėmis baudomis paveikti žvejus, kad sumažėtų neteisėtai sugautų arba sunaikintų žuvų kiekis. Būtinybė tobulinti žvejybos įrangą ir taikyti selektyvesnes gaudymo priemones nesprenžiamai ekonominėmis priemonėmis – žvejai be administracinių nuobaudų kitaip neskatinami įsigyti naujų žvejybos priemonių, kurios labiau tausotų žuvų (ir paukščių) išteklius.

Galima konstatuoti, kad paskutiniaisiais dešimtmečiais žvejybos verslo technologijų pokyčiai vyko stichiškai, todėl Kuršių mariose ir jos intakuose tradicinius žvejybos būdus universaliais traukiamais tinklais ir stambiaakėmis gaudyklėmis – vartomis, pantais, ūdomis praktiškai išstūmė žvejyba įvairių kategorijų statomaisiais ir plukdomaisiais kaproniniais bei valiniais žiauniniais tinklais. Įsigalėjus neselektyviems tinklaitinės žvejybos būdams, labai išaugo vertingų žuvų ir paukščių nuostoliai.

Kaip žvejybos paveldo reikšmės nesuvokimą galima traktuoti dabartinį valdžios sprendimą neleisti žvejoti upinių nęgių jų neršto migracijos metu karklo vytelių bučiukais. Tai

tradicinis vietos žvejų verslo būdas, neturintis jokio neigiamo poveikio kitoms žuvims ir paukščiams.

Akivaizdu, kad regiono žuvininkystės bendruomenė turėtų aktyviau ginti ne tik savo verslo interesus, bet ir gyvą žuvininkystės tradiciją. Senoviniai žvejybos būdai yra kultūros paveldas, kuriam išsaugoti būtina panaikinti bereikalingus draudimus, taip pat gyvą žvejybos tradiciją būtina puoselėti ir finansiškai remti. Tą patį galima pasakyti ir apie neselektyvių žvejybos įrankių naudojimą. Galima uždrausti šiuos įrankius, arba nustatyti nerealiai mažus leistinos priegaudos dydžius (taip dabar pasielgė aplinkosaugos valdininkai) ir pasikliauti administracinių baudų galia.

Kitas kelias – remti senovinių ir/arba šiuolaikiškų selektyvių žvejybos įrankių įsigijimą ir naudojimą. Šis kelias leidžia žvejams sąmoningai apsispręsti ir saugoti vietos žuvų ir paukščių išteklius. Žuvininkystės regiono strategijoje numatytas laipsniškas žvejų sąmonėjimo procesas, kai jie strategijos įgyvendinimo metu galės su ES parama įsigyti selektyvių žvejybos priemonių.

Be to, žuvininkystės bendruomenė skatinama palaikyti glaudžius ryšius su mokslo ir kitomis institucijomis, kurios suinteresuotos išsaugoti šio regiono biologinį produktyvumą. Tikėtina, kad įvairių susitikimų ir diskusijų metu išaiškės racionalūs ir subalansuoti žvejybos reguliavimo reikalavimai, priimtini tiek žvejams, tiek aplinkosaugininkams. Pavyzdžiui, jei būtų leista žvejams deklaruoti stambesnes neveršlinio dydžio žuvis, tinkamas maistui, ir jos būtų įskaitomos į žvejams jau nustatytas žuvų sugavimo kvotas, tada neišvengiamos žuvų priegaudos klausimas būtų sprendžiamas labai racionaliai: dabartiniai žuvų nuostoliai legaliai patektų į rinką ir tai leistų geriau patenkinti poilsiautojų poreikius vartoti šviežią Pamaro krašto žuvį, paruošta pagal vietos kulinarijos paveldo tradicijas.

Lietuvos mastu Kuršių marios ir Nemuno delta yra ganėtinai didelis baseinas, todėl būtina užtikrinti šio regiono tvarią plėtrą ir problemas spręsti ne tik žinybiškai, bet ir teritoriniu aspektu, t.y. kompleksiskai, užtikrinant visos teritorijos gyvybingumą. Pavyzdžiui, teisus ichtiologas K.Gaigalas, teigdamas, kad „paankstinta verslinė žvejyba tinklais polderių kanaluose ir upių senvagėse bei reliktiniuose ežerėliuose aiškiai susikerta su propaguojamos pramoginės ir rekreacinės žūklės interesais visame Pamaro krašte“ (Žuvininkystė, 2006).

Lietuva yra centralizuotai besitvarkanti šalis, regioninė politika beveik nevykdoma. Žuvininkystės regiono tvarios plėtros strategijos įgyvendinimas gali užpildyti šią spragą, nes čia žuvininkystės plėtros problemos aprašomos, kaip jos skleidžiasi teritoriniu požiūriu, taip pat siūlomi sprendimai, kurie svarbūs regionui. Suprantama, kai žuvininkystės sektorius šalyje sukuria tik nežymią šalies bendro vidaus produkto dalį, kuri nesikeičia jau keletą metų ir sudaro tik apie 0,6 proc. viso šalies BVP. Nagrinėjamoje ūkio šakoje dirba apie 6 tūkst. žmonių, o tai sudaro tik apie 0,3 proc. nuo visų šalies dirbančių.

Kai žuvininkystė šalies mastu atlieka tokį menką vaidmenį, tai nelabai realu tikėtis didelio centrinės valdžios dėmesio specifinėms žuvininkystės verslo problemoms spręsti. Žvejai skundžiasi, kad jų pasiūlymai, kaip galima būtų gerinti jų verslo sąlygas, dažnai nesulaukia valdžios dėmesio. Pavyzdžiui, sprendžiant žuvininkystės valstybinio reguliavimo Kuršių mariose ir Nemuno deltoje klausimus, būtina suvokti labai paprastą faktą, kad trijuose ketvirtadaliuose Kuršių marių akvatorijos ir Nemune nuo Šešupės iki Skirvytės žiočių galioja Rusijos Federacijos žvejybos verslo reguliavimo ir mėgėjiškos bei pramoginės žūklės taisyklės. Šiame kontekste mūsų šalies aplinkosaugininkų reikalavimai dažnai vietos žvejams atrodo kaip pertekliniai, realiai neapsaugantys Kuršių marių žuvų išteklių ir tik apsunkinantys Lietuvos žvejų konkurenciją su Rusijos žvejais.

Platesnio konteksto matymas reikalauja tęsti mokslo fundamentalių ir taikomųjų ichtiologinių tyrimų abipus sienos tradicijas, kurių pradžia siekia net sovietinius laikus ir kurie buvo sėkmingai atnaujinti Interreg/Tacis projekto rėmuose. Taip pat būtina pasiekti dvišalius susitarimus ir numatyti jų įgyvendinimo kontrolę.

Atkūrus Nepriklausomybę ir pasikeitus viešojo intereso atstovavimo tvarkai, Kuršių mariose ir Nemuno deltoje nepakankamai dėmesio buvo skiriama techninei bei biologinei vandenių melioracijai – menkaverčių žuvų: pūgžlių, dyglių ir kitų gausių populiacijų mažinimui.

Menka plėšriųjų žuvų – lašišų, šlakių, lydekų, sterkių, vėgėlių, salačių, ungurių – apsauga neršto metu Nemuno bei Minijos upių salpose, nesureguliuota mėgėjiška žvejyba, nepateisinami šių žuvų praradimai polderių sistemose, nepakankama žuvivaisa Kuršmarėse ir Nemuno deltoje (tik apie 10 proc. mailiaus patenka į šį regioną) lėmė, kad verslinis žuvies sugavimas marių baseine sumažėjo iki lygio, kuris neužtikrina žvejams jų verslo rentabilumo. Ichtiologų teigimu, Lietuvos žvejų laimikiai ir jų vertė 1992–2004 m. marių baseine, palyginti su paskutiniaisiais sovietiniais dešimtmečiais, sumažėjo net apie du kartus.

Žuvininkystės verslas regione patiria sunkumų ne tik dėl žuvų išteklių sumažėjimo ir kokybės prastėjimo, pvz., žvejų veiklą labai apsunkina įvairių draudimų gausa, o smulkiuosius žuvies perdirbėjus, pagal vietos kulinarinį paveldą apdorojančius žvejų laimikius, labai priekabia tikrina sanitarinės ir veterinarinės priežiūros inspektoriai.

Žvejybos verslas daugelyje regiono vietų draudžiamas vadovaujantis aplinkosaugos sumetimais. Žvejoti draudžiama Nemuno deltos regioninio parko vandens telkiniuose: Krokų Lankos ežere, Kniaupo įlankoje, Duobelės sąsiauryje, Perkase, Upaitėje, Upės uoste, Atmatos ir Skirvytės atšakose ir visose protakose žemiau Rusnės miestelio. Žvejybos verslas griežtai suvaržytas Kuršių marių 2–jų km pločio pakrantės zonoje tarp Skirvytės ir Atmatos žiočių bei žvejybos baruose šiauriau linijos tarp Ventės Rago galo ir senojo švyturio Atmatos žiotyse.

Nemuno deltos atšakose atskirais aplinkos ministro įsakymais įteisinama tik specializuota stintų žvejyba jų neršto migracijos metu.

Regione žvejų verslą varžo ne tik aplinkosaugos pobūdžio įvairūs draudimai – Nemuno farvateriu ir jo deltos atšakomis bei Kuršių marių akvatorija tęsiasi tarpvalstybinė siena, kuri tuo pačiu yra ir ES išorinė siena su trečiąja šalimi – Rusija. Vietos žvejai turi žinoti ir laikytis pasienio administracinių taisyklių, kurios taip pat apunkina žvejybą.

Prastėjančią žvejybos verslo situaciją iliustruoja ir statistikos duomenys. LR žemės ūkio ministerijos duomenimis (žr.2.3 lentelę), žuvininkystės įmonių, žvejojančių Kuršių mariose, skaičius Neringos ir Šilutės savivaldybėse per 2005 – 2010 metus sumažėjo 17 proc. – nuo 59 iki 49 įmonių (2010 m. pradžioje), o jų sugaunamos Kuršių mariose žuvies kiekis per 2005 – 2009 metus sumažėjo nuo 964,35 iki 775,55 tonų arba 20 proc.

2.3 lentelė. Neringos ir Šilutės savivaldybėse registruotų verslinės žuvininkystės įmonės ir jų veikla 2005–2010 m.

Rodikliai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Įmonių, žvejojančių Kuršių mariose, skaičius	59	58	58	57	57	49
Laivų, įtrauktų į Vidaus vandenyse žvejojančių laivų sąrašą, skaičius	–	–	–	161	161	131
Sugauta žuvų Kuršių mariose (t)	964,345	891,527	1135,985	1026,97	775,551	–
Žuvų perdirbimo įmonių skaičius	1	2	2	2	2	2
Perdirbtos žuvininkystės produkcijos kiekis (t)	275,4	644,24	950,9	1248,3	1413,1	–
Akvakultūros įmonių skaičius	2	2	2	2	2	2
Išauginta ir realizuota akvakultūros produkcijos (t)	215	244	227	258	196	–
Išauginta žuvų įveisimui (mln. vnt.)	55,85	40,51	27,9	26,015	26,545	–

Šaltinis: Žuvininkystės tarnybos prie LR žemės ūkio ministerijos duomenys, 2010

Žuvininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos duomenimis, Neringos ir Šilutės savivaldybėse laivų, įtrauktų į Vidaus vandenyse žvejojančių laivų sąrašą, per 2008 – 2010 metus sumažėjo 13 proc. – nuo 161 iki 131 (2010 m. pradžioje). Įmonių ir laivų, žvejojančių Kuršių mariose, skaičius kinta nežymiai dėl vykdomos žuvininkystės politikos. Žuvis gaudomos mažaisiais žvejybiniais botais. Laivai švartuojasi Nidoje, Rusnėje 2000 metais pastatytoje žvejybos laivų prieplaukoje ir Pakalnės uoste.

Dalis Neringos ir Šilutės savivaldybių gyventojų, įsigijusių verslo liudijimus, taip pat verčiasi žuvininkyste, vėliau žuvį rūko, sūdo. Šie žvejai paprastai naudojami motorinėmis valtimis. Priklausomai nuo sezono žuvininkyste užsiima iki 1000 Šilutės r. ir Neringos savivaldybių gyventojų.

Kuršių marių versliniuose laimikiuose dominuoja kuojos, karšiai, stintos, žiobriai, sterka, ešeriai, plakiai ir karosai, o žvejai mėgėjai mariose labiau žvejoja stintas, sterkus, ešerius, karšius, žiobrius, lydekas ir kuojas. Tiek profesionalūs žvejai, tiek žvejai mėgėjai vertingų rūšių žuvų sužvejoja palyginti nedaug. Vėgėlių, lydekų, salačių, ungurių, upinių nėgių sugaunama tik po keliolika ar keletą tonų ir dar rečiau pagaunama itin vertingų šamų. Siekiant pagerinti retesnių žuvų rūšių laimikius būtina šias žuvis veisti, o jų nerštavietes saugoti.

ŽRVVG teritorijoje veikia dvi žuvų perdirbimo įmonės. Perdirbtos žuvininkystės produkcijos kiekis per 2005 – 2009 metus padidėjo nuo 275,4 iki 1413,1 tonų arba daugiau kaip penkis kartus. Žvejai vis labiau suvokia, kaip galima padidinti savo laimikių pridėtinę vertę – žuvies perdirbimas ir pagaminto produkto pardavimas be tarpininkų garantuoja žvejams didžiausią naudą. Deja, dar daug žvejybos bendrovių užsiima tik pirminiu sugautų žuvų apdorojimu. Pramoninių šaldytuvų stoka yra viena pagrindinių ŽRVVG teritorijos problemų. Todėl sugautos žuvis iš karto (perpus pigiau nei tai daro Klaipėdos žvejai) parduodamos vietos rinkoje. Žuvis per Lenkijos tarpininkus į Europą eksportuoja UAB „Kintai“ (apie 100 tonų per metus), planuojanti įsigyti žuvų gabenimui skirtą mašiną ir be tarpininkų tiekti produkciją galutiniams vartotojams.

Tarp stipriausių ŽRVVG teritorijos žuvininkystės bendrovių paminėtinos bendrovės „Marių žvejys“, „Šturmų žuvininkystės įmonė“, „Kintai“, „Rusnės žvejys“, T.Tumonio individuali įmonė. Siekiamos išgyventi žuvininkystės bendrovės šiuo metu užsiima ne tik žvejyba, bet siūlo ir žvejybos paslaugas turistams, o kai kurie žvejai žiemą pradėjo vežioti žvejus ant ledo į Kuršių marias. Bendrovė „Kintai“, užsiimanti žuvivaisa, taip pat siūlo žvejybos ir kitas turizmo paslaugas. Perspektyvų turi ir ekologinės žuvininkystės tvenkiniuose plėtra.

Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių žvejai žuvį gauda ne tik Kuršių mariose (žuvų išteklius sudaro 50 rūšių žuvų, iš jų žvejojama 30 rūšių, o 15 rūšių sudaro verslinės žvejybos pagrindą), bet ir Nemuno žemupyje ir polderiuose. Žuvininkystės įmonių asociacijos „Lampetra“ duomenimis, 2001 metais iš viso šiuose vandenyse buvo pagauta 1249 tonos (vidutiniškai kasmet pagaunama apie 1000 tonų) žuvų, iš jų 603 tonas (48 proc.) pagavo Šilutės rajono žvejai. Maždaug pusė visos žuvies sugaunama Kuršių mariose. Žuvininkystės departamento duomenimis, mariose žuvį gauda 24 įmonės, polderiuose gauda – 11 įmonių. Pagrindinės pagaunamų žuvų rūšys yra: karšiai, starkingai, stintos, ešeriai, kuojos. Žvejyba vykdoma ir ŽRVVG teritorijoje esančiuose ežeruose bei tvenkiniuose, kurių yra virš 10.

ŽRVVG teritorijoje žuvivaisą be UAB „Kintai“ vykdo ir Valstybinio žuvininkystės ir žuvivaisos centro Rusnės filialas, kuriame inkubuojamos ir paauginamos Kuršių mariose ir jų intakuose sutinkamos vėgėlių, sterkų, šlakų bei lydekų žuvų lervutės. Tačiau čia susiduriama su problema: nemaža dalis Lietuvos vandenyse paleisto mailiaus ir žuvų jauniklių paaugę išplaukia

į Rusijos teritoriją, todėl žuvininkystės darbai turėtų būti labiau suderinti dvišalėmis tarptautinėmis sutartimis. Per 2005 – 2009 metus išaugintos ir realizuotos akvakultūros produkcijos sumažėjo nuo 215 iki 196 tonų arba 9 proc., o išaugintų žuvų įveisimui kiekis per minėtą laikotarpį sumažėjo nuo 55,85 iki 26,55 mln. vienetų arba 52,5 proc.

Verslinė žuvininkystė yra svarbi ŽRVVG teritorijos gyventojams, nes sukuria darbo vietas pakrančių gyventojams ir yra ypač aktuali mažo užimtumo ir pajamų kaimo gyventojų grupėms. Tačiau asociacijos „Lampetra“ atstovų teigimu, žuvininkystės potencialas visoje ŽRVVG teritorijoje išnaudojamas menkai, nors sąlygos tam yra geros, tačiau tiek žvejybos įmonių, tiek pavienių žvejų ŽRVVG teritorijoje yra akivaizdžiai per mažai.

Viena iš didesnių žuvininkystės verslo plėtros ŽRVVG teritorijoje problemų yra senas ir nusidėvėjęs laivų parkas, kurį būtina atnaujinti bei modernizuoti, tačiau žvejai susiduria su apyvartinių lėšų trūkumu laivų atnaujinimui, nes verslas yra labai sezoniškas ir pasižymi nedideliu rentabilumu. Be to, žuvininkystės verslui reikalinga infrastruktūra ir laivų aptarnavimo paslaugos, kurios ŽRVVG teritorijoje išplėtos nepakankamai.

Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje numatoma skatinti žvejybos infrastruktūros plėtrą bei remti žuvų perdirbimo pramonės modernizavimą. Be to, bus galima pretenduoti į ES paramą, kuri numato rėmimą tokių veiklų kaip: teritorijų, kuriose vykdomas žuvų iškrovimas, infrastruktūros tobulinimas; žuvininkystės perdirbimo įmonių statyba, rekonstrukcija bei įrangos modernizavimas, atitinkantis ES reikalavimus arba šiuolaikinės kontrolės ir kokybės sistemos įdiegimas.

2.7. Rekreacinė žuvininkystė

Žuvininkystės regionas turi labai senas pramoginės žūklės tradicijas. Nemuno delta, kaip ir Kuršių nerija, poilsiautojų ir žūklės mėgėjų buvo „atrasta“ XIX a. viduryje. Jau tais laikais čia poilsavo gana daug žmonių. Įdomumo dėlei 1840 metų turistų skaičių galima palyginti su 2010 metų „laimėjimais“. Jei Kuršių nerijos žvejų gyvenvietėse 1840 metais poilsavo apie 3 tūkstančiai svečių, tai dabar per garsiuosius 2010 m. karščius tik į Nidą vienam savaitgaliui ilsėtis atvyko apie 23 tūkstančiai poilsiautojų.

XIX viduryje Kuršių nerijos vardas tapo kurorto idilės sinonimu ir aukštuomenės poilsio etalonu. Regionas labiausiai pagarsėjo kaip aukštuomenės rafinuotos medžioklės ir žūklės vietovė. Žinoma, jog 1863 m. garlaiviu iš Klaipėdos į Skirvytę atplaukė Prūsijos kronprincas Frydrichas Vilhelmas su žmona Viktorija ir dalyvavo lašišų žūklėje. Šiose vietovėse 1884 m. medžiojo ir žvejojo netgi pats kaizeris Vilhelmas II su sūnumi ir Austrijos kronprincu Rudolfu. Sovietiniais laikais Nemuno deltoje savo rezidenciją (dabartinis Nemuno deltos regioninio parko

administracijos pastatas) turėjo ilgametis valdančios komunistų partijos vadovas A.Sniečkus, mėgęs šiose vietose su visa savo svita žvejoti ir medžioti.

Marios visada išsiskyrė kaip pats žuvingiausias Lietuvos telkinys (K.Gaigalas, 2001). Lietuvos žvejų verslininkų laimikiai kasmet siekdavo iki 2 tūkst. t, o bendras visų marių – iki 6 tūkst. t per metus. Tačiau kokią dalį ir kokių žuvų sugauna žvejai mėgėjai, tikslios informacijos nėra. Yra daromos prielaidos, pvz., kad kasmet žvejai mėgėjai gali sugauti apie 6 proc. (Rybnyje resursy Kuršskogo zaliva, 1985) bendro sugautų žuvų kiekio, t. y. apie 360 t per metus. J. Virbickas (1986) nurodo, kad, susiformavus gausiai sterktų generacijai, Lietuvos žvejai mėgėjai, kurių tais laikais buvo nepalyginamai mažiau nei dabar, 1985 m. galėjo sugauti daugiau kaip 250 tonų vien šių žuvų.

Kadangi keičiantis visuomenei pomėgis žvejoti tampa masiniu ir vis labiau atlieka rekreacijos funkciją, o žvejų laimikių dydis, palyginus su poilsio vertybėmis, nėra toks aktualus, kaip anksčiau, todėl rekreacinės žūklės plėtra gali tapti labai svarbi siekiant užtikrinti viso žuvininkystės regiono ilgalaikę plėtrą. Krašto ilgalaikės plėtros perspektyva labai priklausys nuo to, kaip pavyks suderinti sparčiai augantį žvejų mėgėjų susidomėjimą Nemuno delta bei Kuršių mariomis su žuvininkystės verslo atstovų interesais, taip pat visuomenės viešuoju poreikiu saugoti nykstančias ir retąsias žuvis. Šio uždavinio sėkmingas sprendimas sukuria prielaidas efektyviam Nemuno deltos bei Kuršių marių žuvų išteklių panaudojimui ir išsaugojimui. Tik tinkamai plėtojant rekreacinę žvejybą galima tikėtis įgyvendinti regiono žuvininkystės sektoriaus plėtros vieną iš svarbiausių tikslų – reikiamu mastu atlikti mažai efektyvios verslinės žvejybos konversiją į konkurencingą rekreacinės žūklės turizmo paslaugų teikimą.

Regiono rekreacinės žūklės darnios plėtros tikslai ir uždaviniai nagrinėjami daugelyje nacionalinio lygmens aplinkosaugos ir žuvininkystės plėtros dokumentų bei mokslo studijų. Tarp svarbiausių dokumentų galima paminėti šias programas ir studijas: Kompleksinė Nemuno žemupio ir Kuršių marių vandens išteklių apsaugos ir racionalaus naudojimo programa, 2002; Minijos upės slėnio gamtotvarkos plano pagrindžiamoji informacija, 2006; Minijos deltos žuvų išteklių ir jų apsaugos studija (Kniaupo – Krokų Lankos migracinio koridoriaus reikšmė verslinių ir saugotinių žuvų rūšių biologinės įvairovės apsaugai), 2007; Nemuno deltos rekreacinės žūklės tausojančios plėtros programa, 2008; Žvejybinio turizmo plėtros Lietuvos–Rusijos pasienio vandens telkiniuose galimybių studija ir rekreacinės žuvininkystės plėtojimo strategijos metmenys, 2008; Nemuno deltos rekreacinės žūklės tausojančios plėtros programa, 2008; Lietuvos žuvininkystė. Dokumentai, faktai, skaičiai 2006–2007 metais, 2009;

Turizmo plėtros žuvininkystės regione klausimus, kurie taip pat susiję su mėgėjiškos žūklės organizavimu, nagrinėja šios studijos: Pajūrio vandens turizmo infrastruktūros ir pramogų

plėtros galimybių studija, 2006; Turistų srautų Kuršių marių regione analize, 2006; Lietuvos pajūrio regiono turizmo plėtros studija, 2007.

Žuvininkystės regionas dažnai vadinamas žvejų mėgėjų rojumi. Čia gausūs vandens išteklių: Nemunas su didžiausiomis savo deltos atšakomis Atmata ir Skirvyte bei gausybė mažesnių atšakų, Minija, Krokų Lankos ežeras, Kuršių marios, regione yra nesuskaičiuojama galybė kanalų ir polderių. Vien Lietuvos dalies Kuršių marių plotas prilygsta 413 kvadratinėms kilometrams (tai sudaro apie ketvirtį bendro marių ploto), antra tiek pavasarį per potvynius gali būti užliejama Nemuno žemupio dalis. Nemuno plotis 40 km ruože nuo Tilžės iki Rusnės vidutiniškai siekia 200–250 m, ne ką siauresnės ir deltos atšakos Atmata ir Skirvytė, tad bendras Nemuno upės žemupio vandens plotas gali prilygti 15 km². Pamaro polderių plotas per pastaruosius penkiasdešimt metų išsiplėtė iki 500 km², kur buvo iškasta 1447 km griovių.

Dideli vandens plotai, gausybė Nemuno nešamų organinių medžiagų, skirtingi telkinių tipai sudaro palankias sąlygas įvairių žuvų gausai ir įvairovei. Pamaro telkiniuose rasta beveik visų (apie 50) Lietuvoje gyvenančių žuvų rūšių. Neaptikta tik šaltavandenių žuvų, kurios gyvena šaltiniuotų upelių aukštupiuose (Virbickas, 2000).

Be to, Kuršmarių regiono bei Kuršių marių geografinė padėtis yra palanki plėtoti rekreacinės žūklės turizmą. Atstumai nuo Klaipėdos ir kitų pietryčių Baltijos pakrantės didžiųjų miestų yra nedideli, autostrada A1 ir vaizdingasis panemunių A141 kelias sieja regioną su šalies didmiesčiais, kuriuose telkiasi šių laikų žvejai mėgėjai. Regiono pasiekiamumas ir patrauklumas dar labiau padidės, kai bus pagaliau pastatyta per paskutiniuosius kelis dešimtmečius nuolat žadama Rusnės estakada ir bus išasfaltuotas kelias į Minijos kaimą.

Rekreacinės žūklės plėtrą regione būtina tinkamai organizuoti, tik tada ši ūkinė veikla padės išsaugoti Nemuno deltoje bei Kuršių mariose nykstančias ir retąsias žuvis. Lietuvos ir kaimyninių šalių patirtis rodo, kad augant vietos gyventojų pajamoms iš legalios rekreacinės žūklės paslaugų, proporcingai didėja jų suinteresuotumas išsaugoti regiono žuvų išteklius ir kovoti su brakonieriaivimu.

Šiuo metu stichiškai vykstanti rekreacinės žūklės plėtra gresia Nemuno deltos ir Kuršmarių regiono vertingų žuvų išteklių nualinimu. 2006 m. buvo atliktos žvejų mėgėjų apklausos (n=390) Nemuno deltoje. Apklausos duomenimis, žvejai mėgėjai Lietuvoje, lyginant su kitų šalių žvejų mėgėjų mentalitetu, išsiskiria mažu ekologiniu sąmoningumu: daugiau kaip pusė žvejų mėgėjų Nemuno deltoje supranta, jog reikia saugoti žuvų išteklius, tačiau patys nėra linkę paisyti žuvisaugos reikalavimų ar apribojimų. Šie apklausos rezultatai atitinka ir vėliau atliktos analogiškos nacionalinės žvejų mėgėjų apklausos rezultatus (*Nemuno deltos rekreacinės žūklės tausojančios plėtros programa, 2008*). Todėl žvejų mėgėjų švietimas, informavimas ir

kitos žvejybos kultūrą bei visuomeninę žvejybos kontrolę puoselėjančios priemonės yra svarbi žuvininkystės regiono plėtros strategijos sritis, kuriai skiriama pakankamai dėmesio ir lėšų.

Nors Nemuno deltoje vykdomi žuvivaisos darbai ir taikomos naujausios žuvivaisos technologijos, taip pat vykdomi mokslo tyrimai, o išuvinimu Nemuno deltoje rūpinasi Lietuvos valstybinis žuvivaisos ir žuvininkystės tyrimų centro Rusnės filialas, tačiau žuvų išteklių, tinkamų mėgėjiškai žvejybai plėtoti, regione nuolat mažėja. Pagrindinės priežastys buvo įvardytos kituose strategijos skyriuose. Čia dar kartą galima paminėti labai akivaizdžius dalykus: regione nepakankamai vykdomi žuvų kelių ir nerštaviečių apsaugos nuo nešmenų darbai, taip pat trūksta dėmesio išuvinimo darbams. Tai, kad 2007 m. Nemuno deltos išuvinimui buvo skirta 400 tūkst. Lt (*Nemuno deltos rekreacinės žūklės tausojančios plėtros programa, 2008*), yra Interreg/Tacis projekto „Lietuvos ir Rusijos pasienio vandens telkinių žuvų išteklių atkūrimo sąlygų mokslinė–techninė plėtra“ Nr. 2006/289 vykdytojų nuopelnas, nes, paprastai, žuvininkystės regionui tenka tik 10 proc. mailiaus, kuris paleidžiamas į šalies vidaus vandenį.

Nuo seniausių laikų mūsų visuomenėje (įskaitant ir žvejus mėgėjus) gyvybinga nuomonė, jog žuvis tai tarsi savaime atsikurianti gamtos dovana, kuria savo reikmėms galima naudotis, kaip sugebama. Civilizuoto pasaulio nuomonė yra diametraliai priešinga: žuvų ištekliai yra labai lengvai pažeidžiami gyvieji gamtos ištekliai, todėl jų apsauga ir naudojimo reguliavimas turi būti vykdomi ypač atsakingai, remiantis moksliniais tyrimais bei ilgalaikėmis tikslinėmis programomis (*Green 73aperon the future of the Common Fisheries Policy – Commission of the EC, 2001*).

Atstčius Lietuvos nepriklausomybę ir sekant Vakarų Europos šalių pavyzdžiu viešajam interesui, svarbioms šalies teritorijoms buvo užtikrintas saugomų teritorijų statusas.

Nemuno deltos apsaugai 1992 m. buvo įkurtas regioninis parkas (toliau – NDRP). Parko direkcija daugelyje deltos vietų įrengė aikšteles poilsiavimui, prieplaukas, apžvalginius bokštelius, užtikrino žuvų išteklių apsaugą ir regionas tapo patrauklesnis turistams ir poilsiautojams. Kita vertus, netolygus viešųjų erdvių tvarkymo finansavimas kelia daug keblumų parko direkcijai. Pastačius poilsiavietes, jas reikia prižiūrėti ir remontuoti, o natūralų statinių nusidėvėjimą dar pagreitina vandališkas poilsiautojų elgesys. Reikiamų lėšų atlikti šiuos darbus nepakanka, todėl kiek seniau įrengtos poilsio vietos praranda savo patrauklumą.

NDRP direkcija daug dėmesio skiria žvejams mėgėjams. Šiuo metu mėgėjiška žūklė leidžiama daugelyje NDRP vandens telkinių (žr. 2.4 lentelę), išskyrus Krokų Lanką, Kniaupo įlanką ir Avandeltos gamtos rezervatą.

2.4 lentelė. Nemuno deltos bei Kuršių marių regiono rekreacinės žvejybos arealai, patenkantys į ŽRVVG „Pasienio žuvis“ teritoriją

Arealo Nr.	Arealo apibūdinimas
VII	Šilutės žemuma yra periferinis Kuršių marių regiono turistinis arealas. Jos patrauklumą turizmui lemia Nemuno žemupio slėnis su išsibarsčiusiomis kaimo turizmo sodybomis, smėlėtomis Nemuno pakrantėmis ties Šilininkais, Nemunu ir jo salpiniais ežerokšniais – žiogiais, tinkamais rekreacinei žūklei. Ši Nemuno deltos regioninio parko rekreacinė zona sutraukia apie 20 proc. visų 150 tūkst. poilsiautojų, kasmet aplankančių regioną. Dauguma turistų – žvejai mėgėjai, atvykstantys pažvejoti vienai dienai. Šilutės rajoną kasmet aplanko ir apie 10000 nakvojančių turistų, iš kurių apie 8000 apsistoja kaimo turizmo sodybose.
VIII	Šiaurrytinė Kuršmarių pakrantė. Čia yra tokios patrauklios turizmui vietovės kaip „Lietuvos Venecija“ – Minijos kaimas, Ventės ragas, Šturmai ir Kintai. Pagal KU mokslininkų atliktus tyrimus, šis NDRP pakraštys sutraukia apie 30 proc. visų poilsiautojų. Iš jų absoliučią daugumą (iki 70 proc.) sudaro į Ventės ragą atvykstantys vienadieniai lankytojai arba žvejai mėgėjai.
IX	Rusnės sala – nedidelė teritorija, vienintelė gyvenama Lietuvos sala, kuri savyje talpina visus vertingiausias ir patraukliausias turizmui Kuršmarių regiono bruožus. KU mokslininkų duomenimis, Rusnę kasmet aplanko apie 75 tūkst. turistų ir tai sudaro apie pusę visų NDRP lankytojų. Kaimo turizmas, gamtos stebėjimas, etnografinis ir istorinis paveldas pavertė šią egzotišką salą patraukliausia rytinės Kuršmarių pakrantės turistine teritorija.

Šaltinis.: Nemuno deltos rekreacinės žūklės tausojančios plėtros programa, 2008.

Jei verslinė žvejyba kenčia nuo perteklinių aplinkosaugos draudimų, tai dabartinis mėgėjiškos žūklės organizavimas išeliminuoja regiono tvarios plėtros dimensiją. Paprasčiau tariant, iš dabartinės mėgėjiškos žūklės organizavimo tvarkos naudos gauna tik žvejai mėgėjai, kuriems nuo 2008 m. lapkričio 1 d. teisę žvejoti Nemuno deltos regioninio parko vandens telkiniuose suteikia mėgėjiškos žūklės valstybiniuose vandens telkiniuose leidimas. Aišku, tai patogu ir centralizuotos valdžios institucijoms, tačiau tokia tvarka vietos gyventojams palieka nualintus vandens telkinius ir šiukšlėmis apšnerkštas pakrantes.

Šiuo metu nėra galimybių įvertinti, kokią įtaką Kuršių marių žuvų ištekliams gali turėti mėgėjiška–rekreacinė žvejyba. Atsižvelgus į žvejų mėgėjų skaičių (apie 150 000) ir 1–am žmogui maksimaliai leidžiamų sugauti žuvų kiekį (5 kg), galima ekstrapoliuoti skaičius ir gauti sunkiai suvokiamus sugaunamos žuvies kiekius. Realus žvejų mėgėjų per metus pagaunamų žuvų kiekis yra sunkiai apskaičiuojamas.

Visų pirma, dabartiniu metu labai sunku įvertinti regioną kasmet aplankančių žvejų mėgėjų skaičių, nes nuo 2008 m. pabaigos žvejybai Nemuno deltoje nebereikia įsigyti specialių licencijų. Kai specialios žūklės licencijos buvo platinamos Nemuno deltos regioniniame parke, tai 1999–2004 m. kasmet išplatinamų licencijų skaičius didėjo – nuo 9,2 tūkst. 1999 m. iki 21,4 tūkst. vnt. 2004 m., o 2007 m. parduotų licencijų skaičius jau viršijo 70 tūkst. (*Nemuno deltos rekreacinės žūklės tausojančios plėtros programa, 2008*).

Dabartiniu metu, pagal Klaipėdos universiteto mokslininkų ekspertinį vertinimą, bendras lankytojų skaičius Lietuviškojoje Kuršiarių bei Nemuno deltos regiono dalyje sudaro vidutiniškai apie 150 tūkst. žmonių per metus. Tarp jų vyrauja vienadieniai lankytojai, atvykstantys į regioną rekreacinės žūklės tikslais.

Pastaraisiais metais, ichtiologo A.Švagždžio teigimu, žvejų srautai NDRP galėjo pakisti, nes Pakalnės žiotys paseklėjo, todėl sumažėjo į šią atšaką migruojančių žuvų kiekiai. Polderiai tapo mažiau žuvingi, nes, atpigus statomiems tinklaičiams, šiuos telkinius intensyviau eksploatuoja brakonieriai. Skirvytėje žvejų skaičių riboja draudimai žvejoti pavasarį dugninėmis meškerėmis, o Minijos ir Atmatos upėse žvejų galėjo pagausėti, nes čia pagerėjo kaimo turizmo paslaugų teikimas.

Kuršiarių mariose dar sunkiau nustatyti žvejų mėgėjų skaičių: čia žvejoja didelė dalis Klaipėdos miesto gyventojų, taip pat ir daug atvykusių iš kitų miestų (Kauno, Marijampolės, Šiaulių, Tauragės). Užsiimti rekreacine–mėgėjiška žvejyba Kuršiarių mariose kasmet gali apie pusę visų šalies žvejų, kurie turi įsigiję žvejybos leidimus. Atvykti žvejoti jie gali neribotai. Dauguma žvejų atvyksta bent po keletą kartų per metus.

Stebėjimų duomenimis, vakarinėje marių pusėje intensyviausiai žvejojama vasarą ties Neringos miesteliais. Dauguma čia žvejojančiųjų – poilsiautojai, o jų įrankiai pritaikyti smulkioms žuvis – pūgžliams ir ešeriukams gaudyti. Kita dalis atvykusių žvejų naudojami vietos gyventojų plaukiojimo priemonėmis ir žūklauja centrinėje marių dalyje.

Žiemomis, ypač kai jos šaltos ir palankios stintų ir ešerių poledinei žūklei, savaitgaliais ant Kuršiarių marių ledo galima sutikti iš įvairiausių Lietuvos gyvenviečių suvažiavusius ir čia žvejoti pasirengusius tūkstančius žvejybos mėgėjų.

2.21 pav. Stintų žvejyba ant Kuršiarių marių ledo

Pagal susiklosčiusias žvejybos galimybes apie 90 proc. visų žvejų mėgėjų Kuršiarių mariose savo pastangas nukreipia į ešerių ir stintų žvejybą. Tiesa, stintos efektyviai gaudomos ne

kiekvienais metais ir per trumpą ledo dangos laikotarpį. Ypač sėkminga stintų žūklė buvo 2005 m. šaltą žiemą. Žvejoti atviruose marių plotuose kuojas ar karšius problemiška dėl techninių kliūčių.

Pagal mėgėjiškos žūklės taisykles žvejo mėgėjo laimikis negali viršyti 5 kg. Vietos gyventojų ir žvejų verslininkų teigimu šie laimikiai labai svyruoja ir, kai yra geras „kibimas“, niekas nepaiso jokių nustatytų normų. Kai kurie žvejai išigudrina šiltuoju metų laiku žvejybos vietoje įsirengti stovyklavietes su žuvies apdoravimo įranga. Tokia žvejyba tampa labiau panaši į verslą nei į mėgėjišką žūklę, o žvejų stovyklavietė – į mikro verslovę. Reikia atkreipti dėmesį, kad sunkmečiu žvejų mėgėjų sumažėjusi perkamoji galia stabdo regione svetingumo sektoriaus plėtrą, o noras pasipelnyti rekreacinę žvejybą dažnai kreipia brakonierystės linkme.

Spartus žvejų mėgėjų skaičiaus augimas ir nevaldomai dideli žvejų kiekiai kelia didelių problemų Kuršių marių regioninio parko direkcijai: sunku užtikrinti tinkamą žvejų mėgėjų laimikių kontrolę, žūklės piko laikotarpiais parko direkcijos darbuotojai priversti daug laiko skirti šiukšlių rinkimui upių pakrantėse, žvejų mėgėjų elgesio kontrolei (užtikrinti, kad būtų paisoma žvejybos įrankių, laimikių ir laivų greičio apribojimų).

Ichtiologo A.Švagždžio teigimu, mėgėjiškos žūklės intensyvumo didėjimas jau neigiamai paveikė plėšrių žuvų – lydekų, vėgėlių, šamų, ešerių – išteklius Kuršių marių regione, nes šiuo metu gana daug žvejų mėgėjų užsiima tik specializuota plėšrių žuvų žvejyba.

Siekiant padidinti šių žuvų išteklius, vien mažinti verslinės žvejybos intensyvumą nepakaks – žuvininkystės regione būtina sistemingai vykdyti žuvinimo vertingomis plėšriomis žuvimis darbus. Tai tenkintų žvejus mėgėjus ir teigiamai paveiktų viso baseino ekologinę būklę. Minėti žuvinimo darbai atliktų žuvų išteklių biomelioracijos funkciją, nes pastarąjį dešimtmetį sumenkę plėšrių žuvų išteklių pažeidžia žuvų bendrijų proporcijų savireguliaciją: atsilaisvinusią vertingų žuvų ekologinę nišą užima menkavertės plėšriosios žuvis, kurios nedomina nei žvejų verslininkų, nei mėgėjų, bet dideliu mastu naikina verslinių žuvų ikrus ir mailių.

Didėjant Nemuno žemupyje ir Kuršių mariose žvejų mėgėjų skaičiui ir siekiant racionaliai naudoti žuvų išteklius, būtina mėgėjiškos žūklės plėtros problemas spręsti regiono lygiu. Pavyzdžiui, lėšos, sukauptos už mėgėjišką žūklę, turi būti skiriamos daromai žalai kompensuoti – šiuo atveju veisti plėšriąsias žuvis: lydekas, sterkus, šamus, vėgėles ir kt. Taip pat būtina keisti žvejybos leidimų išdavimo tvarką ir įkainius, o žuvingiausiose žvejybos vietose įrengti brangiai apmokamas, bet gerai aptarnaujamas licencinės žūklės vietas.

Rengiant žuvininkystės regiono tvarios plėtros strategiją atsižvelgta ir į dr. R. Povilansko, parengusio Nemuno deltos rekreacinės žūklės tausojančios plėtros programą, teiginius. Šis autorius, priešingai plačiai paplitusiai nuomonei, teigia, kad ne žvejybos sąlygų, bet svetingumo paslaugų žvejams mėgėjams gerinimas lems ilgalaikį Nemuno deltos ir Kuršmarių pakrantės,

kaip patrauklios rekreacinės žūklės turizmo vietovės, suklestėjimą. Įgyvendinant tvarios žuvininkystės regiono plėtros projektus, pirmąjį dėmesį būtina kreipti į žvejams mėgėjams skirtų svetingumo paslaugų tobulinimą.

Skiriant prioritetą tik žuvų išteklių tausojančio naudojimo problemoms ir ignoruojant svetingumo sektoriaus žemą kokybę, kyla grėsmė, kad augant žvejų mėgėjų poreikiams, Nemuno delta ir Kuršmarių pakrantės taps menkaverčio „laukinio“ poilsio vieta. Tai gali labai stipriai pakenkti ne tik šio regiono, bet ir visos Lietuvos, kaip rekreacinės žūklės turizmo šalies, įvaizdžiui, žymiai sumenkinti rekreacinės žūklės bei turizmo sektoriaus konkurencingumą ir sumažinti pridėtinės vertės kūrimo galimybes šiame sektoriuje.

Kita vertus, negalima nuvertinti žvejybos gidų ir kitų specializuotų mėgėjiškos žvejybos paslaugų teikimo poreikių. Pavyzdžiui, daug šalies žvejų, atvykę į Nemuno žemupį ir Kuršių marias, tikisi sėkmingos žvejybos, nes visuotinu įsitikinimu čia yra žuvingiausi Lietuvos telkiniai. Tačiau čia žvejoti ne visiems pavyksta, nes ne visur vienodai gerai kimba: žuvis čia nuolat migruoja, koncentruojasi tam tikrose vietose, kurias reikia žinoti. Padėti galėtų žvejybos gidai, gerai žinantys vietos žvejybos sąlygas, taip pat būtinos specializuotos paslaugos ir transporto priemonės.

Būtinybę siūlyti atvykstantiems žvejams žvejybos gidų paslaugas lemia dar keletas aplinkybių. Pirma, poilsiaujančius žvejus dažniausiai domina vien pati žvejyba, todėl siekiant supažindinti tokius turistus su žuvininkystės regiono kultūros paveldu, tai galima padaryti tik siūlant edukacines programas apie senovės žvejybos verslo būdus ir demonstruojant tradicinę žvejybos įrangą, pvz., bučiukų naudojimą.

Antra, žuvininkystės regione yra gausybė žvejybos apribojimų. Atvykusiems žvejams sunku gauti tikslios informacijos, kur galima žvejoti, kur galima plaukti motorine valtimi, kur rezervatų ribos ir pan. Vandens keliai pažymėti labai blogai, pakrantėse nėra informacinių nuorodų ir stendų. Net ne visi NDRP direkcijos darbuotojai ir apgyvendinimo paslaugų teikėjai gali suteikti tikslią informaciją. Informacija apie rekreacinės žūklės sąlygas ir reglamentą Nemuno deltoje kitomis kalbomis, išskyrus lietuvių, beveik neteikiama. Formuojant žvejams mėgėjams paslaugų paketą, ypač turtingesniems ir iš užsienio šalių atvykstantiems klientams, būtina siūlyti žvejybos gidų paslaugas. Suprantama, kad šiuolaikiškų paslaugų formavimas ir naujų verslo nišų įsisavinimas yra didžiulis iššūkis tiek tradiciniu žvejybos verslu užsiimantiems asmenims, tiek regiono plėtra suinteresuotoms institucijoms.

Tvarios žuvininkystės regiono plėtros strategijos rengėjai atsižvelgė į minėto eksperto R.Povilansko perspėjimą, kad pernelyg sparti verslinės žvejybos vidaus vandenyse konversija į rekreacinės žūklės paslaugų teikimą gresia žvejų bendruomenės supriešinimu. Be tinkamos verslinės žūklės sektoriuje dirbančiųjų motyvacijos sukūrimo ir jų profesinio perorientavimo,

taip pat be atitinkamų svetingumo verslo gebėjimų išugdymo verslinės žvejybos vidaus vandenyse konversija į rekreacinės žūklės paslaugų teikimą gali turėti neigiamų socialinių, ekonominių ir ekologinių pasekmių.

Žuvininkystės regionas (ypač Nemuno deltos dalis) susiduria su labai realia rizika, kad buvę smulkieji žvejai nesugebės sėkmingai prisitaikyti prie nuolat augančių rekreacinės žūklės turizmo paslaugų kokybės reikalavimų, jiems taip pat bus sunkiai įveikiamos naujo verslo organizavimo ir rinkodaros „gudrybės“. Ši aplinkybė gali sumažinti pasitraukiančių iš žvejybos verslo asmenų suinteresuotumą imtis sudėtingo rekreacinės žūklės organizavimo amato. Ši aplinkybė taip pat gali mažinti regiono rekreacinės žūklės turizmo konkurencingumą ir padidinti brakonieravimo mastus.

Negalima pamiršti, kad vietos žvejai gyvena profesiniu atžvilgiu santykinai uždareme pasaulyje ir neturi didesnio supratimo, kuo kiti žmonės gyvena, todėl jiems sunku teikti rekreacinės žūklės turizmo paslaugas, nes šis verslas reikalauja itin stiprių socialinės kompetencijos įgūdžių. Be to, dabartinis žvejų mentalitetas iš esmės yra suformuotas neteisingo atlygio sistemos, kai didžiausias pelnas gaunamas pasisekus žvejybai, t.y. „semiant“ gamtos išteklius. Visa tai juos skatina ne prisitaikyti prie besikeičiančių ūkinės veiklos sąlygų ir įgyvendinti naujus verslo sumanymus, bet tęsti įprastą veiklą ir gaudyti sėkmės akimirkas „pabandant dar kartą“.

Nemuno deltoje ir Kuršmarių pakrantėje realu įgyvendinti tam tikrą naujos veiklos proveržį: galima užtikrinti naują rekreacinės žūklės turizmo paslaugų kokybės lygį gerinant žvejų mėgėjų ir kitų turistų plukdymo laivais paslaugas, taip pat geriau aptarnaujant turistų laivus. Žvejybos botai, kuriais dabar vežiojami turistai, yra morališkai ir technologiškai pasenę. Pasinaudojus ES struktūrine parama galima pagerinti laivuose žvejybos bei poilsio sąlygas, pritaikyti juos universalesnei veiklai, taip pat galima ir būtina skatinti teikti daugiau pridėtinės vertės sukuriančių paslaugų žvejams mėgėjams, kurie atvyksta į regioną su savo laivais.

Kuršmarių regiono rekreacinės žūklės paslaugų teikėjams būtina kooperuotis, siekiant efektyviai panaudoti atnaujinto laivų parko rekreacines galimybes. Tik su rekreacine žūkle susijusių paslaugų (apgyvendinimo, maitinimo, valčių nuomos ir kt.) koordinuota plėtra gali sudaryti tinkamas sąlygas rekreacinės žūklės paslaugoms atsirasti ir šiam verslui įsigalėti.

Kuršmarių regiono ir Kuršmarių pakrantės plėtrą ateityje vis labiau užtikrins glaudi rekreacinės žūklės turizmo ir kitų ekoturizmo bei svetingumo paslaugų sąsaja. Pelningiausia, kai rekreacinės žūklės turizmo paslaugos teikiamos kartu su tradicinėmis kaimo, gamtos ir vandens turizmo paslaugomis. Jos tikrai negali būti atskirtos vienos nuo kitų.

Tačiau Nemuno deltoje turizmo sektoriui būdingos aukštos kainos, dažnai neatitinkančios svetingumo paslaugų kokybės standartų, ir tai gali ateityje labai stabdyti rekreacinės žūklės

paslaugų plėtrą (*Nemuno deltos rekreacinės žūklės tausojančios plėtros programa, 2008*). Šių paslaugų plėtrai neigiamą poveikį turi ir palyginti retas maitinimo įstaigų tinklas (bendras vietų skaičius ~500) (*Vandens turizmo ir poilsio infrastruktūros plėtra Kuršių mariose ir Nemuno deltoje galimybių studija, 2005*). Daugumoje įstaigų negalima gauti šviežios žuvies patiekalų, pateikiamos šaldytos ir atšildytos žuvis. Sudėtinga gauti tradicinę vietos virtuvę reprezentuojančių žuvies patiekalų. Tai menkina regiono patrauklumą turistams.

Regiono plėtra suinteresuoti asmenys ir institucijos turi adekvačiai suvokti, kokį vaidmenį rekreacinės žūklės ir su šia veikla susijusių paslaugų plėtrai gali atlikti tinkamas Kuršmarių regiono kulinarijos paveldo panaudojimas. Šio regiono prekės ženklu gali tapti stintos, su kuriomis susiję labai daug turizmo skatinimo galimybių žiemos metu, t.y. turizmo nesezono metu. Labai perspektyvus yra ir kitų Kuršmarių regiono kulinarijų tradicijų puoselėjimas: tradicinė ungurių žvejyba ir kulinarija, tradicinio Rusnės alaus, Mažosios Lietuvos lietuvininkų likerio „Meškinis“ gamyba ir degustavimas. Žuvininkystės regionas gali ir turi tapti patrauklia rekreacinės žūklės turizmo vieta dėl gerų laimikių ir dėl gero bei unikalaus maitinimo paslaugų.

Nemuno deltoje ir Kuršmarių pakrantėje yra daug išlikusių tradicinių žvejų sodybų gražiose vietose prie vandens, todėl būtų galima šias sodybas pritaikyti rekreacinės žūklės turizmo reikmėms, bet sodybų šeiminkams reikalinga finansinė parama. Dabar daug rekreacinės žūklės turizmo paslaugas teikiančių sodybų yra sovietmečiu statytuose „alytnamiuose“, todėl Kuršmarių regionui didelis iššūkis yra tokio tipo namus pritaikyti kaimo turizmui. Tačiau šį procesą stabdo griežti NDRP paveldosaugos reikalavimai. Kempingų, pirčių, karavanų parkų, kurie galėtų tikrai išplėtoti pasiūlą, plėtra irgi susiduria su NDRP gamtosauginio statuso keliamais apribojimais.

Perspektyvi turizmo paslaugų plėtros kryptis yra pažintinių ir ekstremalaus turizmo maršrutų, kaip papildomų dirbtinių turizmo išteklių kūrimas, laivų komfortiškumo didinimas ir navigacijos galimybių tobulinimas. Dar viena perspektyvi pamario paveldo panaudojimo rekreacinės žūklės turizmo plėtrai kryptis – tradicinės žūklės iš venterinės valtys („kurėno“) paslaugų sukūrimas.

Užsienio svečiams svarbi galimybė aplankyti Kuršių neriją, Klaipėdą, Palangą. Kitos aplinkinės teritorijos nėra įdomios kultūros paveldo atžvilgiu, tačiau labai svarbus yra Kuršmarių regiono kaip migruojančių paukščių „rojus“ reikšmė ornitologiniam turizmui plėtoti.

Žvejų mėgėjų pasitenkinimą Kuršmarių regionu, kaip rekreacinės žūklės turizmo vieta, lems tokios būtinos sąlygos, be kurių užtikrinimo neišsivaizduojamas žvejų mėgėjų poilsis:

- 1) žūklės laimikiai (galimybė sužvejoti tokių žuvų, kurių tikėtasi);
- 2) žvejybos nuo kranto sąlygos;

- 3) gamta ir aplinka;
- 4) paslaugų asortimentas ir kokybė kaimo turizmo sodybose;
- 5) išsami informacija apie rekreacinės žvejybos sąlygas.

Taip pat Kuršmarių regionui kaip rekreacinės žūklės turizmo vietai konkurencinį pranašumą leistų įgyti tokie svarbūs veiksniai:

- 1) apgyvendinimo paslaugų tobulinimas;
- 2) sąlygų žuvies apdorojimui (darinėjimui, rūkymui, kepimui ir pan.) sudarymas;
- 3) privažiavimo prie vandens telkinių ir parkavimo sąlygų gerinimas.

Regiono konkurencingumą lemia ir informacijos apie žvejybos galimybes bei papildomas paslaugas sklaida (įskaitant vieningos interneto informacinės sistemos sukūrimą ir efektyvų panaudojimą). Diegiant šią sistemą ŽRVVG būtina bendradarbiauti su Šilutės, Neringos turizmo ir verslo informacijos centrais bei Pamaro turizmo bendrija.

Žvejai mėgėjai, ketinantys atvykti į žuvininkystės regioną, dar prieš kelionę turi gauti visą jiems aktualią informaciją: kur apsistoti, kur pavalgyti, kur galima statytis palapines, kas ir kur kimba, ar tvirtas ledas ir ant kurių vandens telkinių jau galima žvejoti, kokie draudimai žvejoti šiuo metu galioja ir t.t.. Taip pat būtina sukurti internetinę informacinę sistemą su galimybe patiems žvejams mėgėjams išsirinkti geriausiai jų poreikius atitinkantį paslaugų variantą, tiesiogiai susietą su paslaugų teikėjais, taip pat būtina svarbiausiose Kuršmarių regiono prieigose – Kintuose ir Rusnėje – įrengti informacinius standus. Juose turi būti glaustai pateikta visa svarbiausia informacija, o žvejai skatinami aktyviau naudotis vietos svetingumo verslo teikiamomis paslaugomis.

Įvardytos informavimo bei rinkodaros priemonės turi sudaryti galimybę žvejams mėgėjams ir jų grupėms pasirinkti į vieną kainų paketą (su nuolaidomis) sujungtas apgyvendinimo, žvejybos gido, pirties, plaukiojimo laivais, dviračių nuomos, žvejybos laimikio paruošimo ir kitas papildomas paslaugas. Svarbi sėkmingos rinkodaros sąlyga – informacijos apie paslaugų paketus sklaida ir abipusės komunikacijos galimybė, kad klientas iš anksto galėtų pats susidaryti ir užsisakyti jį dominantį paslaugų paketą bei sėkmingai suderėtų abi puses tenkinančią kainą.

2.8. Vandens turizmas

Turizmo ekspertų vertinimu, Kuršių marių ir Nemuno deltos regionas turi geras perspektyvas plėtoti rekreacijos ir vandens turizmą. Tai savitas, unikalių gamtos ir kultūros kompleksų gausa pasižymintis kraštas – reikšmingiausias šalies regionas rekreacijos ir vandens transporto požiūriu. Čia gausu kurortinio pobūdžio gyvenviečių, sukurta gera atostogų ir turizmo

bazė. Kuršių marios yra vienintelis šalyje vandens telkinys, kur teikiamos vandens turizmo paslaugos atitinka šių paslaugų kokybės standartus ir tenkina visus turizmo vartotojų poreikius.

Žuvininkystės regionas, turėdamas gausius ir įvairius vandens telkinių išteklius, turi nemažą privalumą vandens turizmo vystymui, palyginus su kitais Lietuvos regionais.

Kuršių marių regionas garsėja vandens turizmo paslaugų patrauklumu. Tačiau galima pastebėti, jog šiame regione vandens turizmo paslaugos yra teikiamos pavienių gyventojų bei kelių visuomeninių organizacijų nekoordinuotų pastangų dėka. Žuvininkystės regione vandens turizmo plėtra gali tapti nauju pajamų šaltinių vietos žvejams, jei būtų labiau pasirūpinta vandens turistų laivų aptarnavimu, pagerintas vandens kelių žymėjimas, išgilinti farvateriai ir pan. Kitais žodžiais tariant, vandens turizmo paslaugų stichinės plėtros galimybės yra išnaudotos, todėl siekiant užtikrinti kokybiškai naują jos plėtros etapą būtina geriau išnaudoti kiekvieną regiono stiprybę, daugiau dėmesio skirti rinkodarai. Pritraukus didesnius turistų srautus, taip pat būtina labiau pasirūpinti teikiamų paslaugų koordinavimu ir kokybe.

Dabar vandens turistai apklausose nurodo, kad viena iš pagrindinių regiono konkurencingumo problemų yra tai, kad šiame krašte nėra pakankamai pramogų. Tai sąlygoja trumpas turizmo sezonas, mažas turistų mokumas ir investicijų stygius pramogų bazei stiprinti.

Vandens pramogas žuvininkystės regione šiuo metu galima skirstyti į šias pagrindines kategorijas:

- plaukiojimas (jachtomis, pramoginiais laivais, vandens dviračiais, motociklais, burlentėmis, kitomis plaukiojimo priemonėmis);
- rekreacinė žvejyba;
- sporto pramogos (burlentės, banglentės, burvaltės, vandens motociklai ir kitos motorinės transporto priemonės, jėgos aitvarai ir t.t.);
- paukščių stebėjimas.

Nidos uoste galima užsisakyti pasiplaukiojimą, jachtomis, kateriais, senoviniu kuršių laivu „Kurėnu“. Galima užsisakyti tolimesnes išvykas į Nemuno delta, Mingės kaimą ir kitur. Mingės kaime siūloma kelionė laivais „Neptūnas“, „Minija“, „Deivis“, „Admirolas“, „Viktorija“, „Šturmai“ ir „Perloja“ po Kuršių marias, Nemuno deltos regioninį parką, Minijos upe. Valtis ir vandens dviračius galima išsinuomoti Juodkrantėje, Pervalkoje, Preiloje. Nidoje galima išsinuomoti valtį, o vandens dviračių nuomos paslaugos neteikiamos jau du metus.

Valčių nuoma populiari Nemuno deltos regioniniame parke, kadangi čia geros sąlygos plaukiojimui (daug susisiekiančių vandens telkinių). Valčių nuomos paslauga dažnai naudojasi žvejai mėgėjai, o paslaugas dažniausiai teikia kaimo turizmo sodybų savininkai.

Burlentėmis galima plaukioti Kuršių mariose ir Krokų lankoje. Plaukiojimo jachtomis paslaugas Nidoje teikia 5 skirtingos firmos, o Juodkrantėje viena firma. Plaukiojimas jachta yra

brangi pramoga. Plaukiojimo jachtomis paslaugas teikia labai nedaug jachtų savininkų, o dauguma buriuotojų naudoja jachtas savo šeimos poreikiams tenkinti. Šiuo metu Lietuvoje priskaičiuojama apie 500 jachtų ir jų skaičius kasmet didėja.

Kasmet į Lietuvą atplaukia vis daugiau buriuotojų iš užsienio: lenkų, skandinavų, vokiečių, kurie vėliau pratęsia savo keliones į Kuršių marias ir Nemuno delta.

Žuvininkystės regione efektyviausia būtų plėtoti laivybą Kuršių mariomis. Didžiausias tokios plėtros barjeras yra dabar taikoma valstybės sienos kirtimo tvarka. Didžioji dalis Kuršių marių priklauso Rusijai, todėl plaukioti laivu po marias, aplankant pakrantės gyvenvietes, yra pakankamai sudėtinga, nes norint laivu kirsti valstybės sieną, reikia iš pasienio atsivežti muitininką į uostą, kad būtų galima patikrinti ir išmuitinti laivą. Kol kas Lietuvai nepavyksta realiai pasiekti susitarimo liberalizuoti sienos kirtimo procedūras. Rusija žodžiais pripažįsta, kad dabartinė tvarka stabdo vandens turizmo plėtrą ir pasisako už turizmo verslo liberalizavimą abipus sienų. Šiuo metu sudėtinga sienos kirtimo tvarka praktiškai užkerta kelią turistinėms kelionėms laivu į Rusijai priklausančią marių dalį. Susitarimai, kuriuos pavyko abiejų šalių vidaus reikalų ministrams pasiekti 2010 m. vasarą, teikia vilties, kad sveikas protas laimės ir sienos kirtimo formalumai artimiausiu laiku jau nebežlugdys vandens turizmo plėtros šiame regione.

Dabar vandens turistai labiausiai yra pamėgę vandens maršrutą nuo Nidos iki Klaipėdos. Šis maršrutas eina pažymėtu farvateriu, todėl turistams patogiu naudotis šiuo vandens keliu plaukiant ir savo laivais.

Kitas populiarus maršrutas Nida – Mingė. Esant geram orui, kelionė šia vandens trasa užtrunka apie 2 valandas. Esant audringam orui, plaukti maršrutu pavojinga. Šiuo vandens keliu plaukti gali iki 2,0 m. grimzlės laivai. Mingė arba Minijos kaimas nors ir vadinamas Lietuvos Venecija, bet užsienio turistų nėra pasiruošęs priimti: į šį kaimą veda neasfaltuotas kelias, vandens kelias nėra pažymėtas jūrlapiuose, gyvenvietėje trūksta informacijos apie turistams siūlomas laisvalaikio ir poilsio galimybes, taip pat gyvenvietei trūksta tvarkos.

2.22 pav. Mingės architektūrinis draustinis (A.Aleksėjūnienės nuotr.)

Kintų buriavimo mėgėjų klubo, Nemuno deltos regioninio parko direkcijos ir Šilutės rajono savivaldybės iniciatyva Minijoje buvo įrengta moderni prieplauka jachtoms, taip pat krantinė mažiesiems laivams. Ketinama įrengti dengtą laivų remonto ir saugojimo elingą, buities patalpas bei nedideles vandens turizmo informacinio centro patalpas.

Privačios įmonės jau siūlo maršrutus iš Minijos, Šilutės ir Rusnės į Nida, Pervalką ir Preilą. Atskiru turistų pageidavimu, jie gali būti nuplukdomi praktiškai į bet kurią regiono vietą.

Dažnai laivų savininkai atlieka tik transportuotojo vaidmenį. Šiuo metu laivų savininkai nėra įsitraukę į turizmo maršrutų organizavimą ir plukdydami turistus praktiškai neteikia pažintinių paslaugų. Suprantama, tokiam darbui atlikti reikalingas pasiruošimas ir bendras kultūros išprusimas, taip pat turi būti parengta informacinė dalomoji medžiaga. Dažnai laivų savininkai plukdo turistus tam, kad užsidirbtų papildomų pajamų šalia žvejybos verslo ir yra nepakankamai pasiruošę kvalifikuotai aptarnauti turistus. Ypač tai būdinga tiems laivų savininkams, kurie nėra net įsigiję licencijos keleivių vežimui.

Populiariausias maršrutas baidarėmis yra Minijos upe. Tai didžiausia Vakarų Žemaitijos upė. Nors Minijos upė tik iš dalies patenka į žuvininkystės regioną, tačiau ji labai svarbi objektyviai įvertinant bendrąsias vandens turizmo plėtros šiame regione galimybes. Šiuo metu parengta keletas vandens maršrutų Minijos upe. Ilgiausias maršrutas prasideda nuo Žarėnų Platelių ežere ir baigiasi Mingės kaime. Tai vienintelis oficialus antrosios sudėtingumo kategorijos maršrutas Lietuvoje. Bendras maršruto ilgis apie 180 km. Pilnas maršrutas įveikiamas per 7 dienas. Trumpesni maršrutai – per 1–2 dienas. Turistai, kurie keliauja šia upe, gali susipažinti su savita Žemaičių krašto gamta ir išlikusiomis tradicinėmis sodybomis. Minijos pakrantėse nemažai istorijos, kultūros paveldo objektų ir gamtos paminklų. Sausringu vasaros metu Minija vietomis baidarėmis sunkiai praplaukiama. Geriausia Minija plaukti gegužės ir birželio mėnesiais.

Žuvininkystės regioną iš dalies kerta Vilhelmo kanalas. Turizmo specialistai vienbalsiai pripažįsta, kad jis per mažai išnaudojamas turizmui. Čia galėtų driektis vienas iš pagrindinių vandens maršrutų, kuriuo iš Klaipėdos galima pasiekti Nemuno deltos regioninį parką. Šį kanalą supa labai gražus kraštovaizdis, jis turi pažintinę reikšmę.

Prie vandens turizmo ir pramogų plėtros gali prisidėti žvejai, ypač organizuojant pramoginę rekreacinę žvejybą. Žemės ūkio ministerijos duomenimis, šiuo metu yra užregistruotos 72 įmonės (37 botai, 154 motorinės valtys, 101 medinės valtys), žvejojančios Kuršių mariose ir 109 – priekrantėje. Žvejai gali tapti svarbiais vandens turizmo organizatoriais. Tam tikslui pasiekti svarbu išspręsti šiuos uždavinius:

- modernizuoti laivus ir pritaikyti juos aptarnauti turistus;

- vykdyti žvejų profesinį perorientavimą (pvz., padėti įgyti žvejų mėgėjų gido ir/arba ornitologo gido kvalifikaciją);
- padėti surasti žvejams netradicinių paslaugų nišas (pvz., nuomoti vandens turizmo ir žvejybos įrangą bei aukštos kokybės žiūronus, leidžiančius stebėti paukščių migraciją);
- teikti teisinio ir ekonominio konsultavimo paslaugas;
- koordinuoti vandens turizmo paslaugų teikimą ir rinkodarą viso regiono mastu.

2.9. Verslinės ir rekreacinės žuvininkystės infrastruktūra

Uostai ir priplaukos. Vandens turizmui ir žvejybai plėtoti patys svarbiausi infrastruktūros objektai yra uostai ir priplaukos. Vien Šilutės rajono Rusnės saloje yra trys uostai – Uostadvario, Pakalnės ir Šyšos. Saloje daug priplaukų ir krantinių, kuriose laikomi vietos gyventojų laivai.

Šilutės rajono žemyninėje dalyje yra keturi uostai ir priplaukos – Šilutės, Šyšos, Šturmu ir Minijos (Mingės). Didžiausias rajone (pagal talpumą) yra Šilutės uostas, tačiau jame nėra galimybių plėtoti jachtų turizmo – uosto neleidžia pasiekti Šyšos upė. Perspektyviausia jachtų turizmui yra Minijos priplauka, likusieji uostai labiau tinka motoriniams laivams.

Pagal LR įstatymus visos priplaukos turi būti registruojamos Lietuvos saugios laivybos administracijoje. Minėtos įstaigos duomenimis, šiuo metu yra įregistruotos šios priplaukos, esančios ŽRVVG teritorijoje:

1. Minijos jachtų ir pramoginių laivų priplauka (Minijos k., Šilutės r.)
2. Rusnės priplauka (Rusnė, Šilutės r.);
3. „Nidos keleivinė priplauka“, (Nida, Neringos sav.);
4. „Dreverta“ (Drevertos k., Klaipėdos r.)
5. „Ventinė“ (Ventės k., Šilutės r.)
6. „Ventės turizmo centras“ (Šturmu k., Šilutės r.)
7. „Rusnaitė“ (Nemuno deltos regioninio parko direkcija, Šilutės r.)
8. Šilutės stacionari priplauka, (Šilutė)

Deja, didžioji dauguma regione esančių priplaukų neįregistruotos, neparengtos saugiai aptarnauti turistus. Daugelyje priplaukų yra tik molas ar betoninės, dažniausiai nesutvarkytos krantinės. Valstybinė vidaus vandenių laivybos inspekcija nuolat konstatuoja, kad priplaukose nėra navigacinių įrenginių, avariniams ir gelbėjimo darbams reikalingų priemonių, priešgaisrinės saugos priemonių ir tinkamai parengtų specialistų. Saugiai laivybai, laivų stovėjimui, krovinių ir keleivių saugumui užtikrinti nėra tinkamų įrengimų ir sąlygų. Nesilaikoma aplinkosaugos reikalavimų, neišmatuoti akvatorijų gyliai, nėra tinkamo vandens kelių sužymėjimo.

Norint plėtoti vandens turizmą, svarbu tinkamai sutvarkyti prieplaukas ir jas įregistruoti. Tik tada bus galima jas reklamuoti. Viena iš didžiausių problemų, trukdančių tvarkyti prieplaukas – neišspręsti žemės nuosavybės klausimai, neparengti detalieji planai. Įrengti prieplauką taip pat reikia nemažų investicijų. Prieplaukos įrengimo investicijos galėtų atsipirkti per kitus turistų aptarnavimo objektus (apgyvendinimo, maitinimo, pramogų ir kt.), tačiau tam šios prieplaukos ir kiti aptarnavimo objektai turėtų būti vieno investitoriaus nuosavybė. Tokia prieplauka yra Ventėje. Šalia jos įrengta kaimo turizmo sodyba, teikianti nakvynės, maitinimo, pramogų paslaugas. Tačiau dažnas prieplaukos savininkas neturi finansinių galimybių sukurti tokią infrastruktūrą.

Šilutės rajono savivaldybė PHARE programos lėšomis abipus Minijos upės įrengė lengvąją prieplauką valtims, jachtoms ir kateriams švartuoti bei kitą reikiamą infrastruktūrą. Šio projekto patirtis yra vertinama kaip geroji iniciatyva, siekiant analogiško kitų Šilutės rajono prieplaukų sutvarkymo.

Neringos savivaldybės teritorijoje geriausiai įrengta yra Juodkrantės prieplauka, tačiau, turistų vertinimu, ji nėra saugi švartuoti laivus. Esant rytiniams vėjams, laivai plakami į betonines krantinės sienas. Krantinė pritaikyta tik laikinam švartavimuisi. Nakvynei rekomenduojama švartotis netoliese esančioje Gintaro įlankoje, geriau apsaugotoje nuo vėjų.

Jachtos iki 2 m. grimzlės gali įplaukti į Mingės kaime esančią prieplauką, Uostadvarį, Atmatą iki Rusnės tilto, Pakalnės upę iki tilto, taip pat į Krokų lankos ežerą. Jachtos galėtų įplaukti ir į Šilutės prieplauką Šyšos upe, jei tam netrukdytų elektros linijos. Į kitas Kuršių marių rytinėje pakrantėje esančias prieplaukas jachtos priplaukti negali dėl mažo gylio.

Vandens transporto priemonės. Lietuvos saugios laivybos administracijos duomenimis, ŽRVVG teritorijoje iki 2010 m. rugsėjo 1 d. įregistruota apie 2900 vidaus vandens transporto priemonių.

Vienintelė valstybės įmonė, teikianti vandens turizmo paslaugas yra VĮ „Vidaus vandens kelių direkcija“. Jos žinioje yra 8 laivai po 20 vietų, 2 laivai – po 40 vietų ir vienas lėtaeigis laivas, talpinantis 120 keleivių. Laivai nėra specializuoti teikti turistines paslaugas. Šie laivai naudojami tiesioginiam įmonės darbui – farvaterių priežiūrai, o esant poreikiui – pritaikomi turistinėms reikmėms.

Laivų Lietuvos vidaus vandenyse kasmet daugėja, dažniausiai perkami naudoti kateriai, jachtos Švedijoje ar kitose Europos šalyse. Tikėtina, kad augant pragyvenimo lygiui, turtingų žmonių, galinčių įsigyti laivus poilsiui, skaičius didės.

Laivų aptarnavimo paslaugos. Pagrindinis laivų aptarnavimo centras sukonzentruotas Klaipėdoje, kur laivų statyba ir remontu užsiima virš 30 įmonių, laivų aprūpinimu – virš 20 įmonių. Kai kurios įmonės turi įgijusias tarptautinių standartų sertifikatą ISO. Šių įmonių

teikiamų paslaugų spektras labai įvairus – nuo smulkių remontų iki laivo korpuso ar variklių remonto. Dauguma įmonių turi gerą ir patikimą įrangą.

Tačiau daugelis vandens turizmo paslaugų teikėjų savo laivus remontuoja patys. Nei Šilutės rajone, nei Neringoje nėra specializuotų laivų detalių ar įrangos parduotuvių, o visos reikiamo prekės perkamos Klaipėdoje arba užsienyje.

Polderiai. Šilutės rajonas, kuris patenka į ŽRVVG teritoriją, yra specifinis ne tik savo geografine padėtimi, bet ir tuo, jog jo trečdali plotas kasmet net po kelis kartus užlieja Nemuno vandenys.

Potvyniams suvaldyti pirmuosius pylimus šiame krašte pradėta statyti 1572 m. Nuo 1716 m. valdžia daugiau dėmesio skyrė pylimų statybai. Darbams finansuoti ir įgyvendinti buvo steigiamos pylimų statytojų sąjungos, į kurias vienydavosi suinteresuotų parapijų gyventojai, o pylimų statyba buvo vykdoma pagal valdžios parengtas technines rekomendacijas. XIX a. pabaigoje buvo pastatyti pylimai nuo Rusnės iki Šyškrantės, taip pat buvo apsaugotos ir kitos, ties Atmatos upe įsikūrusios, gyvenvietės.

Prūsijos valdžiai atrodė prabanga, patikimai pylimais įrėminti Nemuno vagą iš abiejų pusių ir išlaikyti joje visą Nemuno pavasario potvynių nuotėkį. Todėl potvyniams buvo „paaukota“ mažesnė dešiniakrantė Nemuno deltos dalis. Tik prieš pat Pirmąjį pasaulinį karą buvo parengti Tenenio ir Minijos pievų polderių projektai, o patys polderiai įrengti, kaip ir Skirvytėlės, Vorusnės bei Pakalnės pylimai, jau po Pirmojo pasaulinio karo.

Dabartinė regiono polderių sistema funkcionuoja nuo 1961 metų. Ši sistema buvo sukurta senųjų polderių pagrindu. Apsaugai nuo potvynių Šilutės rajone buvo įrengti 28 polderiai, o potvynių vandenims suvaldyti pastatytos 39 vandens siurblinės. Polderiams suformuoti supilta apie 222 km pylimų, iškasta 888 km griovių, nutiesta apie 30 km eksploatacinių kelių, sumontuota 1016 hidrotechninių įrenginių.

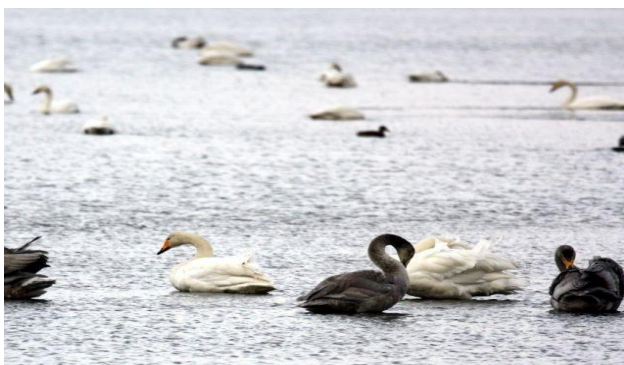
Sovietinės valdžios mentalitetas lėmė, kad įrengiant polderius buvo sprendžiami išimtinai žemės ūkio ir iš dalies civilinės saugos klausimai. Į būtinybę spręsti krašto ekologines problemas, įskaitant ir žuvininkystės plėtrą, nebuvo atsižvelgta.

Polderiai yra dviejų tipų: žiemos ir vasaros – jie skiriasi pylimo aukščiu ir užliejimo tikimybe. Vasaros polderių pylimų paskirtis – saugoti pievas nuo užliejimo vasaros ir rudens laikotarpiu. Aukštesnieji – žiemos polderiai saugo gyvenvietes ir dirbamus laukus. Juos gali užlieti tik labai smarkūs potvyniai. Žiemos polderiai pritaikyti ne vien žemdirbystės reikmėms, bet sprendžia ir žmonių civilinės saugos problemas, kadangi jie neužliejami ištisus metus, vanduo iš jų pašalinamas siurblinių pagalba.

Šiandien polderių teritorijose ūkininkauja apie 200 ūkininkų, 1 kooperatinė bendrovė „Pamario žiedas“ ir UAB „Goldengrass“. Šiose teritorijose 2008 metais iš ganomų polderių

teritorijose 1620 karvių buvo primelžta 8,1 tūkst. tonų pieno, buvo auginama apie 250 mėsinių galvijų, gaminami ir net užsienyje realizuojami pašarai (UAB „Goldengrass“ – apie 500 tonų).

Nemuno užliejamų pievų polderiai yra svarbus Kuršių marių ir Baltijos jūros baseino vandens apsaugos elementas, nes ekologine prasme polderiai atlieka teršalų, plukdomų Nemunu iš Baltarusijos, Lietuvos ir dalies Kaliningrado srities, „nusodinimo“ funkciją. Polderiai dalinai apsaugo Kuršių marių vandenį nuo biogeninių medžiagų ir sunkiųjų metalų bei sudaro palankias sąlygas žuvininkystės verslui plėtoti. Polderių pylimų sistemos užtikrina dideliuose plotuose palankias sąlygas gamtos įvairovei išsaugoti. Ornitologiniu požiūriu polderiai yra labai patogi migruojančių paukščių poilsio stotelė. Apžėlę krūmokšniais ir šabakštynais pavirtę polderiai šios funkcijos neatlieka.

2.23 pav. Užlietose polderių pievose būriuojasi vandens paukščiai
(R.Kubiliaus nuotr.)

Polderių sistemos balansinė vertė 2008 m. pabaigoje sudarė 122,3 mln. litų. Šiai sistemai palaikyti per pastaruosius 20 metų nebuvo skirta pakankamai lėšų, todėl dabar jos nusidėvėjimas siekia net 51 procentą.

Polderių sistema yra intervencinė gamtos reguliavimo priemonė ir siekiant, jog ji efektyviai funkcionuotų, būtina nuolat šią sistemą palaikyti ir tobulinti. Šiuo metu yra parengta ir pradedama įgyvendinti Nemuno užliejamų pievų polderių naudojimo programa, tačiau šioje programoje nepakanka priemonių, kurios užtikrintų reikiamą žuvų išteklių apsaugą.

2.24 pav. Polderio įrenginio vaizdas prie Leitės (A.Aleksėjūnienės nuotr.)

Polderiuose sugaunama iki 20 žuvų rūšių. Iš jų saugomų ir vertingųjų grupei priskiriami karšiai, lydekos, lynai, karosai, salačiai, vėgėlės ir meknės. Kai kuriuose polderiuose pasitaiko į Lietuvos raudonąją knygą įtrauktų vijūnų. Sovietiniais laikais perdėtas dėmesys žemės ūkio reikalams ir išsigalėjęs žinybiškumas lėmė, kad įrengtos polderių sistemos labai pakenkė žuvininkystės reikalams: buvo prarasta apie 50 proc. lydekų, 30 proc. karšių ir kitų vertingų žuvų natūralių nerštaviečių.

Neįrengus efektyvių užtūrų prieš vandens kėlimo stotis polderiuose ir dabar žūsta daug vertingų žuvų ir jų jauniklių. Praktiškai nevaldomas vandens lygis polderiuose taip pat lemia didelius žuvų nuostolius. Ichtologo A.Švagždžio duomenimis, netinkamas polderių eksploatavimas kasmet pagrindinių verslinių žuvų ištekliams padaro žalos, kurios vertė yra daugiau kaip 400 tūkst. litų, o skaičiuojant žuvų reprodukcinis nuostolius, žala yra dešimteriopai ir daugiau kartų didesnė. Kadangi šiuo metu nėra reguliuojamų vandens pralaidų, žiemą daug vertingų žuvų uždūsta po ledu užlietose pievose.

Siekiant polderių sistemose apsaugoti žuvis ir užtikrinti joms palankias gyvenimo bei neršto sąlygas, būtina gerinti siurblių eksploatavimo režimą ir vandens lygio reguliavimą. Ypač svarbu polderių sistemas aprūpinti reguliuojamomis vandens pralaidomis.

Lėšų trūkumas ir nepakankama priežiūra lėmė, kad dabartinė polderių būklė yra patenkinama arba bloga. Tulkaregės ir Šilgalių polderiai veikia tik kaip savitakinės sistemos, nes siurblinės savu laiku išplėtos, pavogti siurbliai, nupjauti velenai. Pylimai apaugę krūmais, piktžolėmis. Ypač prasta būklė yra pylimų, kurie supilti iš durpinio grunto, kuriuose gyvena bebrai, ondatros ir kiti įvairūs graužikai. Šiuo metu būtina suremontuoti apie 83 km pylimų.

Polderių drenažas veikia blogai arba neveikia visai. Daug polderių apaugę neprižiūrimais nendrių plotais ir krūmais. Tokia padėtis yra Vorusnės, Uostadvario ir Alkos polderiuose. Iš 12,7 tūkst. ha ploto, kuriame įrengtas drenažas, 2 tūkst. ha yra užsikimšę.

Polderių grioviai užnešti šašomis ir apžėlę augmenija, todėl blogai praleidžia vandenį. Iš 888 km griovių 195 km reikia remontuoti, įrengti latakus ir išvalyti. Iš 925 pralaidų, 227 techniškai netvarkingos. Iš 27 tiltų 8 reikia remontuoti. Suremontuoti taip pat reikia 13 procentų kelių. Šliuzų regulatoriai praktiškai niekur neveikia dėl užrūdijusių mechanizmų arba išvogto metalo. Tokia padėtis yra Uostadvario, Šyšos, Vorusnės vasaros polderiuose.

Polderių siurblinės yra pastatytos prieš 40 ir daugiau metų. Daugelyje siurblių yra sumontuoti pasenę siurbliai, pagaminti dar Sovietų sąjungoje. Šiuo metu tokie siurbliai nebegaminami. Per ilgą eksploatacijos laikotarpį susidėvėjusių siurblių detalių nėra kuo pakeisti. Geresnė padėtis yra tose siurblinėse, kuriose sumontuoti sraigtiniai ar panardinami siurbliai. Visų polderių būklę reikia neatidėliotinai gerinti, išskyrus Tulkaregės ir Šakūnėlių polderiuose. Kiek geresnė yra žiemos polderių būklė.

Prasčiausia yra šliužų būklė, kurių bloga ir labai bloga būklė sudaro 71 proc. Taip pat prasta, bet santykinai geresnė nei vasaros polderių, yra žiemos polderių būklė. Tai natūralu, kadangi lėšos, visų pirma, skiriamos žiemos polderiams, kurie atlieka svarbesnę funkciją.

Apibendrinant pateiktą informaciją, galima padaryti išvadą, kad nepakankamas finansavimas, vandalizmas ir neūkiškumas lėmė, jog dabartinė polderių sistema ir jos įrenginiai yra beviltiškai nusidėvėję ir vis prasčiau atlieka savo vaidmenį, todėl degraduoja jų saugomi žemės plotai ir vis blogiau tenkinami šių teritorijų aplinkosaugos poreikiai.

Kadangi polderių būklė yra apvertina, o eksploatacija labai brangi, todėl sunkmečio sąlygomis tikslinga iš naujo įvertinti atskirų polderių reikalingumą ir jų eksploataavimo paskirtį. Priimant sprendimus, būtina taikyti naujus ir šiuolaikiškus polderių ekonomiško bei aplinkosaugos naudos kriterijus.

2.10. VšĮ „Pasienio žuvis“ teritorijos žuvininkystės bendruomenės poreikių analizė

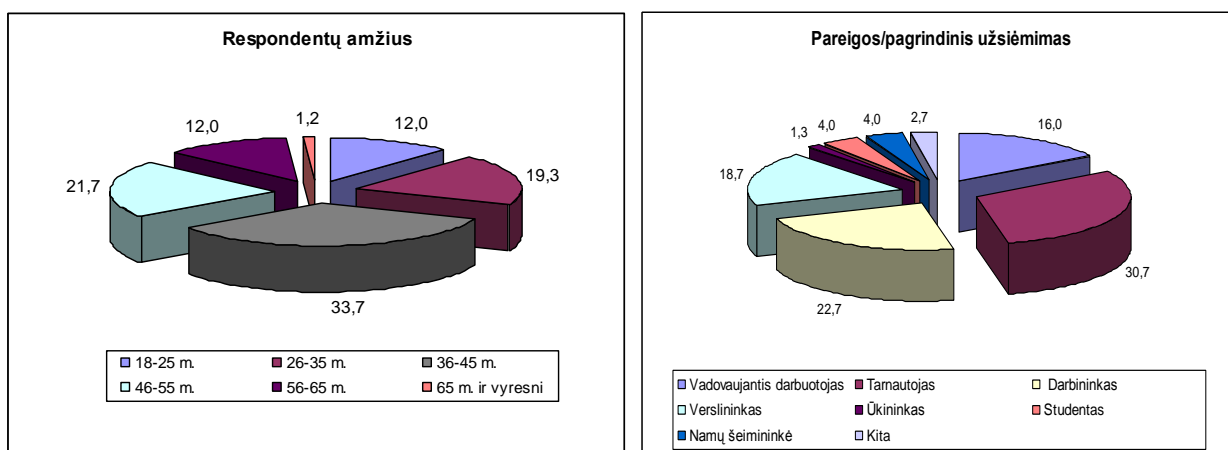
Kaip jau buvo ne kartą minėta, VšĮ „Pasienio žuvis“ svarbiausiu savo uždaviniu laiko principo „iš apačios į viršų“ įgyvendinimą. Tai reiškia, kad strateginiai sprendimai buvo priimti atsižvelgiant į vietos bendruomenės nuomonę, prieš tai atlikus išsamią poreikių analizę. Šiame skyriuje yra pateikiami naudoti tyrimo metodai ir poreikių analizės rezultatai.

Tyrimo metodai. VšĮ „Pasienio žuvis“ atstovaujamo žuvininkystės regiono bendruomenės poreikiams išsiaiškinti taikė kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus. Iš taikytų metodų galima paminėti šiuos:

- 1) anketavimas;
- 2) fokus grupių interviu;
- 3) dalyvaujamoji analizė („minčių lietus“, diskusijos).

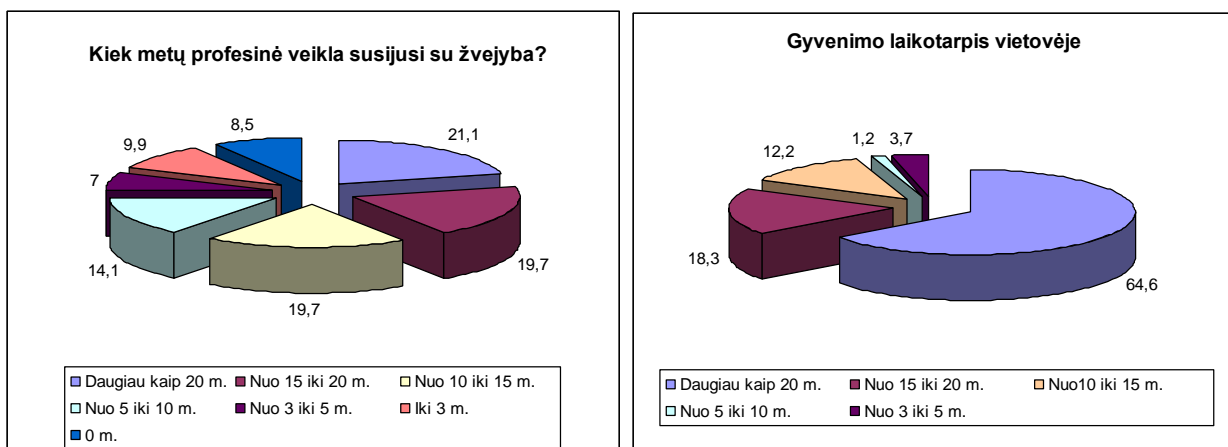
Anketinėje apklausoje dalyvavo 84 įvairaus amžiaus vyrai bei moterys. ŽRVVG parinko dalyvauti apklausoje tokius asmenis, kurie susiję su žuvininkystės sektoriumi ir juos galima laikyti šios srities ekspertais. 54,2 proc. visų respondentų buvo vyrai, 45,8 proc. – moterys. Daugiau kaip pusė – 52,5 proc. nurodė gyvenantys Šilutės, o 47,5 proc. – Neringos savivaldybėje (didžiausia dalis respondentų yra iš Šilutės, Rusnės, Nidos, Juodkrantės bei Preilos).

Tiriant gyventojų nuomonę ir poreikius, buvo apklausiami įvairaus amžiaus gyventojai, susiję su žuvininkystės sektoriumi. Daugiau kaip trečdalis (33,7 proc.) respondentų nurodė esantys nuo 36 iki 45 m. amžiaus, taip pat nemaža dalis (21,7 proc.) pasisakė esantys nuo 46 iki 55 m. amžiaus. Taigi, didžioji dauguma apklaustųjų – subrendę, nemažą gyvenimišką patirtį turintys asmenys. Tačiau kitos amžiaus grupės (tiek jaunimas, tiek vyresnio amžiaus žmonės) apklausoje taip pat buvo apklausiami (žr. 2.25 pav.).

2.25 pav. Respondentų amžius ir pagrindinis užsiėmimas

ŽRVVG parinko įvairių profesinę patirtį turinčius respondentus. Trečdalis respondentų nurodė esantys tarnautojai, 23 proc. – darbininkai, 19 proc. – verslininkai. Vadovaujančias pareigas užimančias nurodė 16 proc. respondentų. Studentai ir namų šeimininkės taip pat pareiškė savo nuomonę anketos klausimais (žr. 2.25 pav.).

2.26 pav. Respondentų pragyventas laikotarpis vietovėje ir žvejybos veiklos trukmė

Dauguma apklaustųjų (64,6 proc.) dabartinėje gyvenamojoje vietovėje nurodė gyvenantys daugiau kaip 20 m. (Beje, 90 proc. visų apklaustųjų yra patenkinti savo gyvenamąja vieta ir 10 proc. nurodė esantys nepatenkinti).

Penktadalio respondentų profesinė veikla su žvejyba susijusi daugiau kaip 20 m., vos mažesnės dalies (19,7 proc.) – nuo 10 iki 15 m. (žr. 2.26 pav.). Taigi, toks respondentų parinkimas leidžia ŽRVVG daryti prielaidą, kad gauti duomenys atspindi labiausiai su žuvininkystės sektoriumi susijusių žmonių nuomonę.

Siekdama sužinoti, ką vietos gyventojai laiko krašto stiprybėmis, ŽRVVG uždavė klausimą, kuo didžiuojasi vietos gyventojai? Respondentų atsakymai pasiskirstė taip:

- Gražia gamta, gamtos ištekliais, kraštovaizdžiu (51,6 proc.)
- Švaria, neužteršta gamta (3 proc.)

- Profesine žvejo veikla (21,6 proc.)
- Galimybe užsiimti pramogine žvejyba (5 proc.)
- Kad čia gyvena (23,3 proc.)
- Kad yra žvejybos įmonės savininko šeimos narys, yra galimybė išgyventi/ teikti turizmo paslaugas (18,3 proc.)
- Žvejybos tradicijomis (1,6 proc.)
- Įgyvendinamais projektais ir turizmo ištekliais (1,6 proc.)

Taigi, daugiau kaip pusė visų respondentų savo gyvenamosios vietovės pagrindiniu išskirtinumu laiko unikalią gamtą, ir aišku, sunku būtų nuginčyti, kad Lietuvoje yra daugiau tokio unikalumo kampelių kaip šis pamario regionas.

VšĮ „Pasienio žuvis“ buvo svarbu išsiaiškinti, kokios yra pagrindinės problemos, susijusios su žvejų profesine veikla. Į šį klausimą atsakinėjo daugiau nei pusė – 48 respondentai. Daugiausia jų (11) paminėjo įvairius žvejybos verslo suvaržymus, antra pagal dydį (8) respondentų grupė paminėjo, jog reikia imtis kitos ūkinės veiklos. Taip pat buvo paminėta, jog nėra reikiamos žvejybos infrastruktūros. Kitos paminėtos problemos (dažniausiai pavienių respondentų): nėra vietos, kur būtų galima išplaukti į jūrą, laikyti laivų, reikalingas laivų remontas, modernizavimas, informacijos apie žūklės galimybes stoka, menkos pajamos, prasta kultūros paveldo objektų būklė, patirties stoka, mažėjantys žuvų ištekliai, nykstančios tradicijos, nepatenkinama aplinkosaugos būklė ir pan. Visos respondentų paminėtos problemos pateiktos 13 priede (žr. anketos 17 punktą).

ŽRVVG konsultavosi su žuvininkystės bendruomene dėl viešosios paramos panaudojimo prioritetų. Respondentų buvo klausama, kaip jų nuomone, reikėtų panaudoti paramos lėšas? Anketoje buvo pateikta 18 sričių, kurių būtinumą finansuoti respondentai turėjo pažymėti skalėje nuo 1 (finansuoti mažiausiai būtina) iki 5 (paramą teikti labiausiai būtina). Žemiau pateiktas 8 sričių sąrašas, kurioms respondentai suteikė didžiausią balų skaičių (skliaustuose yra pateikiamas respondentų vertinimo vidurkis):

1. Remti mažos apimties žuvininkystei ir turizmui skirtos infrastruktūros kūrimą (4,3);
2. Remti etnokultūrinę veiklą, puoselėti žvejų krašto tradicijas, populiarinti žvejų amatą ir gerinti žvejų gyvenviečių turistinį patrauklumą – (4,2);
3. Skatinti vandens turizmą, rekreacinę žvejybą ir kitas turizmo paslaugas žvejų gyvenvietėse, taip pat įtraukti į šią veiklą vietos žvejus – (4,1);
4. Vykdyti pakrantės kaimelių ir gyvenviečių, kuriose vykdoma žuvininkystės veikla, atnaujinimą ir plėtrą, taip pat gerinti architektūros ir kultūros paveldo objektų priežiūrą bei panaudojimą – (4,1);
5. Finansuoti žuvų gausinimą, apsaugą ir kitas akvakultūros priemones – (3,9);

6. Padėti žvejams kokybiškai sandėliuoti ir perdirbti sugautą laimikį, taip pat kitais būdais didinti žuvininkystės produktų vertę – (3,9);

7. Gerinti žvejams būtinų gamybinių paslaugų teikimą ir materialinį aprūpinimą – (3,9);

8. Remti žvejų visuomenines organizacijas ir žvejų bendruomenes, taip pat finansuoti organizuojamas vietas šventes ir kitus renginius – (3,9).

Bendrame remtinų veiklų sąraše respondentai pažymėjo, jog prioritetą reikėtų teikti mažos apimties infrastruktūros kūrimui, etnokultūros veiklos ir žvejų krašto tradicijų puoselėjimui, taip pat pakrančių gyvenviečių atnaujinimui, vandens turizmo bei kitų turizmo paslaugų plėtrai. Šiek tiek mažesnę vertinimą gavo, tačiau taip pat reikšmingos ir būtinos finansuoti prioriteto tvarka yra tokios sritys kaip žuvų išteklių gausinimas, taip pat pagalbos žvejams ir jų organizacijoms priemonės.

Žinodama, kad respondentai kiekvieną sritį gali pažymėti kaip svarbią, VšĮ „Pasienio žuvis“ respondentų paprašė iš viso sąrašo išskirti tik tris ES paramos sritis, kurioms labiausiai tikslinga teikti finansavimą. Respondentų išskirtos paramos sritys žemiau pateikiamos prioriteto tvarka:

1. Skatinti vandens turizmą, rekreacinę žvejybą ir kitas turizmo paslaugas žvejų gyvenvietėse, taip pat įtraukti į šią veiklą vietas žvejus;

2. Remti mažos apimties žuvininkystei ir turizmui skirtos infrastruktūros kūrimą;

3. Padėti žvejams, ketinantiems šalia žvejybos papildomai imtis kitos ūkinės veiklos.

Apribojus respondentų pasirinkimą iki trijų veiklos sričių, jie pakoregavo savo pasirinkimą. Pirmoje vietoje pagal reikšmingumą buvo nurodyta vandens turizmo bei kitų turizmo paslaugų plėtra. Jei mažos apimties infrastruktūros plėtra pakartotinai buvo nurodyta kaip labai svarbi (antra vieta pagal reikšmingumą), tai trečioje vietoje pagal reikšmingumą buvo išskirta pagalba žvejams, ketinantiems šalia žvejybos imtis papildomos veiklos. Taigi, šis pasirinkimas rodo, kad žvejai supranta būtinybę ieškoti papildomų pajamų šaltinių. Be jokios abejonės, žvejybos verslas taip pat turi būti išsaugotas ir tam turi būti sudarytos reikiamos sąlygos, kurių šiuo metu nėra.

Paprašius įrašyti papildomus pastebėjimus dėl remtinų veiklos sričių, buvo pageidaujama (13 respondentų), kad 60 proc. paramos vietos projektams lėšų būtų nukreipta verslo projektams. Respondentai taip pat atkreipė dėmesį, kad ypač reikėtų pasirūpinti jaunais žmonėmis, kadangi pastarieji nematydami perspektyvos vis dažniau renkasi gyvenimą kituose Lietuvos miestuose ar užsienyje. Taip pat buvo manoma, kad reikėtų imtis priemonių palengvinti žvejų profesinę veiklą žiemos laikotarpiu.

Siekdama gauti kuo platesnį savo atstovaujamos teritorijos vaizdą, VšĮ „Pasienio žuvis“ prašė respondentų įvertinti pokyčius per paskutiniuosius 10 metų įvairiose gyvenimo srityse.

Buvo vertinami pokyčiai 16-oje gyvenimo sričių, susijusių su žvejų gyvenimo ir darbo sąlygomis, laisvalaikiu, gyvenamąja aplinka. Respondentai galėjo atlikti vertinimą skalėje nuo -3 (situacija labai pablogėjo) iki +3 (situacija labai pagerėjo). Apklausos rezultatai nėra džiuginantys. Iš jau minėtų 16 sričių, tik trijų situacija nežymiai pagerėjo – tai žvejų bendruomeninis gyvenimas, žvejų gyvenviečių bendras vaizdas ir vandens turizmo bei rekreacinės žvejybos būklė. Visose kitose srityse respondentai nurodė situaciją tik blogėjant (13 priedas, žr. anketos 6 punktą). Žemiau pateiktos gyvenimo sritys, kurias apklaustieji įvertino prasčiausiai. Skliaustuose nurodyta vertinimo vidutinė reikšmė jau minėtoje skalėje.

- Žvejų vaikų ir žvejų gyvenvietėse pasilikusio jaunimo (iki 29 m.) situacija (-1,6 balo)
- Žvejų gyvenvietėse gyvenančių ir/ar su žvejybos sektoriumi susijusių moterų padėtis (-1,6 balo)
- Priešpensinio amžiaus (nuo 55 m.) žvejų būklė (-1,8 balo)
- Sergamumas alkoholizmu ir kitomis priklausomybės ligomis (-1,3 balo)
- Žvejybos verslo administravimas (-1,6 balo)

Taigi, respondentų nuomone, labiausiai neigiamos yra priešpensinio amžiaus žvejų gyvenimo tendencijos. Moterų, vaikų ir jaunimo gyvenimo sąlygos, respondentų nuomone, taip pat tik blogėja. Respondentai taip pat atkreipia dėmesį į vis griežtėjančias žvejybos verslo administravimo sąlygas – įvairių susitikimų metu ši problema buvo ne kartą minima kaip viena opiausių.

Nepaisant kritiško situacijos vertinimo, pusė visų respondentų ateities atžvilgiu yra nusiteikę optimistiškai. Net pusė visų atsakinėjusiųjų į klausimą pareiškė nuomonę, kad per artimiausius 10 metų gyvenimas jų vietovėje gerės. Beveik 35 proc. mano, kad situacija išliks tokia pati, o 15 proc. respondentų nuomone situacija taps blogesnė.

VšĮ „Pasienio žuvys“ taip pat siekė surinkti žuvininkystės bendruomenės pasiūlymus – ką reikia padaryti, kad situacija regione pagerėtų? Respondentų pateikti siūlymai daugiausia buvo susiję su atskirų interesų poreikių tenkinimu, atsakymai daugiau atspindėjo esamas problemas. Pvz., buvo išsakytas pageidavimas, kad reikia organizuoti žvejų mėgėjų klubus mokytojams, moterims, dar kartą atkreiptas dėmesys į infrastruktūros stygių, pasigesta laivavedžių mokymų, atkreiptas dėmesys į aplinkosaugos problemas bei kt. Išsamią informaciją šiuo anketos klausimu galima rasti 13 priede, 18 punkte.

ŽRVVG siekė plėtoti diskusijomis paremtą partnerystę – strategijos rengimo laikotarpiu surengta keletas susitikimų su žuvininkystės bendruomene ir vietos organizacijomis (plačiau apie susitikimus – strategijos 1.9 skyriuje).

Žuvininkystės bendruomenės problemos ir poreikiai. ŽRVVG suorganizuoti 4 susitikimai su vietos bendruomene papildė ir patikslino anketavimo metu gautą informaciją. Šilutės rajono bei Neringos savivaldybių žvejų išsakytas problemas galima sugrupuoti į keletą sričių:

1. Neišplėtota žvejybai skirta infrastruktūra. Neringos savivaldybėje juodkrantiškiai žvejai teigė, jog kasdienei veiklai organizuoti marių pusėje yra būtina turėti žvejų uostelį, prielauką, bei tinkamą infrastruktūrą krante – sandėlius, ledo generatorių ir kitą reikiamą infrastruktūrą. Anot žvejų, tinkamiausia tam vieta – Gintaro įlanka. Joje šiuo metu įrengta vieta tik 4 laivams. Be to, susiduriama su problema, kad pastaroji įlanka yra nuolat užnešama smėliu.

Jūroje žvejojantys taip pat susiduria su neįrengtos infrastruktūros problema – šiuo metu nėra takų prie jūros (juos nuolat užpusto), tad išplaukti žvejoti yra kebliau. Įrengus uostelius jūros pusėje turizmo veikla ženkliai suaktyvėtų. Tačiau, kaip įvardijo vietos žvejai, prioritetas turi būti teikiamas įrengiant infrastruktūrą marių pusėje.

Nidos pusėje susirinkusios žvejų bendruomenės teigimu, gyvenimas labai pagerėtų įrengus prielauką Preiloje. Taip pat reikėtų pontoninių lieptelių, kuriais žvejai galėtų pasiekti valtis; čia taip pat būtini sandėliai, kur būtų galima laikyti visą žvejybai reikalingą įrangą. Krantinė su visa reikiama infrastruktūra labai reikalinga ir Nidoje.

Šilutės rajono Kintų žvejams taip pat aktualu turėti vietą išplaukti į marias – šiuo metu labai trūksta prielaukų, jiems taip pat problemiška apsirūpinti ledu. Uosto įrengimą žvejai pavadino labiausiai tikėtiniu ir reikalingu projektu, prieš tai sutarus, kur šis infrastruktūros objektas turėtų būti.

Abiejų savivaldybių žvejai atkreipė dėmesį, kad iki šiol mariose plaukiojantiems laivams nėra pastatytos degalinės. Šiuo metu kuro įpilama tiesiog pakrantėje, o taip stipriai teršiama aplinka.

Įrengus minėtą infrastruktūrą, ne tik pagerėtų žvejybos sąlygos, bet ir atsirastų galimybė prailginti turizmo sezoną, siūlant poilsiautojams geresnių paslaugų.

2. Mažėjantys žuvų ištekliai. Žvejai nuogaustauja, kad greitai neišgyvens iš savo verslo, nes žuvų sugaunama vis mažiau. Anot žvejų bendruomenės, didžiausių nuostolių kelia kormoranai, kurių kolonijos Neringos savivaldybėje įsikūrę jau 15 metų. Nors ir bandoma jų populiaciją reguliuoti švelnesniais būdais, iki šiol taikytos priemonės nebuvo itin veiksmingos. Žvejų teigimu, šie paukščiai (kurių, manoma, yra apie 12 tūkst.) sugauna tiek žuvų mailiaus, kad jų užaugusių svoris prilygtų visų žvejų per sezoną sugaunamam žuvų kiekiui. Šie paukščiai daro žalos ne tik marių populiacijai, bet ir baigia sunaikinti 300 m. senumo girią, kurioje yra įsikūrę.

Buvo įvardyta dar viena priežastis, dėl ko mažėja žuvų – tai netinkamai atlikti Klaipėdos uosto gilinimo darbai. To padarinys – į marias patenkantis sūrus vanduo. Sūrėjant vandeniui

keičiasi flora ir fauna – kai kurios žuvų rūšys traukiasi iš marių, atsiranda mažai vertingų žuvų. Žvejų tinklai apželia vandens augalija, juos sunku ištraukti, paruošti žvejybai.

Šilutės rajono žvejų nuomone, daug problemų išsprendę pagilinus farvaterius (tai ypač aktualu Rusnės pusėje), kurie nuolat yra užnešami.

Žvejai taip pat pripažino, kad žuvų išteklių sumažėjo dėl daug metų vykdytos neatsakingos žvejybos, negalvojant apie būsimas reikmes.

3. Menkos galimybės realizuoti pagautas žuvis. Žvejai norėtų patys realizuoti pagautas žuvis, tačiau nėra įrengtų žvejybos laimikių pardavimo vietų. Anot juodkrantiškių, užtektų poros vietų su minimalia infrastruktūra, pvz., Juodkrantėje.

4. Neišplėtotą infrastruktūrą, reikalingą žuvims apdoroti, paruošti. Problema būtų išspręsta pastačius nedidelius cechelius (arba bendro naudojimo cechelį), įrengus visus reikalavimus atitinkančias rūkyklas. Šią infrastruktūrą būtų galima sieti su paveldo, tradicijų išsaugojimu – žuvų apdorojimą ir paruošimą būtų galima demonstruoti turistams. Tenka pastebėti, kad žvejai ne itin palaiko bendradarbiavimo ir kooperacijos idėją apdorojant žuvis ir jas realizuojant. Tai lemia per daug skirtingi visų interesai ir tai, kad sunku susitarti dėl atsakomybės bei pelno paskirstymo. Žvejams kvietimas kooperuotis asocijuojasi su bandymu dar kartą kurti taip vadinamuosius kolūkius.

5. Menkai išplėtotą turizmo infrastruktūrą bei paslaugas. Šilutiškiai nurodė, kad viena didžiausių krašto problemų – menkas jo patrauklumas turistams, nesant būtinos infrastruktūros – maitinimo įstaigų, viešbučių, dviračių takų, nuorodų ir t.t., pasitaiko netgi vandalizmo atvejų.

Nors tradicinis verslas Neringoje – žvejyba, žvejai norėtų užsiimti ir papildoma veikla, pvz., rekreacine žvejyba. Tačiau norint perorientuoti savo veiklą (pritaikyti laivus turistams plukdyti ir pan.), trūksta nuosavų lėšų. Kita problema, kurią išvelgė vietos žvejai – atvykstantiems mažai teikiama informacijos apie turizmo paslaugas (mėgėjiškos žvejybos galimybes, įvairių paslaugų teikėjus ir pan.) – labai trūksta informacinių leidinių, informacinių portalų, žemėlapių, nuorodų, kitais būdais pateikiamos informacijos.

Turistus į kraštą „privilioti“ galėtų edukacinės programos, įvairūs maršrutai kartu siūlant kompleksą papildomų paslaugų. Pokalbių ir diskusijų metu buvo iškelta idėja, jog Neringos savivaldybės teritorija turėtų būti orientuojama į ramų poilsį, o Šilutės rajonas – į atraktyvias pramogas bei aktyvų turizmą.

6. Menkai puoselėjamos žvejų krašto tradicijos, etnokultūra. Žvejai nuogaustauja, kad greitai unikalios žvejybos tradicijos nukeliaus užmarštin. Taip pat buvo pastebėta, kad trūksta dėmesio organizuoti tradicines šventes, taip pritraukiant turistus, be to, organizuojamos šventės praranda savo unikalumą, autentiškumą ir kartu vertingumą. Vietos žvejų tokie renginiai nebendrina, jie jaučiasi esą pamiršti ir neįvertinti.

Kalbinti kultūros srities specialistai paantrino, kad yra nemažai nuveikta puoselėjant ir propaguojant vietos kultūrą, tačiau daugiau dar reikia nuveikti, norint išsaugoti krašto savitumą ir padaryti jį patraukliu turistams. Pvz., iki šiol nėra parengtų edukacinių programų, žinomų Lietuvos mastu ir orientuotų į atvykstančiuosius.

7. Prasta aplinkosaugos būklė. Žvejų bendruomenės nuomone, ši problema paaštrėjo nutraukus licencijų išdavimą žvejybai. Nesant griežtos tvarkos, ypač Šilutės rajonas pajuto visus „laukinio turizmo“ padarinius – nereguliuojami žvejų mėgėjų srautai ne tik kad žvejoja pažeisdami taisykles, bet ir po savo viešnagės palieka kalnus šiukšlių. Taigi, teritorija ne tik kad „neuždirba“ iš atvykstančių, bet ir praranda savo patrauklumą. O lėšų tvarkyti pakrantėms ganėtinai neturi nei Nemuno deltos regioninis parkas, nei Kuršių nerijos nacionalinis parkas.

Jau buvo paminėta aplinkos teršimo problema bandant nuo kranto aprūpinti laivus kuru.

8. Dideli biurokratiniai reikalavimai. Žvejų bendruomenė sutartinai tikino, jog situacija teritorijoje nepasikeis, kol bus tokie dideli teisiniai aplinkosaugos, higienos ir kitų sričių ribojimai – žvejai teigia esantys nepajėgūs šiuos reikalavimus įvykdyti, ir tai yra kliūtis bet kokiai teritorijos plėtrai.

Jaunimo problemos ir poreikiai. Jaunimas, paprašytas įvertinti šiandienos situaciją, vienbalsiai tvirtino, kad gyvenimas jų tėviškėje gerėja. Tačiau tuoj pat patikslino, kad galimybės taip pat kainuoja žymiai brangiau. Jaunuoliai įvardijo vieną pagrindinių jų nuomone – laisvalaikio užimtumo problemą. Jaunuoliai norėtų daugiau pramogų, galimybės kur nors susirinkti, tačiau anot jų, nėra labai lengva gauti patalpų.

2.27 pav. Jaunuoliai pasidalijo mintimis apie savo poreikius ir problemas

Vyresnieji ne visada pasitiki jaunimu, taip pat ne itin noriai imasi atsakomybės, kai reikia sutvarkyti formalumus, rūpintis jaunimu jų renginių ar kitų užsiėmimų metu. Jaunuoliai teigė mielai užsiiminėtų dviračių sportu, tačiau vis dar nėra įrengtų dviračių takų (Šilutės r. savivaldybėje). Anot jų, šaunu būtų, jei toks takas būtų įrengtas nuo Šilutės iki Rusnės.

Jaunuoliai teigė jaučiantys tam tikrą diskriminaciją. Pvz., užsiėmimams pagal pomėgius jaunimui rečiau skiriama lėšų, priimant į darbą prioritetas taip pat teikiamas suaugusiems. Jauni žmonės teigė, kad jei gautų finansavimą įvairioms iniciatyvoms ir patalpų, tai būtų ženklus teigiamas jų gyvenimo pokytis.

Jauni žmonės tiki, kad artimiausiu metu gyvenimas regione gerės. Tačiau kad ir kaip būtų gaila, daugelis kalbintų jaunuolių savo ateities su gimtine nesieja. Jei baigę mokyklas ir pasiliks Lietuvoje, tai tikrai rinksis tuos miestus, kuriuose jie mato daugiau galimybių.

Moterų problemos ir poreikiai. Kalbintos moterys, susijusios su žuvininkystės sektoriumi, atskleidė šiek tiek kitokią ŽRVVG teritorijos problematiką. Pagrindinė problema, anot jų, jog nėra pastovumo žvejybos versle – priklausomybė nuo pagaunamo žuvies kiekio. Žvejyba apskritai trunka pusę metų, o kitą pusę žvejai lieka be užsiėmimo. Todėl reikia labai apgalvotai organizuoti veiklą, kad būtų užsidirbama lėšų. Su žuvininkystės sektoriumi susijusių moterų nedarbas yra itin didelis. Tačiau ir jaunąja karta negalima itin didžiulis – daug jaunuolių išvyko į užsienį, o likusieji nematydami perspektyvų nevengia alkoholio.

Moterys išsakė nuomonę, kad planuojant moterų užimtumo iniciatyvas (pvz., organizuojant namudinius darbus), reikėtų kompleksiskai spręsti ir pagamintos produkcijos realizavimo klausimą. Moterų nuomone, daug naudos duotų pažintinės kelionės į užsienį, kur būtų susipažįstama su tos šalies žuvininkystės sektoriaus problemų sprendimu.

2.11. VšĮ „Pasienio žuvis“ atstovaujamos teritorijos stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizė

Remiantis atlikta ŽRVVG teritorijos socialinės ekonominės situacijos bei gyventojų poreikių analize, buvo identifikuotos teritorijos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės. 2.5 lentelėje yra pateikiami SSGG komponentai.

2.5 lentelė. SSGG analizė

Eil. Nr.	SSGG KOMPONENTAI
	Stiprybės
1.	Žuvininkystės regionas, apimantis Neringos ir Šilutės rajono savivaldybių teritoriją, turi gerą geografinę padėtį, nes regionas ribojasi su Klaipėdos uostamiesčiu, o netoli nuo regiono yra didieji pietryčių Baltijos uostai ir pajūrio kurortai, regioną jungia geri keliai su Lietuvos didmiesčiais.
2.	Nemuno delta ir Kuršių marios yra reikšmingiausias šalies vandens telkinys aplinkosaugos, ekonomikos, rekreacijos ir transporto požiūriu.
3.	Nemuno žemupys ir delta, taip pat Kuršių marios yra svarbūs žuvų ir paukščių migracijos koridoriai, turintys tarptautinę ekologinę vertę ir patenkantys į ES bendrą ekologinį tinklą „Natura 2000“.

4.	Regionas yra unikalus daugiasluoksniu istorijos ir kultūros paveldu bei kraštovaizdžio ištekliais. Kuršių nerija 2000 metais buvo įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą kaip tarptautinės reikšmės kultūrinis kraštovaizdis.
5.	Unikaliems, urbanizacijos nepažeistiems biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio ištekliams išsaugoti yra sukurtos ir regione veikia stiprius administracinius gebėjimus turinčios viešosios institucijos: Kuršių nerijos nacionalinis parkas ir Nemuno deltos regioninis parkas.
6.	Kuršių marios ir Nemuno žemupys išlieka vienu iš žuvingiausių šalies vandens telkiniu, nes čia sugaunama apie 90 proc. visų LR vidaus vandenyse sužvejojamų žuvų.
7.	Kraštas turi senas ir gyvybingas žvejų verslo bei kultūros tradicijas.
8.	Regione yra palyginti daug aktyvių verslininkų, kurie savo verslo sumanymus įgyvendina žvejybos sektoriuje.
9.	Žuvininkystės sektorius per ES 2004–2006 metų paramos laikotarpį iš dalies prisitaikė prie naujų verslo iššūkių, o žvejybos verslas dabar labiau atitinka regiono išteklius bei aplinkosaugos reikalavimus.
10.	Gerai išplėtotas NVO sektorius: žvejų mėgėjų interesams atstovauja asociacija „Žmarė“, vienijanti apie tūkstantį narių, taip pat klubas „Skirvytėlė“, o žvejų verslininkų interesams atstovauja žuvininkystės įmonių asociacija „Lampetra“, vienijanti 61 žvejybos įmonę, ir Žvejybos verslo asociacija, veikianti Neringoje.
11.	Žuvininkystės regionas turi tarptautinio lygmens turizmo potencialą, todėl vietos žvejai turi realių galimybių verstis turizmu, ypač teikti įvairių ekoturizmo paslaugų, kurios apima paukščių stebėjimo ir rekreacinės žūklės organizavimą.
12.	Regionas turi gerų žuvininkystės mokslo ir žuvivaiso specialistų, o regiono žuvininkystės sektoriaus plėtrai analizuoti ir gerinti yra atlikta daug mokslo studijų ir parengta įvairių plėtros programinių dokumentų.
Silpnybės	
1.	Nors žuvininkystės regionas turi didžiulį ekologinio atsinaujinimo potencialą, krašto ekologinė būklė nėra stabili ir jos palaikymas išlieka problemiškas.
2.	Sparčiai keičiasi svarbiausios Kuršių marių charakteristikos – mažėja marių biologinė įvairovė bei žuvų ištekliai ir tuo pačiu sunkėja žvejų verslo sąlygos.
3.	Viešasis sektorius nėra aiškiai deklaravęs, kaip regione bus įgyvendinami įvairūs ir su ES suderinti aplinkosaugos reikalavimai, o gamtosaugininkų veikloje dažnai kylantis žinybiškumas neleidžia surasti subalansuotų žuvininkystės plėtros sprendimų.
4.	Nemuno žemupio ir Kuršių marių gamtos ištekliai ekonominiu požiūriu panaudojami neefektyviai: nesuvaldoma mėgėjiška žvejyba, negausinami žuvų ištekliai, nesirūpinama žuvų išteklių kokybe ir nemažinami šių išteklių praradimai, taip pat nepakankamai atliekami kraštovaizdžio gerinimo darbai.
5.	Regiono gyventojai, žvejai ir turistai menkai informuoti apie vietos išteklių tikrąją vertę ir neįaučia savo atsakomybės už aplinkos ateities būklę.
6.	Žuvininkystės plėtra suinteresuota bendruomenė neturi patirties kompleksiskai valdyti regiono žuvininkystės verslo pokyčių ir įgyvendinti aplinkosaugos priemones.
7.	Žuvininkystės sektoriaus verslininkai neturi ganėtinų finansinių išteklių, kad savarankiškai įgyvendintų investicinius verslo projektus.
8.	Žvejybos verslo infrastruktūra neatitinka dabarties reikalavimų, nes per keletą pastarųjų dešimtmečių nebuvo vykdoma jokių stambesnių gamybos investicijų.
9.	Nepakankama žuvų pirminio perdirbimo atliekų tvarkymo ir utilizavimo infrastruktūra.
10.	Kuršių mariose plaukiojančių laivų aptarnavimas yra nepatenkinamas ir tai riboja žvejybos bei turizmo verslo plėtrą.
11.	Palyginti trumpas žvejybos sezonas Kuršių mariose ir Nemuno žiotyse.
12.	Žemas šviežių žuvų pirminio apdoravimo lygis ir menka vietos žuvų ir jų produktų rinkodara neleidžia vietos žvejams kurti tiesioginio pardavimo sistemos ir gauti už savo produkciją didesnės pridėtinės vertės.
Galimybės	
1.	P (Political – Politiniu aspektu) Įgyvendinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programą ir ypač žuvininkystės regionų tvarios plėtros politiką, siekiama užtikrinti žvejybos verslo

	konkurencingumą, o vietos žvejų bendruomenei – gyvenimo kokybės gerinimo ilgalaikę perspektyvą, nes visuomenė yra suinteresuota išsaugoti žvejybą vidaus vandenyse, kaip sveikų ir šviežių produktų vietos vartojimui tiekėją, o žvejybos veiklą, kaip turiningo laisvalaikio ir poilsio šaltinį bei turizmo verslo kaimo vietovėse katalizatorių.
2.	E (Economic – Ekonominiu aspektu) Klaipėdos ir Karaliaučiaus (Kaliningrado) uostai bei pietryčių Baltijos pakrantės kurortai taps vis perspektyvesnėmis žuvininkystės regiono prekių ir paslaugų rinkomis.
3.	S (Social – Socialiniu aspektu) Visuomenėje vis labiau augs ekologiško turizmo ir rekreacinės žvejybos paslaugų poreikis.
4.	T (Technological – Technologiniu aspektu) Skaitmeninių ir „žaliųjų“ technologijų sparti plėtra yra palanki žuvininkystės regionui, nes šių technologijų panaudojimas gali santykinai sumažinti regiono nuošalumą ir pasiūlyti novatoriškus teritorijos rinkodaros būdus, taip pat naujus metodus, kurie gali efektyviai palaikyti regiono biologinį produktyvumą ir spręsti įsisenėjusias krašto ekologines problemas.
5.	L (Legal – Teisiniu aspektu) Šengeno sutarties įgyvendinimas numato supaprastinti ES sienos kirtimo tvarką ir panaikinti administracinio pobūdžio kliūtis, trukdančias vietos gyventojams tarpusavyje bendradarbiauti palei visą ES išorinę sieną 50 km atstumu, taip pat Lietuva ir Rusija baigia susitarti dėl valstybių sienų kirtimo procedūrų palengvinimo vandens turizmo maršrutų Kuršių mariose dalyviams.
6.	E (Environmental – Aplinkos aspektu) ES parama leidžia įgyvendinti vietos plėtros iniciatyvas, įskaitant ir projektus, kurie palaiko žuvininkystės regiono tvarią plėtrą, o stiprėjantis tarpvalstybinis bendradarbiavimas užtikrins palankias sąlygas spręsti Nemuno žemupio ir Kuršių marių ekologines problemas.
7.	Eq (Equality – Lygybės aspektu) Augantis vartotojų poreikis pirkti šviežius žuvies produktus tiesiogiai iš žvejų, taip pat noras sužinoti, kaip apdorojama žuvis pagal vietos kulinarinį paveldą, atveria naujas ekonominės veiklos nišas žvejų šeimų nariams ir ypač moterims, kurių veikla anksčiau apsiribodavo namų ūkiu.
8.	E (Educational – Švietimo ir mokymo aspektu) ES parama žvejų ir žuvininkystės specialistų kvalifikacijos tobulinimui gali tapti svarbiu regiono plėtros pokyčių svertu.
9.	M (Market – Rinkos aspektu) Besikeičianti vartotojų elgsena skatins žuvies vartojimo augimą ir rekreacinės žvejybos plėtrą, o turistai vis labiau pageidaus nusipirkti pagal regiono kulinarinį paveldą pagamintų šviežių žuvies produktų.
10.	B (Business change – Verslo pokyčių aspektu) Žuvininkystės regiono ūkinės veiklos tendencijas vis labiau lems stiprėjantis ir puikias plėtros perspektyvas turintis turizmo verslas.
11.	Et (Ethical – Etiniu aspektu) Žuvininkystės bendruomenės ryšių su Branewo regiono (Lenkija) ir Karaliaučiaus (Kaliningrado sritis) krašto žvejais stiprinimas padės kelti vietos žvejų ekologinę kultūrą ir kontroliuoti vertingų žuvų išteklius Kuršių mariose.
12.	R (Regulations – Taisyklių aspektu) Liberalizuojant tautinio paveldo gaminių gamybos tvarką pagal regiono kulinarinį paveldą gaminamiems šviežiams žuvies produktams bus mažinami pertekliniai sanitarijos bei veterinarijos priežiūros reikalavimai, taip pat artimiausiu metu, išsprendus teisinio reguliavimo problemas, bus galima efektyviai organizuoti licencinę žvejybą.
Grėsmės	
1.	P (Political – Politiniu aspektu) Tikėtina, kad ES šalyse naujuoju programavimo laikotarpiu verslinė žvejyba vidaus vandenyse nebus remiama ir ji gali būti iš vis uždrausta, vadovaujantis aplinkosaugos interesais ir rekreacijos paslaugų plėtros sumetimais.
2.	E (Economic – Ekonominiu aspektu) Besitęsiantis pasaulio ir šalies ekonomikos sunkmetis neigiamai paveiks žuvininkystės regiono perspektyvią plėtrą, nes sunkmečiu, kai ekonomika yra nestabili ir kai visuotinai yra padidėjusi ūkinės veiklos rizika, labai sunku plėtoti rekreacijos, kultūros, aplinkosaugos ir kitas „ne pirmo

	būtinumo“ veiklas.
3.	S (Social – Socialiniu aspektu) Krizė padidins bendrą šalies atsilikimą ir socialinį nuosmukį, kuris pasireikš pačiomis įvairiausiomis formomis: neracionalia jaunimo ir kvalifikuotų specialistų emigracija, ilgalaikių bedarbių degradacija ir kitomis darbo rinkos deformacijomis. Šios tendencijos neišvengiamai pasireikš ir žuvininkystės regione: sumažėjusi Lietuvos gyventojų perkamoji galia stabdys regione turizmo plėtrą, o populiarėjančią mėgėjišką ir rekreacinę žvejybą gali kreipti pasipelnymo ir brakonierystės linkme.
4.	T (Technological – Technologiniu aspektu) Rusijos administracijos sprendimas Karaliaučiaus (Kaliningrado) srityje statyti atominę elektrinę gali pragaištingai keisti situaciją regione.
5.	L (Legal – Teisiniu aspektu) Vis griežtėjantis žuvininkystės verslo teisinis reglamentavimas ir užsitęsęs sunkmetis gali sustiprinti vietos žvejų ir žvejų mėgėjų teisinį nihilizmą, kai įstatymų pažeidimas, siekiant patenkinti savus interesus, tampa pateisinamas, o didžiausias pelnas gaunamas niokojant gamtos išteklius.
6.	E (Environmental – Aplinkos aspektu) Pasaulio klimato kaita ir sunkiai suvaldoma vandens tarša lems laipsnišką vertingų žuvų išteklių mažėjimą Kuršių mariose, o gamtos išteklių valdymas pareikalaus iš vietos žvejų išmokti valdyti žuvų išteklius ir įgyvendinti aplinkosaugos darbus.
7.	Eq (Equality – Lygybės aspektu) Sunkmečio sąlygomis, mažėjant darbo pajamoms ir sparčiai regione kintant žuvininkystės verslo situacijai, gali išaugti poreikis teikti pagalbą labiausiai pažeidžiamiems žuvininkystės bendruomenės nariams (daugiavaikėms ir nepilnomis šeimoms, nuo priklausomybės ligų kenčiantiems asmenims ir pan.).
8.	E (Educational – Švietimo ir mokymo aspektu) Griežtėjantys ir sparčiai kintantys darbo rinkos profesiniai reikalavimai gali tapti neįveikiamu barjeru daugeliui žuvininkystės regiono gyventojų, o ES parama, skirta žvejų ir žuvininkystės specialistų kvalifikacijos tobulinimui, gali būti neveiksminga, jei perkvalifikavimo priemonės nebus suderintos su realiais darbo vietų kūrimo kvalifikaciniais poreikiais.
9.	M (Market – Rinkos aspektu) Sunkmečiu Lietuvos žmonėms teks daugiau dirbti ir taupyti, todėl labai tikėtina, jog jie ir toliau ribos vartojimą ir mažiau dėmesio skirs poilsiui.
10.	B (Business change – Verslo pokyčių aspektu) Augs globalios ir masinės gamybos konkurencingumas, kuris gali žlugdyti vietos žvejybą ir kitų tradicinių žuvininkystės įmonių veiklą.
11.	Et (Ethical – Etiniu aspektu) Sunkmetis komplikuos regiono bendruomeninį gyvenimą, nes vietos bendruomenės gali nenorėti, taip pat nepajėgti spręsti paastrėjusių visuomenės socialinės atskirties ir demoralizacijos problemų. Pavyzdžiui, ilgalaikis nedarbas, kai žmogus nedirba metus ir dar ilgiau yra itin pavojingas, nes prarandama profesinė kompetencija, įgūdžiai, nutrūksta socialiniai ryšiai ir nelieta motyvacijos dirbti, todėl poveikio priemonės tampa labai ribotos.
12.	R (Regulations – Taisyklių aspektu) ES paramos žuvininkystės sektoriaus plėtrai bus teikiama laikantis sudėtingų procedūrų, o paramos gavėjams keliami aukšti patikimumo reikalavimai.

III. VŠĮ „PASINIIO ŽUVYS“ REGIONO VIZIJA, PRIORITETAI, PRIEMONĖS IR VEIKLOS SRITYS

3.1. Regiono vizija

VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos nariai dar strategijos rengimo pradžioje pabandė apibrėžti norimą savo regiono situaciją po dešimties metų. Strategijos rengimo proceso metu šis teritorijos aprašymas buvo tikslinamas, koreguojamas. Galutinis ŽRVVG regiono pageidaujamos ateities vaizdas atrodo taip:

VšĮ „Pasienio žuvis“ regionas 2020 m. – tai išskirtinio grožio kraštas prie Kuršių marių: čia puoselėjamos unikalios žvejybos tradicijos, yra išplėtotas šiuolaikiškas turizmo ir žvejybos infrastruktūra, o žvejų bendruomenė yra versli, sauganti krašto gamtos išteklius ir atvira turistams. Tai vieta, kur kiekvienas pabuvęs nors kartą gyvenime, svajoja sugrįžti...

Regionas ateityje bus dar labiau žinomas kaip unikalios gamtos kampelis. Po 10 metų čia bus tai, ko dabar labiausiai trūksta – tai infrastruktūra, pritaikyta žvejybai ir turizmui. Tačiau regiono ateitis yra neįsivaizduojama be to, kas yra sena ir vertinga – tai žvejybos krašto tradicijos. Valdybos nariai įsitikinę, kad jos bus išsaugotos ir garsins kraštą, o čia atvykusieji galės pamatyti ir išgirsti tai, ko negalima aptikti niekur kitur. Be jokios abejonės, didžiausias dėmesys tenka šiame regione gyvenantiems žmonėms. VšĮ „Pasienio žuvis“ valdyba įsitikinusi, kad po 10 metų čia gyvenantys žmonės bus verslūs ir sąmoningi savo krašto piliečiai – t.y. saugos tai, ką turi, bet kartu bus atviri atvykstantiems. Valdybos nariai tikisi, kad pagaliau bus atrastas optimalus balansas tarp verslinės ir mėgėjiškos žvejybos, o savo gebėjimus ir šeimos tradicijas vyresnioji karta sugebės perduoti jaunesniajai. Krašto patrauklumą ir gebėjimą jame tvarkytis nusako paskutinis vizijos sakiny – kiekvienas čia pabuvęs svajoja dar bent kartą sugrįžti.

3.2. Strategijos prioritetai, priemonės, veiklos sritys – jų poveikis ir planuojama sukurti pridėtinė vertė

VšĮ „Pasienio žuvis“ savo parengta strategija siekia regiono viziją paversti realybe. ŽRVVG parinko tokius prioritetus ir priemones, kurie vienas su kitu susiję, o jų kompleksinis įgyvendinimas skatins darnią regiono socialinę, ekonominę, aplinkosaugos ir kultūros plėtrą.

Pirmas žingsnis buvo apskritai identifikuoti regiono plėtros kryptis. Šioms kryptims nustatyti buvo panaudotas vienas iš metodų – Koučingo ratas (žr. 3.1 pav.).

3.1 pav. Plėtros kryptims apibrėžti ir įvertinti buvo naudotas „Koučingo ratas“

Šis metodas puikiai pasitarnavo vertinant dabartinę ŽRVVG teritorijos situaciją ir diskutuojant apie galimybes patobulinti įvairias gyvenimo sritis (įvardijant konkrečias priemones). Naudojant minėtą metodą, ŽRVVG valdybos nariai išskyrė tokias regiono plėtros kryptis:

- Rekreacinės žvejybos ir turizmo infrastruktūros plėtra
- Žuvivaisos priemonių įgyvendinimas
- Mėgėjiškos žvejybos sąlygų gerinimas
- Vandens turizmo skatinimas ir transporto sistemos tobulinimas
- Verslinės žvejybos rėmimas
- Etnokultūros ir kulinarinio paveldo/ kultūros paveldo puoselėjimas ir populiarinimas
- Laivybės techninio aptarnavimo sistemos kūrimas
- Socialinės integracijos didinimas
- Edukacinių programų įgyvendinimas
- Žvejybos verslo infrastruktūros plėtra
- Aplinkos apsaugos priemonių įgyvendinimas
- Turistinės žūklės plėtra ir sąlygų rekreacijai kūrimas
- Verslumo skatinimas
- Marketingo priemonių įgyvendinimas
- Žuvininkystės bendruomenės aktyvumo skatinimas

Strategijos prioritetai ir priemonės yra ne vien valdybos narių svarstymų rezultatas (šių svarstymų pagrindas buvo SSGG teiginiai ir jų sąveikos) – galutinis prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąrašas buvo patvirtintas tik po konsultacijų su žuvininkystės bendruomene, svarstymų savivaldybių komitetuose. Toliau yra pateikiami strategijos prioritetai, priemonės ir Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės tvarios žuvininkystės plėtros strategija

veiklos sritys, nurodant prioritetų ir priemonių tikslus bei poveikį, taip pat atskleista projektų, kurių dėka realizuojamos veiklos sritys, pridėtinė vertė (žr. 3.1 lentelę).

3.1 lentelė. Strategijos prioritetų ir priemonių tikslai, numatomas poveikis bei planuojama sukurti pridėtinė vertė

1 prioritetas. Žuvininkystės regiono konkurencingumo stiprinimas
Prioriteto tikslas – kompleksiskai spręsti žuvininkystės regiono plėtros problemas įtraukiant vietos žvejų bendruomenę
Numatomas poveikis. Žuvininkystės plėtra suinteresuota bendruomenė įgyvendindama projektus, stiprinančius žuvininkystės regiono konkurencingumą, išmoks prisitaikyti prie nūdienos iššūkių.
1.1 priemonė. Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas
Priemonės tikslas – tobulinti žvejybos bei turizmo infrastruktūrą ir padėti vietos žvejams laikytis darbo saugos bei aplinkosaugos reikalavimų
Numatomas poveikis. Nedidelės apimties šiuolaikiškos žvejybos ir turizmo infrastruktūros kūrimas bei parama jos eksploatavimui pagerins žvejų verslo sąlygas, padės jiems prisitaikyti prie naujų žuvininkystės verslui keliamų reikalavimų, skatins juos kooperuotis ir laikytis aplinkosaugos bei darbo saugos taisyklių. Įgyvendinus priemonę vietos žvejams taip pat bus sudarytos geresnės sąlygos teikti paslaugas vandens turistams.
1.1.1 veiklos sritis. Rekreacinės žvejybos ir turizmo laivų aptarnavimo gerinimas
Pridėtinė projektų vertė. Gerinant laivų aptarnavimą, t.y. statant pamaryje nedideles pontonines prieplaukas, pagerinus vandens kelių žymėjimą, organizavus įvairias laivų aptarnavimo paslaugas pagerėtų žvejų verslo sąlygos, taip pat ir vandens turistų aptarnavimas, o žuvininkystės regionas įgytų naujų konkurencinių savybių.
1.1.2 veiklos sritis. Žvejų darbo sąlygų gerinimas ir žuvų pirminio perdirbimo aplinkosaugos problemų sprendimas
Pridėtinė projektų vertė. Parama žvejams, gerinant jų darbo sąlygas ir padedant jiems spręsti žuvų pirminio perdirbimo aplinkosaugos problemas, ne tik palengvins žvejų darbą ir padės jiems laikytis griežtėjančių aplinkosaugos bei sanitarijos reikalavimų: įgyvendinti projektai skatins žvejų kooperaciją, o pagerėjusios žvejų darbo sąlygos sustiprins visuomenėje žvejų profesijos prestižą, todėl šiuolaikiškas žvejo verslas taps patrauklesnis vietos jaunimui.
1.2 priemonė. Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas
Priemonės tikslas – puoselėti žuvininkystės regiono biologinę įvairovę, gausinti žuvų išteklius bei sudaryti geresnes sąlygas žvejams verstis žvejybos ir ekoturizmo verslu
Numatomas poveikis. Žuvininkystės regiono bendruomenė, siekdama labiau prisitaikyti prie sparčiai kintančių aplinkos ir verslo sąlygų, išmoks įgyvendinti pačias efektyviausias priemones, kurios išsaugo ir palaiko regiono biologinę įvairovę, žuvų išteklius bei gerina kraštovaizdį, t.y. suvoks savo vaidmenį kuriant žuvininkystės regiono tvarios plėtros pagrindus, gebės šį vaidmenį atlikti ir atvers sau naujus ūkinės veiklos barus – aplinkosaugą ir ekoturizmą. Naujų ūkinių veiklų įsisavinimas yra ypač aktualus iš žvejybos verslo pasitraukiantiems asmenims.
1.2.1 veiklos sritis. Žuvų išteklių gausinimas
Pridėtinė projektų vertė. Įgyvendinus įvairias žuvų išteklių gausinimo priemones bus sumažinti žuvų nuostoliai ir įvykdyti įvairūs žuvininkystės darbai, taip pat žuvininkystės regiono bendruomenė, kurdama

<p>licencinės žvejybos tvarką ir stiprindama žvejybos visuomeninę kontrolę, sumažins neracionalų regiono žuvų išteklių naudojimą. Padidinus regiono žuvų išteklius atsigaus žvejų verslas, plėtosis rekreacinė žvejyba, sustiprės žvejų krašto įvaizdis ir išaugs turistų trauka. Labai svarbu, kad turizmo sezono metu regiono šviežios žuvies ir jos produktų poreikis bus daugiausiai patenkintas ne iš kitų šalių atvežta šaldyta žuvimi, bet sava produkcija.</p>
<p>1.2.2. veiklos sritis. <i>Regiono biologinio produktyvumo palaikymas ir kraštovaizdžio gerinimas</i></p>
<p>Pridėtinė projektų vertė. Darbai, mažinantys Nemuno nešmenų daromą žalą žuvų migracijai, nerštavietėms ir vietos laivybai, apipelkėjusių Kuršių marių pakrančių tvarkymas ir perteklinių sąžalynų mažinimas bei kraštovaizdžio gerinimas, taip pat projektų, mažinančių Kuršių marių vandens eutrofikaciją, įgyvendinimas išmoks žuvininkystės regiono bendruomenę ne tik rūpintis savo regiono ateitimi, bet ir atvers naujas ūkinės veiklos galimybes, kurias lemia vis labiau augantys regione aplinkosaugos darbų poreikiai ir turizmo verslo plėtra.</p>
<p>1.3 priemonė. <i>Žuvininkystės regiono darnus valdymas</i></p>
<p>Priemonės tikslas – užtikrinti žvejų krašto ilgalaikės plėtros perspektyvą, telkiant ir mokant žuvininkystės bendruomenę prisitaikyti prie sparčiai kintančios žuvininkystės verslo aplinkos.</p>
<p>Numatomas poveikis. Bus formuojamas ir stiprinamas žvejų krašto plėtros subjektas – žuvininkystės bendruomenė: ji taps labiau kvalifikuota, susitelkusi ir aktyvi, žinanti vietos išteklių tikrąją vertę ir viso regiono plėtros potencialą bei gerai suvokianti savo interesus ir mokanti juos derinti su krašto ilgalaikės plėtros poreikiais.</p>
<p>1.3.1 veiklos sritis. <i>Žvejų ir žuvininkystės specialistų kvalifikacijos tobulinimas</i></p>
<p>Pridėtinė projektų vertė. Gerosios praktikos sklaida ir žuvininkystės specialistų kvalifikacijos tobulinimas padės efektyviau įsisavinti pažangiausias žvejybos ir žuvies perdirbimo technologijas, o konsultacijos sustiprins žvejų įmonių kompetenciją rinkodaros, teisės, buhalterinės apskaitos, mokesčių ir darbų saugos klausimais. Žvejams ir jų šeimų nariams prisitaikyti prie naujų verslo sąlygų ir didinti žvejybos produkcijos pridėtinę vertę taip pat padės gretutinių specialybių suteikimas, kulinarinio paveldo paslapčių perdavimas ir kitos žinios, atitinkančios realius besimokančiųjų poreikius. Mokymai sustiprins vietos žvejų bei jų šeimų narių gebėjimą įsisavinti naujus pajamų šaltinius, taip pat bus sukurtos palankios prielaidos žuvininkystės verslą integruoti į turizmo ir kitų perspektyvių ekonominių veiklų plėtrą.</p>
<p>1.3.2 veiklos sritis. <i>Žvejų ir su žuvininkyste susijusių asmenų bendruomenės telkimas bei vietos iniciatyvų rėmimas</i></p>
<p>Pridėtinė projektų vertė. Gerinant žuvininkystės sektoriaus interesų atstovavimą, skatinant žvejų ir su žuvininkystės verslu susijusių asmenų kooperaciją bei remiant vietos iniciatyvų įgyvendinimą, sustiprės žuvininkystės bendruomenė: ji aktyviau dalyvaus viešajame gyvenime ir tai pagerins vietos, regiono ir nacionaliniu lygiu priimamų sprendimų, lemiančių žuvininkystės sektoriaus ateitį, kokybę. Bendruomenės telkimas taip pat sustiprins vietos gyventojų socialinį solidarumą, todėl įgyvendinant vietos iniciatyvas bus galima efektyviau nei žinybiniais būdais spręsti įsisenėjusias su žuvininkystės sektoriumi susijusių asmenų ir jų šeimos narių socialinės atskirties problemas, taip pat pasirūpinti iš žvejybos verslo pasitraukiančiais asmenimis.</p>
<p>1.3.3 veiklos sritis. <i>Žuvininkystės regiono plėtros potencialo atskleidimas ir skubių priemonių, gerinančių susiklosčiusių nepageidaujamą padėtį, įgyvendinimas</i></p>
<p>Pridėtinė projektų vertė. Žuvininkystės regiono bendruomenės vidaus komunikacijos skatinimas, taip pat nuolatinio konsultavimosi su išorės partneriais ir specialistais procesas įgalins regiono bendruomenę geriau suvokti regiono plėtros potencialą ir kokybiškai bei operatyviai spręsti vietos plėtros uždavinius.</p>
<p>2 prioritetas. <i>Žuvininkystės verslo plėtros suderinimas su Neringos kurorto ir Šilutės rajono turizmo plėtros poreikiais</i></p>
<p>Prioriteto tikslas – suformuoti vietos žvejams ir iš žvejybos verslo pasitraukiantiems asmenims tvarią verslo nišą, efektyviau panaudojant žuvininkystės regiono kultūros, rekreacijos išteklius ir</p>

<p>Neringos kurorto bei Šilutės rajono turistų trauką</p>
<p><i>Numatomas poveikis.</i> Žuvininkystės verslo plėtra labiau atitiks regiono ypatumus, bus sukurti ir sustiprinti esami žuvininkystės sektoriaus ryšiai su kitais ekonominės veiklos sektoriais – įsisavinus naujus ekonominės veiklos barus, vietos žvejų ir kitų su žuvininkystės sektoriumi susijusių asmenų darbo pajamos išaugs, kartu pagerės viso regiono žuvininkystės bendruomenės gyvenimo kokybė.</p>
<p>2.1 priemonė. Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms</p>
<p>Priemonės tikslas – gražinti žvejų gyvenamąją aplinką ir ją pritaikyti turistų poreikiams</p>
<p><i>Numatomas poveikis.</i> Viešųjų vietų sutvarkymas pagal žvejų ir turistų poreikius pagerins žvejų gyvenamąją aplinką ir sudarys jiems palankesnes verslo sąlygas, taip pat padidins turistų trauką į žuvininkystės regioną.</p>
<p>2.1.1 veiklos sritis. Žvejų gyvenviečių sutvarkymas</p>
<p><i>Pridėtinė projektų vertė.</i> Sutvarkius žvejų gyvenviečių viešąsias erdves ir juose išeksponavus žvejų kultūros paveldą – nenaudojamus žvejybos laivus, valtis ir kitą žvejybos inventorių, užtikrinus žvejams svarbių gamtos ir kultūros paminklų apsaugą bei ženklumą, bus pagerinta žvejų gyvenamoji aplinka ir sustiprintas žuvininkystės krašto įvaizdis, o stendais ir nuorodomis pagerinus turistų informavimą apie žvejų teikiamas paslaugas, taip pat įrengus stacionarius žuvies turgelius stambiausiose žvejų gyvenvietėse bus pagerintas ne tik turistų aptarnavimas, bet bus sudarytos ir palankesnės verslo sąlygos žuvininkystės sektoriaus atstovams.</p>
<p>2.1.2 veiklos sritis. Pakrančių pritaikymas rekreacinei žūklei ir poilsiui</p>
<p><i>Pridėtinė projektų vertė.</i> Įrengus privažiavimo kelius ir takus, vedančius į rekreacinės žvejybos vietas, labiau sutvarkius ir įrengus pačias žūklės vietas, jose pastačius turistams ir žvejams mėgėjams skirtas poilsivietes su minimalia žuvies apdorojimo įranga, taip pat įrengus maudyklas, žuvininkystės regione bus užtikrintas ne tik minimalus žvejų mėgėjų komfortas, bet bus sudarytos ir geresnės prielaidos regiono žuvininkystės sektoriaus atstovams organizuoti licencinę žvejybą, taip pat teikti kitas ekologinio turizmo paslaugas.</p>
<p>2.2 priemonė. Žuvininkystės regiono ekonomikos įvairinimas ir žvejų užimtumo didinimas</p>
<p>Priemonės tikslas – atverti žuvininkystės sektoriaus atstovams perspektyvias ekonominės veiklos nišas</p>
<p><i>Numatomas poveikis.</i> Remiant žuvininkystės regiono bendruomenės pastangas įsisavinti naujus ekonominės veiklos barus bus skatinama regiono ekonomikos įvairovė, žuvininkystės sektorius labiau prisitaikys prie naujų verslo sąlygų ir tuo pačiu didės žvejų užimtumas. Kita vertus, rinkos sąlygomis tik pakankama parama paskatins žuvininkystės bendruomenės atstovus nevengti rizikos ir peržengti įprastus žuvininkystės verslo rėmus. Priemonės įgyvendinimas iki minimumo sumažins ekonominę riziką ir įtrauks žuvininkystės bendruomenės atstovus į naujų paslaugų visuomenei teikimą, t.y. turistų supažindinimą su žvejų kultūra ir kulinariiniu paveldu, unikalių regiono gamtos išteklių demonstravimą, rekreacinės žvejybos organizavimą bei kitų ekologinio turizmo paslaugų teikimą.</p>
<p>2.2.1 veiklos sritis. Žuvininkystės produkcijos pridėtinės vertės didinimas, plečiant tiesioginį pardavimą ir panaudojant vietos kulinarinį paveldą</p>
<p><i>Pridėtinė projektų vertė.</i> Suformavus šviežios žuvininkystės produkcijos tiesioginio pardavimo sistemą, ypač padidinus pagal tautinio paveldo produktų išsaugojimo reikalavimus sertifikuotos produkcijos pardavimo apimtį, taip pat užtikrinus parduodamos produkcijos kilmės atsekamumą ir aukštą jos kokybę, o kooperacijos pagalba pasiekus masto ekonomijos efektus, greitai išaugs žuvininkystės regiono produkcijos pridėtinė vertė ir kartu – su žuvininkystės verslu susijusių asmenų darbo pajamos. Be to, organizacinių ir rinkodaros priemonių efektyvus naudojimas, kulinariinio paveldo atgaivinimas padidins ne tik žuvininkystės verslo pelningumą, bet ir atvers naujų galimybių į žuvininkystės plėtrą įtraukti išsimokslinusių jaunimą, žvejų žmonas bei kitus šeimos narius.</p>

2.2.2 veiklos sritis. Žvejybos ir turizmo verslo sąsajų stiprinimas
Pridėtinė projektų vertė. Siekiant užtikrinti žuvininkystės sektoriaus ilgalaikę plėtrą, svarbu kuo greičiau šį procesą suderinti su regiono sparčia turizmo verslo plėtra. Tokia integracija praturtins ir regione teikiamas turizmo paslaugas. Pasiiekta abipusė nauda suteiks naują impulsą formuoti novatoriškoms žuvininkystės ir turizmo sektorių bendradarbiavimo formoms. Be to, vietos gyventojams ir žvejams aktyviau įsitraukus į turistų aptarnavimą, jiems taps aiškesnė regiono gamtos ir kultūros išteklių tikroji vertė, todėl jie bus labiau suinteresuoti išsaugoti ir puoselėti vietos išteklius.
2.2.3 veiklos sritis. Žuvininkystės sektoriaus indėlio į Neringos kurorto ir Šilutės rajono turizmo plėtrą didinimas
Pridėtinė projektų vertė. Neringos savivaldybė ir Šilutės rajonas, vykdydami turizmo rinkodarą, save suvokia kaip žvejų kraštą. Puoselėti vietos kultūros tradicijas bei kurti svetingo žvejų krašto įvaizdį suinteresuoti ir vietos žvejai bei kiti su žuvininkystės sektoriumi susiję asmenys. Regiono žuvininkystės bendruomenė su vietos valdžia bei kitomis suinteresuotomis organizacijomis rengdama ir įgyvendindama įvairias rinkodaros akcijas bei projektus, išmoks rinkodaros priemonėmis didinti žuvininkystės regiono produkcijos pridėtinę vertę, taip pat gebės efektyviai reklamuoti žuvininkystės regione teikiamas rekreacinės žvejybos bei kitas ekoturizmo paslaugas ir tuo pačiu išmoks formuoti savo verslo paklausą.

3.3. Išsamus strategijos veiklos sričių aprašymas

Šiame poskyryje pateikiamas išsamus prioritetų, priemonių ir veiklos sričių aprašymas. VšĮ „Pasienio žuvis“ finansuos tik tuos projektus, kurie atitinka šią strategiją. Teikdami paraišką strategijai įgyvendinti, pareiškėjai privalės laikytis Bendrųjų ir Specialiųjų taisyklių nuostatų bei išlaikyti vietos projektams bei pareiškėjams taikomus tinkamumo reikalavimus, nurodytus minėtų taisyklių.

PASTABA. Strategijos 1.1.2. veiklos sritis „Žvejų darbo sąlygų gerinimas ir žuvų pirminio perdirbimo aplinkosaugos problemų sprendimas“ atitinka Veiksmų programos III krypties „Bendro intereso priemonės“ priemonės „Kolektyviniai veiksmai“ veiklos sritį „Parama bendro intereso priemonėms“. Pareiškėjai, teikdami projektus pagal šią veiklos sritį, turės laikytis minėtos veiklos srities įgyvendinimo taisyklių reikalavimų.

Strategijos 1.2.1. veiklos sritis „Žuvų išteklių gausinimas“ atitinka Veiksmų programos III krypties „Bendro intereso priemonės“ priemonę „Vandens faunos ir floros apsaugai ir plėtojimui skirtos priemonės“. Pareiškėjai, teikdami projektus pagal 1.2.1 veiklos sritį, turės laikytis minėtos veiklos srities įgyvendinimo taisyklių reikalavimų.

Tinkamos finansuoti vietos projektų išlaidos. Tinkamomis vietos projektui finansuoti išlaidomis pripažįstamos šios išlaidos:

- 1) būtinos vietos projektui įgyvendinti, pagrįstos vietos projekto paraiškoje ir numatytos vietos projekto vykdymo sutartyje;
- 2) prekių, paslaugų, darbų pirkimai, atlikti vadovaujantis Bendrųjų taisyklių nuostatomis;

3) patirtos įgyvendinant vietos projektą, bet ne anksčiau nei vietos projekto vykdymo paramos sutarties pasirašymo dieną;

4) tinkamų išlaidų sąrašas pateikiamas Specialiosiose taisyklėse pareiškėjams.

Netinkamos finansuoti vietos projektų išlaidos. Netinkamomis pripažįstamos išlaidos:

1) neatitinkančios vietos projekto vykdymo sutarties nuostatų, taip pat Bendrųjų ir Specialiųjų taisyklių nuostatų;

2) palūkanų mokėjimas;

3) netiesioginės, su vietos projekto įgyvendinimu nesusijusios išlaidos;

4) trumpalaikis turtas, įgytas vietos projekto vykdytojo vietos projekto įgyvendinimo metu vietos projektui įgyvendinti skirtomis lėšomis, kurio vertė yra mažesnė nei vietos projekto vykdytojo numatyta minimali ilgalaikio turto vertė, ir kuris nepanaudojamas vietos projekto įgyvendinimo metu;

5) atliktos, nesilaikant pirkimų procedūrų, numatytų Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme ar pirkimo taisyklių, patvirtintų LR žemės ūkio ministro 2007 m. birželio 13 d. įsakymu Nr. 3D–304 (Žin., 2007, Nr. 69–2750; 2009, Nr. 124–5348), jei tokių taisyklių pareiškėjui privalu laikytis;

6) pirkimo ir (arba) importo pridėtinės vertės mokestis (PVM), kurį pareiškėjas pagal LR pridėtinės vertės mokesčio įstatymą turi ar galėtų turėti galimybę įtraukti į PVM ataskaitą (net jei tokio PVM pareiškėjas į ataskaitą neįtraukė), visais atvejais yra netinkamas finansuoti iš paramos lėšų. Kai paramos gavėjas yra valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga arba kitas viešasis juridinis asmuo, vykdamas valstybės ar savivaldybių veiklą, kaip ji apibrėžta LR pridėtinės vertės mokesčio įstatyme, PVM yra netinkamas finansuoti iš paramos lėšų. Tokiu atveju PVM nuo apmokestinamosios prekių ir (ar) paslaugų, už kurias mokama iš EŽF ir bendrojo finansavimo lėšų, vertės, kurios paramos gavėjas pagal LR pridėtinės vertės mokesčio įstatymą neturi ar negalėtų turėti galimybės įtraukti į PVM ataskaitą, yra apmokamas iš šiam tikslui skirtų Žemės ūkio ministerijos bendrųjų valstybės biudžeto asignavimų.

Pasikeitus nacionalinių teisės aktų nuostatoms, reglamentuojančioms išlaidų tinkamumą, ŽRVVG atitinkamai pakoreguos tinkamų ir netinkamų išlaidų sąrašą.

3.2 lentelėje pateikiama informacija apie finansuojamas veiklos sritis, tinkamus pareiškėjus, potencialių vietos projektų idėjas, paramos vietos projektams intensyvumą ir maksimalias paramos sumas vietos projektams.

Tinkami pareiškėjai. Projektus pagal strategijos priemones gali teikti ne trumpiau kaip 4 metus veiklą ŽRVVG teritorijoje vykdančios nevyriausybinės organizacijos, žvejybos įmonių kooperatyvai, žvejybos įmonės, Šilutės rajono ir Neringos savivaldybės, viešieji juridiniai bei

fiziniai asmenys, ne trumpiau kaip 4 metus teisėtai valdantys registruotus laivus. Išsamūs tinkamumo reikalavimai bus pateikti Taisyklėse vietos projektų paraiškų teikėjams.

PASTABA. Projektus teikiant pagal 1.1.2. ir 1.2.1 veiklos sritis, kurios atitinka Veiksmų programos III krypties priemones, tinkami pareiškėjai nurodyti šių Veiksmų programos priemonių įgyvendinimo taisyklėse (žiūrėti aukščiau esančią pastabą).

Pelno ir viešieji (ne pelno) vietos projektai. Pelno vietos projektas – projektas, kurį įgyvendindamas vietos projekto vykdytojas siekia gauti ir (arba) gauna pelno, o tiesioginis vietos projekto naudos gavėjas yra vietos projekto vykdytojas.

Viešasis (ne pelno) vietos projektas – tai toks projektas, iš kurio vietos projekto vykdytojas nesiekia gauti pelno, arba gaunamas pelnas investuojamas į projekto veiklos plėtrą, tęstinumą, o tiesioginiai naudos gavėjai yra žuvininkystės bendruomenė.

3.2 lentelė. Išsamus strategijos prioritetų, priemonių ir veiklos sričių aprašymas

I PRIORITETAS. ŽUVININKYSTĖS REGIONO KONKURENCINGUMO STIPRINIMAS	
1.1 priemonė. Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas	
Paramos intensyvumas: pelno projektams – iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, ne pelno projektams – iki 100 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų	
Maksimali paramos suma 1 projektui – iki 300 tūkst. Lt	
Veiklos sritis	Projektų idėjų pavyzdžiai
1.1.1. Rekreacinės žvejybos ir turizmo laivų aptarnavimo gerinimas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedidelių pontoninių prieplaukų statyba 2. Laivų aptarnavimo paslaugų organizavimas 3. Vandens kelių žymėjimo gerinimas 4. Infrastruktūros gerinimas, leidžiantis žvejams teikti papildomas vandens turizmo paslaugas 5. Žvejybos veiklą regione aptarnaujančių viešųjų pastatų ir statinių remontas bei restauravimas, aprūpinimas įranga ir jos montavimas 6. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį
1.1.2. Žvejų darbo sąlygų gerinimas ir žuvų pirminio perdirbimo aplinkosaugos problemų sprendimas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bendro naudojimo prieplaukų priežiūra ir tvarkymas. 2. Įvairių iniciatyvų, užtikrinančių darbo sąlygų gerinimą, įgyvendinimas 3. Objektų, kuriuose vykdomas arba bus vykdomas žuvų pirminis perdirbimas, aprūpinimas šiuolaikiška įranga 4. Žuvų atliekų sutvarkymo ir saugojimo įrangos įsigijimas 5. Kooperacijos pagrindais veikiančio žuvų atliekų išvežimo organizavimas 6. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį
1.2 Priemonė. Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas	
Paramos intensyvumas: pelno projektams – iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, ne pelno projektams – iki 100 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų	
Maksimali paramos suma 1 projektui iki 400 tūkst. Lt	
Veiklos sritis	Projektų idėjos
1.2.1. Žuvų išteklių gausinimas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektų, gausinančių Kuršių mariose bentoso (žuvų maisto) išteklius, įgyvendinimas 2. Žuvų pralaidų įrengimas polderiuose ir kitų priemonių, mažinančių žuvų uždusimą, įgyvendinimas 3. Žuvų migracijos kelių ir natūralių nerštaviečių atstatymas, vykdamas Nemuno deltos intakų ir senvagių gilinimą. 4. Žvejybos taisyklių pažeidimų, mažinančių vertingų žuvų išteklius, visuomeninės kontrolės stiprinimas

	5. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį (projektai, skirti tiesioginiam išteklių atkūrimui, neremiami)
1.2.2. Regiono biologinio produktyvumo palaikymas ir kraštovaizdžio gerinimas	<p>1. Vandens kelių, kuriais naudojasi žvejai ir vandens turistai, įrengimas, atkūrimas ir priežiūra bei apsauga nuo nešmenų</p> <p>2. Nendrių kirtimo ir pakrančių sąžalynų tvarkymo įrangos įsigijimas</p> <p>3. Apipelkėjusių Kuršių marių pakrančių tvarkymas ir perteklinių sąžalynų mažinimas</p> <p>4. Prieplaukų gilinimas ir laivų švartavimosi vietų pakrantėse įrengimas.</p> <p>5. Nemuno deltos atšakų ir Kuršių marių pakrančių kraštovaizdžio gerinimas, lokaliai iškertant pakrančių sąžalynus ir atveriant vaizdingas panoramas</p> <p>6. Kraštovaizdžio išteklių gerinimas, vaizdingose vietose įrengiant ir prižiūrint apžvalgos bokštus</p> <p>8. Projektų, mažinančių Kuršių marių vandens eutrofikaciją, įgyvendinimas</p> <p>9. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį</p>
1.3 priemonė. Žuvininkystės regiono darnus valdymas	
Paramos intensyvumas: pelno projektams – iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, ne pelno projektams – iki 100 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų	
Maksimali paramos suma 1 projektui iki 250 tūkst. Lt	
Veiklos sritis	Projektų idėjos
1.3.1. Žvejų ir žuvininkystės specialistų kvalifikacijos tobulinimas	<p>1. Žuvininkystės sektoriaus pažangių technologijų ir gerosios praktikos sklaidą.</p> <p>2. Žvejų įmonių ir jų kooperatyvų konsultavimas žuvininkystės, rinkodaros, teisės, buhalterinės apskaitos, mokesčių ir kitais klausimais</p> <p>3. Mokymai, padedantys išsaugoti vietos žvejybos tradicijas</p> <p>4. Žvejų šeimų narių ir ypač moterų mokymai, puoselėjantys kulinarinį paveldą ir padedantys didinti žvejybos produkcijos pridėtinę vertę</p> <p>5. Žvejų ir žuvininkystės specialistų perkvalifikavimas, suteikiant gretutines specialybes</p> <p>6. Laivavedžių mokymas ir įgūdžių atnaujinimas</p> <p>6. Žvejybos ir ornitologinio turizmo gidų rengimas, įtraukiant vietos žvejus ir pakrančių gyventojus, ypač vietos jaunimo atstovus</p> <p>7. Žvejų ir jų šeimų narių supažindinimas su naujausia mėgėjiškos žvejybos įranga ir vandens turizmo technika, taip pat su pačiomis įvairiausiomis vandens pramogų organizavimo galimybėmis</p> <p>8. Žvejų darbų saugos mokymas ir instruktavimas darbo vietose</p> <p>9. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį</p>

VšĮ „Pasienio žuvis“

<p>1.3.2. Žvejų ir su žuvininkyste susijusių asmenų bendruomenės telkimas bei vietos iniciatyvų rėmimas.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Žuvininkystės regiono asocijuotų struktūrų parengtų projektų, kuriais gerinamas žuvininkystės sektoriaus interesų atstovavimas ir tobulinama organizacijų veikla, įgyvendinimas. 2. Žvejų ir su žuvininkystės verslu susijusių asmenų kooperacijos organizavimas ir rėmimas. 3. Žvejų ir su žuvininkystės verslu susijusių asmenų bendruomeninės veiklos organizavimas ir įvairių vietos iniciatyvų rėmimas. 4. Žvejų ir su žuvininkystės verslu susijusių asmenų periodiškų susitikimų su vietos valdžios ir valstybinių institucijų atstovais organizavimas bei kitų bendradarbiavimo priemonių įgyvendinimas. 5. Žvejų verslo populiarinimas ir tradicijų puoselėjimas. 6. Žvejų profesinės etikos ir žvejybos kultūros puoselėjimo projektų įgyvendinimas 7. Žuvininkystės regiono gyventojų ekologinio sąmoningumo stiprinimas. 8. Su žuvininkystės verslu susijusių moterų švietėjiškų ir kultūros iniciatyvų rėmimas. 9. Iniciatyvų, mažinančių žvejų socialinę atskirtį, rėmimas. 10. Priklausomybės ligų profilaktikos ir sveikatinimo priemonių, skirtų žvejams ir su žuvininkystės verslu susijusiems asmenims, įgyvendinimas. 11. Žvejų ir su žuvininkystės verslu susijusių asmenų – ypač moterų – įdarbinimo projektai 12. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį
<p>1.3.3. Žuvininkystės regiono ilgalaikės plėtros potencialo atskleidimas ir skubių priemonių, gerinančių susiklosčiusią nepageidaujamą padėtį, įgyvendinimas</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Žuvininkystės sektoriaus atstovų ir mokslininkų bendradarbiavimo projektų įgyvendinimas (pvz., įvairių žuvininkystės verslui plėtoti reikalingų mokslo rekomendacijų ir tyrimų užsakymas). 2. Ryšių su krašto išeiviais, ypač su įvairių sričių specialistais, užmezgimas ir jų paramos žuvininkystės regiono plėtrai organizavimas 3. Konferencijų ir seminarų, nagrinėjančių žuvininkystės regiono tvarią plėtrą, organizavimas 4. Biomelioracijos priemonių, įveisiant vertingų plėšriųjų žuvų rūšis, įgyvendinimas 5. Menkaverčių žuvų išteklių racionalus mažinimas, finansuojant moksliskai pagrįstų dyglių ir pūgžlių žvejybos planų įgyvendinimą 6. Pagautų menkaverčių žuvų (dyglių ir pūgžlių) perdirbimo, laikymo ir realizavimo rėmimas 7. Kormoranų populiacijos racionalus ribojimas 8. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį
<p>II PRIORITETAS. ŽUVININKYSTĖS VERSLO PLĖTROS SUDERINIMAS SU NERINGOS KURORTO IR ŠILUTĖS RAJONO TURIZMO PLĖTROS POREIKIAIS</p>	
<p>2.1 Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms</p>	
<p>Paramos intensyvumas: pelno projektams – iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, ne pelno projektams – iki 100 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų</p>	
<p>Maksimali paramos suma 1 projektui iki 150 tūkst. Lt</p>	

VšĮ „Pasienio žuvis“

Veiklos sritis	Projektų idėjos
2.1.1. Žvejų gyvenviečių sutvarkymas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Žvejų gyvenviečių aikščių, parkų ir skverelių bei kitų viešųjų vietų sutvarkymas žvejų kultūros paveldui eksponuoti ir turistams priimti 2. Stacionarių žuvies turgelių stambiausiose žvejų gyvenvietėse įrengimas 3. Stendų ir nuorodų, informuojančių apie žvejų teikiamas paslaugas, pastatymas turistų labiausiai lankomose vietose 4. Gamtos ir kultūros paminklų apsauga bei ženklimas 5. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį
2.1.2. Pakrančių pritaikymas rekreacinei žūklei ir poilsiui	<ol style="list-style-type: none"> 1. Technikos, padedančios tvarkyti žvejų mėgėjų žvejybos vietas (pvz., specialaus mažų gabaritų transporto, skirto šiukšlėms surinkti ir išvežti), įsigijimas. 2. Privažiavimo kelių ir takų, vedančių į rekreacinės žvejybos vietas, įrengimas. 3. Savavališkai įrengtų privažiavimo kelių, vedančių į saugotinas rekreacijos vietas, uztvėrimas natūraliomis uztvaromis. 4. Pakrančių sutvarkymas ir lieptelių ar plūduriuojančių platformų rekreacinei žvejybai įrengimas. 5. Informacinių stendų apie žvejybos tvarką pastatymas žvejų mėgėjų susitelkimo vietose. 6. Poilsiaviečių turistams ir žvejams mėgėjams įrengimas. 7. Maudyklų įrengimas, renovacija, priežiūra ir ženklimas 8. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį
2.2 Priemonė. Žuvininkystės regiono ekonomikos įvairinimas ir žvejų užimtumo didinimas	
Tinkamos finansuoti išlaidos: (bus numatytos pavyzdinėse taisyklėse)	
Paramos intensyvumas: pelno projektams – iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, ne pelno projektams – iki 100 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų	
Maksimali paramos suma 1 projektui iki 150 tūkst. Lt	
Veiklos sritis	Projektų idėjos
2.2.1. Žuvininkystės produkcijos pridėtinės vertės didinimas, plečiant tiesioginį pardavimą ir panaudojant vietos kulinarinį paveldą	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektų, skatinančių žvejus ir perdirbėjų įmones sertifikuoti savo produkciją pagal tautinio paveldo produktų išsaugojimo reikalavimus, įgyvendinimas 2. Šviežios žuvies tiesioginio pardavimo skatinimas ir parduodamos produkcijos aukštos kokybės užtikrinimas (pvz., remti žvejų ir žuvies perdirbėjų iniciatyvas kooperuotai įsigyti ir naudotis specialias transporto priemones, pritaikytas parduoti žuvies produkciją) 3. Kooperacijos pagrindais veikiančių ir kulinarinį paveldą turistams propaguojančių žuvies rūkyklų įrengimas 4. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį

VšĮ „Pasienio žuvis“

<p>2.2.2. Žvejybos ir turizmo verslo sąsajų stiprinimas</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Žvejybos gidų, vandens turizmo ir kitų paslaugų turistams organizavimas žuvininkystės regiono mastu 2. Laivų pritaikymo aptarnauti vandens turistus rėmimas 3. Ornitologinio turizmo skatinimas, pvz., žvejų laivų aprūpinimas specialia įranga, leidžiančia stebėti paukščių migraciją 4. Turizmo ir žvejybos inventoriaus nuomos punktų įrengimas. 5. Licencinės žvejybos zonų įrengimas ir aptarnavimas 6. Žvejų užimtumo sezoniškumo mažinimas, įtraukiant žvejus ir jų šeimų narius į žuvininkystės regioną reprezentuojančių suvenyrų gamybą ir realizavimą 7. Žvejų įmonių ir turistus aptarnaujančių organizacijų bendradarbiavimo rėmimas
<p>2.2.3. Žuvininkystės sektoriaus indėlio į Neringos kurorto ir Šilutės rajono turizmo plėtrą didinimas</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Masinių žvejų švenčių organizavimas ir viešas žvejų paslaugų turistams pristatymas 2. Žuvininkystės regiono etnokultūros paveldo puoselėjimas, įskaitant kurėnų gamybą ir panaudojimą turizmo reikmėms 3. Edukacinių programų, propaguojančių žvejų kultūros paveldą, rengimas ir įgyvendinimas. 4. Audiovizualinės medžiagos apie žvejų kultūros paveldą rinkimas ir propagavimas, į šią veiklą įtraukiant vietos jaunimą 5. Žuvininkystės regiono turizmo paslaugų rinkodara ir koordinavimas (pvz., bendradarbiavimo su šalies turizmo firmomis ir kitais turizmo paslaugų operatoriais organizavimas, dalyvavimas nacionalinėse bei regioninėse parodose) 6. Informacijos apie žuvininkystės regiono turizmo paslaugas įtraukimas į skaitmeninio formato žemėlapius. 7. Žvejams mėgėjams ir vandens turistams skirtų žemėlapių bei skrajučių gamyba ir sklaida 8. Informacijos, skirtos specialiai žvejybos ir vandens turistams, sklaida, panaudojant internetą ir žiniasklaidą 9. Klaipėdą aplankančių kruizinių laivų keleivių, taip pat Neringos kurorto poilsiautojų ir Šilutės rajoną aplankančių turistų informavimas apie galimus žvejybos turus bei kitas vandens pramogas Kuršių mariose. 10. Žuvininkystės regiono vandens ir žvejybos turizmo maršrutų parengimas, jų organizavimą koordinuojant su jau vykdomais Neringos ir Šilutės savivaldybių teritorijose turizmo plėtros projektais. 11. Žvejų kulinarinio paveldo pristatymo ir populiarinimo akcijos turizmo sezono atidarymo šventėse Nidoje ir Šilutėje 12. Kiti projektai, atitinkantys veiklos sritį

3.4. Strategijos įgyvendinimo rodikliai

3.3 lentelėje pateikiami planuojami strategijos įgyvendinimo rodikliai. VšĮ „Pasienio žuvis“ sąmoningai juos pateikia tik priemonių lygiu. Nors valdybos posėdyje ir buvo apsvarstyti kiekvienos veiklos srities planuojami įgyvendinimo rodikliai, ŽRVVG palieka galimybę teikti novatoriškus projektus, kurie galbūt pakoreguos pirminius valdybos planus. Bet kokiu atveju bus siekiama, kad būtų gauti priemonių lygiu užsibrėžti rodikliai.

3.3 lentelė. Strategijos įgyvendinimo rodikliai pagal priemones

Eil. Nr.	Rodiklis	Matavimo vnt.	Kiekis	
			Prieš įgyven – dinimą	Po įgyvendinimo
1.	Igyvendinta projektų	vnt.	–	34
1.1	Vietos projektai pagal priemonę „Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas“	vnt.	–	5
1.2	Vietos projektai pagal priemonę „Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas“	vnt.	–	8
1.3	Vietos projektai pagal priemonę „Žuvininkystės regiono darnus valdymas“	vnt.	–	7
1.4	Vietos projektai pagal priemonę „Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms“	vnt.	–	5
1.5	Vietos projektai pagal priemonę „Žuvininkystės regiono ekonomikos įvairinimas ir žvejų darbo užimtumo didinimas“	vnt.	–	9
2.	Paramos gavėjų skaičius	vnt.	–	29
2.1	Paramos gavėjai pagal priemonę „Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas“	vnt.	–	5
2.2	Paramos gavėjai pagal priemonę „Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas“	vnt.	–	6
2.3	Paramos gavėjai pagal priemonę „Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas“	vnt.	–	5
2.4	Paramos gavėjai pagal priemonę „Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms“	vnt.	–	4
2.5	Paramos gavėjai pagal priemonę „Žuvininkystės regiono ekonomikos įvairinimas ir žvejų darbo užimtumo didinimas“	vnt.	–	9
3.	Paramos suma vietos projektams	tūkst. Lt	–	5822,1
3.1	Paramos suma priemonei „Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas“	tūkst. Lt	–	920,0
3.2	Paramos suma priemonei „Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas“	tūkst. Lt	–	1725,0
3.3	Paramos suma priemonei „Žuvininkystės regiono darnus valdymas“	tūkst. Lt	–	1262,1
3.4	Paramos suma priemonei „Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms“	tūkst. Lt	–	795,0
3.5	Paramos suma priemonei „Žuvininkystės regiono ekonomikos įvairinimas ir žvejų darbo užimtumo didinimas“	tūkst. Lt	–	1120,0
4.	Sukurta darbo vietų:	vnt.	–	5
	• vyrams	skaičius/proc.	–	2/40

	• moterims	skaičius/proc.	–	3/60
	• asmenims iki 30 m.	skaičius/proc.	–	2/40
5.	Vietos projektų pobūdis			
	• pelno	proc.	–	26,5
	• ne pelno			73,5
6.	ŽRVVG teritorijos gyventojai, kurie naudojami projektų rezultatais (nuo visų ŽRVVG teritorijos gyventojų)	proc.	–	30

3.5. Pritarimo strategijai organizavimas

Parengtas strategijos dokumentas buvo pristatytas rugsėjo 23 d. viešame renginyje, kuris įvyko Šilutės seniūnijos salėje. Apie renginį iš anksto buvo informuota vietos spaudoje – laikraščiuose „Vakarų ekspresas“ ir „Šilo karčema“, Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių interneto svetainėse. Renginyje dalyvavo Šilutės rajono savivaldybės vadovai, LR žemės ūkio ministerijos atstovai, Nacionalinės mokėjimo agentūros prie ŽŪM specialistai, konsultantai iš Lietuvos žemės ūkio universiteto ir žuvininkystės bendruomenės atstovai. ŽRVVG veiklą ir strategijos rengimo procesą pristatė VšĮ „Pasienio žuvis“ administracijos direktorė Edita Šoblinskienė, su strategijos turiniu išsamiai supažindino LŽŪU konsultantas Rimantas Čiūtas.“

3.2 pav. Šilutės r. savivaldybės meras V.Pozingis, VšĮ „Pasienio žuvis“ administracijos direktorė E.Šoblinskienė ir LŽŪU konsultantas R.Čiūtas turėjo ką aptarti prieš viešą strategijos pristatymą (S. Bielskio nuotr.)

LR žemės ūkio ministerijos vardu kalbėjusi ES paramos skyriaus vyriausioji specialistė Simona Utaraitė pristatė Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007-2013 m. veiksmų programos IV prioritetinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra įgyvendinimo ypatumus bei ŽŪM lūkesčius dėl ŽRVVG parengtų strategijų įgyvendinimo.

Strategijos pristatymo renginys buvo aprašytas laikraštyje „Šilo karčema“. (20 priedas. *Strategijos viešojo aptarimo dokumentai*).

IV. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PLANAS

4.1. Strategijos įgyvendinimo etapai

Planuojamas ŽRVVG parengtos regiono plėtros strategijos įgyvendinimo laikotarpis – nuo 2011 m. sausio iki 2015 m. rugpjūčio mėnesio. VšĮ „Pasienio žuvys“ numatė keturis pagrindinius etapus įgyvendinant strategiją: (žr. 4.1 lentelę):

- 1) pasirengimas strategijos įgyvendinimui;
- 2) vietos projektų įgyvendinimo administravimas;
- 3) strategijos įgyvendinimo administravimas;
- 4) strategijos įgyvendinimo viešinimas.

1. Rengiantis įgyvendinti strategiją, bus įrengtas biuras su būtina darbui įranga, suformuota strategijos įgyvendinimo administravimo komanda, parengta ir su NMA prie ŽŪM suderinta kvietimų teikti paraiškas dokumentacija.

2. VšĮ „Pasienio žuvys“ prisiima atsakomybę už sėkmingą vietos projektų įgyvendinimą. ŽRVVG skelbs kvietimus strategijai įgyvendinti, surinks vietos projektų paraiškas, vykdys projektų atranką (tam bus atrinkti nepriklausomi vertintojai), sudarys sutartis su projektų vykdytojais ir koordinuos projektų įgyvendinimą. Planuojama skelbti penkis kvietimus teikti vietos projektų paraiškas – vieną 2011 metais ir po du 2012 ir 2013 metais. Pasirašyti paramos sutartis su projektų vykdytojais visai strategijai skiriamai paramos sumai planuojama iki 2013 m. IV ketvirčio.

Visiems pareiškėjams bus sudarytos vienodos sąlygos gauti informacijos apie projektų paraiškų teikimo sąlygas. Bus ne tik atliekamas administracinis darbas, kai projektai surenkami, vertinami, pasirašomos sutartys ir atliekamos kitos administravimo procedūros; ŽRVVG išipareigoja nuolat teikti išsamias konsultacijas vietos projektų pareiškėjams, aktyvinti juos ir nukreipti tinkama linkme.

3. VšĮ „Pasienio žuvys“ darbuotojai atliks strategijos įgyvendinimo administravimo procedūras, kurios yra privalomos pagal nacionalinių teisės aktų reikalavimus. Po kiekvieno strategijos įgyvendinimo etapo bus teikiami mokėjimo prašymai. Iš viso planuojama pateikti penkis mokėjimo prašymus, neskaitant avansinio mokėjimo prašymo. Pagal Veiksmų programos administravimo taisyklėse nustatytą tvarką ŽRVVG teiks ataskaitas Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie ŽŪM apie strategijos įgyvendinimo eigą.

ŽRVVG numato laikotarpio viduryje atlikti tarpinį strategijos vertinimą ir esant poreikiui – koregavimą.

4. Strategijos įgyvendinimo viešinimas. Strategijos įgyvendinimo metu, iki pateikiant pirmąjį mokėjimo prašymą, bus įrengtas aiškinamasis stendas. Nuorodos į VšĮ „Pasienio žuvis“ veiklą bus patalpintos savivaldybių interneto svetainėse www.silute.lt ir www.neringa.lt. Visa informacija apie strategijos įgyvendinimo eigą bus talpinama naujai sukurtoje ŽRVVG interneto svetainėje (ją sukurti planuojama iki pirmojo mokėjimo prašymo pateikimo), informacijos bus galima rasti ir vietos laikraščiuose. Strategijos įgyvendinimo laikotarpiu planuojama suorganizuoti dvi konferencijas, periodiškai leisti lankstinukus, kurie informuotų apie paramos gavimo iš strategijos galimybes.

4.1 lentelė. Strategijos įgyvendinimo etapai

Eil. Nr.	Veikla	2010				2011				2012				2013				2014				2015			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
1	Parengiamasis etapas																								
1.1	Viešųjų pirkimų organizavimas																								
1.2	Strategijos įgyvendinimo administravimo komandos suformavimas																								
1.3	Kvietimų teikti vietos projektų paraiškas dokumentacijos rengimas ir suderinimas su NMA prie ŽŪM																								
2	Vietos projektų atrankos ir įgyvendinimo adminstravimas																								
2.1	Kvietimų teikti vietos projektų paraiškas skelbimas																								
2.1.1	1 kvietimo skelbimas (1.3 ir 2.2 priemonės)																								
2.1.2	2 kvietimo skelbimas (1.1 ir 1.2 priemonės)																								
2.1.3	3 kvietimo skelbimas (2.1 priemonė)																								
2.1.4	4 kvietimo skelbimas (1.1, 1.3, 2.1 ir 2.2 priemonės)																								
2.1.5	5 kvietimo skelbimas (1.2 priemonė)																								
2.2	Vietos projektų vertinimas																								
2.3	Vietos projektų vykdymo sutarčių sudarymas																								
2.4	Vietos projektų vykdytojų mokėjimo prašymų vertinimas																								
2.5	Vietos projektų patikrų organizavimas																								
2.6	Potencialių pareiškėjų ir vietos projektų vykdytojų konsultavimas																								
3	Strategijos įgyvendinimo administravimas																								
3.1	Ataskaitų rengimas ir teikimas NMA																								
3.2	Mokėjimo prašymų rengimas ir teikimas NMA																								
3.3	Tarpinis strategijos vertinimas ir koregavimas																								
4	Strategijos įgyvendinimo viešinimas																								
4.1	Aiškinamojo stendo įrengimas																								
4.2	Interneto svetainės sukūrimas																								
4.3	Lankstinukų leidyba																								
4.4	Konferencijų organizavimas																								

4.2. Strategijos įgyvendinimo finansinis planas

Strategijos įgyvendinimo finansinis planas parengtas laikantis Veiksmų programos nuostatų, taip pat priemonės „Žuvininkystės regionų plėtros strategijų įgyvendinimas“ įgyvendinimo taisyklių reikalavimų.

Prašoma paramos suma strategijai įgyvendinti – 6,47 mln. Lt. (žr. 4.2 lentelę). Iš šios sumos 10 proc. skiriama administravimo išlaidoms (0,65 mln. Lt), o 90 proc. – vietos projektams finansuoti (5,82 mln. Lt). Planuojamas vietos pareiškėjų indėlis – beveik 300 tūkst. Lt (planuojama jog didesnioji projektų dalis bus ne pelno).

Tenka pastebėti, kad lėšų poreikis yra žymiai didesnis (bent keliolikos milijonų reikėtų, kad šio regiono žvejų bendruomenė pajustų esminius kokybinius pokyčius), norint išspręsti įsisenėjusias ŽRVVG teritorijos problemas ir užtikrinti tvarią teritorijos plėtrą. Tikimasi, kad su prašoma paramos suma bus žengtas pirmas žingsnis inicijuojant teigiamus teritorijos pokyčius.

Pirmajam strategijos prioritetui „Žuvininkystės regiono konkurencingumo stiprinimas“ numatyta skirti 67 proc. paramos (t.y. 3,9 mln. Lt), antrajam prioritetui „Žuvininkystės verslo plėtros suderinimas su Neringos kurorto ir Šilutės rajono turizmo plėtros poreikiais – 33 proc. paramos (t.y. 1,9 mln. Lt). VšĮ „Pasienio žuvis“ didesniąją paramos dalį skiria regiono konkurencingumui stiprinti (nukreipiant lėšas žvejybos ir turizmo infrastruktūros kūrimui bei žuvų išteklių ir kraštovaizdžio puoselėjimui – 1 prioritetas), o šiek tiek mažesnę nukreipia žuvininkystės verslo sąsajoms stiprinti su Neringos kurorto ir Šilutės rajono turizmo sektoriaus plėtra (2 prioritetas).

Strategijos parama yra tiesiogiai nukreipta regiono žuvininkystės sektoriaus problemoms spręsti, tačiau kompleksiskai numatoma prisidėti ir prie aplinkosaugos problemų sprendimo bei gyvenamosios aplinkos gerinimo.

Pirmasis šaukimas 2011 m. skirtas labiau „įsibėgėjimui“, numatoma pasirašyti paramos sutarčių už 1,5 mln. Lt. Didžioji paramos dalis paliekama vėlesniam laikotarpiui (2012 ir 2013 m.). Tikimasi, jog pareiškėjai iki to laiko suderins teisinius projektų įgyvendinimo klausimus, atsiras naujų, geresnės kokybės ir įvairesnių projektų idėjų.

Administravimo išlaidos (647 tūkst. Lt) leis minimaliai užtikrinti ŽRVVG administracijos darbą (lėšų poreikis kvalifikuotam administracijos darbui būtų kur kas didesnis, tačiau vadovaujantis teisės aktų nuostatomis, suplanuota 10 proc. paramos sumos strategijai įgyvendinti). Didžiąją administravimo išlaidų dalį sudarys strategijos įgyvendinimą administruojančių asmenų ir vietos projektų vertintojų atlyginimas.

4.2 lentelė. Strategijos įgyvendinimo finansinis planas

Išlaidų kategorija	Finansavimo šaltiniai		Paramos paskirstymas metams, tūkst. Lt					
	Paramos lėšos, tūkst.Lt	Projektų vykdytojų indėlis, tūkst.Lt	Bendra suma, tūkst.Lt	2011	2012	2013	2014	2015
I. Išlaidos vietos plėtros strategiją atitinkantiems vietos projektams finansuoti	5822,1	299,0	6121,1	1037,0	2113,6	2192,5	479,0	0,0
1. PRIORITETAS. ŽUVININKYSTĖS REGIONO KONKURENCINGUMO STIPRINIMAS	3907,1	143,0	4050,1	568,0	1528,6	1529,5	281,0	0,0
1.1 priemonė. Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas	920,0	35,0	955,0	0,0	440,0	406,0	74,0	0,0
1.2 priemonė. Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas	1725,0	108,0	1833,0	0,0	844,5	673,5	207,0	0,0
1.3 priemonė. Žuvininkystės regiono darnus valdymas	1262,1	0,0	1262,1	568,0	244,1	450,0	0,0	0,0
2. PRIORITETAS. ŽUVININKYSTĖS VERSLO PLĖTROS SUDERINIMAS SU NERINGOS KURORTO IR ŠILUTĖS RAJONO TURIZMO PLĖTROS POREIKIAIS	1915,0	156,0	2071,0	469,0	585,0	663,0	198,0	0,0
2.1 priemonė. Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms	795,0	0,0	795,0	0,0	384,0	348,0	63,0	0,0
2.2 priemonė. Žuvininkystės regiono ekonomikos įvairinimas ir žvejų užimtumo didinimas	1120,0	156,0	1276,0	469,0	201,0	315,0	135,0	0,0
II. Išlaidos, susijusios su vietos plėtros strategijos įgyvendinimo administravimu	646,8	0,0	646,8					
IŠ VISO:	6468,9							

4.3. Strategijos įgyvendinimo priežiūros bei vertinimo sistema

Strategijos įgyvendinimo stebėseną. ŽRVVG „Pasienio žuvis“ numato nuolat kontroliuoti strategijos įgyvendinimo procesą. Planuojama suformuoti Strategijos įgyvendinimo priežiūros komisiją (toliau – Komisija), kuriai vadovaus vienas iš ŽRVVG valdybos narių.

Komisijai bus paskirtos 2 pagrindinės funkcijos – 1) stebėti strategijos įgyvendinimo eigą ir informuoti apie padarytą pažangą bei nukrypimus nuo plano; 2) teikti pasiūlymų dėl strategijos įgyvendinimo tobulinimo. Pagrindinis informacijos šaltinis, kuriuo vadovausis Komisija – strategijos įgyvendinimo planai (4.1 ir 4.2 lentelės). Komisija veiklą organizuos pagal VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos patvirtintą Komisijos darbo reglamentą.

ŽRVVG „Pasienio žuvis“ parengė strategijos įgyvendinimo stebėsenos rodiklių sąrašą, kuris bus naudojamas strategijos įgyvendinimo pažangai įvertinti (žr. 4.3 lentelę):

4.3 lentelė. Strategijos įgyvendinimo stebėsenos rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Mato vnt.
1.	Paskelbta kvietimų teikti vietos projektų paraiškas	kartai
2.	Pateikta vietos projektų paraiškų (pagal strategijos prioritetus, priemones ir veiklos sritis): - pelno projektai - ne pelno projektai	skaičius skaičius/proc. skaičius/proc.
3.	Pateiktų paraiškų strategijai įgyvendinti finansinė vertė: - pelno projektai - ne pelno projektai	tūkst.Lt tūkst.Lt/proc. tūkst.Lt/proc.
4.	Pasirašyta vietos projektų vykdymo sutarčių: - pelno projektai - ne pelno projektai	skaičius skaičius/proc. skaičius/proc.
5.	Pasirašytų vietos projektų vykdymo sutarčių vertė: - pelno projektai - ne pelno projektai	tūkst.Lt tūkst.Lt/proc. tūkst.Lt/proc.
6.	Pasirašytose sutartyse numatytas pareiškėjų indėlis: - piniginiu įnašu - nekilnojamuoju turtu - savanorišku darbu	tūkst. Lt vertė, tūkst. Lt žm.val./vertė tūkst. Lt
7.	Atmesta vietos projektų paraiškų: - pelno projektai - ne pelno projektai	skaičius skaičius/proc. skaičius /proc.
8.	Atmestų vietos projektų paraiškų vertė: - pelno projektai - ne pelno projektai	tūkst.Lt tūkst.Lt/proc. tūkst.Lt/proc.
9.	Įgyvendinta projektų: - pelno projektai - ne pelno projektai	skaičius skaičius/proc. skaičius/proc.
10.	Bendra investicijų suma vietos projektams: - pelno projektai - ne pelno projektai	tūkst. Lt tūkst.Lt/proc. tūkst.Lt/proc.
11.	Pareiškėjų indėlis įgyvendintuose projektuose	

	- piniginiu įnašu - nekilnojamuoju turtu - savanorišku darbu	tūkst. Lt vertė tūkst. Lt žm.val./vertė tūkst. Lt
12.	Įsisavinta strategijos lėšų	mln.Lt/dalis, proc.
13.	Paramos gavėjai: - Šilutės rajono savivaldybė - Neringos savivaldybė - Šilutės rajono savivaldybės įmonės - Neringos savivaldybės įmonės - NVO (Šilutės r. sav./Neringos sav.) - viešosios įstaigos (Šilutės r. sav./Neringos sav.) - kooperatyvai (Šilutės r. sav./Neringos sav.) - kiti juridiniai asmenys (Šilutės r. sav./Neringos sav.) - fiziniai asmenys (Šilutės r. sav./Neringos sav.)	skaičius/proc. skaičius/proc. skaičius/proc. skaičius/proc. skaičius/proc. skaičius/proc. skaičius/proc. skaičius/proc.
14.	Potencialūs projektų pareiškėjai/projektų vykdytojai, kuriems suteiktos konsultacijos	skaičius
15.	Sukurtos darbo vietos - vyrams - moterims - jaunimui (iki 30 m.)	vnt. vnt. vnt. vnt.
16.	ŽRVVG teritorijos gyventojai, kurie naudojami projektų rezultatais	proc. (visų gyventojų)

VšĮ „Pasienio žuvis“ valdyba prisiima atsakomybę už suplanuotų strategijos įgyvendinimo rodiklių pasiekimą. ŽRVVG peržiūrės administracijos parengtas strategijos įgyvendinimo ataskaitas, svarstys Komisijos parengtas išvadas ir rekomendacijas dėl strategijos įgyvendinimo proceso. Nustatyta tvarka ŽRVVG teiks Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie LR Žemės ūkio ministerijos tarpines bei galutinę strategijos įgyvendinimo ataskaitas.

VšĮ „Pasienio žuvis“ valdyba ir administracija palaikys glaudžius ryšius su vietos projektų vykdytojais: bus teikiamos konsultacijos projektų vykdymo klausimais, taip pat atliekamos projektų patikros vietose (mažiausiai kartą per projekto įgyvendinimo laikotarpį).

Strategijos įgyvendinimo laikotarpio viduryje (2012 m. IV ketvirtis) planuojama atlikti tarpinį strategijos vertinimą ir, esant reikalui, ją koreguoti.

Vietos projektų atranka. Projektų atrankos procesas taip pat yra viena iš strategijos įgyvendinimo priežiūros sistemos dalių. Vietos projektų paraiškų vertinimą atliks ŽRVVG paskirti vertintojai pagal specialiosiose taisyklėse pareiškėjams nustatytus reikalavimus. Paraiškų vertinimo procesą sudarys trys etapai:

- 1) administracinės atitikties vertinimas;
- 2) tinkamumo skirti lėšas vietos projektui įgyvendinti vertinimas;
- 3) naudos ir kokybės vertinimas. Projektų vertinimo kriterijai bus pateikti taisyklėse pareiškėjams. ŽRVVG teiks papildomus balus tiems vietos projektams, kurių naudos gavėjais bus numatyti socialiai pažeidžiamų grupių atstovai (žr. 1.8 skyrių).

Tikimasi paraiškų vertinimo procesą organizuoti taip, kad būtų atrinkti tik geros kokybės ir patys naudingiausi vietos projektai, kurių rezultatai būtų ilgalaikiai ir padėtų ŽRVVG regiono plėtrai.

V. STRATEGIJOS NAUJOVIŠKUMAS IR DAUGIASEKTORIŠKUMAS

Strategijos naujoviškumas. Pagrindinis tikslas, nacionaliniu lygiu keliamas Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. veiksmų programos priemonei „Žuvininkystės plėtros strategijų įgyvendinimas“ yra „žuvininkystės regionų tvari plėtra ir gyvenimo kokybės juose gerinimas *vietos iniciatyvos ir partnerystės pagrindu*“. Šis tikslas, prie kurio įgyvendinimo prisidės ir VšĮ „Pasienio žuvys“, apsprendė strategijos novatorišką turinį, paremtą programos LEADER filosofija. „Senujų“ ES šalių apibendrinta keliolikos metų LEADER programos įgyvendinimo patirtis vaizdžiai iliustruoja, kaip įvairiose gyvenimo srityse galima rasti naujus išsisenėjusių problemų sprendimo būdus. VšĮ „Pasienio žuvys“ parengtos strategijos novatoriškumas šiame skyriuje parodomas per 8 svarbiausias sritis, kurios buvo išskirtos apibendrinant jau minėtą ilgametę LEADER programos įgyvendinimo patirtį.

1. Vietos gyventojų dalyvavimas ir socialinė sanglauda. Novatoriškas požiūris reikalauja, kad vietos problemos būtų sprendžiamos taikant ne įprastą – institucinį požiūrį „iš viršaus į apačią“, bet kuriant partnerystę tarp viešojo ir privataus sektorių, plėtojant bendradarbiavimą tarp vietos organizacijų ir įtraukiant vietos bendruomenės atstovus, formuoti siektiną krašto viziją. VšĮ „Pasienio žuvys“ daug nuveikė, savo atstovaujame regione bandydama įtvirtinti naują veikimo principą „iš apačios į viršų“: ne kartą susitiko su verslinės žvejybos atstovais, žvejais mėgėjais, atskirų socialinių grupių (moterų ir jaunimo atstovais), kad išsiaiškintų žuvininkystės sektoriaus problemas ir potencialių projektų idėjas. ŽRVVG taip pat užmezgė plačią partnerystę su vietos organizacijomis, su kuriomis buvo sutarta dėl bendrų veiksmų, rengiant ir įgyvendinat strategiją (žr. 1.9 skyrių, bendradarbiavimo veikla). ŽRVVG ne tik klausė įvairių nuomonių, bet ir informavo žuvininkystės bendruomenę apie savo vykdomą veiklą bei galimybes gauti ES paramą. Pasiūlymai ir pastabos, kylančios „iš apačios į viršų“ atskleidė didelę žuvininkystės bendruomenės poreikių įvairovę ir parodė, koks sudėtingas yra vietos problemų sprendimo kontekstas. Konsultavimosi su bendruomene (plačiąją prasme) praktika lėmė strategijos sprendimų priėmimo proceso atvirumą, kai buvo stengiamasi suderinti prieštaraujančius vienas kitam siūlymus, arba atsižvelgti į novatoriškas idėjas. Taigi strategijos dokumento autoriais galima laikyti ne tik ŽRVVG, bet visą jos atstovaujamą regiono bendruomenę.

2. Regiono įvaizdis. Naujas požiūris reikalauja „užčiuopti“ unikalius regiono bruožus ir pasinaudoti jais kaip plėtros pranašumu. Tai, kuo regionas skiriasi nuo kitų vietovių daro jį unikaliu, todėl panaudojus šiuolaikiškas pateikimo priemones galima prisidėti prie teritorijos konkurencingumo stiprinimo. Kaip parodė sociologinės apklausos rezultatai, vietos žvejai

didžiuojasi unikalio šio regiono gamta. LEADER programos patirtis rodo, kad pvz., regiono kraštovaizdžio puoselėjimą galima panaudoti kaip puikią vietos bendruomenės telkimo priemonę. ŽRVVG planuoja remti kraštovaizdžio gerinimo priemones, sutvarkant pakrantes, žvejų gyvenviečių viešąsias erdves ir pritaikant jas nūdienos poreikiams.

3. Vietovės identitetas. ŽRVVG parengtos strategijos novatoriškumas atsispindi ir istorijos paveldo bei senosios krašto kultūros tradicijų integravimu į šiandienos gyvenimą. Sociologinis tyrimas atskleidė, jog bendruomenė didžiuojasi vietos žvejybos tradicijomis. ŽRVVG strategijoje numato priemonę, kuria bus remiama senųjų tradicijų saugojimas ir puoselėjimas, panaudojant modernias šiuolaikiškas priemones. ŽRVVG taip pat ragina sieti šios patirties perteikimą su turizmo sektoriaus plėtra, taip siekiant sukurti kuo didesnę pridėtinę vertę teritorijai. Strategija taip pat bus remiamos regiono rinkodaros priemonės, identitetą naudojant kaip vieną iš būtinų elementų.

4. Ekonominės veiklos ir užimtumas. ŽRVVG strategijoje skatinamas darbo vietų kūrimas žvejams ir su žuvininkystės verslu susijusiems asmenims. Remiamos tokios iniciatyvos, kuriomis formuojamas lankstus požiūris į užimtumą (individuali veikla, dalinis užimtumas), ypač skatinamas darbo vietų moterims kūrimas. ŽRVVG suteikia galimybę pasinaudoti parama ir surasti naujų užimtumo galimybių turizmo paslaugų ir ekologijos srityse. Parama taip pat bus teikiama žuvininkystės verslo atstovų kooperacijai plėtoti. Nauja dar ir tai, kad ŽRVVG pakankamai daug dėmesio strategijoje skiria žvejų ir žuvininkystės specialistų kvalifikacijai tobulinti.

5. Konkurencingumas ir galimybė patekti į rinkas. ŽRVVG remia žuvininkystės produkcijos pridėtinės vertės didinimo priemones, t.y. produkcijos kokybės gerinimą ir tiesioginę rinkodaros naudojimą. Įgyvendinant strategiją bus teikiama parama kooperacijai, taip pat gaminti produkciją, atitinkančią tautinio paveldo produktų reikalavimus, ir įgyvendinti iniciatyvas, leisiančias sukurti tiesioginio pardavimo sistemą.

6. Migracija, socialinė ir profesinė integracija. ŽRVVG pagal galimybes remia priemones, kurios skatintų jaunas žmones pasilikti savo gyvenamojoje vietovėje. Būtų naivu su strategijos parama tikėtis išspręsti jaunų žmonių emigracijos problemą, tačiau ŽRVVG strategijoje numatė daug priemonių, kurias įgyvendinus, patrauklesnis jaunimui taptų ne tik regionas, bet ir žvejybos verslas. ŽRVVG taip pat remia iniciatyvas, kuriomis bus sprendžiamos vyresnio amžiaus žvejų, taip pat žvejų, jaučiančių socialinę atskirtį, problemos.

7. Aplinka, kraštovaizdžio ir gamtos išteklių valdymas. Darniam regiono išteklių valdymui strategijoje skiriamas ypač didelis dėmesys. Strategijoje numatyta paremti daugybę aplinkosaugos priemonių, o svarbiausia, kad formuosis vietos bendruomenės šeiminiškumo jausmas ir tausojantis požiūris į vietos išteklius. Įtraukus žuvininkystės bendruomenę į turizmo

paslaugų verslą, neabejotinai bus inicijuotos ir priemonės, tausojančios gamtos turtus bei skatinančios racionalų vietos išteklių panaudojimą. ŽRVVG strategija prisidedama prie tvarios plėtros aspekto įgyvendinimo (žr. 6.1 lentelę).

8. Technologijų plėtra. Novatoriškas strategijos pobūdis būtų nesuprantamas be naujų technologijų naudojimo skatinimo. ŽRVVG rems naujų technologijų panaudojimą aukštai žuvininkystės produkcijos kokybei užtikrinti. Strategijoje taip pat remiamos žuvininkystės sektoriaus pažangių technologijų ir gerosios praktikos sklaidos priemonės. ŽRVVG rems žuvininkystės sektoriaus atstovų ir mokslininkų bendradarbiavimo projektus, taip pat bus remiamas bendradarbiavimas su įvairių sričių specialistais, jei tik tai gali atnešti naudą VšĮ „Pasienio žuvis“ atstovaujama žuvininkystės regionui. ŽRVVG užmegzti ryšiai su kitais Lietuvos ir užsienio žuvininkystės regionais užtikrins keitimąsi technologine patirtimi ir galimybę regione pritaikyti kitur jau išbandytas naujas technologijas.

Daugiasektorinis strategijos pobūdis. Strategija remiamos iniciatyvos nėra vien paprastas projektų sąrašas: ŽRVVG rems tokias iniciatyvas, kurios apjungia skirtingų sektorių veikėjų pastangas ir kurios daro poveikį iš karto keliuose sektoriuose. Paramą iš strategijos gali gauti nemažai kooperacijos pagrindais vykdomų iniciatyvų, tačiau, kaip parodė situacijos analizė, bendradarbiavimui realiai įgyvendinti dar reikės nemažai laiko ir pastangų. ŽRVVG taip pat tiesiogiai parems bendras viešojo ir privataus sektorių iniciatyvas. ŽRVVG strategijoje daug dėmesio skiriama ryšių stiprinimui tarp žuvininkystės ir turizmo sektorių, įgyvendinami projektai duos postūmį teigiamiems pokyčiams abiejuose sektoriuose. Nepamirštama yra ir kultūros sritis. Tačiau šios srities įgyvendinami projektai kurs pridėtinę vertę visam regionui ir skatins ekonominę plėtrą. Ne mažiau svarbus strategijoje ir socialinis aspektas – bus remiami tokie projektai, kurie ne tik didins ekonominį regiono konkurencingumą, bet ir spręs socialines problemas. Raudona gija strategijoje eina aplinkosaugos priemonių įgyvendinimas, nepaisant, kad tai ir nėra tiesioginės paramos objektas.

Neabejotina, kad tokio pobūdžio strategijos įgyvendinimas pareikalaus tiek ŽRVVG, tiek visos regiono žuvininkystės bendruomenės koordinuotų pastangų ir geranoriškumo. Nuo apsisprendimo, kiek dėmesio skirti tarpusavio dialogui ir bendradarbiavimui, priklausys strategijos įgyvendinimo rezultatai.

VI. STRATEGIJOS ATITIKTIS EB HORIZONTALIOMS SRITIMS, SUDERINAMUMAS SU KITAIŠ FINANSAVIMO ŠALTINIAIS IR PAPILDOMUMAS

6.1. Strategijos atitiktis horizontalioms EB sritims

VšĮ „Pasienio žuvis“ parengė regiono plėtros strategiją, atitinkančią visas keturias EB horizontaliąsias sritis – darniojo vystymosi, lygių galimybių, regioninės plėtros ir informacinės visuomenės. 6.1 lentelėje yra aprašoma, kaip strategija atitinka kiekvieną iš sričių.

6.1 lentelė. Strategijos atitiktis EB horizontaliosioms sritims

EB sritis	Strategijos atitiktis
Darnusis vystymasis	Darnusis vystymasis strategijos rengėjų suprantamas kaip vystymasis, kurio metu yra derinami ekonominiai, socialiniai bei aplinkos aspektai. Toks vystymasis reiškia sąmoningą vartojimą, kai atsižvelgiama į ateities kartų poreikius, taip pat rūpinimąsi socialinės atskirties mažinimu bei žmonių sveikata. Strategijos priemonėse persipina visi šie aspektai. Ekonominiu požiūriu strategija skatins regiono plėtrą, nes net keletu strategijos priemonių teikiant paramą yra numatyta, jog bus sukurtos darbo vietos, teikiamos naujos paslaugos. Ekonominei regiono galiai stiprinti tiesiogiai skirtos strategijos I prioriteto 1.1.1 veiklos sritis (kuria numatoma gerinti infrastruktūrą ir paslaugų teikimą, taip skatinant turizmo plėtrą), II prioriteto 2.2.1 veiklos sritis (kuria numatoma didinti žuvininkystės produkcijos pridėtinę vertę). ŽRVVG siekia išsaugoti sukauptą žvejybos verslo patirtį ir ją perduoti jaunajai kartai. Tam skirta strategijos 1.3 priemonės 1.3.1 veiklos sritis, kuria numatoma remti mokymą, padedantį išsaugoti ir perduoti tradicijas, didinti žvejybos produkcijos pridėtinę vertę ir t.t. Aplinkosaugos problemoms spręsti tiesiogiai skirtos strategijos I prioriteto 1.1.2 veiklos sritis (kuria numatoma spręsti žuvų pirminio perdirbimo aplinkosaugos problemas) ir 1.2.2 veiklos sritis (kuria remiami įvairūs kraštovaizdžio gerinimo projektai). Kitose strategijos priemonėse taip pat persipina aplinkosaugos aspektai (bus remiami projektai, kuriais didinamas regiono gyventojų ekologinis sąmoningumas, tausojami žuvų ištekliai, atliekami tyrimai dėl racionalaus vietos išteklių panaudojimo ir pan.). Socialinis aspektas labiausiai matyti II prioritete. Šio prioriteto 2.1 priemonės 1.3.2 veiklos sritimi tiesiogiai bus remiamos iniciatyvos, mažinančios socialinę atskirtį. Šia veiklos sritimi teikiama parama skatins pareiškėjus siūlyti tokius projektus, kuriais bus įgyvendinamos žmonių sveikatinimo priemonės, saugomos ir puoselėjamos senosios žvejų krašto tradicijos ir skatinamas bendruomeniškumas bei partnerystė
Lygių galimybės	Lygių galimybių ir nediskriminavimo principo buvo laikomasi tiek rengiant strategiją, tiek planuojama jo nepažeisti ir strategiją įgyvendinant. Strategijos rengimo metu buvo sudarytos sąlygos visiems gauti informacijos apie ŽRVVG veiklą ir rengiamą strategiją (informacija buvo skelbiama internete, vietos laikraščiuose, informacijos buvo galima gauti asmeniškai kreipiantis į ŽRVVG narius). Žinant, kad žuvininkystės versle daugiau dalyvauja vyrų, ŽRVVG organizavo fokus grupių interviu ir su moterimis, kad sužinotų jų problemas ir nuomonę dėl strategijos priemonių. Strategija bus paskatintos iniciatyvos, kuriomis rengiamasi įkurti darbo vietų moterims (tačiau planuojama, kad apie pusę darbo vietų bus sukurta vyrams). ŽRVVG taip pat organizavo pokalbius su jaunimo atstovais, kad būtų išgirsta ir jų nuomonė bei lūkesčiai. Apskritai strategijos parama suplanuota taip, kad naudos gavėjai būtų tiek moterys, tiek vyrai, tiek jaunimas. Įgyvendinant strategiją, visiems bus sudarytos vienodos

	galimybės teikti projektų paraiškas. Tiems pareiškėjams, kuriems vietos projektų paraiškų teikimas gali būti sudėtingas, ŽRVVG žada teikti papildomų konsultacijų ir paramą. Strategija taip pat remiamos tos iniciatyvos, kuriomis rūpinamasi silpnesniais, atskirti patiriančiais žuvininkystės bendruomenės nariais (strategijos 1.3.1 veiklos sritis)
Regioninė plėtra	ŽRVVG parengta strategija atitinka ir šią sritį, nes yra skirta kurti atstovaujamos teritorijos ekonominę ir socialinę gerovę. Bus teikiama parama neišgyvenantiems iš žvejybos verslo bei jų šeimų nariams, skatinama imtis naujų veiklų. Teikiant strategijos paramą regionas bus orientuojamas derintis prie turizmo plėtros poreikių. Bus skiriama parama tvarkyti viešąją infrastruktūrą, kuri galėtų pasitarnauti eksponuojant žvejų kultūros paveldą, priimant turistus bei teikiant jiems paslaugas (2.1 priemonės 2.1.1 ir 2.1.2 veiklos sritys). Be jokios abejonės, strategijos parama skirta ir tam, kad kraštas išlaikytų žuvis krašto vardą – bus remiami projektai, kuriais būtų stiprinamas žvejybos verslas, t.y. būtų pagerintos žvejybos sąlygos (1.1 priemonės 1.1.1 ir 1.1.2 veiklos sritys), gausinami žuvų išteklių (1.2 priemonės 1.2.1 ir 1.2.2 veiklos sritys), tobulinama žvejų ir žuvininkystės specialistų kvalifikacija (1.3 priemonės 1.3.1 veiklos sritis), didinama žuvininkystės produkcijos pridėtinė vertė (2.2 priemonės 2.2.1 veiklos sritis). Kitų veiklos sričių parama suplanuota taip, kad remtų jau paminėtų veiklos sričių projektus ir jų įgyvendinimas duotų efektą teritorijai tiek ekonominiu, tiek socialiniu požiūriais
Informacinė visuomenė	Regiono plėtros strategija prisideda ir prie teigiamų pokyčių šioje srityje. IT technologijomis ŽRVVG valdybos nariai naudojami rengdami strategiją (internetu reikšdami nuomonę įvairiais strategijos rengimo klausimais). Iš strategijos lėšų bus remiami projektai, kuriais bus kuriamos el. paslaugos ar skatinamas naudojimas IT paslaugomis (pvz., skaitmeninio formato žemėlapiai, audiovizualinės informacijos rinkimas ir sklaida, informacijos, skirtos žvejybos ir vandens turistams sklaida internetu ir pan. – strategijos 2.2 priemonės 2.2.3 veiklos sritis). Įgyvendindama strategiją ŽRVVG sukurs savo interneto svetainę, kurioje visiems bus prieinama informacija apie ŽRVVG veiklą, strategijos įgyvendinimą, paramos teikimo sąlygas ir pan.

6.2. Strategijos suderinamumas su nacionaliniais ir regioniniais dokumentais

Parengta Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių tvarios žuvininkystės plėtros strategija atitinka Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionalinio strateginio plano bendrąjį tikslą – žuvininkystės sektoriaus plėtra ir konkurencingumo didinimas užtikrinant ekonominį aplinkos ir socialinį tvarumą, žuvų išteklių tausojimą ir atkūrimą. Į visus bendrajame tikslu paminėtus aspektus atsižvelgta planuojant pokyčius Šilutės rajone ir Neringos savivaldybėje – teritorijoje, kuri priklauso Klaipėdos apskričiai, ir kur žuvininkystės sektorius yra itin reikšmingas. Strategijos prioritetai ir priemonės tiesiogiai ar netiesiogiai prisidės prie dviejų pagrindinių Lietuvos žuvininkystės sektoriaus šakų (be jūrų žvejybos ir perdirbimo pramonės) – žvejybos vidaus vandenyse, bei akvakultūros – konkurencingumo stiprinimo Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių teritorijoje. Nacionaliniame strateginiame plane siekiant žuvininkystės sektoriaus plėtros, pabrėžiama būtinybė skirti daug dėmesio racionaliam žuvų išteklių naudojimui, aplinkos kokybės gerinimui. Į visus šiuos aspektus buvo atsižvelgta parenkant strategijos prioritetus, priemones ir veiklos sritis.

Nacionaliniame strateginiame plane įvardijamas pagrindinis tikslas žuvininkystės regionų plėtros srityje – žuvininkystės regionų tvari plėtra ir gyvenimo kokybės juose gerinimas, remiantis vietos iniciatyva ir partneryste. VšĮ „Pasienio žuvis“ parengta strategija prisideda prie šiam tikslui skirtų uždavinių įgyvendinimo:

- telkti žuvininkystės regiono gyventojus ir ugdyti jų gebėjimus veikti kartu (telkimo procesas buvo pradėtas rengiant strategiją; bendruomenės telkimui specialiai skirta strategijos 1.3.2 veiklos sritis);

- kelti socialinę ir ekonominę žuvininkystės regionų gerovę, didinti žuvininkystės ir akvakultūros produktų vertę (įgyvendinami projektai pagal kompleksiškai susijusias strategijos priemones prisidės prie ekonominės ir socialinės ŽRVVG atstovaujamos teritorijos gerovės; strategijos 2.2.1 veiklos sritis skirta didinti žuvininkystės produkcijos pridėtinę vertę);

- skatinti pakrančių ir gyvenviečių, kuriose vykdoma žuvininkystės veikla, aplinkos kokybės gerinimą (žvejų gyvenviečių tvarkymui Šilutės rajone ir Neringos savivaldybėje skirta strategijos 2.1.1 bei 2.1.2 veiklos sritys);

- organizuoti žuvininkystės sektoriaus darbuotojų mokymą, kvalifikacijos tobulinimo kursus (tam skirta strategijos 1.3.1 veiklos sritis).

VšĮ „Pasienio žuvis“ parengta strategija suderinta bei papildo Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 m. programą (žr. 6.2 lentelę).

6.2 lentelė. Tvarios žuvininkystės plėtros strategijos prioritetų ir priemonių suderinamumas su Veiksmų programos priemonėmis

VšĮ „Pasienio žuvis“ parengtos strategijos prioritetai ir priemonės	Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007 – 2013 m. veiksmų programos priemonės
<p>1 prioritetas. Žuvininkystės regiono konkurencingumo stiprinimas</p> <p>1.1 priemonė. Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas</p>	<p>II kryptis. Akvakultūra, žvejyba vidaus vandenyse, žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimas ir rinkodara</p> <p>2 priemonė. Žvejyba vidaus vandenyse</p> <p>3 priemonė. Žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimas ir rinkodara</p> <p>III kryptis. Bendro intereso priemonės</p> <p>2 priemonė. Kolektyviniai veiksmai</p> <p>IV kryptis. Tvari žuvininkystės regionų plėtra Investicijų sritys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žuvininkystės sektoriaus konkurencingumo didinimas • Mažos apimties žuvininkystei ir turizmui skirtos infrastruktūros bei paslaugų rėmimas

<p>1.2 priemonė. Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas</p>	<p>III kryptis. Bendro intereso priemonės</p> <p>2 priemonė. Kolektyviniai veiksmai</p> <p>3 priemonė. Vandens faunos ir floros apsaugai ir plėtojimui skirtos priemonės</p>
<p>1.3 priemonė. Žuvininkystės regiono darnus valdymas</p>	<p>III kryptis. Bendro intereso priemonės</p> <p>2 priemonė. Kolektyviniai veiksmai</p> <p>IV kryptis. Tvari žuvininkystės regionų plėtra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uždavinys: telkti žuvininkystės regiono gyventojus ir ugdyti jų gebėjimus veikti kartu • Investicijų sritis: žuvininkystės sektoriaus darbuotojų mokymai
<p>2 prioritetas. Žuvininkystės verslo plėtros suderinimas su Neringos kurorto ir Šilutės rajono turizmo plėtros poreikiais</p> <p>2.1 priemonė. Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms</p> <p>2.2 priemonė. Žuvininkystės regiono ekonomikos įvairinimas ir žvejų užimtumo didinimas</p>	<p>IV kryptis. Tvari žuvininkystės regionų plėtra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ekonominės veiklos pertvarkymas, keitimas, ypač skatinant ekologinį turizmą • Žuvininkystės produktų vertės didinimas • Žuvininkystės regionų aplinkos saugojimas, pakrantės kaimelių bei gyvenviečių, kuriose vykdoma žuvininkystės veikla, atnaujinimas ir plėtra bei gamtos ir architektūros paveldo saugojimas ir stiprinimas

Strategijos I prioriteto 1.1 priemonė papildo Veiksmų programos II krypties 2 priemonę „Žvejyba vidaus vandenyse“ bei 3 priemonę „Žuvininkystės produktų perdirbimas bei rinkodara“. Veiksmų programos II priemone teikiama parama kurti verslinės žvejybos infrastruktūrą, o ŽRVVG jau minėta priemone papildomai remia infrastruktūros kūrimą, kuri pasitarnautų vandens turizmo plėtrai, mėgėjiškai ar rekreacinei žvejybai. ŽRVVG taip pat parems projektus, kuriais bus numatoma prižiūrėti bendro naudojimo prieplaukas sudarant žvejams palankesnes darbo sąlygas. Papildomai ŽRVVG numatė aplinkosaugos priemones, kurios pasitarnaus sprendžiant pirminio žuvų perdirbimo problemas. Jau mintėta 1.2 priemonė papildo Veiksmų programos III krypties 2 priemonę „Kolektyviniai veiksmai“. Jei šią priemonę skatinama kurti konkurencingą žuvininkystės sektorių, tai ŽRVVG papildomai remia tokias priemones, kurios stiprintų viso regiono konkurencingumą (nepamirštant galimybės šalia žvejybos verslo plėtoti kitas veiklas ir taip papildomai užsidirbti). VšĮ „Pasienio žuvis“ numatyta 1.1 priemonė tiesiogiai prisideda prie Veiksmų programos IV krypties dviejų uždavinių įgyvendinimo, t.y. didinti žuvininkystės sektoriaus konkurencingumą bei kurti mažos apimties žuvininkystei bei turizmui skirtą infrastruktūrą bei paslaugas.

ŽRVVG parengtos strategijos 1.2 priemonė puikiai papildo Veiksmų programos III krypties 3 priemonę „Vandens florai ir faunai skirtos priemonės“. Jei pastarąją priemonę remiamos investicijos į stacionarių ir kilnojamų įrenginių statymą ir įrengimą, siekiant apsaugoti

ir plėtoti vandens išteklius, atstatyti vandens telkinius, įrengti ar atkurti nerštavietes, migracijos kelius, tai ŽRVVG papildomai remia žuvininkystės darbų atlikimą licencinės žvejybos vietose, žuvų maisto išteklių gausinimą, žvejų sąmoningumo stiprinimo projektus. Parama taip pat bus teikiama projektams, kuriais tvarkomas kraštovaizdis ir sudaromos ne tik geresnės sąlygos žuvų išteklių atikūrimui, bet ir vandens turizmo plėtrai.

Strategijos 1.3 priemonė „Darnus valdymas“ papildoma Veiksmų programos III krypties 2 priemone „Kolektyviniai veiksmai“, kurioje numatyti žuvininkystės sektoriaus darbuotojų mokymai. ŽRVVG žada finansuoti tokius projektus, kuriais žvejams būtų suteikiamos gretutinės specialybės, būtų suteikiama žinių, pvz., apie vandens turizmo paslaugų organizavimą ir pan. Taip pat žadama remti tokius mokymus, kuriais būtų perduodamos senosios žvejybos tradicijos. Tokie mokymai leistų ne tik kvalifikuotai plėtoti žvejybos verslą, bet ir organizuoti kitas veiklas, kurios suteiktų papildomų pajamų.

Strategijos II prioriteto priemonės tiesiogiai prisideda prie Veiksmų programos IV krypties tikslų ir uždavinių įgyvendinimo Šilutės rajone bei Neringos savivaldybėje. Šiuo prioritetu numatoma remti tokius projektus, kuriais būtų tobulinama infrastruktūra žvejų gyvenvietėse, žvejybos vietose (t.y. mėgėjiška žvejyba), didinama žuvininkystės produktų pridėtinė vertė (labiausiai kreipiant dėmesį į kulinarinio paveldo puoselėjimą).

ŽRVVG parengta strategija taip pat yra suderinta su Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių plėtros planais ir juos papildoma (žr. 6.3 lentelę). Vienas iš strateginių uždavinių Šilutės rajone yra žuvininkystės plėtra. ŽRVVG numato paremti mažos apimties infrastruktūros plėtrą, tokiu būdu yra prisidedama prie Neringos savivaldybės plėtros planų įrengti uostus, laivų priplaukimo ir švartavimosi vietas. Abi savivaldybės akcentuoja turizmo sektoriaus plėtrą. ŽRVVG II strategijos prioritetą suplanavo taip, kad būtų įgyvendinamos papildomos priemonės, kurių gali imtis su žuvininkyste susiję asmenys ir kurios kurs pridėtinę vertę teritorijai.

6.3 lentelė. ŽRVVG parengtos strategijos suderinamumas su Šilutės rajono ir Neringos savivaldybių plėtros planais

VšĮ „Pasienio žuvis“ parengtos strategijos prioritetai ir priemonės	Šilutės rajono bei Neringos savivaldybių plėtros planų prioritetai ir priemonės *
<p>1 prioritetas. Žuvininkystės regiono konkurencingumo stiprinimas</p> <p>1.1 priemonė. Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas</p>	<p>1 prioritetas. Darnaus žemės ūkio, pramonės ir verslų vystymosi skatinimas.</p> <p>2.4 tikslas. Skatinti žemės ūkio modernizavimą ir kaimiškųjų vietovių plėtrą.</p> <p>2.4.3 uždavinys. Remti žuvininkystės plėtrą.</p> <p>2 prioritetas. Turizmo ir verslo plėtra, panaudojant unikalius rekreacinius išteklius</p> <p>Tikslas 2.1. Turizmo infrastruktūros plėtra ir paslaugų prieinamumo didinimas</p> <p>Uždaviniai:</p> <p>2.1.3. Plėtoti vandens turizmą</p> <p>2.1.3.1. Laivų priplaukimo, švartavimosi vietas</p>

	<p>sutvarkymas</p> <p>2.1.3.3. Uostų statyba ir rekonstrukcija, uostų infrastruktūros plėtra</p>
<p>1.2 priemonė. Žuvininkystės regiono žuvų išteklių biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas</p>	<p>1 prioritetas. Turizmo sektoriaus plėtra, panaudojant ir išsaugant Mažosios ir Didžiosios Lietuvos sandūroje susiformavusį kultūrinį–istorinį paveldą bei unikalius Pamario krašto gamtos išteklius.</p> <p>1.1 tikslas. Tobulinti susisiekimo infrastruktūrą.</p> <p>1.1.2 uždavinys. Sukurti vidaus vandens transporto infrastruktūrą.</p> <p>1.3 tikslas. Vystyti turizmo paslaugas.</p> <p>1.3.1 uždavinys. Išvystyti vandens turizmą</p> <p>1.2 tikslas. Pritaikyti gamtinę aplinką turizmo reikmėms ir užtikrinti jos išsaugojimą .</p> <p>1.2.2 uždavinys. Įgyvendinti biologinės įvairovės rūšių apsaugos priemones.</p> <p>2 prioritetas. Turizmo ir verslo plėtra, panaudojant unikalius rekreacinius išteklius</p> <p>Tikslas 2.1. Turizmo infrastruktūros plėtra ir paslaugų prieinamumo didinimas</p> <p>Uždaviniai:</p> <p>2.1.3. Plėtoti vandens turizmą</p> <p>2.1.3.2. Naujų vandens turizmo maršrutų plėtra</p>
<p>1.3 priemonė. Žuvininkystės regiono darnus valdymas</p>	<p>1.5 tikslas. Tobulinti turizmo valdymą bei rinkodarą ir formuoti Šilutės krašto kaip unikalaus turistinio regiono įvaizdį.</p> <p>1.5.2 uždavinys. Parengti turizmo specialistus ir kelti turizmo darbuotojų kvalifikaciją.</p>
<p>2 prioritetas. Žuvininkystės verslo plėtros suderinimas su Neringos kurorto ir Šilutės rajono turizmo plėtros poreikiais</p> <p>2.1 priemonė. Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms</p> <p>2.2 priemonė. Žuvininkystės regiono ekonomikos įvairinimas ir žvejų užimtumo didinimas</p>	<p>1 prioritetas. Turizmo sektoriaus plėtra, panaudojant ir išsaugant Mažosios ir Didžiosios Lietuvos sandūroje susiformavusį kultūrinį–istorinį paveldą bei unikalius Pamario krašto gamtos išteklius.</p> <p>1.1 tikslas. Tobulinti susisiekimo infrastruktūrą.</p> <p>1.1.3 uždavinys. Modernizuoti gyvenviečių gatves, privažiavimus, stovėjimo aikšteles.</p> <p>1.1.5 uždavinys. Išplėtoti pėsčiųjų ir dviračių takų tinklą.</p> <p>1.5 tikslas. Tobulinti turizmo valdymą bei rinkodarą ir formuoti Šilutės krašto kaip unikalaus turistinio regiono įvaizdį.</p> <p>1.5.3 uždavinys. Gausinti informaciją apie Šilutės turizmo galimybes ir gerinti jos kokybę.</p> <p>2 prioritetas. Turizmo ir verslo plėtra, panaudojant unikalius rekreacinius išteklius</p> <p>Tikslas 2.1. Turizmo infrastruktūros plėtra ir paslaugų prieinamumo didinimas</p> <p>Uždaviniai:</p> <p>2.1.1. Plėtoti viešąją turizmo infrastruktūrą</p> <p>3 prioritetas. Infrastruktūros plėtra ir aplinkos apsauga</p> <p>Tikslas 3.1. Transporto infrastruktūros modernizavimas ir susisiekimo sistemos gerinimas</p> <p>Uždaviniai:</p> <p>3.1.2. Plėtoti vandens ir oro susisiekimo sistemas</p>

* – dešinėje lentelės skiltyje žalia spalva pažymėtos Šilutės rajono, mėlyna – Neringos savivaldybės plėtros plano prioritetai ir priemonės

VšĮ „Pasienio žuvis“ iš savo parengtos strategijos finansuos tokias priemones, kurios nėra finansuojamos iš kitų ES fondų. 6.4 lentelėje pagrįstas ŽRVVG parengtos strategijos suderinamumas su kitomis programomis.

6.4 lentelė. Strategijos suderinamumas su programomis, finansuojamomis iš ES fondų

Remtinios priemonės per ŽRVVG parengtą strategiją	Suderinamumo su kitais fondais pagrindimas
Diversifikacija, turizmas, kultūros paveldo ir pakrančių aplinkos kokybės gerinimas	
<p>EŽF 1.1 priemonė. Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas 1.2 priemonė. Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas 1.3 priemonė. Žuvininkystės regiono darnus valdymas 2.1 priemonė. Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms 2.2 priemonė. Žuvininkystės regiono ekonomikos įvairinimas ir žvejų užimtumo didinimas</p> <p><i>Takoskyros kriterijai:</i> 1) veiklos sritis – žuvininkystė 2) paramos dydis – maksimali paramos suma vienam projektui – iki 400 tūkst. Lt</p>	<p>ERPF</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parama viešosios turizmo infrastruktūros plėtrai, panaudojant gamtinius ir kultūros paveldo išteklius, aktyvaus turizmo infrastruktūros kūrimui bei modernizavimui • Parama turizmo paslaugų plėtrai • Parama kaimo vietovių infrastruktūros gerinimui, investicijoms į kaimo vietovių viešųjų erdvių plėtrą, atnaujinant viešąją poilsio, laisvalaikio, sporto infrastruktūrą, kultūros infrastruktūros plėtrai, modernizuojant kaimo vietovėse esančių kultūros įstaigų infrastruktūrą • Parama sunaikintų kraštovaizdžio elementų atkūrimui, vizualinės kraštovaizdžio taršos mažinimui • Parama nenaudojamų užtvankų ir kitų vandens telkiniuose esančių statinių ar įrenginių pašalinimui (išskyrus žuvų nerštaviečių ir migracijos kelių atkūrimą) • Investavimas į uostų gilinimą, krantinių statybą ir rekonstrukciją, uostų sąveikos su geležinkelio ir automobilių transportu gerinimą, vidaus vandens kelių įrengimą <p>EŽŪFKP</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parama verslo kūrimui ir plėtrai • Parama perėjimui prie ne žemės ūkio veiklos • Parama kaimo turizmo veiklos skatinimui • Parama kaimo atnaujinimui ir plėtrai • LEADER metodo įgyvendinimas
Žmogiškųjų išteklių plėtra	
<p>EŽF 1.3 priemonė. Žuvininkystės regiono darnus valdymas</p> <p><i>Takoskyros kriterijus:</i> 1) 1.3.1 veiklos sritis. Remiamas žvejų ir žuvininkystės specialistų kvalifikacijos tobulinimas ir perkvalifikavimas, suteikiant gretutines specialybes; taip pat remiamos su žuvininkystės verslu susijusių moterų švietėjiškos iniciatyvos 2) paramos dydis – iki 250 tūkst. Lt</p>	<p>ESF Per užimtumo tarnybą (Lietuvos darbo biržą) remiami ieškantys darbo asmenys, kurie siekia naujos kvalifikacijos ir naujų įdarbinimo galimybių (įskaitant asmenis, palikusius žuvininkystės sektorių)</p> <p>EŽŪFKP Parama kaimo gyventojų, užsiimančių žemės ūkiu ir miškininkystės veikla, taip pat kaimo bendruomenių narių mokymams ir kvalifikacijos tobulinimui</p>

6.3. Takoskyros tarp VšĮ „Pasienio žuvis“ ir asociacijos „Lamatos žemė“ parengtų strategijų

ŽRVVG atstovaujamoje teritorijoje, Šilutės rajone (išskyrus Šilutės miestą), veikia vietos veiklos grupė – asociacija „Lamatos žemė“. Ši vietos veiklos grupė veikia nuo 2004 m., o 2008 m. pabaigoje parengė ir pateikė vertinimui Šilutės rajono vietos plėtros 2007–2013 m. strategiją. Du šios asociacijos nariai – tai Šilutės rajono mero pavaduotojas Jonas Jaunius ir planavimo ir plėtros skyriaus vyr. specialistas Remigijus Budrikas yra ir VšĮ „Pasienio žuvis“ valdybos nariai, todėl ŽRVVG parengta strategija yra suderinta ir papildo ne tik Šilutės rajono savivaldybės plėtros planą, bet ir asociacijos „Lamatos žemė“ parengtą strategiją.

ŽRVVG parengta regiono plėtros strategija sustiprins asociacijos „Lamatos žemė“ įgyvendinamos strategijos teigiamą poveikį Šilutės kraštui. VVG „Lamatos žemė“ parengtoje strategijoje numatyti du prioritetai, kurių kiekvienas turi po dvi priemones. 6.5 lentelėje yra pateiktos takoskyros tarp dviejų minėtų strategijų priemonių.

6.5 lentelė. VšĮ „Pasienio žuvis“ ir asociacijos „Lamatos žemė“ parengtų strategijų suderinamumas ir papildomumas

ŽRVVG parengtos strategijos remtinos priemonės	Takoskyros ir papildomumas su VVG „Lamatos žemė“ parengta strategija
1.1 priemonė. Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas <ul style="list-style-type: none"> Finansuojami projektai, kuriais įrengiama, tobulinama ir prižiūrima žvejybos ir vandens turizmo infrastruktūra, sprendžiamos žuvininkystės sektoriaus aplinkosaugos problemos 	2.1 priemonė. Kaimo atnaujinimas ir plėtra <ul style="list-style-type: none"> Finansuojami projektai, kuriais įrengiamos bendruomeninės patalpos, tvarkomos kaimo gyvenviečių viešosios erdvės
2.1 priemonė. Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms <ul style="list-style-type: none"> Finansuojami projektai, kuriais numatoma sutvarkyti viešąsias erdves žvejų gyvenvietėse, skirtas žvejybos paveldui eksponuoti ir turistams priimti; taip pat remiamas pakrančių sutvarkymas, pritaikant jas rekreacinei žūklei 	
1.3 priemonė. Žuvininkystės regiono darnus valdymas <ul style="list-style-type: none"> Finansuojami projektai, kuriais skleidžiamos žuvininkystės sektoriaus pažangios technologijos, vykdomi šio sektoriaus darbuotojų mokymai, puoselėjamos ir populiarinamos žvejybos tradicijos ir telkiama žuvininkystės bendruomenė 	2.2 priemonė. Kaimo gyventojų aktyvumo ir tapatumo skatinimas <ul style="list-style-type: none"> Finansuojami projektai, kuriais formuojamas ekologiško ir patrauklaus turistams krašto įvaizdis, puoselėjamos krašto tradicijos, sprendžiamos vietos bendruomenės problemos, didinamas IT paslaugų prieinamumas
1.2 priemonė. Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas <ul style="list-style-type: none"> Finansuojami projektai, kuriais prisidedama prie žuvų išteklių gausinimo, gerinamas išimtinai pakrančių 	1.1 priemonė. Kaimo vietovių patrauklumo turistams didinimas įgyvendinant vietos bendruomenės iniciatyvas <ul style="list-style-type: none"> Finansuojami projektai, kuriais kaimo

<p><i>kraštovaizdis</i></p> <p>2.2 priemonė. Žuvininkystės regiono ekonomikos įvairinimas ir žvejų užimtumo didinimas</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Finansuojami projektai, kuriais žvejai skatinami sertifikuoti savo produkciją pagal tautinio paveldo produktų išsaugojimo reikalavimus, sudaromos sąlygos žvejams tiesiogiai parduoti žuvi, įrengiamos kooperatiniais pagrindais veikiančios ir žuvis kulinarinį paveldą turistams demonstruojančios rūkyklos; taip pat finansuojami projektai, kuriais skatinamas žuvininkystės sektoriaus atstovų įsitraukimas į turizmo paslaugų teikimą: remiamas vandens turizmo paslaugų organizavimas, žvejų įmonių ir turistus aptarnaujančių organizacijų bendradarbiavimas, edukacinių programų, propaguojančių žvejų kultūros paveldą rengimas ir įgyvendinimas, informacijos apie žuvininkystės regiono turizmo paslaugas sklaida ir t.t.</i> 	<p><i>bendruomenės skatinamos tvarkyti aplinką bei unikalius gamtos objektus, organizuoti naujas unikalias paslaugas turistams, įgyvendinti aplinkosaugos projektus</i></p> <p>1.2 priemonė. Bendradarbiavimo tarp regiono ekonomikos sektorių stiprinimas, užtikrinantis turizmo paslaugų įvairovę, kokybę ir atskleidžiantis regiono unikalumą</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Remiami regiono tradicinių amatų ir vietos produktų pardavimo skatinimo projektai turistų lankomose vietose; taip pat finansuojami kaimo bendruomenių ir kitų subjektų bendradarbiavimo projektai, kuriais organizuojamas kompleksinių paslaugų turistams teikimas</i>
--	--

Takoskyros tarp strategijų nustatytos pagal finansuotinas veiklos sritis. VšĮ „Pasienio žuvis“ strategijos I prioriteto 1.1 priemonė „Rekreacinės žvejybos ir turizmo nedidelės apimties infrastruktūros kūrimas bei eksploatavimas“ bei 1.2 priemonė „Žuvininkystės regiono žuvų išteklių, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio puoselėjimas“ skirtos išimtinai tik žuvininkystės sektoriui (priplaukų įrengimas, laivų aptarnavimo paslaugų organizavimas, žvejų darbo sąlygų gerinimas ir pan.), šios priemonės nėra finansuotinos pagal asociacijos „Lamatos žemė“ parengtą strategiją. Per ŽRVVG parengtos strategijos I prioriteto 1.3 priemonės 1.3.1 bei 1.3.1 veiklos sritis remiamos tiesiogiai žuvininkystės sektoriui naudingos priemonės – t.y. žuvininkystės sektoriaus darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas, taip pat žuvininkystės regiono ilgalaikės plėtros užtikrinimo priemonės (pvz., žuvų išteklių reguliavimas, kormoranų populiacijos reguliavimas, ryšių su krašto ieseiviais – žuvininkystės specialistais mezgimas ir pan.). Tos pačios priemonės 1.3.2 veiklos sritis yra skirta telkti su žuvininkyste susijusių asmenų bendruomenę (per šią priemonę bus remiamos žvejų sveikatinimo priemonės, žvejybos verslo populiarinimas, žvejų bendruomeninio gyvenimo organizavimas, iniciatyvos, mažinančios žvejų socialinę atskirtį, žvejų tradicijų puoselėjimas ir pan.). Asociacijos „Lamatos žemė“ strategijoje numatyta finansuoti su žuvininkyste nesusijusios bendruomenės aktyvumo ir tapatumo skatinimo priemones (II prioriteto 2.2 priemonė „Kaimo gyventojų aktyvumo ir tapatumo skatinimas“. Šia priemone bus remiama tradicinių kaimo švenčių organizavimas, jaunimo užimtumo projektai, gyventojų įtraukimo į tautinio paveldo amatų plėtrą projektai, socialinių paslaugų kaimo gyventojams organizavimas ir kiti projektai, skatinantys kaimo gyventojus aktyviai dalyvauti viešajame gyvenime bei spręsti savo problemas).

ŽRVVG parengtos strategijos II prioriteto 2.1 priemonė „Viešųjų erdvių pritaikymas vietos gyventojų poreikiams ir turizmo reikmėms“ skirta sutvarkyti žvejų gyvenviečių infrastruktūrą, skirtą žvejų paveldui eksponuoti ir turistams priimti, taip pat žvejų teikiamoms paslaugoms reklamuoti (pvz., nuorodų įrengimas), pagerinti žvejybos produkcijos pardavimo sąlygas (pvz., įrengiant žvejų turgelius), taip pat pritaikyti pakrantes rekreacinei žūklei (pvz., remiama poilsiaviečių, skirtų žvejams mėgėjams, įrengimas, lieptelių rekreacinei žvejybai įrengimas ir pan.). Asociacijos „Lamos žemė“ II prioriteto 2.1 priemone „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ finansuojamas bendruomeninių patalpų įrengimas (nesusijusių su žuvininkystės bendruomenės poreikiais) bei kaimo gyvenviečių viešųjų erdvių įrengimas (nesusijusių su pritaikymu žūklei). ŽRVVG strategijos II prioriteto 2.2 priemonė skirta didinti žuvininkystės produktų pridėtinę vertę bei stiprinti žvejybos ir turizmo verslo sąsajas. Šia priemone remiami projektai, kuriais gerinama žuvininkystės produkcijos kokybė, atskleidžiamas kulinarinis paveldas (kai tai išskirtinai yra žuvininkystės produkcija) bei stiprinami žuvininkystės ir turizmo sektorių ryšiai (pvz., bus finansuojama edukacinių programų, propaguojančių žvejų kultūros paveldą, rengimas, informacijos sklaida apie regiono vandens pramogas, vandens ir žvejybos maršrutų parengimas, turizmo ir žvejybos inventoriaus nuomos punktų įrengimas ir kt.). Pastaroji priemonė papildo asociacijos „Lamos žemė“ parengtos strategijos 1.1 priemonę „Kaimo vietovių patrauklumo turistams didinimas įgyvendinant vietos bendruomenės iniciatyvas“ bei 1.2 priemonę „Bendradarbiavimo tarp regiono ekonomikos sektorių stiprinimas, užtikrinantis turizmo paslaugų įvairovę, kokybę ir atskleidžiantis regiono unikalumą“. Pastarosiomis priemonėmis VVG „Lamos žemė“ suteiks paramą tiems projektams, kurie skirti vietos gyventojus ir organizacijas aktyviau įsitraukti į turizmo paslaugų (nesusijusių su žuvininkystės sektoriumi) teikimą.

PRIEDAI

Eil. Nr.	Priedo pavadinimas
1.	VšĮ „Pasienio žuvis“ registravimo pažymėjimas ir įstatai
2.	Pažymėjimas apie narystę Lietuvos ŽRVVG tinkle
3.	ŽRVVG atstovaujamos teritorijos žemėlapis
4.	ŽRVVG valdybos darbo reglamentas
5.	Bendradarbiavimo sutartys su regiono organizacijomis: Kuršių Nerijos nacionalinio parko direkcija, VO „Moterų užimtumo centras“, Žvejų klubas „Skirvytėlė“, VšĮ „Neringa FM“, Juodkrantės Liudviko Rėzos jūrų kadetų mokykla, Šilutės turizmo ir paslaugų verslo mokykla, Nemuno deltos regioninio parko direkcija, Žuvininkystės tarnyba prie ŽŪM
6.	Bendradarbiavimo sutartys su Lietuvos ir užsienio VVG (Tauragės žuvininkystės vietos veiklos grupe, Lenkijos ŽRVVG, - asociacija „Zalew Wiślany“)
7.	Veiklos viešinimo priemonės: straipsnių spaudoje ir interneto svetainėse kopijos apie ŽRVVG veiklą
8.	ŽRVVG valdymo organo (dalininkų ir valdybos) narių sąrašas
9.	ŽRVVG valdybos narių CV
10.	Valdybos narių: mokymo kursų, susijusių su IV prioritutinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ įgyvendinimu baigimo pažymėjimų kopijos
11.	ŽRVVG narių dalyvavimą strategijos rengimo procese pagrindžiantys dokumentai
12.	Vietos situacijos ir kaimo gyventojų poreikių tyrimo anketos suvestinė
13.	Konsultavimosi su socialiniais ir ekonominiais partneriais procesą (principą „iš apačios į viršų“) pagrindžiantys dokumentai
14.	Konsultavimąsi su vietos bendruomene dėl prioritetų, priemonių, veiklos sričių bei finansinio plano įrodanti medžiaga (išplėstinio valdybos posėdžio protokolas)
15.	Socialiniai ekonominiai duomenys, netiesiogiai darantys įtaką žuvininkystės sektoriui
16.	Papildomi duomenys apie Kuršių marias: Kuršių marių žuvų išteklių, Kuršių marių vandens užterštumo ir eutrofikacijos pasekmės; Rusijos planai statyti atominę jėgainę Kuršmarių regione
17.	Statistinė informacija, atspindinti ŽRVVG teritorijos demografinę, socialinę, ekonominę situaciją el. laikmenoje
18.	Gyventojų skaičiaus, žuvininkystės įmonių skaičiaus ir vandens telkinių ploto teritorijoje patvirtinimo dokumentai
19.	Strategijos viešojo aptarimo ir pritarimo strategijai įrodymo dokumentai
20.	Strategijos dokumentas el. laikmenoje